

Kommunfullmäktige

Plats och tid

Sölvesborg, Furulundsskolans aula 17:30-18:33.

Beslutande ledamöter

Se sid 2 och 3.

Ej beslutande ersättare

Se sid 3.

Övriga närvarande

Se sid 3.

Justeringspersoner

Viveka Olofsson och Deborah Lind

Justerings plats och tid

Sölvesborg, kommunkansliet 2022-09-29

Underskrifter

Sekreterare

.....
Monica Andersson

Paragrafer

94-109§

Ordförande

.....
Arne Bogren

Justerare

.....
Viveka Olofsson Deborah Lind

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Organ

Kommunfullmäktige

Sammanträdesdatum

2022-09-26

Datum då anslaget publiceras

2022-09-30

Datum då anslaget avpubliceras 2022-10-21

Förvaringsplats för protokollet

Sölvesborg, kommunkansliet

Underskrift

.....
Monica Andersson

Kommunfullmäktige**NÄRVARO****BESLUTANDE**

Raed Shahen S

Leif-Åke Svensson SD

Kith Mårtensson M

Bodil Nyström S

Mats Anders Larsen

Christina Hedenram S

Mats Birgersson M

Benny Karlsson SD

Gullvi Nilsson S

Robert Lindén SD

Ulf Svensson C

Viveka Olofsson S

Niklas Joelsson M

Casper Borgström SD

Willy Söderdahl V

Carsten Johansson SoL

Daniel Berg S

Peter Thyrén SD

Robert Manea KD

Jan-Åke Persson S

Arne Bogren M

Daniel Persson SD

Leif Nilsson S

-

Lena Ottosson S

Paul Andersson M

Harald Olsson SD

Christopher Ekenberg S

André Svensson SD

Pär Milton C

Lennart Nilsson M

Nihada Kilim S

Jimmy Rask SD

Roine Olsson S

Ingrid Svensson SD

Anders Fransson M

Janina Andersson S

Rebecca Wald V

Andrea Axelsson SD

Jens Melander S

Kentth Cronqvist SoL

Bengt-Åke Karlsson M

Monia Kress SD

Pia Carlsson S

/i Jimmie Åkesson SD frånvaro/

/i Heléne Björklund S frånvaro/

/i Louise Erixon SD frånvaro/

/i Alexander Nilsson S frånvaro/

/i Anders Jönsson SoL frånvaro/

/i Marco Lindekvisst SD frånvaro

/i Jörgen Englin S frånvaro/

/i Lars Lamberg L frånvaro/

/i Tomas Waltersson, frånvaro/

/i Lollo Blixt SD frånvaro/

/i Annelie Rosenqvist S frånvaro/

Kommunfullmäktige

Gertrud Kärnerup SD
Faire Baubec S
Deborah Lind KD
Mona Frigura M
Maria Lindros S

ERSÄTTARE

Jörgen Larsson S
Margitha Persson S

Erik Ohliv V
Marcus Ekdahl V

Susanne Fransson M

Johnny Olsson SD
Klas Johansson SD

ÖVRIGA

Lars Ericsson, kommunchef
Marika Nilsson, kanslichef/kommunjurist
Monica Andersson, kommunsekreterare
Johanna Lilja, ledningsstöd
Gazmend Alhtén, mbk

Kommunfullmäktige
Ärendelista

§ 94	Sammanträdet öppnande	2022/3	5
§ 95	Antagande av Regional strategi och lägesbild för det drogforebyggande arbetet i Blekinge 2022-2026	2022/124	6 - 81
§ 96	Förslag på sammanträdestider för Kommunfullmäktige 2023	2022/166	82
§ 97	Förslag om åtgärder för tryggad lokaltillgång för vård- och omsorgsverksamheten i Mjällby	2022/186	83 - 157
§ 98	Förslag om tilläggsanslag i 2022 års driftsbudget till Samhällsbyggnadsförvaltningen för grönyteskötsel och klottersanering	2022/187	158 - 161
§ 99	Avsägelse av uppdrag som ersättare i kommunfullmäktige - Klas Johansson SD	2018/236	162
§ 100	Fyllnadsval av uppdrag som revisor i Sölvesborgs kommun - SD	2018/236	163
§ 101	Fyllnadsval av uppdrag som revisor i Sölvesborgs kommun - S	2018/236	164
§ 102	Avsägelse samt fyllnadsval av uppdrag som revisor i Västblekinge Miljö AB	2018/236	165
§ 103	Avsägelse samt fyllnadsval av uppdrag som revisor i Miljöförbundet Blekinge Väst	2018/236	166
§ 104	Svar på motion om tilläggstrafik till kollektivtrafiken 2022	2022/96	167 - 169
§ 105	Svar på motion om att öka trivseln bland våra äldre	2022/111	170 - 172
§ 106	Svar på motion om stärkt befolkningsskydd - uppgradera VMA - Hesa Fredrik	2022/156	173 - 175
§ 107	Interpellation till kommunstyrelsens ordförande eller vice ordförande avseende åtgärder för energibesparingar	2022/219	176 - 180
§ 108	Meddelande	2022/2	181 - 226
§ 109	Föreslag om omdisponering i 2022 års drifts- och investeringsbudget (isbana till lekplatsutrustning m m)	2021/147	227 - 231

Kommunfullmäktige

KF § 94 Dnr 2022/3

Sammanträdet öppnande

Ordföranden öppnar sammanträdet, förklarar genom klubbslag att fullmäktige godkänner att mötet kungjorts på rätt sätt, företar upprop, ser till att justeringsmän utses samt sätter ut tid och plats för protokollets justering.

Kommunfullmäktige

KF § 95 Dnr 2022/124

Antagande av Regional strategi och lägesbild för det drogförebyggande arbetet i Blekinge 2022- 2026

BESLUT

Kommunfullmäktige antar Regional strategi för det drogförebyggande arbetet i Blekinge 2022-2026.

Beslutet gäller under förutsättning att likalydande beslut tas i Blekinge kommunerna, polismyndigheten och Region Blekinge.

Ärendet i korthet

Folkhälsostrategi/ANDTS samordnare Maria Torstensson redovisade vid Kommunstyrelsens sammanträde 2022-09-13 i ärendet.

Blekinges regionala strategi tar utgångspunkt i Regeringens nationella strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar för perioden 2022–2025 (ANDTS). Blekinges regionala strategi tar även hänsyn till regeringens nationella brottsförebyggande program Tillsammans mot brott (Regeringen 2017) genom ett särskilt fokus på narkotikabrott och narkotikans roll som finansiering av organiserad brottslighet.

Bakgrund

Prioriteringarna i Blekinges drogförebyggande strategi 2022–2026 tar sin utgångspunkt i en uppföljning av Länsstrategi ANDT, alkohol, narkotika, dopning och tobak i Blekinge län 2016–2020 samt dialoger och workshops med kommun, polis, region, samt civilsamhälleorganisationer och ungdomar.

Beslutsunderlag

Folkhälsostrategi/ANDTS samordnare Maria Torstenssons tjänsteskrivelse 2022-06-13.

KSAU § 119/2022.

KS § 112/2022.

Kommunfullmäktige

Exp.

Folkhälsostrateg/ANDTS samordnare
Blekinge kommuner
Polisen i Blekinge
Region Blekinge

Regional strategi för det drogforebyggande arbetet i Blekinge län 2022–2026

REGIONAL LÄGESBILD OCH PRIORITERINGAR

Förord

Vi har många anledningar att prioritera det drogförebyggande arbetet i Blekinge län. Inte minst för att förebygga att barn och unga börjar använda droger, att minska tillgängligheten, motverka det skadliga bruket, öka tillgången till god vård samt minska skador och dödlighet till följd av droger. Det är nödvändigt att Blekinge har en strategi för arbetet med tydliga prioriteringar som utgår ifrån regionala förutsättningar och lokala behov. Målet är att vi tillsammans arbetar för att uppnå ett socialt hållbart samhälle, fritt från droger.

En viktig förutsättning för att uppnå ett drogfritt samhälle är att prioritera de områden där det förebyggande arbetet behöver utvecklas mest. Våra gemensamma resurser är begränsade, både personellt och ekonomiskt, och det gör våra prioriteringar extra viktiga för att uppnå ett uthålligt och effektivt arbete.

För att öka effekten i vårt förebyggande arbete mot alkohol, narkotika, dopning och tobak är vi därför modiga och vågar prioritera. I fokus för den regionala samverkan under 2022-2026 står därför: Barn, unga, unga vuxna samt narkotika. Med narkotika menas narkotikaklassade preparat, dopningsmedel och narkotika klassade läkemedel. Med barn, unga och unga vuxna menas individer i Blekinge i åldrarna 0-44 år.

Blekinges drogförebyggande strategi är en viktig del i arbetet för barns rätt att skyddas från narkotika enligt Barnkonventionen. Via strategin stödjer vi både regeringens jämställdhetspolitiska och folkhälsopolitiska mål och intentionerna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott. På så sätt blir denna strategi en viktig del i länsstyrelsens samordnade uppdrag inom flera områden och bidrar på flera sätt till utvecklingen av den sociala hållbarheten i Blekinge!

Ulrika Messing, Landshövding i Blekinge län

Regional strategi för det drogförebyggande arbetet i Blekinge län 2022–2026, har antagits av samtliga organisationer som utgör Blekingesamverkan mot droger.

Karlshamns kommun

Karlskrona kommun

Länsstyrelsen i Blekinge

Olofströms kommun

Polismyndigheten

Region Blekinge

Ronneby kommun

Sölvesborgs kommun

Innehåll

Förord.....	1
Inledning.....	5
Från nationell till regional strategi.....	7
Syfte	7
Målområden.....	8
Regionala prioriteringar	8
1. Minskad införsel och försäljning av narkotika, illegala narkotikaklassade läkemedel och dopningsmedel i Blekinge	11
Myndighetsgemensamt arbete för att minska smuggling och införsel	12
Insatser för att minska den lokala drogförsäljningen.....	13
2. Ett förebyggande arbetet med fokus på risk- och skyddsfaktor för normbrytande beteenden och narkotikaanvändning	15
Familjen som risk- och skyddsfaktor	17
Föräldraskapsstöd.....	17
Familjer med behov av extra stöd	18
Skolan som risk- och skyddsfaktor.....	19
Fritiden som risk- och skyddsfaktor.....	20
Individen- samverkan kring barn och unga med normbrytande beteenden	21
3. Förstärka arbetet med att förebygga bruk av narkotika, dopning och narkotikaklassade läkemedel hos unga vuxna	23
Arenor för vidare studier och arbetslösa unga vuxna	25
Näringslivet som arena.....	26
Hälso- och sjukvården som arena	27
Insatser för att förebygga narkotikaanvändning i krogmiljöer	29
Insatser för att förebygga användning av dopning i gymmiljöer	30
4. Stärka länets arbete gällande samsjuklighet, psykisk ohälsa och missbruk eller beroende, med fokus på utsatta grupper	31
HBTQI personer	33
Barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (ADHD).....	34
Kvinnor	35
5. Motverka den narkotikarelaterade dödligheten till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar och utveckla det drogförebyggande arbete i trafiken	38
Motverka dödlighet till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar	39

Drogförebyggande arbete i trafiken	42
Definitioner	44
Metod	46
Uppstart och förankringsarbete.....	46
Fas 1. Kartlägga och analysera	47
Fas 2. Bedöma resurser	48
Fas 3, 4 samt 5. Utforma arbetet och insatsen, förbered och mobilisera.....	48
Fas 6. Genomföra och kvalitetssäkra	49
Fas 7. Följa upp och utvärdera	51
Fas 8. Förbättra och sprida.....	51
Nationella och regionala styrdokument	52
Social hållbarhet och Agenda 2030	52
Nationella folkhälsomål och en jämlik hälsa	52
FN:s Barnkonvention.....	53
Nationella jämställdhetspolitiska mål	54
Jämställt Blekinge 2018-2026	54
Regional utvecklingsstrategi, RUS	55
Regionala styrdokument som berör delar av strategin	55
Uppföljning.....	56
Regionala indikatorer	56
Processuppföljning.....	56
Processutvärdering	57
Resultatutvärdering	57
Källor	58
Bilagor.....	70
Jämställdhetsanalys.....	70
Barnkonventionens artiklar i kortversion	72

Inledning

I Blekinge har det sedan 2015 funnits en organisation för länssamverkan inom ANDT (förebyggande arbete kring alkohol, narkotika, dopning och tobak). Den regionala länssamverkan går under namnet "Blekingesamverkan mot droger" och i arbetet deltar länets fem kommuner, Region Blekinge, Polismyndigheten och Länsstyrelsen i Blekinge. Länsstyrelsen har det samordnande ansvaret för länssamverkan och arbetet regleras genom de regeringsuppdrag som länsstyrelsen får inom området samt av gemensamma överenskommelser. Blekingesamverkan mot droger har en styrgrupp bestående av regiondirektör, kommundirektörer, lokalpolisområdeschefer samt länsråd.

Syftet med styrgruppen är att ta strategiska inriktningsbeslut och fastställa prioriteringar för det länsgemensamma ANDT-arbetet. Därtill ansvarar styrgruppen för att fastställa den regionala strategin och se till att dessa processas, prioriteras och genomförs inom respektive organisation. I det regionala arbetet finns det även en beredningsgrupp som består av representanter från länets kommuner, Polismyndigheten, Länsstyrelsen och Region Blekinge. Sedan 2020 har beredningsgruppen, på önskemål ifrån de samverkande aktörerna, utökats så att den även innefattar det regionala brottsförebyggande arbetet.

Varje år tas en handlingsplan fram av beredningsgruppen, med konkreta aktiviteter som alla syftar till att bidra till uppfyllandet av de mål som finns i den regionala strategin.

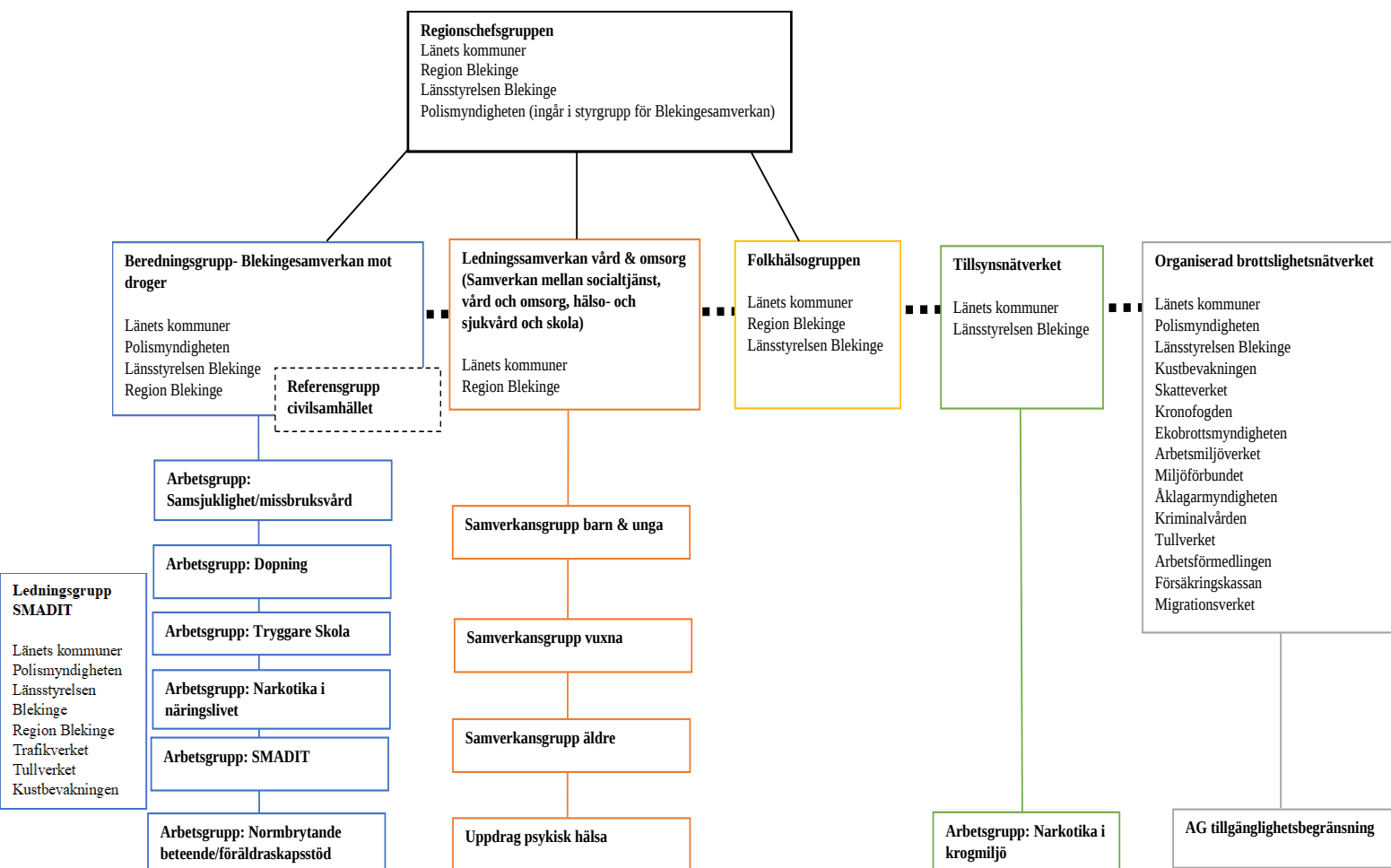
Vid framtagandet av de årliga handlingsplanerna görs en kartläggning, analys och förankring enligt följande;

- Avstämning med regionala samverkansgrupper såsom LSVO (Ledningssamverkan vård och omsorg), nätverket för organiserad brottslighet, det regionala tillsynsnätverket och den regionala folkhälsogruppen. Se bild nedan.
- Behov av regional samverkan utifrån respektive organisations linjeverksamhet
- Identifierade behov i årsrapport från föregående år för arbetet i Blekingesamverkan mot droger

Arbetet med implementering av strategin genom handlingsplanens aktiviteter utgår i första hand ifrån etablerade nätverk samt genom respektive organisations ordinarie verksamhet. Vid behov skapas även regionala arbetsgrupper som ansvarar för ett specifikt område. Arbetsgrupperna är på så sätt föränderliga över tid såväl gällande innehåll som deltagare. Det är av vikt att implementeringen av strategin och framtagande av regionala handlingsplaner sker i nära samverkan med samverkande organisationer och dess verksamheter för att kommande insatser och aktiviteter ska anpassas efter regionala och lokala behov samt förutsättningar. Implementeringen samt förankring av de regionala

handlingsplanernas aktiviteter samordnas av respektive organisations kontaktperson i Blekingesamverkan mot droger. Eftersom strategin involverar ett flertal olika perspektiv och arbetsområden i länet bidrar strategin till att tänka utifrån perspektivet social hållbarhet och därmed undvika arbete i stuprör. Exempel på perspektiv som innefattas i Blekinges drogförebyggande strategi är det regionala arbetet med jämlikhet, jämställdhet, föräldraskapsstöd, brottsförebyggande arbete, tillsyn, folkhälsoarbete med flera.

Bilden beskriver möjliga samverkansforum för implementering av den drogförebyggande strategin. hur samverkan och implementering av Blekinges drogförebyggande arbetet utifrån länets strategi kan genomföras.

Från nationell till regional strategi

Regeringen beslutade under våren 2022 om en förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021–2025 (Regeringens skrivelse 2021/22:213). Strategins övergripande mål är *"Ett samhälle fritt från narkotika och dopning med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och spel om pengar samt ett minskat bruk av tobaks- och nikotinprodukter"*.

Blekinge har haft en gemensam strategi för det regionala ANDT-arbetet under 2016–2020, en strategi som till stor del grundar sig i den nationella strategin för samma period. Den regionala strategin förlängdes till att gälla även år 2021 i väntan på en ny nationell strategi. I Blekinge har aktörerna i den regionala beredningsgruppen Blekingesamverkan mot droger tagit fram en ny gemensam strategi för det regionala arbetet för perioden 2022–2026, en strategi som tar utgångspunkt i den nationella politiken men med en regionalt övergripande prioritering samt regionalt prioriterade insatsområden.

Regional strategi för det drogförebyggande arbetet i Blekinge län 2022-2026

Blekinges övergripande regionala prioritering inom ANDTS under strategiperioden 2022-2026 är barn, unga och unga vuxna samt narkotika.

Nationella målmålen (ANDTS strategi)						
Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska.	Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.	Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.	Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.	Personer med skadligt bruk, eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.	Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska.	En folkhälso-baserad syn på ANDTS inom EU och internationellt.
Regionala prioriteringar						
1. Minskad införsel och försäljning av narkotika, illegala narkotika-klassade läkemedel och dopningsmedel	2. Ett förebyggande arbetet med fokus på risk- och skyddsfaktor för normbrytande beteenden och narkotikaanvändning	3. Förstärka arbetet med att förebygga bruk av narkotika, dopning och narkotika-klassade läkemedel hos unga vuxna	4. Stärka länets arbete gällande samsjuklighet, psykisk ohälsa och missbruk eller beroende, med fokus på utsatta grupper	5. Motverka den narkotika-relaterade dödligheten till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar och utveckla det drogförebyggande arbete i trafiken		
Insatsområden						
Myndighetsgemensamt arbete för att minska smuggling och införsel Insatser för att minska den lokala drogförsäljningen	Familjen som risk- och skyddsfaktor: - Ett utvecklat föräldraskapsstöd - Fokus på familjer med behov av extra stöd Skolan som risk och skyddsfaktor - Systematiskt arbete för en trygg och brottsfri skolmiljö Fritiden som risk- och skyddsfaktor - Insatser för att utveckla moralbildning och självkontroll hos unga Individen - Samverkan kring barn och unga med normbrytande beteenden	Utveckling av samverkan och insatser på arenor där unga vuxna befinner sig: - Arenor för vidare utbildning och stöd för arbetslösa unga vuxna - Arenor inom näringslivet - Arenor inom hälso- och sjukvården Insatser för att förebygga narkotikaanvändning i krogmiljöer Insatser för att förebygga användning av dopning i gymmiljöer	Utveckling av samverkan kring personer med psykisk ohälsa och beroende eller missbruk, så kallad samsjuklighet med extra fokus på: - HBTQI personer - Barn och unga med neuropsykiatriska funktionshinder (ADHD) - Kvinnor	Motverka dödlighet till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar Drogförebyggande arbete i trafiken		

Syfte

Syftet med den regionala strategin är att förverkliga den nationella ANDTS- politiken i Blekinge och skapa ett långsiktigt och hållbart drogförebyggande arbete.

Målområden

Blekinges regionala strategi tar utgångspunkt i den nationella ANDTS- strategin (Regeringens skrivelse 2021/22:213) i form av följande målområden:

1. Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska.
2. Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.
3. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.
4. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.
5. Personer med skadligt bruk, eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.
6. Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska.
7. En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt.

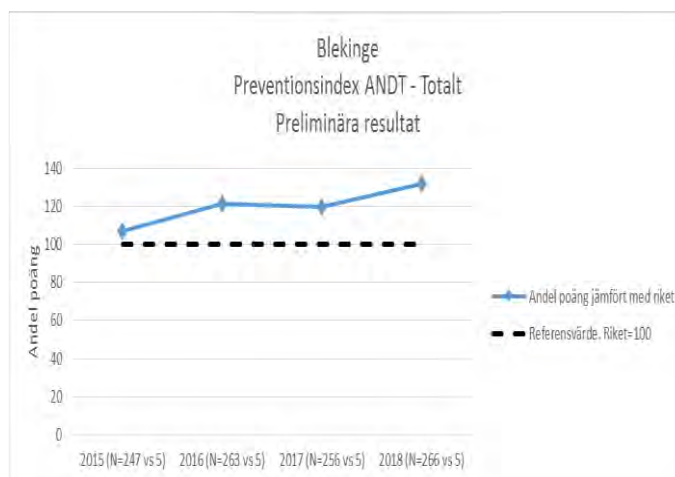
Blekinges regionala strategi tar även hänsyn till regeringens nationella brottsförebyggande program *Tillsammans mot brott* (Regeringen 2017) samt rapporten *Tillsammans mot brott-prioriterade områden* vilka betonar vikten av tidiga insatser för barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet och insatser som syftar till att minska återfall i brott (Justitiedepartementet 2017).

Regionala prioriteringar

I Blekinge län finns väldigt goda förutsättningar för ett aktivt och sammanhållet drogförebyggande arbete. Samtliga kommuner arbetar aktivt med frågorna och samverkan mellan kommun, polis, länsstyrelse och region fungerar väl enligt de samverkande parterna (Länsstyrelsen Blekinge 2021a). En viktig förutsättning för ett fungerande regionalt arbete är att tillsammans skapa prioriteringar och rikta insatser mot de områden inom alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel (ANDTS) som behöver utvecklas mest. Samtidigt är resurserna i ett litet län begränsade, både personellt och ekonomiskt, vilket i sin tur gör prioriteringar och samverkan mellan olika preventionsområden än viktigare för ett uthålligt och effektivt arbete.

Blekinges kommuner ligger över det nationella snittet i sitt preventiva ANDTS-arbete utifrån Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysnings preventionsindex, vilket är ett sammansatt mått som syftar till att mäta kommunernas ANDT-förebyggande arbete. Index består av 155 indikatorer indelade i fem kategorier: förebyggande aktiviteter, en fungerande samverkan, befintliga policydokument, avsatt personal och budget samt tillståndsgivning och tillsyn av alkohol och tobak. Kategorierna anses viktiga var för sig men även för att stärka varandra samt forma ett system av lokal prevention som infattar många olika områden, strukturer, åtgärder och individer i lokalsamhället.

Regeringen har länge betonat betydelsen av det förebyggande kommunala arbetet inom ANDT för att minska konsumtion och skador. Ett sammansatt ANDT-preventionsindex är motiverat eftersom kommuner oftast inte arbetar förebyggande mot en substans utan snarare mot flera substanser samtidigt samt att preventionen kan ha synergieffekter eftersom bruk av olika substanser delvis har liknande riskfaktorer (CAN 2021c).

Figur: Blekinge preventionsindex ANDT (CAN 2021c)

En uppföljning av Länsstrategi ANDT, alkohol, narkotika, dopning och tobak i Blekinge län 2016–2020 synliggör att ett gediget arbete har skett i länet under föregående strategiperiod och att Blekinge är ett län med stark sammanhållning och stort engagemang inom ANDT-området. En slutsats ifrån uppföljningen är att det breda ANDT arbetet under föregående strategiperiod har varit lyckosamt, men att nästkommande strategi behöver vara fokuserad på det område som kommun, polis, region och länsstyrelse har haft svårast att hitta rätt insatser kring, nämligen bruk, smuggling och försäljning av narkotika och narkotikaklassade läkemedel. Samtidigt visar en studie om Blekinges lokala brottsförebyggande arbete att narkotika och ungdomar är de områden som är mest prioriterat hos kommun och polis (Lees 2021).

Alkohol - och tobakstillsyn är ett viktigt verktyg för att förebygga bruk och missbruk av ANDT-s bland barn och unga samt för att i samverkan med andra samhällsaktörer motverka kriminalitet och organiserad brottslighet. Arbetet bör därför prioriteras inom det ANDTS-förebyggande arbetet. Alkohol- och tobakstillsyn är ett lagstadgat ansvar för både kommun och Länsstyrelse och dessa frågor tas om hand genom ett regionalt tillsynsätverk (se bild ovan). Det tobakspreventiva arbetet med fokus på barn och unga har under en lång period varit prioriterat i Blekinge genom det gemensamma projektet Tobaksfria Barn och Unga i Blekinge (TBU). Projektet har resulterat i att det tobakspreventiva arbetet nu är implementerat i linjeversamheten i länets kommuner samt regionen. Såväl uppföljning som resultat från lokala workshops den 5 maj och 27 augusti 2020 samt dialoger med unga genom Region Blekinges barnrättsambassadörer samt med representanter från civilsamhället påtalade vikten

av att i det regionala drogforebyggande arbetet kommande fyra år prioritera målgrupperna barn, unga och unga vuxna samt narkotikapreparat.

Även nationella trender påtalar vikten av att arbeta med målgruppen samt narkotika då användningen av narkotika i Sverige under 2000-talet har varit mera omfattande jämfört med tidigare, den regionala tillgången till narkotika har ökat, årsaktuell cannabiskonsumtion är vanligast i åldersgruppen 16–29 år, användning av icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel är högre än användning av klassisk narkotika såsom cannabis (CAN 2019b) och de senaste tre åren har den största åldersgruppen varit 15–29-åringar i narkotikarelaterad vård (Folkhälsomyndigheten 2020).

Att prioritera målgruppen barn och unga är även motiverat utifrån rätten till en trygg barndom och en trygg uppväxt, utan bland annat droger och våld, är en av de mest centrala förutsättningarna för att motverka brottslighetens grundorsaker i ett tidigt skede i livet (Regeringens skrivelse 2016/17:126). Dessutom visar forskningen att det är viktigt att så tidigt som möjligt i en individs liv upptäcka och hantera normbrytande beteenden, gärna i tidig barndom och tonår. Ju tidigare destruktiva beteenden upptäcks, desto mindre är risken att individen utvecklar allvarliga och långtgående problem i framtiden (Socialstyrelsen 2020a). Forskning visar också att en god uppväxt med trygg anknytning hos barn utgör ett skydd mot påfrestningar under både uppväxten och i vuxenlivet (Socialstyrelsen 2013). Att särskilt satsa på ett förebyggande arbete riktat till barn och unga är en förutsättning för att barn i enlighet med barnkonventionen ska få tillgodose sin rätt till bästa möjliga hälsa och goda uppväxtvillkor (Regeringens proposition 2020/21:132).

Blekinges övergripande regionala prioritering inom ANDTS under strategiperioden 2022–2026 är barn, unga och unga vuxna samt narkotika.

Regionala prioriteringar:

1. **Minskad införsel och försäljning av narkotika, illegala narkotikaklassade läkemedel och dopningsmedel i Blekinge**
2. **Ett förebyggande arbetet med fokus på risk- och skyddsfaktor för normbrytande beteenden och narkotikaanvändning**
3. **Förstärka arbetet med att förebygga bruk av narkotika, dopning och narkotikaklassade läkemedel hos unga vuxna**
4. **Stärka länets arbete gällande samsjuklighet, psykisk ohälsa och missbruk eller beroende, med fokus på utsatta grupper**
5. **Motverka den narkotikarelaterade dödligheten till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar och utveckla det drogforebyggande arbete i trafiken**

1.Minskad införsel och försäljning av narkotika, illegala narkotikaklassade läkemedel och dopningsmedel i Blekinge

Blekinge ska under de kommande fyra åren arbeta för att minska tillgången på narkotika, illegala narkotikaklassade läkemedel och dopningsmedel i Blekinge genom att myndighetsgemensamt samverka kring insatser för minskad införsel och försäljning i länet. Arbetet ska utgå ifrån regionala och lokala lägesbilder som beskriver hur införsel och försäljning fungerar i länet, samt förändringar på narkotikamarknaden som till exempel en ökad försäljning via mobiltelefon, nya marknadsföringsstrategier för försäljare och en ökad service gentemot köpare, förändringar i smuggling via godstrafiken och ökade narkotikaförsändelser via postflödet (Brå 2021a). För att lyckas med detta är det viktigt att fokusera särskilt på vad myndigheter och organisationer i länet kan göra tillsammans för att störa ut de narkotikamarknader som finns regionalt och lokalt.

Tillgången till narkotika och narkotikaklassade läkemedel har enligt regeringen (Regeringens proposition 2020/21:132) ökat de senaste åren både i Sverige, EU och internationellt. Narkotika är samtidigt en viktig inkomstkälla för kriminella nätverk och aktörer som antingen själva utgör, eller är beroende av gränsöverskridande organiserad brottslighet för tillverkning, smuggling och försäljning av olika illegala preparat. Marknaden för handel med olaglig narkotika inom EU beräknas omsätta minst 30 miljarder euro årligen, pengar som sedan används för att finansiera narkotika eller annan brottslighet (Regeringen 2020). Enligt Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN 2019b) uppgav 5,3 % av befolkningen i åldrarna 17–84 år att de använt icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel under de senaste 12 månaderna. Jämfört med 4,2 % för klassisk narkotika som cannabis, kokain och liknande (Sundin et al. 2018). Konsumtion av icke-läkarförskrivna narkotikaklassade läkemedel är alltså vanligare än användningen av vanlig narkotika i den vuxna befolkningen (CAN 2019a).

Tillgänglighet av och pris på narkotika är viktiga bestämningsfaktorer för hur konsumtionen i samhället utvecklas, och i nästa led för vilka skadeomfattningar konsumtionen får. Tillgänglighetsbegränsande insatser har därför starkt stöd i forskningen för att minska skadeeffekterna av olika preparat (Leifman et al. 2020). Svenska myndigheter beräknas beslagta mellan 10-20% av den narkotika som smugglas in i landet varje år enligt Brottsförebyggande rådet (Brå 2021a). Samtidigt har gatupriserna för så gott som alla narkotikasorter minskat sedan 80-talet,

speciellt för amfetamin och heroin (CAN 2021a). Organiseringen av narkotikadistributionen i Sverige och Europa har förändrats under de senaste åren, både vad gäller organisering av nätverk, smuggling och försäljning (Brå 2021a).

Tillsyn, gränskontroller och brottsbekämpande insatser är betydelsefulla verktyg för att minska tillgången till narkotika, narkotikaklassade läkemedel och dopningsmedel (Regeringens proposition 2020/21:132). Illegal tobak är enligt Skatteverket en viktig inkomstkälla för kriminella grupperingar och den organiserade brottsligheten (Länsstyrelsen Blekinge 2018) och därför behövs ett fortsatt arbete med en samordnad, effektiv och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn i Blekinge län.

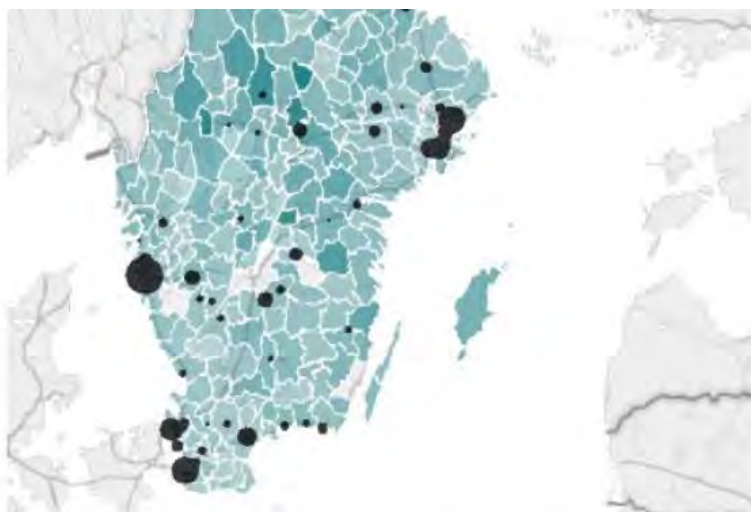
Enligt Polismyndighetens nationella narkotikastrategi 2019–2024 har polisen ett särskilt ansvar för att arbeta för att reducera antalet platser och miljöer där öppen narkotikaförsäljning och användning förekommer, både enskilt och i samverkan med andra statliga myndigheter, kommuner och regioner. Av vikt är att arbetet utgår ifrån lokala lägesbilder (Polismyndigheten 2019).

Myndighetsgemensamt arbete för att minska smuggling och införsel

Blekinge ska under de närmsta fyra åren ha ett utvecklingsarbete tillsammans med myndigheter, organisationer och företag för att minska smuggling och införsel av narkotika, dopningsmedel och narkotikaklassade läkemedel i länet. Särskilt fokus ska ligga på att skapa samverkansformer och informationsutbyte mellan aktörer som kan stävja problematiken utifrån den redan etablerade myndighetssamverkan som finns i länet via *Nätverket mot organiserad brottslighet* (Brå 2020b) och det regionala nätverk som finns kring alkohol- och tobakstillsyn. I Nätverket mot organiserad brottslighet ingår länets fem kommuner, ekobrottsmyndigheten, försäkringskassan, kronofogden, kustbevakningen, länsstyrelsen, migrationsverket, arbetsförmedlingen, skatteverket, tullverket och åklagarmyndigheten. Polismyndigheten samordnar arbetet via underrättelseenheten.

Merparten av den storskaliga transporten av narkotika sker via godstrafiken, med hjälp av lastbilar och containers. Användning av legala företag i godstrafiken har också blivit mer vanligt än tidigare. För smuggling av mindre partier har till exempel transporter via det internationella postflödet ökat, men också användningen av kurirer genom båt, tåg och biltrafik. Smugglingen av narkotika har effektiviserats genom att svenska organisatörer utlokaliseras i transitländer (främst Spanien och Nederländerna) som underlättar smuggling in till landet.

Överlåtelser av narkotika via posten blir också allt vanligare, speciellt för köp av olika preparat på internetmarknader. Detta leveranssätt möjliggör för fler, utan egna kontakter, att köpa narkotika utan att upptäckas av rättsväsendet. Många av dem som beställer stora partier narkotika från internationella Darknetsajter säljer dem sedan vidare via internet i Sverige (Brå 2021a).

Figur: Antalet identifierade Darknetköpare per kommun justerat per 10 000 invånare (grön markering) samt antalet identifierade försäljningsplatser för narkotika i områden där polisen bedömer att det finns kriminell påverkan (svart cirkel) (Brå 2021a).

Köp av narkotika på Darknet sker främst i Karlskrona, Ronneby och Karlshamn enligt Brås rapport. Vanligast är försäljning av narkotikaklassade läkemedel, amfetamin, kokain och marijuana på Darknet. Samtidigt är priserna generellt lägre än för samma droger som köps på gatan. En vanlig metod för leverans av köp på Darknet är via postflödet (Brå 2021a).

Tillgången på narkotika anses vara högre i Skåne än på andra platser i Sverige (CAN 2021a). Då Blekinges geografiska placering och infrastruktur innebär en närhet till Skåne påverkar det troligtvis även tillgången i Blekinge län. En annan orsak till hög tillgång på narkotika i länet kan vara införsel via hamnar (Brå 2021). Blekinge har två större hamnar med regelbunden inkommande och utgående godstrafik. Blekinge har också en geografisk närhet till och godstrafik som utgår ifrån Polen som är en av huvudproducenterna av metamfetamin, samt producent av amfetamin (Brå 2021a). Mer kunskap behövs för att göra en regional analys av vilka droger som kommer in i länet och var ifrån de kommer för att förstå problematiken bättre.

Insatser för att minska den lokala drogförsäljningen

Blekinge ska arbeta med olika insatser för att minska den lokala försäljningen av narkotika utifrån de förändringar som skett på de lokala narkotikamarknaderna. Insatserna ska grunda sig på kunskap om hur försäljningen går till utifrån lokala lägesbilder samt vilka verktyg olika myndigheter har för att stävja problematiken. Arbetet kan utgå ifrån de redan etablerade lokala samverkansformer som finns.

Enligt Noas (Polismyndighetens nationella operativa avdelning) nationella kartläggning av lokalpolisområdenas uppfattning om narkotikaförsäljning i problemområden ligger Blekinge län på

femte plats, både i antalet platser och antalet platser identifierade per 100 000 invånare (Polismyndigheten 2019).

Antalet identifierade platser med öppen narkotikaförsäljning i problemområden samt per 100 000 invånare, uppdelat på region.	Antal platser	Antal platser per 100 000 invånare
Region		
Skåne	130	9,4
Västra Götalandsregionen	116	6,7
Stockholm	107	4,5
Jönköpings län	29	8,0
Blekinge län	13	8,1

Tabell: Antalet identifierade platser med öppen narkotikaförsäljning i Blekinge enligt polismyndighetens lokalpolisområden.

Enligt Polisens trygghetsmätning 2020 (Polismyndigheten 2020a) anser invånare i Blekinge att det sker narkotikaförsäljning på flera olika platser. Främst handlar det om centrum och tätortsområden, men också bostadsområden och samhällen utanför centrumkärnorna. Trygghetsmätningens resultat kan på så sätt komplettera polisens uppfattning om den lokala narkotikaförsäljningen på olika geografiska platser.

Även tillgängligheten för köparna har förändrats de senaste åren. Nya försäljningsplatser har etablerats på internet (främst köp av narkotikaklassade läkemedel och ecstasy på Darknet), samtidigt som sociala medier och krypterade appar har förenklats för försäljare att rekrytera nya kunder och marknadsföra sina tjänster. Försäljningen har också blivit mer kundfokuserad, med till exempel utkörningsservice och fokus på säkerhetsåtgärder. Mobilförsäljning, alltså direktkontakt mellan säljare och köpare över telefon, har blivit den mest vanliga försäljningsmetoden. Mobilförsäljningen riktar sig till kunder både i det aktuella bostadsområdet och på andra platser. Leveranserna sker genom att säljarna möter upp köpare eller genom utkörning till kunder utanför området. Valet av försäljningsform (öppen gatuförsäljning eller mobilförsäljning) beror på hur etablerade säljarna är. Unga och oetablerade säljare kan börja med öppen gatuförsäljning för att samla kontaktuppgifter till kunder i mobilen. Ambitionen är att rekrytera kunder för att sedan kunna övergå till mobilförsäljning. Sociala medier är en annan viktig mötesplats för säljare och nya kunder att mötas (Brå 2021a).

I denna regionala prioritering har artiklarna 2,4,6, 12, 32, 33, 34 och 40 i barnkonventionen särskilt beaktats.

2. Ett förebyggande arbetet med fokus på risk- och skyddsfaktor för normbrytande beteenden och narkotikaanvändning

Blekinge ska under de kommande fyra åren utveckla ett förebyggande arbetet mot olika problem såsom narkotikaanvändning, brottslighet och andra normbrytande beteenden hos unga.

Normbrytande beteenden är markörer för underliggande problem som måste hanteras av en rad olika samhällsaktörer för att unga individer i enlighet med barnkonventionen ska få tillgodose sin rätt till bästa möjliga hälsa och goda uppväxtvillkor (Regeringens proposition 2020/21:132). Under detta mål har fyra olika områden valts ut som fokus i det förebyggande arbetet. Familjen, skolan, fritid och individen.

Miljöerna och relationerna i skolan, på fritiden, i hemmet och familjen är av särskilt stor vikt för barns utveckling. Därtill kommer individens egen utveckling och de individuella behov som kan uppstå. Det handlar dels om att ge stöd och hjälp till barn, unga och deras familjer samt att utveckla resurser som kan leda till varaktiga och positiva förändringar. Det handlar också om att stärka de skyddsfaktorer som finns kring barn och unga som stödjer deras utveckling (Socialstyrelsen 2020a).

Med normbrytande beteenden menas i detta mål negativa, destruktiva beteenden som på olika sätt innebär överträdelser mot regler eller normer. Normbrytande beteende kan vara allt ifrån att allvarligt bryta mot föräldrars regler, skolka, snatta, ta droger och alkohol, stjäla, och klottra (icke-aggressivt normbrytande beteende) till grövre förseelser som till exempel att slåss, knuffas, hota (aggressivt normbrytande beteende), sexuellt ofreda andra och att plåga djur. Det handlar om alla beteenden som kan anses vara brottsliga, kriminella handlingar, men definitionen omfattar även beteenden som inte är formella lagöverträdelser utan snarare allvarliga regel- eller normbrott, såsom skolk eller att rymma hemifrån. Historiskt sett har majoriteten av teorier och forskning om utveckling av normbrytande beteende fokuserat på pojkar och män (Andershed & Andershed 2019). Därför behöver arbetet med att förebygga normbrytande beteenden i Blekinge särskilt beakta ny forskning och kunskap om hur normbrytande beteenden tar sig uttryck hos flickor och icke-binära personer. Samtidigt bör vi anta ett normkritiskt perspektiv i arbetet och beakta hur rådande könsnorm, åldersnorm, vithetsnormer, funktionsnorm, tvåkönsnorm, maskulinitetsnorm, heteronorm, etnicitetsnorm, friskhetsnorm eller hälsnorm påverkar samhället på ett negativt sätt och behöver kritiseras och brytas.

Förebyggande arbete kan ske utifrån en rad olika perspektiv. I detta mål har vi valt en kombination av två olika förhållningssätt i det förebyggande arbetet nämligen (1) att identifiera och minska riskfaktorer och öka skyddsfaktorer på individ- och familjenivå (Andershed & Andershed 2019), samt (2) att identifiera och rikta insatser mot de kausala samband mellan normbrytande beteenden/problem och deras orsaker (Wikström & Treiber 2017).

Risk- och skyddsfaktorer

De risk- och skyddsfaktorer som kan påverkas i samverkan mellan polis, kommun, länsstyrelsen och olika delar av regionens hälso- och sjukvård är faktorer både hos individen och inom familjen. Hos individen handlar det om att upptäcka normbrytande beteenden eller utsatthet hos barnet eller den unga, identifiera behov av stöd och samordna detta stöd till individen. Inom familjen handlar det främst om att stödja föräldrar i deras uppfostringsstrategier, att skapa positiva relationer till barnet samt att ge föräldrar stöd med sina egna problem (Socialstyrelsen 2020a). När vi arbetar med risk- och skyddsfaktorer som grund är det av särskilt stor vikt att välja evidensbaserade eller beprövade och utvärderade insatser som vi vet ger effekt. Flera risk- och skyddsfaktorer är gemensamma för olika problem såsom användning av droger och tobak, brottslighet, riskkonsumtion av alkohol och spelproblem. (Folkhälsomyndigheten 2017a, 2017b, 2021a, 2021b; Andershed & Andershed 2019).

Det är sannolikt så att vilka riskfaktorer som kan påverka risken för normbrytande beteende i både i unga år och i vuxen ålder förändras över tid hos individen (Andershed & Andershed 2019). Därför är det av stor vikt i arbetet med risk- och skyddsfaktorer att förstå och ta reda på vilka av dessa faktorer som behöver adresseras hos individen eller hos familjen.

Kausala samband mellan problemen och dess orsaker

Ett annat sätt att arbeta preventivt med brottslighet och droganvändning, förutom det dominerande risk- och skyddsfaktorsperspektivet, är att fokusera på kausala samband mellan problemen och dess bakomliggande orsaker. Detta görs genom att kartlägga problemen, analysera dem samt välja insatser utifrån beprövade teorier om hur brottsliga handlingar uppstår (däri inkluderat droganvändning). Istället för att fokusera på faktorer som *kan* orsaka problemen fokuserar vi istället på att ta reda på det som *faktiskt har* orsakat problemen. Detta sätt att arbeta går ut på att förutsäga vem, var och när brott uppstår.

En teori som är beprövad för detta ändamål är situationell handlingsteori (SAT) som säger att brottsliga handlingar sker för att människor:

- uppfattar dem som ett moraliskt acceptabelt handlingsalternativ i vissa givna situationer
- det inte finns relevanta och tillräckligt starka avskräckande incitament för att avstå
- individen misslyckas med att följa sin personliga moral, d.v.s. misslyckas med att utöva självkontroll

Preventivt arbete blir utifrån detta synsätt arbete som fokuserar på att stärka människors moralbildning (vad om är rätt och fel i en given situation) och självkontroll (förmåga att agera utifrån personlig moral trots påtryckningar utifrån att bryta den). Samt att förändra miljöer så att de uppmuntrar beteendenormer som ligger i linje med lagen och ökar effektiviteten av lagefterlevnaden i miljöer som är kriminogena, alltså som uppmuntrar till brott (Wikström & Treiber 2017).

Familjen som risk- och skyddsfaktor

Föräldrars ork, engagemang, positiva attityder och uppfostringsstrategier, samt deras medvetenhet om sina egna problem och motivation att förändras är viktiga skyddsfaktorer för barn och unga. En god anknytning mellan förälder och barn minskar risken för normbrytande beteende och riskbeteenden. En otrygg anknytning kan bidra till ökade konflikter, negativa beteenden och en konfliktfylld relation, vilket gör det svårare för föräldrar att konsekvent visa ömhet och acceptans till sina barn i föräldraskapet (Andershed & Andershed 2019).

Föräldraskapsstöd

Föräldraskapsstödjande insatser kan minska riskfaktorer såsom föräldrarnas egna svårigheter, svårigheter i föräldra-barnrelationen och föräldrarnas svårigheter med uppfostringsstrategier. Genom arbete med föräldraskapsstöd kan man i stället öka skyddsfaktorerna såsom föräldrarnas ork, engagemang eller stöd, deras positiva attityder och uppfostringsstrategier samt deras motivation och medvetenhet (Andershed & Andershed 2019). Detta kan handla om att ge föräldrar kunskap om barnets rättigheter, hälsa och utveckling, att stärka föräldrars relation till varandra eller deras sociala nätverk. Barns rättigheter ska stå i centrum enligt barnkonventionen och föräldraskapsstödet ska bidra till jämställt föräldraskap och jämlikhet i hälsa (Socialdepartementet 2018).

Föräldrar kan behöva olika nivåer av stöd beroende på barnets ålder och vilka svårigheter som uppkommer under barnets uppväxt. Ett effektivt och långsiktigt förebyggande arbete med föräldraskapsstöd behöver utgå ifrån samtliga nivåer i preventionspyramiden: universellt, selektivt och indikerat.

Preventionspyramiden

Ur rapport: RISE Social & Health Impact Center och Länsstyrelsen i Stockholm 2021. Risk- och skyddsfaktorer – vad vet vi och vad kan göras med kunskapen? RISE Research Institutes of Sweden.

Universellt stöd är olika typer av insatser som erbjuds till alla föräldrar, under barnets hela uppväxt och väger inte in om familjen har någon speciell risk eller problem. Stödet handlar dels om att främja god hälsa och utveckling hos barnet, och dels om att förebygga ohälsa och olika former av problem. Ett typiskt universellt föräldraskapsstöd är det stöd som föräldrar får via mödrahälsovården och barnhälsovården. *Selektivt stöd* är insatser som erbjuds till föräldrar eller familjer som är särskilt utsatta för en eller flera riskfaktorer eller har begynnande problem. Det kan exempelvis handla om föräldraskapsstöd till föräldrar med barn som visar beteendeproblem. *Indikerat stöd* är riktade insatser till individer eller grupper där problem har observerats. Det kan exempelvis handla om stöd och insats från socialtjänsten vid konstaterad droganvändning.

Det föräldraskapsstödjande arbetet i Blekinge bör fokusera på att skapa stödjande organisationer lokalt och regionalt för att uppnå ett utbud av stöd till föräldrar och familjer inom samtliga tre nivåer i preventionspyramiden. Detta för att uppnå ett hållbart, långsiktigt och framgångsrikt arbete med föräldraskapsstöd, som är implementerat i de olika organisationerna i länet. Det behövs en kedja av ansvariga aktörer på varje nivå och att de olika aktörerna organiserar sina respektive verksamheter på ett sätt som stödjer arbetet med föräldraskapsstöd. Det kan exempelvis innebära tydligt ledarskap, tydlig styrning, tillräcklig finansiering och kunskap gällande området. Detta skapar goda förutsättningar för samverkan inom och mellan aktörer samt att förutsättningarna att nå ut till föräldrarna med stödet ökar. En annan framgångsfaktor för hållbar implementering av föräldraskapsstödjande arbete på lokal nivå är formella beslut i form av strategi eller annan policy (Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd 2018; Folkhälsomyndigheten 2014; Socialstyrelsen 2009).

Nationella undersökningar visar att föräldrar inte erbjuds det stöd i sitt föräldraskap som de anser att de behöver. Föräldrar uppger land annat att behovet av stöd är stort när barnen är i tonåren, men då är ofta stödutbudet som minst. Kvinnor tar i större utsträckning emot föräldraskapsstöd än män (Statens folkhälsoinstitut 2012; Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2018; Socialstyrelsen 2015). Utifrån en kartläggning av Blekinge läns föräldraskapsstöd 2020, framkommer det att både kommuner och region har önskemål om fokus på stärkt samverkan mellan föräldraskapsstödjande aktörer och ett fortsatt regionalt stöd. I kartläggningen som genomfördes 2020 framkom att föräldraskapsstöd till föräldrar i hög utsträckning erbjuds barn i länet under deras första levnadsår genom barnhälsovården. I övrigt erbjuds föräldraskapsstöd i hög utsträckning universellt, det vill säga stöd till alla föräldrar, eller selektivt, stöd till föräldrar som är särskilt utsatta för en eller flera riskfaktorer. Det finns utifrån kartläggningen ett utvecklingsbehov gällande det målgruppsanpassade stödet i länet, det vill säga stöd till föräldrar till barn och unga i risk (Länsstyrelsen Blekinge 2020).

Familjer med behov av extra stöd

Barn som växer upp i familjer med missbruk, psykisk ohälsa och våld är särskilt utsatta. Dessa barn har en ökad risk att själva utveckla flera former av psykisk eller fysisk ohälsa eller missbruk senare i livet. I dessa familjer förekommer bland annat oro hos barnen, familjehemligheter, skam, skuld, ökat

ansvar, oförutsägbarhet och föräldrar som inte är tillgängliga. Ovan nämnda problem i familjen kan påverka barnets anknytning, då denna grundar sig i den dagliga omvårdnaden. Hur föräldern förmår att tillgodose barnets grundläggande behov, uppmärksamma, skydda trösta och lugna barnet när barnets anknytningssystem aktiveras gör att olika anknytningsmönster skapas. Om barnet har erfarenhet av att få sina behov av skydd och tröst tillgodosedda kan en trygg anknytning utvecklas. Mycket talar för att en trygg anknytning utgör ett skydd mot påfrestningar under uppväxten och senare i vuxenlivet (Socialstyrelsen 2013).

Svenska studier visar att 3 % av alla barn växer upp med föräldrar som har en missbruksdiagnos. Barnen klarar oftare skolan sämre, har fyra till sju gånger så hög risk att utveckla ett missbruk, tre gånger högre risk att dö före 35 års ålder och får stöd från socialtjänst i större utsträckning. Skadorna för alkoholmissbruk uppskattas vara större för personer i missbrukarens närhet än de direkta skadorna för den som konsumerar alkohol (Hjern, et al 2014). Drygt vart femte barn i Sverige har någon gång under sin uppväxt bott med minst en förälder/vårdnadshavare med alkoholproblem, vilket är 430 000 barn om siffran appliceras på antalet barn i Sverige år 2019. 15 procent av alla barn i Sverige, ca 320 000 individer, har påverkats negativt i någon utsträckning av att ha vuxit upp med minst en förälder med alkoholproblem (CAN 2019a).

Junis (en organisation för barn och ungdomar inom IOGT-NTO-rörelsen i Sverige) årsrapport 2021 visar att socialtjänsten i 3 av 5 kommuner hänvisar till någon form av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem i form av familjeinsatser eller stödgrupper. Totalt har 19 barn i länet deltagit i dessa. (Junis 2021).

Tabell: Stödverksamhet till barn och unga i familjer med missbruksproblem 2018-2020 i Blekinge (Junis 2021).

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Olofströms kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	14	30	Ej svar
Karlskrona kommun	Ja	Ja	Nej	Stödgrupp	Stödsamtal	Ej aktuellt	–	13	Ej aktuellt
Ronneby kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	2	3	10
Karlshamns kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödgrupp	Ej svar	15	5
Sölvesborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	8	4	4

Då vi saknar tillräckligt underlag på hur många barn i Blekinge som lever i familjer med missbruksproblem, samt hur olika organisationer arbetar med detta, behöver vi genomföra en egen kartläggning som ett första steg för att se hur utvecklingsarbetet ska formuleras.

Skolan som risk- och skyddsfaktor

Skolan är både en viktig skyddsfaktor och en viktig plats för unga att utveckla sin moral och självkontroll. Skolans värdegrund handlar om att lära ut grundläggande demokratiska värderingar och

mänskliga rättigheter som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet och solidaritet mellan människor (Skollagen 1 kap. 5 §). Skolan uppdrag innefattar ett stöd för unga människor att utveckla en god moral utifrån skolans värdegrund. God anknytning till skolan och att prestera i skolan är samtidigt viktiga skyddsfaktorer för att förhindra att barn och unga utvecklar olika typer av normbrytande beteenden. Att klara skolan är även en av de viktigaste skyddsfaktorerna i relation till senare beroendeproblem kopplat till alkohol och narkotika (Leifman et al. 2020). Därför är skolan en arena där både förebyggande och främjande insatser kan implementeras.

Samtidigt visar undersökningar att skolan är den plats där barn och unga är mest utsatta för olika brott såsom stöld, sexualbrott, misshandel, hot (t.ex. mobbning och kränkande behandling) och personrån. Nära hälften av skoleleverna uppger sig ha varit brottsutsatta i skolan (Brå 2020). Elever i årskurs nio är mest otrygga i skolan och andelen niondeklassare som känner sig otrygga i skolan har ökat över tid, från 10 procent år 2014 till 16 procent våren 2020 (Skolinspektionen 2020). Ungas utsatthet och rädsla för brott i skolmiljön leder i sin tur till att elever undviker skolmiljön, får sämre förutsättningar till inlärning, hoppar av skolan, får försämrad psykisk ohälsa och i kölvattnet av detta sämre eller helt uteblivna skolresultat (Tryggare Sverige 2021).

Unga människor med normbrytande beteenden tenderar att underprestera i skolan i förhållande till sin intellektuella kapacitet. Det kan tyda på bristfällig skolanknytning, ointresse, överaktivitet, impulsivitet och koncentrationssvårigheter, snarare än normbrytande beteende ligger till grund för de bristfälliga skolprestationerna. Svårigheter i skolan kan också leda till andra problem såsom skolk, umgänge med andra unga med normbrytande beteenden, vantrivsel, bristande anknytning till skolan, negativa relationer till sina föräldrar samt senare svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Samtidigt visar studier att positiva förändringar gällande anknytning till skolan i sin tur kan leda till minskade normbrytande beteenden (Andershed & Andershed 2019).

Blekinge län ska under de kommande fyra åren arbeta systematiskt och strukturerat för att skapa en trygg och brottsfri skolmiljö där barn och unga får chans att utveckla en god anknytning till skolan och samtidigt tillgodogöra sig undervisningen och skolans värdegrundsarbete så att de kan uppnå kunskapsmålen och stärka sin moralutveckling. Arbetet ska utgå ifrån att identifiera kausala samband mellan de problem som uppstår i skolmiljön och dess bakomliggande orsaker samt hantera dessa utifrån bästa tillgängliga kunskap. Samverkan mellan skolan och andra aktörer är särskilt viktig, så att skolans uppdrag kan kompletteras med insatser ifrån andra verksamheter. Samverkan är också viktig för att tydliggöra roller och uppdrag mellan olika verksamheter, samt att vem som ska agera på individens olika behov.

Fritiden som risk- och skyddsfaktor

Fritidsgårds-, förenings- och kulturverksamheter är viktiga arenor i arbetet med att förebygga normbrytande beteenden hos barn och unga. Verksamheterna kan bidra med positiva och prosociala

umgängen och aktiviteter då de erbjuder regelbundna och strukturerade aktiviteter tillsammans med andra unga och vuxna med positiva och icke- normbrytande beteenden (Andershed & Andershed, 2019). Olika studier visar att organiserade fritidsaktiviteter med utbildad personal är att betrakta som en skyddsfaktor mot många riskfaktorer och sannolikt tidig alkohol, narkotika och tobaksdebut (Thorlindsson, m.fl., 2000; Halldorsson, 2017, 2018; se också Neergaard, m.fl., 2020).

Den skyddande komponenten i dessa verksamheter ligger i möjligheter att stärka individers moralbildning och påverka ungas uppfattning om vad som är rätt och fel i en given situation. De sociala sammanhang som fritiden och de relationer som kan byggas där mellan unga och vuxna, innebär kan också en möjlighet att stärka ungas förmåga till självkontroll. En väl fungerande fritidsgårds-, förenings- eller kulturverksamhet stärker individer att agera utifrån personlig moral trots påtryckningar ifrån t.ex. kompisar eller familjemedlemmar att bryta den (Wikström & Treiber 2017). En väl fungerande fritid kan i sig vara en skyddsfaktor men samtidigt kan fritiden innebära en rad risker i form av till exempel tobak, alkohol, droger, våld, spel- och internetberoende, problematiska kompisrelationer och brottsutsatthet. Ett normbrytande beteende kan i sig också leda till exkludering från kultur- och fritidsaktiviteter. Samtidigt kan fritiden vara just den där viktiga arenan bortom skolmisslyckanden och problematiska relationer till föräldrar där vi i en mindre kravfylld miljö kan jobba med normbrytande beteenden.

Fritidsgårds-, förenings- och kulturverksamheter är viktiga i arbetet med att stärka samverkan mellan olika verksamheter som möter barn och unga med normbrytande beteenden för att möjliggöra tidigt upptäckt och samordnade insatser. Detta kräver samtidigt god kunskap om beprövade och utvärderade insatser och att utveckla verktyg och arbetssätt för dessa verksamheters arbete med risk- och skyddsfaktorer.

Individen- samverkan kring barn och unga med normbrytande beteenden

Forskningen visar att det finns starka skäl att fokusera på de personer som uppvisar normbrytande beteende tidigt i livet, särskilt under barndomsåren. Risken för att utveckla allvarliga problem minskar ju tidigare en negativ social och beteendemässig utveckling kan stävjas (Socialstyrelsen 2020a). Samtidigt är behovet av samordnade insatser på individnivå extra stort hos individer med risk för att återfalla i allvarlig brottslighet och utveckla en kriminell livsstil (Socialstyrelsen 2020b).

Det är av stor vikt att skapa strukturer och arbetssätt för att identifiera individer i särskilt behov av samordnat stöd och för att bedöma den unges risk och behov (Socialstyrelsen 2020b). Därför behöver olika samverkansformer på lokal nivå utvecklas i Blekinge för att upptäcka och ge stöd till barn och unga. Ett viktigt första steg för att kunna förebygga normbrytande beteenden hos barn och unga är att stödja de aktörer som kommer i kontakt med barn och unga att känna igen och agera på dessa beteenden, enskilt och i samverkan med andra. I detta arbete har socialtjänst, polisen, skola, fritidssektor och vården en viktig roll.

Det är av stor vikt att samverka kring högriskindivider för att minska antalet placeringar vid

institution, både ur ett samhällsekonomiskt perspektiv (Växjö kommun 2021) och utifrån barnkonventionen och mänskliga rättigheter (Socialstyrelsen 2020a). I Blekinge placeras i genomsnitt 34 individer per år inom ungdomsvård, sluten ungdomsvård, missbruksvård eller i frivilliga insatser enligt socialtjänstlagen (Statens institutionsstyrelsen 2021).

SiS- placeringar	201 1	201 2	201 3	201 4	201 5	201 6	201 7	201 8	201 9	202 0	Totalsumm a
Blekinge län	26	26	35	39	31	42	35	42	39	25	340

Tabell: Placeringar på SiS inom ungdomsvård, sluten ungdomsvård, missbruksvård och placeringar via SoL i Blekinge län 2011-2020 (Statens institutionsstyrelse 2021).

Ungdomar och vuxna som placeras inom SiS- Statens institutionsstyrelse¹ har fler riskfaktorer än icke SiS-placerade individer, särskilt i relation till exempelvis skolmisslyckanden och problematiska relationer till sina föräldrar (Ybrandt & Nordqvist, 2015). Genom att i samverkan mellan olika aktörer arbeta med att upptäcka och erbjuda stöd till barn, unga och unga vuxna med normbrytande beteenden kan antalet institutionsplaceringar minska i länet (Växjö kommun 2021).

Blekinge län ska under de kommande fyra åren arbeta för att stärka samverkan mellan olika verksamheter som möter barn och unga med normbrytande beteenden. Detta för att möjliggöra tidigt upptäckt, samordnade insatser och god kunskap om evidensbaserade eller beprövade och utvärderade insatser, för att hantera de underliggande orsakerna till dessa beteenden.

I denna regionala prioritering har artiklarna 1,2,3,5,6,9,10,12,13,18, 19,20, 25,26,28,29,33,34, 36 och 40 i barnkonventionen särskilt beaktats.

¹ SiS, Statens institutionsstyrelse, är en statlig myndighet som ansvarar för individuellt anpassad tvångsvård. De behandlar ungdomar med allvarliga psykosociala problem och vuxna med missbruksproblem. SiS tar också emot ungdomar som har dömts till sluten ungdomsvård ([Om SiS - SiS - Statens institutionsstyrelse \(stat-inst.se\)](https://www.stat-inst.se/))

3. Förstärka arbetet med att förebygga bruk av narkotika, dopning och narkotikaklassade läkemedel hos unga vuxna

Blekinge ska under de kommande fyra åren förstärka arbetet med att förebygga bruk av narkotika, dopning och narkotikaklassade läkemedel bland unga vuxna i åldern 16-29 år samt 30-44 år. Detta genom att utveckla ett regionalt arbete med fokus på olika arenor där unga vuxna befinner sig samt kring riskmiljöer för bruk av narkotika och narkotikaklassade läkemedel. Viktiga arenor som identifierats är arenor för personer i vidare studier och arbetslösa unga vuxna, näringslivet som arena, hälso-och sjukvården som arena samt gym- och krogmiljön.

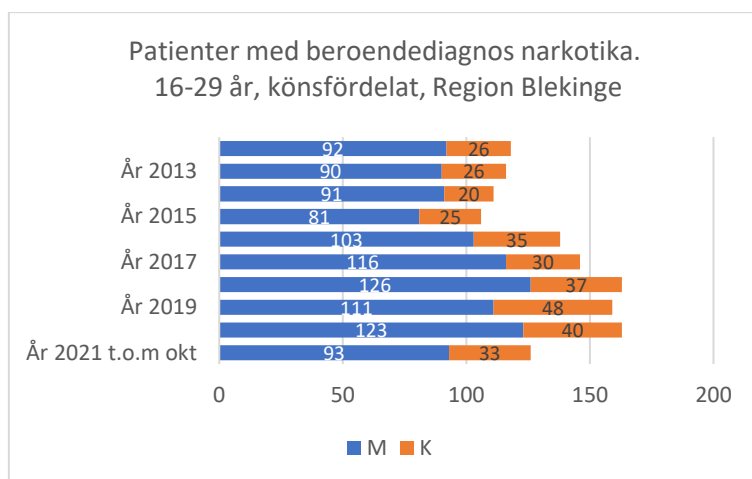
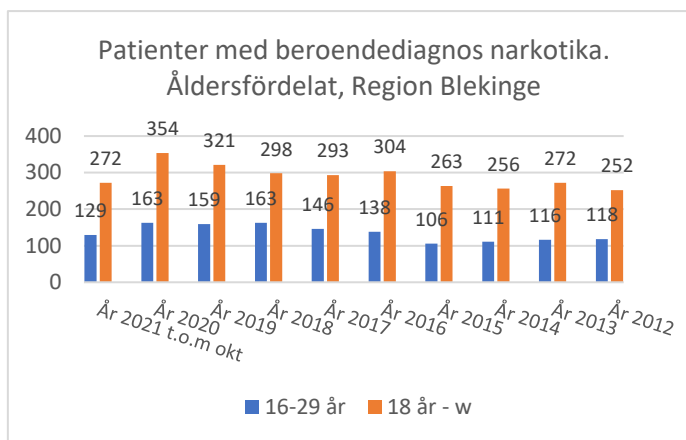
Då gruppen unga vuxna (16-29 år) har ett högt bruk av narkotika och narkotikaklassade läkemedel, men inte nås av de redan uppbyggda strukturer för samverkan som finns, identifieras ett behov av nya samverkansstrukturer för denna målgrupp så att de kan upptäckas och erbjudas det stöd de behöver. Undersökningar visar att narkotikaerfarenheten (att ha använt narkotika någon gång) bland unga vuxna är förhöjd bland såväl universitetsstudenter som bland dem som saknar sysselsättning, i jämförelse med de som arbetar (CAN 2021a). Då Blekinge har rikets högsta ungdomsarbetslöshet samt en högre andel ungdomar som varken arbetar eller studerar än riket i övrigt är det av stor vikt att arbeta preventivt med denna målgrupp i länet (Region Blekinge, 2020).

Enligt en studie från Guttormsson m.fl. (2004) är debutåldern för att testa narkotika 17,5 år. Detta indikerar att andelen unga vuxna i 20 årsåldern som testat narkotika är högre än de 16 procent, som uppmäts på i åk 2 på gymnasiet i drogvaneundersökningen. Detta bekräftas av Folkhälsomyndighetens årliga nationella folkhälsoenkät (HLV), där det framkommer att cirka 22 procent i åldern 16-29 år uppger att de någon gång använt cannabis jämfört med 13 procent i åldern 16-84 år. Unga vuxna, och framförallt män, i åldersgruppen 16-29 år är den åldersgrupp som använder cannabis i störst utsträckning. Samtidigt har den största ökningen av narkotikabruk under 2000-talet skett i åldersgruppen 30-44 år. Det finns en tydlig tendens att narkotikaanvändningen ökar för gruppen unga vuxna, speciellt när det gäller cannabis och narkotikaklassade läkemedel utan läkarföreskrivning. Bruket av narkotika är även mer jämt fördelat i landet och det är per idag inga större skillnader i narkotikabruk mellan storstadsregioner och övriga delar av landet (CAN 2019b).

Enligt uppgifter från Region Blekinges har antalet patienter med beroendediagnos narkotika ökat i Blekinge i tidsperioden 2012-2020. Detta såväl i åldern 16-29 år som för personer 18 år och äldre.

När man ser till åldern 16-29 år så gäller ökningen i antal patienter med beroendediagnos för såväl män som kvinnor.

Figurer: Patienter med minst ett besök under perioden med H- eller B- diagnos inom F11-16, F19. Uppgifterna är hämtade från psykiatrisk öppenvård, både vuxenpsykiatri och barn- och ungdomspsykiatri, Region Blekinge.

Att utgå ifrån olika tänkbara arenor i det drogförebyggande, såväl ur ett brottsförebyggande- som ett hälsofrämjande perspektiv är ett sätt att nå individer i samhället. En arena är en plats där människor samlas och därmed även kan nås av olika hälsofrämjande insatser. I ett samhälle finns det en mängd tänkbara arenor där det bedrivs ett narkotikaförebyggande arbete såsom trafik, arbetsplatser och skolor (Statens folkhälsoinstitut 2008). Att arbeta drogförebyggande samt för en ökad upptäcktsrisk på arenor där personer som är socialt intakta befinner sig är av vikt för att motverka att personer utvecklar missbruk eller beroende.

Avgörande är istället att risken för upptäckt ökar i de miljöer som är av störst betydelse för personer som är socialt intakta: arbetsplatsen, skolan, trafiken, krogen. (...) samhällsmiljön arrangeras på sådant sätt att det blir svårt eller oattraktivt att använda narkotika; man vill inte riskera sin anställning, sin utbildning, sitt körkort – eller sitt sociala anseende. För den enskilde narkotikabrukaren som inte utvecklat ett tungt beroende kan dessa omständigheter räcka för att få det mentala beslutsmaskineriet att väga över mot att inte använda eller att upphöra med att använda narkotika (Andréasson 2008).

Riskmiljöer för unga vuxnas bruk av narkotika och dopningsmedel är till exempel krogmiljöer och gym då det är en högre förekomst av narkotikabruk såväl bland personal som gäster i krogmiljön, ett högre bruk av dopning bland tränande på gym och att populationen på dessa platser i hög utsträckning utgörs av unga vuxna. I dessa riskmiljöer verkar olika typer av näringsidkare och de utgör därmed viktiga aktörer i det förebyggande och tillgänglighetsbegränsade arbete gällande narkotika i Blekinge.

För att komma till bukt med användandet av narkotikaklassade läkemedel behöver tillgängligheten i länet minska. Detta gäller de icke-förskrivna och därmed illegala narkotikaklassade läkemedel som finns tillgängliga (se mål 1) men även en ändamålsenlig förskrivning, uppföljning och hantering av legala narkotikaklassade läkemedel som förskrivs av hälso- och sjukvården. Läkarförskrivna narkotikaklassade läkemedel exempelvis i form av smärtstillande behandling efter en olycka eller en operation kan vara en inkörsport till beroendeproblem och uttag av föreskrivna läkemedel som överskrider de mängder som behövs för det personliga bruket riskerar även säljas vidare till tredje part. Antalet anmälningar till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) om överförskrivningar har i perioden 2014 till 2018 dubblats och antal anmälningar som inkom till IVO under 2020 var rekordhøgt. Felaktig förskrivning är den vanligaste orsaken till att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) kritiserar eller anmäler legitimerad personal till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN). I flertalet fall rör det sig om förskrivning av narkotikaklassade läkemedel, anabola steroider och tillväxthormoner (Inspektionen för vård och omsorg, 2018 och 2021).

Arenor för vidare studier och arbetslösa unga vuxna

Narkotikaerfarenheten (att ha använt narkotika någon gång) bland unga vuxna är förhöjd bland såväl universitetsstudenter som bland dem som saknade sysselsättning i jämförelse med de som arbetar. Bland de som saknar sysselsättning är även narkotikaerfarenheten allvarigare än övriga grupper, med till exempel större erfarenhet av olika typer av narkotika och lägre debutålder (CAN 2021b). Även i resultat från Folkhälsomyndighetens hälsoenkät HLV bekräftas att de som i högre grad har en utsatt ekonomisk situation i högre grad använt cannabis det senaste året, vilket kan ha ett samband med att cannabisanvändning var vanligare bland arbetslösa eller studerande (CAN 2019b). Då Blekinge har rikets högsta ungdomsarbetslöshet samt en högre andel unga som varken arbetar eller studerar än i riket i övrigt är det av stor vikt att rikta särskild uppmärksamhet till denna målgrupp i länet via de organisationer som erbjuder vidare studier och stöd till arbetslösa unga vuxna.

Arbetslösheten i Blekinge uppmättes 2020 till 13,6 procent jämfört med 8,6 procent i riket (Region Blekinge 2020). En lägre andel av niondeklassarna i Blekinge som har behörighet till att söka till gymnasiet (yrkesprogram) än i riket i övrigt och jämfört med 2010 har andelen elever med gymnasiebehörighet i Blekinge län minskat med nästan sju procentenheter. Flickor har en högre gymnasiebehörighet (83,6 procent) än pojkar (81,6 procent) (Region Blekinge 2020). Blekinge har också en större andel unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) i jämförelse med riket. Det är en högre andel unga som varken arbetar eller studerar i åldern 25-29 år (12,3 procent) än i åldern 16-24 år i

Blekinge (6,8 procent) samt bland utrikesfödda (24,4 procent) än inrikesfödda (9,3 procent) i åldern 16-24 år (Region Blekinge 2020).

I arbetet för att minska narkotikaanvändandet bland unga vuxna är det av vikt att se till kausala samband mellan problemen och dess orsaker (se mål 2). Detta genom att i urval av aktiviteter analysera vad som faktiskt orsakar det ökade narkotikaanvändandet bland personer som är arbetslösa eller i vidare studier. Använder man narkotika på grund av brist på sysselsättning, är vissa individer mer benägna att inte vara i arbetslivet eller är det på dessa arenor ett mer moraliskt acceptabelt handlingsalternativ? Det preventiva arbetet på dessa arenor kan med fördel, utifrån situationell handlingsteori (SAT), fokusera på att stärka unga vuxnas moralbildning och självkontroll samt förändra miljöerna så att de uppmuntrar ett beteenden som innebär att inte begå brott (användning av narkotika). Detta utifrån att situationell handlingsteori (SAT) menar att brottsliga handlingar begås för att människor (Wikström & Treiber 2017):

- uppfattar dem som ett moraliskt acceptabelt handlingsalternativ i vissa givna situationer
- det inte finns relevant och tillräckligt starka avskräckande incitament för att avstå
- individen misslyckas med att följa sin personliga moral, d.v.s. misslyckas med att utöva självkontroll

Näringslivet som arena

Flera internationella studier visar på att merparten av de som använder narkotika har ett arbete (Statens folkhälsoinstitut 2008). I Sverige är en majoritet av den vuxna befolkningen under merparten av sitt liv i arbetslivet, vilket medför att arbetslivet är en viktig arena för det narkotikapreventiva arbetet. Forskare menar att det inte är orimligt att effektiva narkotikapreventiva metoder i arbetslivet borde ha en samhällelig effekt på narkotikabruket (Statens folkhälsoinstitut 2008). Kunskapen om omfattningen av narkotikamissbruket på svenska arbetsplatser är bristfälligt men det finns stöd för att narkotikaanvändning förekommer bland anställda. Såväl studier genomförda på olika arbetsplatser gällande sina anställda såväl som olika undersökningar bland aktiva missbrukare bekräftar detta påstående (Statens folkhälsoinstitut 2008). Ett exempel på detta är en studie som genomfördes i Malmö av intravenösa injektionsmissbrukare. Bland de 496 intervjuade missbrukarna uppgav 22 procent att de arbetat under de senaste 12 månaderna. Av sprututbytesmottagningens egna register med cirka 3600 personer framkom att 17 procent hade arbete vid aktuellt intervjutillfälle (Stenström 2008).

Även befolkningsstudier med självrapportering bekräftar att 3 procent av den arbetsföra befolkningen i Sverige (motsvarande 240 000 personer) använt cannabis senaste året. I åldersgruppen 16-29 år är årsaktuell cannabiskonsumtion vanligast medan den största ökningen under 2000-talet har skett i åldersgruppen 30-44 år (CAN 2019b). Det finns ingen kunskap om hur omfattande narkotikaanvändningen är inom olika branscher men det finns indikationer på att det skiljer sig. Exempelvis visar en rapport från STAD (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) att bland restauranganställda uppgav 35 procent att de använt narkotika senaste året (Elgán et al. 2018).

Att utöka samverkan med näringslivet är ett viktigt narkotikaförebyggande arbete i Blekinge då vi på så vis i högre utsträckning kan verka för ett minskat bruk av narkotika bland den arbetsföra befolkningen.

Hälso- och sjukvården som arena

För att komma till bukt med användandet av narkotikaklassade läkemedel behöver tillgängligheten i länet minska. Detta gäller de illegala narkotikaklassade läkemedel som finns tillgängliga (se mål 1) men även en ändamålsenlig förskrivning, uppföljning och hantering av legala narkotikaklassade läkemedel som förskrivs av hälso- och sjukvården. Detta för att säkerställa att det finns en begränsad mängd narkotikaklassade läkemedel i hemmen, att behandlingar följs upp och avslutas i de fall indikation för behandling inte kvarstår och därmed för att identifiera de personer som riskerar att hamna i ett beroende eller missbruk. Narkotikaklassade läkemedel ska även förvaras och kasseras på ett korrekt sätt för att minska risken för otillbörlig spridning. Detta gäller bl.a. på kommunala boenden m.m.

Enligt CAN (2019b) uppgav 5,3 % av befolkningen i åldrarna 17–84 år att de använt icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel under de senaste 12 månaderna. Jämfört med 4,2 % för klassisk narkotika som cannabis, kokain och liknande (Sundin et al. 2018). Konsumtion av icke-läkarförskrivna narkotikaklassade läkemedel är alltså vanligare än användningen av vanlig narkotika i den vuxna befolkningen (CAN 2019b). De icke förskrivna läkemedel som omnämns forslas in illegalt till Sverige men det kan även vara förskrivna läkemedel som säljs vidare till tredje part.

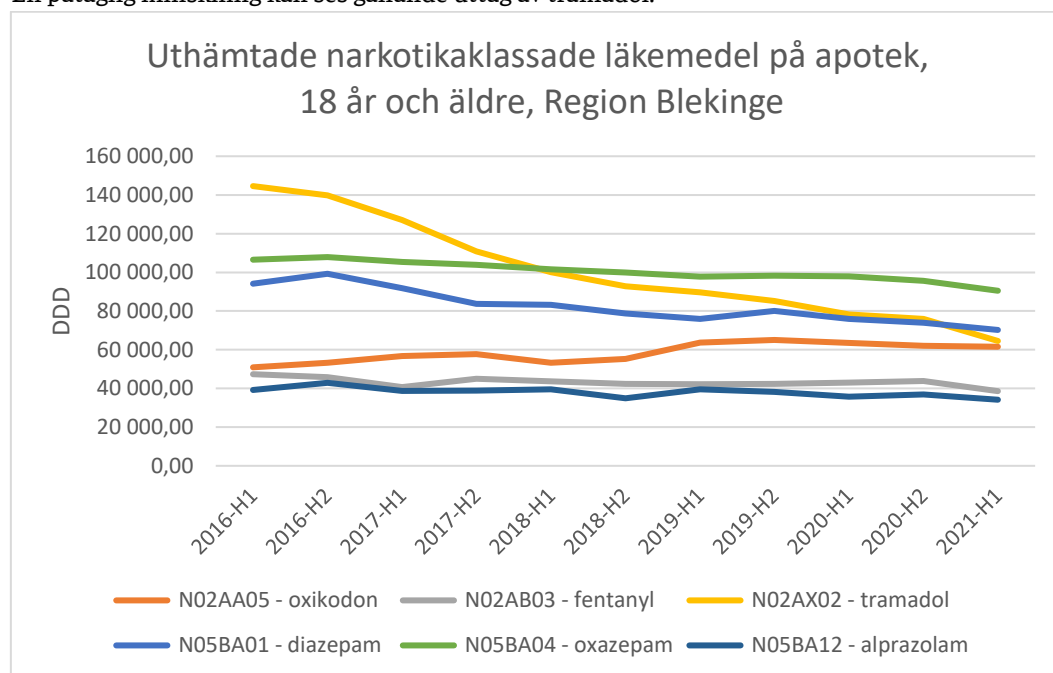
En utmaning gällande bruk av narkotikaklassade läkemedel är att patienter riskerar att bli beroende av de läkemedel som de får utskrivna i vården. 60 procent av alla recept på opioider förskrivs i den specialiserade öppenvården och i primärvården av distriktsläkare och privatpraktiserande läkare. Det totala antalet patienter som förskrivs opioider har inte ökat under 2006-2018 och den förskrivna mängden är i stort sett oförändrad. Däremot skiljer sig utvecklingen mellan förskrivning av olika opioider. Tramadol, som fått en del uppmärksamhet gällande bruk bland unga, har minskat med 25 procent i perioden 2006-2018, men däremot har förskrivningen av oxykodon ökat i motsvarande grad (Läkemedelsverket 2020).

Antalet anmälningar till Inspektionen för vård och omsorg (IVO 2018) om överförskrivningar har i perioden 2014 till 2018 dubblerats och antal anmälningar som inkom till IVO under 2020 var rekordhøgt. De vanligaste informationskällorna till IVO är anmälningar från vårdgivare och apotekspersonal. Några av de vanligaste aktiva substanserna som överförskrivs är Zolpidem, Kodein, Zopiklon, Tramadol och Oxikodon (IVO 2018). Felaktig förskrivning är den vanligaste orsaken till att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) kritiserar eller anmäler legitimerad personal till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN). Felaktig förskrivning innebär att en läkare eller tandläkare exempelvis skriver ut av större mängder läkemedel än vad som är nödvändigt för behandlingen eller

på felaktiga indikationer. I flertalet fall rör det sig om förskrivning av narkotikaklassade, anabola steroider och tillväxthormoner (Inspektionen för vård och omsorg, 2021).

Den 1 maj 2021 trädde lagen om Nationella läkemedelslistan (Lag 2018:1212) i kraft och den är tänkt att ge hälso- och sjukvården, apoteken och patienten en gemensam bild av patientens förskrivna och uthämtade läkemedel, men också andra varor. Enligt lagen får vården åtkomst utan samtycke till uppgift om att det finns aktuella förskrivningar av narkotiska läkemedel, även om de är spärrade, som ett led i arbetet med att minska missbruk av läkemedel och oegentlig förskrivning. Detta för att undvika felaktiga kombinationer av läkemedel och minska risken för missbruk av narkotikaklassade läkemedel. Med hjälp av den nya lagen ska läkare i högre utsträckning kunna bedöma om det finns risk för missbruksproblematik eller uttag av läkemedel som överskrider de mängder som behövs för det personliga bruket, exempelvis för att patienten vill sälja läkemedel vidare (Regeringen 2017/18:223).

Förskrivningen av narkotikaklassade läkemedel är hög i Blekinge men har minskat för alla nedanstående preparat förutom oxikodon, i tidsperioden 2016-2021 utifrån data från Region Blekinge. En påtaglig minskning kan ses gällande uttag av tramadol.

Figur: Försäljning på apotek av utvalda läkemedel till personer bosatta i Blekinge mot recept utfärdade av förskrivare i Sverige. DDD är ett jämförelsetal för att kunna jämföra försäljning av läkemedel av olika styrka och olika förpackningsstorlek. DDD är den genomsnittliga dygnsdosen då läkemedlet används av en vuxen vid läkemedlets huvudindikation och fastställs av WHO, Region Blekinge.

En del i det regionala brotts- och drogförebyggande arbetet i länet är att minska tillgången till narkotikaklassade läkemedel och det är därför av vikt att öka kunskapen såväl hos läkare i länet som hos befolkningen kring preparat, skadeverkningar samt risk för beroende. Det är även viktigt att

sjukvården är restriktiv med förskrivning av narkotiska preparat och sjukvården följer upp patienter efter en längre tids användning av narkotiska läkemedel för att tidigt upptäcka begynnande missbruk och beroende.

Insatser för att förebygga narkotikaanvändning i krogmiljöer

Forskning visar på att narkotikaanvändning är vanligare hos personer som befinner sig i krogmiljö jämfört med befolkningen i stort, både bland gäster och personal. Frekventa besökare i krogmiljö är unga vuxna, vilka också är särskilt sårbara för att blanda flera olika droger vilket ökar risken för negativa konsekvenser i form av både fysiska och psykiska skador (Kurtz, Inciardi, Surratt, & Cottler, 2005; Kurtz, Surratt, Buttram, Levi-Minzi, & Chen, 2013; Owen, 2003). Därför bör särskilt fokus i Blekinge riktas mot att förebygga droganvändning i krogmiljöer.

I en kartläggning av narkotikasituationen i krogmiljö i Stockholms stad under våren 2016 till sommaren 2017 svarade 35 procent av de kroganställda att de använt narkotika under det senaste året. Drygt 78 procent av de kroganställda svarade att de sett narkotikapåverkade gäster under det senaste halvåret, 48 procent svarade att de sett någon bli erbjuden narkotika och 43 procent att de sett någon ta narkotika under det senaste året. Kartläggningen visar en förvärrad situation i Stockholms krogmiljö de senaste tio åren (Strandberg, m.fl., 2018).

En norsk studie ifrån 2018 fann en hög förekomsten av narkotikabruk bland kroganställda. I studien svarar 45 procent av de medverkande att de någon gång använt narkotika och 18 procent hade använt narkotika under det senaste året. Narkotikaanvändning var vanligast i de yngre åldersgrupperna. Bland de kroganställda i åldern 18-25 år hade 50 procent använt narkotika någon gång och 25 procent använt narkotika senaste året. I åldersgruppen 26-35 år rapporterade 57 procent narkotikaanvändning någon gång och 20 procent narkotikaanvändning under det senaste året. De vanligast förekommande drogerna uppgavs vara hasch/marijuana (44%) kokain (17.2%) ecstasy (13.2%) och amfetamin (12%) (Buvik et al. 2019).

En annan studie ifrån 2016 visade på hög narkotikakonsumtion bland gäster i krogmiljö där 67 procent uppgav att de någon gång använt narkotika och 43 procent att de använt narkotika under det senaste året. Vanligast var hasch/marijuana där 65 procent svarade att de använt det någon gång, därefter kokain med 25 procent, 19 procent ecstasy och 15 procent uppgav att de använt amfetamin någon gång (Nordfjaern et al. 2016). Forskning visar även att narkotikaanvändningen är högre bland besökare på nattklubb samt att de ofta använder flera olika droger (Fernández-Calderón et al. 2018). Oron för narkotika på nattklubbar har ökat de senaste årtiondena i världen och begreppet klubbdroger har myntats, vilket refererar till olagliga substanser som exempelvis kokain, ecstasy (MDMA) och amfetamin vilka används i syfte att förbättra eller förhöja klubbupplevelsen (Bellis et al 2002; Chinet et al., 2007; Miller et al., 2009; Grov et al. 2009; Weir, 2000) och benämningen inkluderar också ett ständigt inflöde av nya psykoaktiva designerdroger (German et al. 2014; Musselman & Hampton, 2014).

Insatser för att förebygga användning av dopning i gymmiljöer

Användningen av dopning är högre bland personer tränande på gym än i normalpopulationen. Studier i Sverige visar på att cirka 4 procent av de tränande på gym någon gång i livet använt förbjudna dopningsmedel. Gym utgör därför en viktig arena för det dopnings- narkotikaförebyggande arbetet då en hög andel av de som använder dopning kan nås där (Sagoe et al. 2016). Särskilt fokus bör därför riktas mot förekomst och användning av dopningspreparat i gymmiljöer i länet.

Med dopning avses främst hormonbaserade preparat anabola steroider (AAS) och tillväxthormoner, vilket de senaste åren har uppmärksamrats allt mer som ett växande samhällsproblem (Gårevik & Rane 2010). Den största andelen brukare av dopning återfinns inom motionsidrotten och bland elitidrotten återfinns enbart en liten andel av bruket (Sagoe, et al. 2014). Det finns forskning som tyder på en ökad risk för bruk av blandmissbruk bland de som använder hormonpreparat (Gårevik & Rane 2010) och därmed bör det preventiva arbetet mot doping även fokusera på narkotika (Sagoe et al 2016).

I denna regionala prioritering har artiklarna 1, 2, 3, 4, 6, 12, 24, 27, 28 & 33 i barnkonventionen särskilt beaktats.

4. Stärka länets arbete gällande samsjuklighet, psykisk ohälsa och missbruk eller beroende, med fokus på utsatta grupper

Blekinge ska under kommande fyra åren arbeta för att ha ett regionalt utvecklingsarbete med fokus på samverkan kring personer med psykisk ohälsa och beroende eller missbruk, så kallad samsjuklighet. Detta med ett särskilt fokus på samsjuklighet hos HBTQI personer, barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (ADHD) och kvinnor. För att säkerställa att alla individers rättigheter tillgodoses behöver vi arbeta för tillgång till jämlik vård, omsorg och hälsa, oavsett könsidentitet och/eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning och ålder. För att stärka HBTQI personers, barn och unga med ADHD och kvinnors tillgång till ett behovsanpassat stöd, tidig upptäckt och jämlik vård är det av vikt att ha ett särskilt fokus på dessa målgrupper i arbetet med samsjuklighet.

Personer med samsjuklighet riskerar att inte få sina behov tillgodosedda och utgör en särskilt utsatt grupp som riskerar att få sämre vård när samordningen mellan olika aktörer brister (Regeringens direktiv 2020:68). Samsjuklighet ställer högre krav på diagnostik och behandling, och ställer krav på samverkan mellan beroendevård och psykiatri. För att säkra att personer med samsjuklighet får tillgång till stöd och behandling är det av vikt att i Blekinge fokusera på att stärka länets arbete gällande samsjuklighet. Detta i form av såväl kunskapshöjande insatser som en tydlig samverkan och samordning gällande målgruppen i enlighet med resultaten från samsjuklighetsutredningen (Regeringens direktiv 2020:68).

Det är viktigt att psykiatrisk samsjuklighet uppmärksammas och att personen får behandling för både beroendet och de andra psykiatriska tillstånden samtidigt eftersom personer med samsjuklighet har en ökad risk för ett sämre förlopp. Det är även av vikt att hälso- och sjukvården och socialtjänsten erbjuder integrerade behandlingsmetoder som fokuserar på både det psykiska tillståndet och missbruket eller beroendet. (Socialstyrelsen 2019a). Behandling och insatser för både beroendet och de psykiatriska tillstånden involverar flera huvudmän och förutsätter samordning. Såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten har utifrån sina ansvarsområden ett gemensamt ansvar för klienter och patienter med missbruk eller beroende och samtidig annan psykiatrisk diagnos. Det är viktigt att se till personens hela livssituation, att bedöma personens totala vård- och stödbehov och tillsammans med denne noggrant identifiera problemen. När en person har behov av insatser från både hälso- och

sjukvården och socialtjänsten ska regionen tillsammans med kommunen upprätta en individuell plan (SIP) (Socialstyrelsen 2019b).

Samsjuklighet innebär att en person uppfyller diagnostiska kriterier för flera sjukdomar. I den egenskap vi använder begreppet i denna strategi innebär att en individ har ett missbruk (skadligt bruk) eller beroende av alkohol och narkotika, och ett eller flera andra psykiatriska tillstånd (Socialstyrelsen 2019b). Det finns olika sätt att förklara hur samsjuklighet i form av psykisk ohälsa och beroendeproblematik uppstår och hur de kan kopplas till varandra.

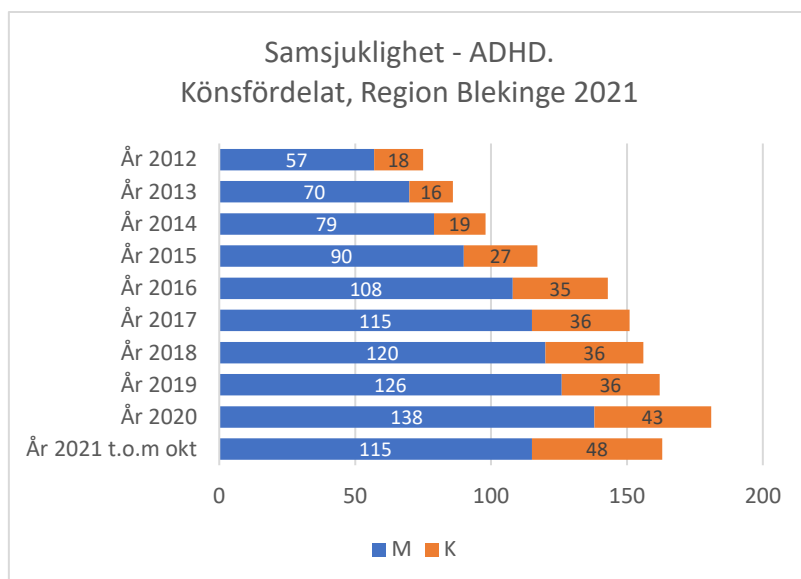
Varför samsjuklighet är vanlig kan förstås mot bakgrund av åtminstone fyra (inte varandra uteslutande) förklaringsmodeller (Socialstyrelsen 2019b):

- 1) Skadligt bruk eller beroende samexisterar med psykisk sjukdom på grund av gemensamma riskfaktorer
- 2) Skadligt bruk eller beroende är en konsekvens av självmedicinering vid existerande psykisk sjukdom.
- 3) Skadligt bruk eller beroende orsakar bestående psykisk sjukdom som fortskrider oberoende av drogkonsumtionen
- 4) Temporär psykisk sjukdom som orsakas som konsekvens av intoxikation eller abstinens från specifik drog

Bland personer med missbruk och beroende är psykisk sjukdom vanligt och studier visar att risken att drabbas är mer än dubbelt så stor jämfört med befolkningen i övrigt. Omvänt är det även vanligare bland personer med psykisk ohälsa att samtidigt ha ett risk-, missbruk eller en beroendesjukdom än i befolkningen i övrigt. Cirka 30-50 procent av de som vårdas för sitt missbruk har samtidigt en psykisk sjukdom och vanligast är ångest- och depressionssjukdomar (Socialstyrelsen 2019b). Mycket talar därför för att personer med samsjuklighet är betydligt större än vad som uppskattats i kartläggningar (Regeringens direktiv 2020:68). 20 procent av personer med beroende eller missbruk har också en ADHD diagnos (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) (Socialstyrelsen 2019b).

I Blekinge finns beroendebehandling tillgänglig i hela länet samt ett länsövergripande samverkansavtal för barn, ungdomar och vuxna med psykisk funktionsnedsättning och personer som har ett substans- eller spelberoende. I alla kommuner finns gemensamma samverkansforum för personal inom socialtjänst och beroendevård. Blekinge har haft en stor ökning av patienter med samsjuklighet under de senaste åren och dessa patienter är ofta aktuella inom såväl kommunernas socialtjänst som inom Region Blekinges mellanvård (Region Blekinge 2021a).

Ökningen kan ses såväl bland män som kvinnor enligt data som är sammanställd av Region Blekinge utifrån uppgifter som är hämtade från psykiatrisk öppenvård, både vuxenpsykiatri och barn- och ungdomspsykiatri. Det har varit en markant ökning i tidsperioden 2012-2020 gällande antal patienter med beroende eller missbruk som också har en ADHD diagnos som varit på besök under respektive år.

Figur: Patienter med missbruk eller beroende som varit på besök under respektive år. Patienter i åldern 10 år eller äldre med H-diagnos F10-19 som dessutom har minst ett besök med H- eller B-diagnos F90. Uppgifterna är hämtade från psykiatrisk öppenvård, både vuxenpsykiatri och barn- och ungdomspsykiatri, Region Blekinge 2021.

Förekomsten av psykisk ohälsa bland ungdomar med missbruk är hög och studier visar att 60 procent av ungdomar med missbruk samtidigt uppfyller kriterierna för minst en psykiatrisk diagnos, det vill säga samsjuklighet (Armstrong & Costello, 2002). Barn och unga med samsjuklighet mellan missbruk och beroende och andra psykiatriska diagnoser är i en särskilt utsatt position bland annat när det gäller våld och andra övergrepp (Regeringens direktiv 2020:68).

Att det är en högre andel missbrukande ungdomar bland personer med ADHD jämfört med ungdomar i övrigt, framkommer i ett flertal olika studier. Bland behandlingssökande beroende har cirka 25-40 procent en ADHD diagnos (van Emmerik-van Oortmerssen et al. 2012) och beroende är dubbelt så vanligt vid ADHD. Speciellt hög risk föreligger när ungdomen har samtidiga uppförandestörningar. Ungdomar med ADHD tenderar även i högre utsträckning att debutera tidigare, ha ett snabbare beroendutveckling, ett mer kroniskt förlopp samt en större funktionsnedsättning samt ett större personligt lidande (Skoglund 2019).

HBQI personer

För att stärka HBQI personers rättigheter till en jämlik vård och tillgång till behovsanpassat stöd är det av vikt att ha ett särskilt fokus på dessa individer i arbetet med samsjuklighet. Det är av vikt att påpeka att långt ifrån alla HBQI personer kommer till att utveckla ett missbruk eller beroende. En ökad risk kan påvisas gällande att utveckla psykiska ohälsa och missbruk eller beroende bland såväl

homosexuella som transpersoner jämfört med befolkningen i övrigt. Det finns en ökad risk bland hbtqi-personer avseende användning av alkohol, narkotika och narkotikaklassade läkemedel samt tobaksrökning (FORTE 2018). Risken för psykisk ohälsa och missbruk kan bero på att normer i samhället verkar exkluderande. Förekomsten av psykisk ohälsa i form av missbruk eller beroende, ångestsjukdomar och depressioner är högre bland personer i samkönade äktenskap än bland personer i olikkönade äktenskap. Det finns också ett tydligt samband mellan missbruk eller beroende, psykisk ohälsa och risk för suicid. Kvinnor i samkönade äktenskap är särskilt utsatta för riskbruk och beroende, män i samkönade äktenskap har i större utsträckning allvarligare sjukdom som psykos och både män och kvinnor i samkönade äktenskap använde psykofarmaka i större utsträckning än personer i olikkönade äktenskap (Socialstyrelsen 2016). Resultatet bekräftas även i andra studier. I en studie från USA om unga transkvinnor (Reisner, Biello, White Hughto, Kuhns, Mayer, Garofalo & Mimiaga 2016) framkom att 41,5 procent hade en eller flera diagnoser kopplade till psykisk ohälsa eller diagnoser kopplade till alkohol- och/eller drogmissbruk och 20 procent hade ett flertal diagnoser, det vill säga samsjuklighet, varav 15 procent med någon form av drogmissbruk (Reisner et al 2016). Transpersoner rapporterar även narkotikaanvändning i högre utsträckning än cispersoner i en studie genomförd i Skåne (Region Skåne 2018).

I Blekinges arbete med samsjuklighet är det av vikt att beakta HBTQI personers utsatthet och förhöjda risk för såväl missbruk eller beroende som psykisk ohälsa.

Barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (ADHD)

För att stärka barn och unga med ADHD:s rättigheter till en jämlik vård, tidig upptäckt och även barns rätt att skyddas mot narkotika enligt Barnkonventionen är det av vikt att ha ett särskilt fokus på dessa individer i arbetet med samsjuklighet. Det är av vikt att påpeka att långt ifrån alla barn och unga med ADHD kommer till att utveckla ett missbruk eller beroende. Av de barn som nydiagnostiserades med ADHD år 2010 var det drygt 15 procent som någon gång senare fick förstagångsvård för intag av beroendeframkallande substanser. Substanser som gav upphov till vårdtillfällena för barnen var framför allt cannabis, alkohol eller samtidig användning av flera substanser. I de flesta av fallen ställdes inte diagnosen skadligt bruk eller beroende inom barn- och ungdomspsykiatri utan inom beroendevård, internmedicin eller vuxenpsykiatri (om barnet hade hunnit fylla 18 år). Det är av vikt att barn och ungdomspsykiatri i större utsträckning uppmärksammar barn och ungdomar med ADHD som har intag av beroendeframkallande substanser, eftersom det skadliga bruket eller beroendet sedermera diagnostiserades av andra verksamheter och inte av barn- och ungdomspsykiatri (Socialstyrelsen 2019b).

Att ha en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning såsom ADHD innebär en riskfaktor för missbruk eller beroende av narkotika bland barn och unga. I kartläggningen av samsjuklighet som Socialstyrelsen genomförde under 2019 framkom att förutom depression och ångestsyndrom är ADHD vanligt bland personer med samsjuklighet, såväl bland flickor som pojkar (Socialstyrelsen 2019b). Cirka 40 procent av pojkarna med skadligt bruk eller beroende i åldern 10-17 år hade även en ADHD diagnos,

jämfört med cirka 20 procent bland flickorna. Cirka 30 procent av flickorna i åldern 10-17 år med skadligt bruk eller beroende var diagnoserade med ångestsyndrom och cirka 20 procent med depression, båda högre andelar jämfört med bland pojkarna. Det är en högre andel personer i åldern 10-17 år såväl bland flickor som pojkar, som är diagnoserade med ADHD bland de med ett skadligt bruk eller beroende, jämfört med den vuxna befolkningen (Socialstyrelsen 2019b).

Tabell 4. Förekomst av psykiatriska diagnoser bland personer med skadligt bruk eller beroende

Andelen (%) personer med psykiatrisk diagnos 2017-2019 bland personer 10 år eller äldre som vårdades för substansrelaterade diagnoser 2018, öppen- och slutenvård (n = 29 242). En person kan ha fått mer än en psykiatrisk diagnos under perioden 2017-2019.

	Schizofreni och liknande tillstånd	Bipolärt syndrom	Depression	Ångestsyndrom	Ät- och sömnstörningar	Personlighetsyndrom	Autism	Adhd	Beteendestörningar (ej adhd)
Pojkar/Män									
10-17 år	2,0	1,5	14,7	20,0	5,5	0,1	8,7	39,6	8,0
18-år	9,1	4,8	20,3	32,7	3,3	4,2	3,5	17,8	4,4
Flickor/Kvinnor									
10-17 år	0,8	1,9	20,1	31,2	7,8	1,5	5,7	22,7	8,4
18-år	4,6	6,5	20,4	34,9	4,8	9,6	2,9	12,9	3,5

Tabell: Förekomst av psykiatriska diagnoser bland personer med skadligt bruk eller beroende (Socialstyrelsen 2019b).

Socialstyrelsens rapport visar tydligt på vikten av att samverka med beroendevård, socialtjänst och vuxenpsykiatri, inför att barnet fyller 18 år (Socialstyrelsen 2019b). Sådana tidiga insatser kan vara en stark skyddande faktor för barn och ungdomar med ADHD för att motverka ett skadligt bruk eller beroende. Tidiga insatser där sambandet mellan psykiatriska symptom/diagnoser uppmärksammas kan leda till tidig identifiering av risk- och missbruk och därför ses som en effektiv förebyggande åtgärd. Det är även av vikt att unga med samsjuklighet får hjälp med båda tillstånden samtidigt då de tenderar att ha ett sämre behandlingsförlopp samt att ett samarbete sker mellan olika instanser gällande ungdomen (Skoglund 2019).

I Blekinges arbete med samsjuklighet är det av vikt att beakta barn och unga med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning i form av ADHD då de innehar en utsatthet och förhöjd risk för såväl missbruk eller beroende som psykisk ohälsa.

Kvinnor

För att öka andelen kvinnor som får tillgång till det stöd och behandling de behöver, verka för tidig upptäckt samt ett behovsanpassat stöd är det av vikt att ha ett särskilt fokus på denna målgruppen i arbetet med samsjuklighet. Missbrukande kvinnor ska ges möjlighet till stöd och vård för att komma ur sitt missbruk. Män och pojkar i missbruk och beroende upptäcks i högre utsträckning än flickor och kvinnor och har därmed även större sannolikhet till att få vård och stöd. Utifrån polisens statistik i Blekinge gällande antal anmälningar för eget bruk samt innehav av narkotika kan man se att det är en låg upptäcktsgrad för kvinnor (Polismyndigheten 2021).

Figur: Antal misstänkta för innehav av narkotika i Blekinge och antal anmälda brott för eget bruk av narkotika. Utdrag ur brottsregistret, Polismyndigheten 2021.

Kvinnor med missbruksproblematik har sällan ett utåtagerande beteende som synliggör dem i folksamlingar och kvinnors missbruk pågår ofta under lång tid innan de uppmärksammas av polis, sjukvård och sociala myndigheter. Samtidigt har kvinnor en stor skam- och skuldtyngd upplevelse av sitt missbruk vilket kan medföra att de vill dölja sitt missbruk. Kvinnor i missbruk riskerar också att utsättas för våld och att försörja sitt missbruk genom att prostituera sig. En större andel flickor har kontakt med psykisk vård än pojkar i aktuell ålder (Länsstyrelsen Stockholm 2018).

Förekomst av samsjuklighet är högre bland kvinnor än män. Av de som vårdades för substansrelaterade diagnoser som huvuddiagnos under 2018 hade 52 procent av männen och 65 procent av kvinnorna även fått minst en psykiatrisk diagnos till under perioden 2017 till 2019 (Socialstyrelsen 2021). Sett till de som får vård för substansrelaterade diagnoser inom hälso- och sjukvården utgör kvinnor cirka 30 procent. Kvinnor utgör cirka 45 procent av de vårdade för diagnoser relaterade till lugnande läkemedel, 30 procent av de som fick vård relaterat till opioider eller flera substanser i kombination och 24 procent för cannabisrelaterad vård. (Socialstyrelsen 2021).

Kvinnor med missbruks- och beroendeproblem lever i högre utsträckning i våldsamma relationer, samt har svårare än andra kvinnor att bryta upp från dessa (Socialstyrelsen 2015). Det finns en tydlig koppling mellan våldsutsatthet och psykisk ohälsa samt missbruk vilket innebär en förhöjd risk för våldsutövande i nära relation. Samsjuklighet i form av alkohol- eller narkotikamissbruk och andra psykiatriska diagnoser är också vanligt förekommande bland våldsutövare (SOU 2018:37).

Långt ifrån alla missbrukande kvinnor säljer sex för att finansiera sitt missbruk (Richert 2009) men det finns ett samband mellan missbruks- och beroendeproblem och erfarenheter av sex mot ersättning (Armeliuss & Armeliuss 2010a). Enligt en kartläggning av 14 000 missbrukare som fått pengar från prostitution konstateras att 89 procent av kvinnorna hade misshandlats i någon form, och nära hälften av kvinnorna uppgav att de hade blivit misshandlade i alla tre avseenden: fysiskt, psykiskt och sexuellt. Det kan jämföras med övriga kvinnliga missbrukare där andelen som varit utsatta för misshandel var drygt 20 procent. Personer som har både missbruksproblem och erfarenheter av sex mot ersättning mår psykiskt sämre samt har en högre drogkonsumtion än övriga personer i missbruk.

Detta samtidigt som kvinnorna inte fått den vård de var i behov av eller sällan hade fått psykiatrisk vård, trots att de hade stora psykiska problem (Armeliuss & Armeliuss 2010b).

I Blekinges arbete med samsjuklighet är det viktigt att upptäcka och uppmärksamma kvinnor och flickor i missbruk för att därmed öka andelen som får den vård och stöd de behöver. Det är även av vikt att i dialog med kvinnor och flickorna inom exempelvis missbruks- och beroendevården ställa frågor om hur drogerna finansieras. Inte minst de ungdomar eller unga vuxna med begynnande missbruksproblem som kommer i kontakt med socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri samt ungdomsmottagningarna (Socialstyrelsen 2015). Arbetet är även ett led i att minska andelen kvinnor och flickor som blir utsatta för våld samt säljer sex mot ersättning i Blekinge.

I denna regionala prioritering har artiklarna 1, 2, 3, 4, 6, 8, 12, 19, 23, 24 och 33 i barnkonventionen särskilt beaktats.

5. Motverka den narkotikarelaterade dödligheten till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar och utveckla det drogförebyggande arbete i trafiken

Blekinge ska under kommande fyra år motverka den narkotikarelaterade dödligheten i länet till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. Arbetet ska också leda till att bibehålla länets låga dödlighet i läkemedels- och narkotikaförgiftningar genom att förebygga överdoser. Av särskild vikt är insatser för att nå personer i en socialt och hälsomässigt utsatt situation till följd av missbruk eller beroende. Blekinge ska även för att motverka skador och död till följd av drogrelaterade trafikolyckor.

Det narkotikaförebyggande arbetet i Blekinge behöver prioriteras för att verka för en nollvision gällande narkotikarelaterad dödlighet till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar i länet. Flera mål i denna strategi hjälper till att uppfylla nollvisionen, såväl i form av att minska antalet personer som börjar använda narkotika (se mål 2 och 3), minska tillgängligheten till narkotika, motverka icke-förskrivna användning av narkotikaklassade läkemedel (se mål 1), verka för en minskad överförskrivning av narkotikaklassade läkemedel (se mål 3) och även sörja för att personer med samsjuklighet får tillgång till en god vård (se mål 4).

Narkotikabruk medför ökade risker för skador ur både ett medicinskt och ett socialt perspektiv. Sjukligheten och dödligheten är större bland personer som använder narkotika jämfört med övriga befolkningen. Minskad användning av och efterfrågan på narkotika är viktiga åtgärder för att minska den narkotikarelaterade dödligheten, men det är även av avgörande betydelse att det vidtas åtgärder som motverkar överdoser samt en ökad förmåga att rädda liv (Regeringens proposition 2020/21:132). Antalet dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar är hög och dödligheten i Sverige har ökat i perioden 2006-2019 med 79 procent. Under 2019 avled 894 personer i narkotika- och läkemedelsrelaterade förgiftningar, vilket innebär en minskning om sju procent sedan 2017. Men den positiva utvecklingen syns bara för män – dödsfallen bland kvinnor har i stället fortsatt att öka. Det är dock fortfarande ett högre antal män än kvinnor som dör till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar i Sverige. Det är högre dödlighet i läkemedels- och narkotikaförgiftningar bland personer med förgymnasial eller gymnasial utbildningsnivå jämfört med eftergymnasial utbildningsnivå i åldersgruppen 25 år och äldre (Folkhälsomyndigheten 2021c).

Oavsiktliga överdoser är den vanligaste orsaken till dödsfall i läkemedels- och narkotikaförgiftningar bland både män och kvinnor i alla åldrar och den vanligaste substansen bland dödsfallen är opioider men ofta förekommer även andra substanser (Folkhälsomyndigheten 2021c). En oroande iakttagelse har dock gjorts gällande det ökande antalet dödsfall kopplade till nya psykoaktiva substanser, som kan inhandlas via nätet (Socialstyrelsen 2017). Blekinge har en låg dödlighet i läkemedels- och narkotikaförgiftningar år 2015/19 (femårsmedelvärde) men det varierar mellan länets kommuner (Folkhälsomyndigheten 2021c).

Rattfylleri står fortfarande för en av de största bidragande faktorerna till dödsolyckor i trafiken. Enligt Trafikverkets djupstudier av dödsolyckor omkom 57 personer i en alkohol- eller drogrelaterad trafikolycka år 2020, vilket är 28 procent av alla omkomna i trafiken. Det har däremot skett en förändring då det är färre rattfyllerister påverkade av alkohol men fler som är påverkade av narkotika i trafiken, vilket synliggörs såväl i statistik gällande misstänkt rattfylla som andel omkomna personer i narkotikarelaterade dödsolyckor (Trafikverket 2021). Samverkan mot alkohol och narkotika i trafiken (SMADIT) är ett arbetssätt för att minska antalet påverkade förare på vägar och till sjöss. Detta genom att minska antalet återfall bland rattfyllerister samt öka möjligheten för de som omhändertas för rattfylla att ta itu med sina problem.

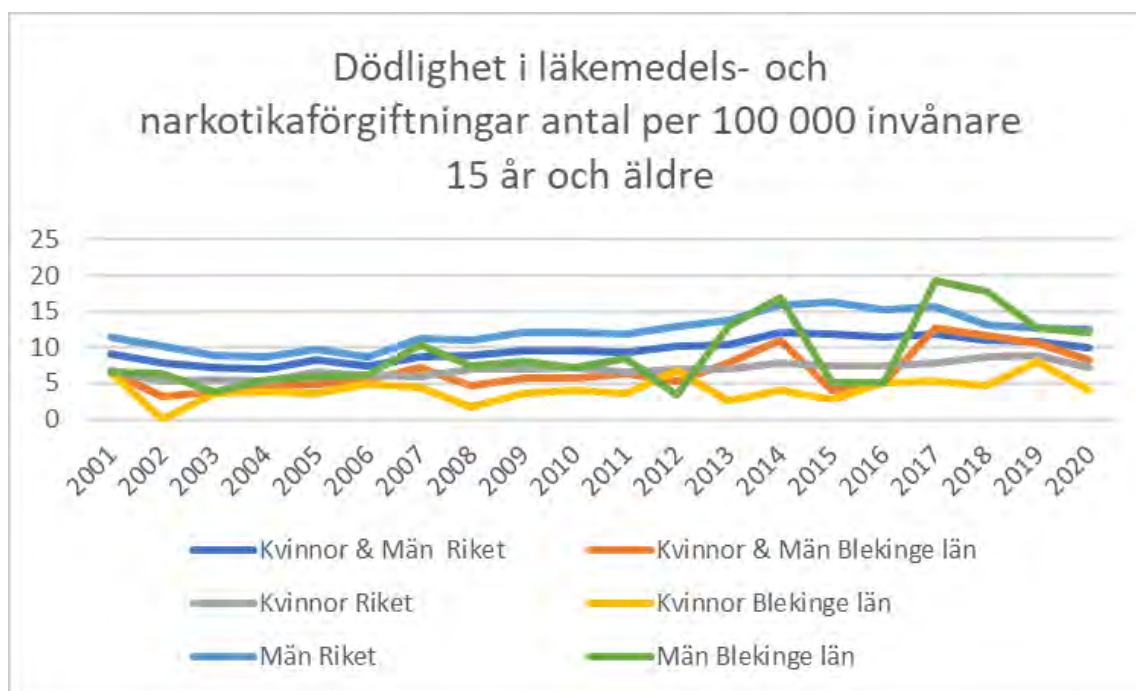
Motverka dödlighet till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar

Sedan 2020 arbetar Sverige mot en nollvision gällande dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (Regeringens proposition 2020/21:132) då antalet dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar är hög jämfört med många andra länder i Europa.

Oavsiktliga överdoser är den vanligaste orsaken till dödsfall i läkemedels- och narkotikaförgiftningar bland både män och kvinnor i alla åldrar och den vanligaste substansen bland dödsfallen är opioider. Ofta förekommer även andra substanser (Folkhälsomyndigheten 2021c). Antalet dödsfall kopplade till nya psykoaktiva substanser som kan inhandlas via nätet har dock ökat. Dödsfallen bland män sker främst i yngre åldrar (medianålder 37 år) i överdoser med illegala substanser där merparten av läkemedel sannolikt kommer ifrån andra källor än genom förskrivning. Bland männen som avlider är det även vanligt att tidigare ha vårdats för sitt missbruk. Bland kvinnorna sker dödsfallen främst bland medelålderskvinnor (medianålder 48 år) och ofta med receptförskriven medicin som tramadol eller oxikodon, varav en stor andel hämtats ut på apoteket. Suicid eller skadehändelse av oklar avsikt är vanligare bland kvinnor än män och vårdhistoriken för kvinnorna innefattar i högre grad psykisk ohälsa (Socialstyrelsen 2017).

Bland länen med lägst dödlighet fanns Blekinge län men det varierar mellan länets kommuner. Karlshamn (12,6) och Olofström (10,6) har länets högsta dödlighet jämfört med Ronneby (4,1). I Blekinge har den narkotikarelaterade dödligheten ökat något under de senaste tio åren hos åldersgruppen 15 år och äldre per 100 000 invånare. Dödligheten är betydligt högre bland män jämfört med kvinnor i länet (Dödsorsaksregistret 2021). Då en nationell nollvision är föreslagen är det av vikt

att Blekinge bibehåller sina relativt låga siffror gällande den narkotikarelaterade dödligheten. Inte minst med tanke på att den narkotikarelaterade dödligheten i Blekinge har ökat över tid samt att man kan se en variation mellan länets kommuner.

Figur: Antal dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (ICD-10: X40–X44, X60–X64 eller Y10–Y14) som underliggande dödsorsak per 100 000 invånare 15 år eller äldre (Dödsorsaksregistret 2021).

Bland de män och kvinnor som avlidit i överdoser (olycksfall) är det en hög andel som innehaft såväl en psykiatrisk diagnos som en missbruksdiagnos, så kallad samsjuklighet. Såväl missbruksdiagnos som uttag av LARO-läkemedel är också vanligt bland de som avlidit till följd av överdos (titulerat olycksfall i tabellen nedan) (Socialstyrelsen 2020c).

Tabell 1. Psykiatriska diagnoser, LARO-behandling samt LVM-placering fördelat på dödsfallsorsaker och kön

Kategori (ICD-10)	Olycksfall %		Oklar avsikt %		Suicid %	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Psykiatrisk diagnos (F00-F99)	85,7	76,6	86,6	85,2	65,7	73,8
Förstämningssyndrom (F30-F39)	18,4	39,6	33,6	38,6	27,5	43,6
Missbruksdiagnos (F10-F19)	70,1	55,9	65,5	58,0	35,3	34,2
Uttag av LARO-läkemedel	12,9	8,1	5,9	5,7	2,0	0,0
LVM-placering	8,2	8,1	5,9	4,5	1,0	0,0

Källa: Dödsorsaks-, patient-, läkemedels och LVM-registren, Socialstyrelsen.

Not: Kontroll av tidigare diagnoser, läkemedelsuttag samt LVM-placering avser perioden 2013–2018.

Tabell: Psykiatriska diagnoser, LARO- behandling samt LVM- placering fördelat på dödsfallsorsaker och kön (Socialstyrelsen 2021c). Samkörningarna gäller de som avled under 2018 och omfattar psykiatriska diagnoser i sluten eller specialiserad öppen vård, registrerade apoteksuttag av LARO-läkemedel samt tvångsvårds placeringar enligt LVM.

Enligt en skånsk studie av 180 individer som dött i överdos av opioider hade 89 procent haft kontakt med en eller flera offentliga instanserna inom bland annat hälso- och sjukvården, socialtjänst och kriminalvård under sitt sista levnadsår. 75 procent hade haft kontakt med hälso- och sjukvården, 69 procent med socialtjänst för hjälp med boende eller beroendebehandling, 28 procent med kriminalvård och 23 procent hade fått någon typ av läkemedelsassisterad behandling. Cirka en av tre hade fått vård till följd av en överdos, en av tio fått vård efter självmordsförsök, en av tjugo fått tvångsvård och hälften hade varit inlagda på sjukhus. 28 procent av dem var under övervakning av kriminalvården (Andersson et al 2020).

Utifrån Kriminalvårdens statistik från 2019 har 58 procent av de intagna missbruk av alkohol, narkotika eller blandmissbruk. En majoritet av de intagna har använt narkotika någon gång i livet och många har ett problematiskt narkotikabruk (Socialstyrelsen 2021). Risken för att avlida till följd av överdos ökar kraftigt under perioden efter frigivningen, på grund av den stora andelen återfall och minskad opioidtolerans (Kriminalvården 2013). Även i data från Kriminalvården i Blekinge kan ett högt antal frivårdsklienter med såväl bland- som narkotikamissbruk identifieras. Det har även i perioden 2017-2020 varit en ökning i antal individer med narkotikamissbruk bland länets frivårdsklienter (Frivården 2021).

Missbruksklassning för frivårdsklienter 1 oktober på frivårdskontoret Karlskrona 2017-2020

Missbruk	År				
	2017	2018	2019	2020	Total
Alkoholmissbruk	13	13	8	16	62
Blandmissbruk	27	27	28	20	139
Inga problem	15	28	20	26	121
Narkotikamissbruk	28	39	50	54	237
Uppgift saknas	16	36	29	23	124
Total	99	143	135	139	683

Tabell: Missbruksklassning för frivårdsklienter, antal, 1 oktober på frivårdskontoret Karlskrona 2017-2020 (Frivården 2021).

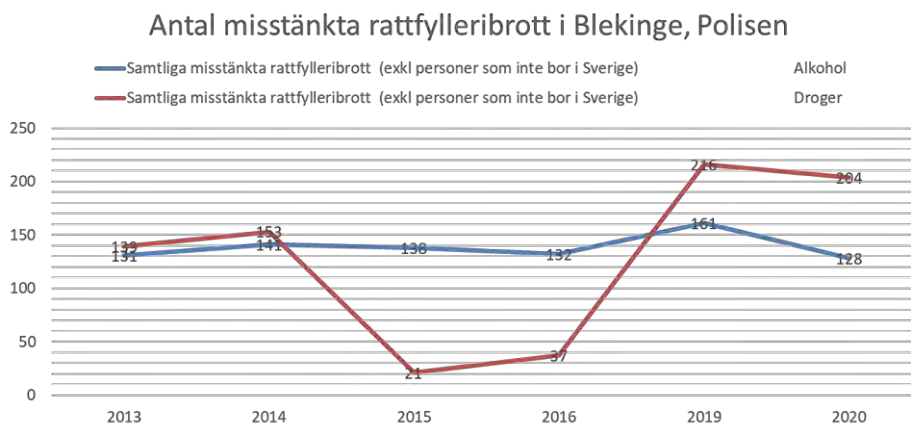
Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO) är en åtgärd som framhålls för att motverka den narkotikarelaterade dödligheten (Socialstyrelsen 2017). Det är en behandling bestående av farmakologisk behandling med läkemedel som utgör narkotika som ges integrerat med psykologisk eller psykosocial behandling. Som ett led i detta arbete publicerade Socialstyrelsen 2020 ett kunskapsstöd om LARO vid opioidberoende som syftar till att förebygga narkotikarelaterade dödsfall, men också att förbättra tillgängligheten till behandlingen och öka förutsättningarna för en likvärdig vård (Folkhälsomyndigheten 2021d).

Andra åtgärder som framhålls för att motverka narkotikarelaterad dödlighet är exempelvis tillgång till

överdosmotgiftet naloxon för dem som brukar opioider samt personal som kommer i kontakt med målgruppen. På nationell nivå har man för att motverka överdoseringar genomfört föreskriftsändringar gällande naloxonläkemedel för att göra det mer tillgängligt för personer med förhöjd risk för överdos, närstående och personal. I januari 2019 uppdaterades de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende med en rekommendation om att hälso- och sjukvården bör erbjuda naloxon samt utbildningsinsatser till personer med opioidberoende och risk för överdos (Socialstyrelsen 2019a).

Drogförebyggande arbete i trafiken

Rattfylleri står fortfarande för en av de största bidragande faktorerna till dödsolyckor i trafiken. Enligt Trafikverkets djupstudier av dödsolyckor omkom 57 personer i en alkohol- eller drogrelaterad trafikolycka år 2020, vilket är 28 procent av alla omkomna i trafiken. Under perioden 2008–2020 har andelen alkohol- och drogrelaterade dödsfall varit ganska stabilt med en uppgång gällande andel omkomna personer i narkotikarelaterade dödsolyckor från 6 till 9 procent. En genomgång av alla personbilsförare som omkom under åren 2005–2013 visar att amfetamin var den vanligast förekommande illegala drogen (Trafikverket 2021). År 2020 misstänktes 156 personer per 100 000 invånare för rattfylleri under påverkan av enbart narkotika. Sett till en längre tid har det skett en kontinuerlig ökning med totalt 52 procent jämfört med 2011 (Brå 2021b). Samma trend går att se i Blekinge då antalet misstänkta rattfylleribrott i Blekinge på grund av alkohol i perioden 2013–2020 har minskat men en stor ökning har skett i samma tidsperiod gällande misstänkta rattfylleribrott på grund av droger (Polismyndigheten 2020b).

Figur: Antal misstänkta rattfylleribrott i Blekinge (Polismyndigheten 2020b).

Samverkan mot alkohol och narkotika i trafiken (SMADIT) är ett arbetssätt för att minska antalet påverkade förare på vägar och till sjöss. Detta genom att minska antalet återfall bland rattfyllerister samt öka möjligheten för de som omhändertas för rattfylla att ta itu med sina problem. Arbetssättet innebär att polisen i anslutning till ingripandetillfället ska erbjuda misstänkta rattfyllerister en snabb kontakt med vården, helst inom 48 timmar. Metoden möjliggör att fler alkohol- och drogpåverkade

identifieras i trafiken samt att dessa erbjuds snabb vård och att även barn som anhöriga identifieras (Folkhälsomyndigheten 2021e). Regeringen föreslår i Proposition 2020/21:132 att de anser att aktuell metod ska användas i högre utsträckning än vad som görs i dagsläget.

Blekinge har ett pågående arbete enligt metoden SMADIT men arbetet har utvecklingspotential. Sett till antal personer som fick ett SMADIT-erbjudande i länet under perioden 2016–2019 har en tydlig minskning skett. 2015 erbjöds SMADIT till ca 20% av alla misstänkta för rattfylleribrott (av totalt ca 160 fall). Under 2019 inkom endast 9 SMADIT-ärenden till socialtjänsten i länet, detta trots närmare 200 misstänkta rattfylleribrott i Blekinge under året.

Även om denna regionala prioritering inte nämner barn och unga specifikt, berörs målgruppen ändå direkt och indirekt av arbetet mot narkotikarelaterad dödlighet. Vi har därför särskilt beaktat artiklarna 1, 2, 3, 6, 12 och 33 i barnkonventionen.

Definitioner

Droger är något som är skadlig att använda och som är beroendeframkallande. I denna strategi pratar vi i huvudsak inte om legala droger såsom exempelvis alkohol eller tobak utan denna strategi fokuserar på illegala droger. **Det vill säga narkotika, narkotikaklassade läkemedel som inte är förskrivna samt dopningspreparat** (UMO 2021). För mer information om droger: [Drugsmart.se](https://www.drugsmart.se)

Med **narkotikaklassade läkemedel** menas läkemedel och hälsofarliga varor med beroendeframkallande egenskaper. Under 2000-talet har ett stort antal nya syntetiska substanser tillkommit med syfte att kringgå lagstiftningen. Dessa efterliknar etablerade droger/narkotikaklassade droger. Succesivt klassas sådana substanser som narkotika eller hälsofarlig vara (Franck et al 2015). Vissa starka smärtstillande läkemedel och lugnande medel räknas som droger (narkotikaklassade läkemedel), till exempel tramadol, oxycontin och bensodiazepiner, som också kallas benso (UMO 2021).

Illegala/icke förskrivna narkotikaklassade läkemedel förekommer på den illegala marknaden och förskrivs inte av hälso- och sjukvården. Läkemedelsanvändning som leder till beroende och missbruk kan uppstå inom vården men preparaten förekommer även på den illegala marknaden och av tullens och polisens beslagsstatistik framgår att narkotikaklassade läkemedel utgör den näst vanligaste kategorin som beslagts efter cannabis. Hantering samt försäljning och förskrivning av läkemedel som innehåller narkotika regleras bland annat genom Läkemedelslagen (SFS 2015:315) och Lagen om kontroll av narkotika (SFS 1992:860). Vidare regleras narkotiska läkemedel även av Narkotikastrafflagen (SFS 1968:64) liksom Varusmuggningslagen (SFS 1960:418) (CAN 2019c).

Narkotika är ett samlingsnamn för olagliga droger, i dagligt tal används begreppet om alla illegala och icke socialt accepterade substanser. Alltså ämnen som används för att rusa sig, bli påverkad men som är straffbara att använda. Några exempel på narkotika är cannabis, kokain, amfetamin. Det finns även droger som inte är narkotika enligt lagen. Det är oftast nya droger som inte har blivit olagliga än. Ibland kallas de för nättdroger, eftersom de ofta säljs på nätet (UMO 2021).

Dopningspreparat är hormonpreparat eller andra läkemedel som används för att öka musklers styrka och volym. Idrotten har en lista på preparat som är förbjudna i samband med träning eller tävling. Gällande dopning utanför idrotten handlar det oftast om anabola androgena steroider (AAS), eller andra muskeluppbyggande substanser. Även bantningspreparat förekommer (STAD 2016).

Missbruk eller skadligt bruk syftar traditionellt på det samlingsbegrepp av sociala, fysiska och psykiska konsekvenser av substansmissbruk såsom alkohol eller narkotikan enligt Socialtjänstlagen (SoL 2001:453). Skillnaden mellan bruk och missbruk ligger inte ytterst i vilken mängd man konsumerar, utan i om bruket ställer till problem, skador eller innebär att man tar farliga risker. När det gäller narkotika betecknas allt bruk som missbruk i och med att det är olagligt. Om ett missbruk får pågå leder det i allmänhet till att ett beroende utvecklas (Psykologiguiden 2016).

Beroende kan utvecklas till så skilda saker som sex, spel och mat. Men det är alkohol och droger man främst associerar till beroende och missbruk; så kallat substansberoende.

Beroende kännetecknas av att man tappat kontrollen över sin konsumtion, får ökad tolerans, ointresse av annat än substansen, fortsatt konsumtion trots skador och/eller abstinens. Beroende klassas som en sjukdom enligt hälso- och sjukvård (CAN 2020).

Psykisk ohälsa samt neuropsykiatriska tillstånd omnämns i strategin i flera olika sammanhang. Psykisk ohälsa är ett sammanfattande begrepp som inbegriper både mindre allvarliga psykiska problem såsom oro och nedstämdhet, och mer allvarliga symtom som uppfyller kriterierna för psykiatrisk diagnos. Neuropsykiatriska tillstånd är ett samlingsbegrepp för funktionsnedsättningar såsom adhd som nämns i strategin men också autismspektrumtillstånd och Tourettes syndrom (Socialstyrelsen 2019b).

Samsjuklighet innebär att en person uppfyller diagnostiska kriterier för flera sjukdomar. I den egenskap vi använder begreppet i denna strategi innebär att en individ har ett missbruk (skadligt bruk) eller beroende av alkohol och narkotika, och ett eller flera andra psykiatriska tillstånd. Det är sedan länge välkänt att personer med beroende har en förhöjd risk för olika former av psykisk ohälsa. Omvänt så har personer med psykisk ohälsa och psykiatriska diagnoser en ökad risk för beroende (Socialstyrelsen 2019b).

Normbrytande beteenden menas här negativa, destruktiva beteenden som på olika sätt innebär överträdelser mot regler eller normer. Normbrytande beteende kan vara allt ifrån att allvarligt bryta mot föräldrars regler, skolka, snatta, stjäla, och klottra (icke-aggressivt normbrytande beteende) till grövre förseelser som till exempel att slåss, knuffas, hota (aggressivt normbrytande beteende), sexuellt ofreda andra och att plåga djur. I allt väsentligt handlar det om alla beteenden som kan anses vara brottsliga, kriminella handlingar, men definitionen omfattar även beteenden som inte är formella lagöverträdelser utan snarare allvarliga regel- eller normbrott, såsom skolk eller att rymma hemifrån (Andershed & Andershed 2019).

I strategin används i huvudsak begreppen **barn, unga och unga vuxna**, men i vissa fall används begreppet ungdomar när ursprungskällan har benämnt målgruppen på detta sätt. Det kan också vara så att ursprungskällan använder andra åldersspann för begreppen unga och unga vuxna. I strategin används samma begrepp och åldersindelning för barn och unga som Socialstyrelsen gör i sin handbok för utredning av barn och unga (Socialstyrelsen 2015c) samt Sveriges kommuner och landsting (SKR) i sin handlingsplan för missbruk och beroende i åldern 13-29 år (SKR 2018).

- **Barn** är personer under 18 år
- **Unga** är personer som fyllt 18 år men inte 21 år, det vill säga 18-20 år
- **Unga vuxna** avser generellt tiden mellan 19-24 år men begreppet omnämns även för intervallet 21-29 år

Metod

I framtagandet av Blekinges regionala brotts- och drogförebyggande strategi har vi utgått ifrån manualen European Drug Prevention Quality Standards, EDPQS, som gavs ut av EU:s narkotikabyrå (EMCDDA 2011). Samt samverkansprocessen för strategiskt brottsförebyggande arbete enligt boken Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete (Brå 2020c). EDPQS ger förutsättningar för ett effektivt hälsofrämjande och förebyggande arbete genom att den bidrar till:

- kvalitets- och kompetensutveckling
- struktur för arbetet
- samverkan på lokal och regional nivå
- en gemensam bild av kunskap och förståelse för arbetet

Bilden visar de åtta faser som ett förebyggande arbete vanligen omfattar.

Uppstart och förankringsarbete

Inför arbetet med att ta fram en ny regional strategi gjordes en uppföljning av Länsstrategi ANDT, alkohol, narkotika, dopning och tobak i Blekinge län 2016–2020. Där presenterades såväl trender och utveckling för länet, vilka aktiviteter som gjorts i tidsperioden samt framtida utvecklingsbehov. Som en del i förankringsarbetet och uppstartsarbetet inför framtagandet av den nya regionala strategin presenterades uppföljningen genom en regional konferens med resultatredovisning för länets ANDT arbete den 5 maj 2020. Resultatkonferensen efterföljdes av lokala diskussioner med möjlighet till att organisationsvis ge återkoppling såväl gällande resultat av uppföljningen som input till framtagandet av den nya strategin.

Målgruppens (barn, unga, unga vuxna) har involverats i framtagandet av strategin på följande sätt:

- workshop med unga genom Region Blekinges barnrättsambassadörer
- workshop med representanter från civilsamhället i länet där även brukarsamordnare var närvarande
- kommundialog med yrkesverksamma som möter barn, unga och unga vuxna

- lokala dialoger med barn och unga gällande trygghet i skolan
- remiss i lokala ungdomsråd
- underlag där målgruppen kommer till tals i form av befolkningsstudier med självrapportering exempelvis CAN:s drogvaneundersökning och Hälsa på lika villkor.

Målgrupperna kommer även involveras i framtagande av aktiviteter i de årliga handlingsplanerna genom bland annat metodiken Expertgrupp Barn.

Fas 1. Kartlägga och analysera

Uppföljningen av länets arbete under föregående strategiperiod 2016-2020 utgjorde en del av underlaget till framtagandet av den nya strategin, se ovanstående stycke. Som komplement genomförde även Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN) på beställning av Länsstyrelsen i Blekinge en kartläggning av alkohol-, narkotika-, dopings- och tobakssituationen i länet, utifrån sitt erbjudande KULA (Kunskapsbaserat stöd i utvecklingen av det lokala ANDT-arbetet). Data gällande konsumtion, skador, sjuklighet och dödlighet under en tioårsperiod för kommunerna i Blekinge län den 27 augusti 2020 med efterföljande kommundialoger. Där gavs möjlighet till att organisationsvis ge återkoppling såväl gällande resultat av kartläggningen som input till framtagandet av den nya strategin. Data gällande preventionsindex presenterades även, vilket är ett sammansatt mått som syftar till att mäta kommunernas ANDT-förebyggande arbete.

Förutom de lokala workshops som genomförts såväl 5 maj 2020 och 27 augusti 2020, enligt ovanstående beskrivning, genomfördes även en workshop med unga genom Region Blekinges barnrättsambassadörer samt en workshop med representanter från civilsamhället i länet. Beaktning togs även till nationella strategier och styrdokument, se teoridel.

Fas 2. Bedöma resurser

I Blekinge län finns väldigt goda förutsättningar för ett aktivt och sammanhållet ANDT-förebyggande arbete. Samtliga kommuner arbetar aktivt med frågorna och samverkan mellan kommun, polis, länsstyrelse och region fungerar väl enligt de samverkande parterna (Länsstyrelsen 2021). En viktig förutsättning för ett fungerande regionalt arbete är att tillsammans skapa prioriteringar och riktade insatser mot de områden inom ANDT som behöver utvecklas mest. Samtidigt är resurserna i ett litet län begränsade, både personellt och ekonomiskt, vilket i sin tur gör prioriteringar och samverkan mellan olika preventionsområden än viktigare för ett uthålligt och effektivt arbete. Blekinges kommuner ligger över det nationella snittet i sitt preventiva ANDTS-arbete utifrån Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysnings preventionsindex, vilket är ett sammansatt mått som syftar till att mäta kommunernas ANDT-förebyggande arbete. Index består av 155 indikatorer indelade i fem kategorier: förebyggande aktiviteter, en fungerande samverkan, befintliga policydokument, avsatt personal och budget samt tillståndsgivning och tillsyn av alkohol och tobak. Kategorierna anses viktiga var för sig men även stärka varandra samt forma ett system av lokal prevention som infattar många olika områden, strukturer, åtgärder och individer i lokalsamhället. Regeringen har länge betonat betydelsen av det förebyggande kommunala arbetet inom ANDT för att minska konsumtion och skador. Ett sammansatt ANDT-preventionsindex är motiverat eftersom kommuner oftast inte arbetar förebyggande mot en substans utan snarare mot flera substanser samtidigt samt att preventionen kan ha synergieffekter eftersom bruk av olika substanser delvis har liknande riskfaktorer (CAN 2021c).

Fas 3, 4 samt 5. Utforma arbetet och insatsen, förbered och mobilisera

En översyn gjordes gällande aktuell forskning och rapporter inom område. Utifrån såväl forskning, nationella rapporter samt den regionalt framtagna lägesbilden gjordes en nulägesanalys av beredningsgruppen Blekingesamverkan mot droger. En slutsats ifrån uppföljningen är att det breda ANDT arbetet under föregående strategiperiod har varit lyckosamt men att nästkommande strategi behöver vara fokuserad på det område som kommun, polis, region och länsstyrelse har haft svårast att hitta rätt insatser kring, nämligen bruk, smuggling och försäljning av narkotika och narkotikaklassade läkemedel. Samtidigt visar en studie av Blekinges lokala brottsförebyggande arbete att narkotika och ungdomar är det område som är mest prioriterat hos kommun och polis (Lees, 2021). Såväl uppföljning som resultat från lokala workshops och dialoger påtalade vikten av att i det brotts- och drogförebyggande arbetet kommande fyra år prioritera barn, unga och unga vuxna samt narkotika. Även nationella trender påtalar vikten av att arbeta med målgruppen samt narkotika då användningen av narkotika i Sverige under 2000-talet har varit mera omfattande jämfört med tidigare, den regionala tillgången till narkotika har ökat, årsaktuell cannabiskonsumtion är vanligast i åldersgruppen 16–29 år, användning av icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel är högre än användning av klassisk narkotika såsom cannabis (CAN 2019b) och de senaste tre åren har den största åldersgruppen varit 15–29-åringar i narkotikarelaterad vård (Folkhälsomyndigheten 2020). Blekinges övergripande regionala prioritering inom ANDTS under strategiperioden 2022-2026 är därför barn, unga och unga vuxna samt

narkotika.

Rätten till en trygg barndom och en trygg uppväxt, utan bland annat droger och våld, är en av de mest centrala förutsättningarna för motverka brottslighetens grundorsaker i ett tidigt skede i livet (Regeringens skrivelse 2016/17:126). Dessutom visar forskningen att det är viktigt att så tidigt som möjligt i en individs liv upptäcka och hantera normbrytande beteenden, gärna i tidig barndom och tonår. Ju tidigare destruktiva beteenden upptäcks, desto mindre är risken att individen utvecklar allvarliga och långtgående problem i framtiden (Socialstyrelsen 2020a). Forskning visar också att en god uppväxt med trygg anknytning hos barn utgör ett skydd mot påfrestningar under både uppväxten och i vuxenlivet (Socialstyrelsen 2013). Att särskilt satsa på ett förebyggande arbete riktat till barn och unga är en förutsättning för att barn i enlighet med barnkonventionen ska få tillgodose sin rätt till bästa möjliga hälsa och goda uppväxtvillkor (Regeringens proposition 2020/21:132).

En internremiss kommer till att göras för att förankra föreslagna målområden i utkastet på den regionala strategin från berörda verksamheter samt som en återkoppling efter deltagande på workshops. Utkastet kommer till att presenteras för Regionchefsgruppen för godkännande och därefter kommer den färdiga strategin gå på remiss i samtliga antagande organisationer. Det omfattande arbetet med förankring som görs är en essentiell del i arbetet med att göra samtliga verksamheter och organisationer i länet involverade med hög förankring av det kommande regionala brotts- och drogförebyggande arbetet i länet.

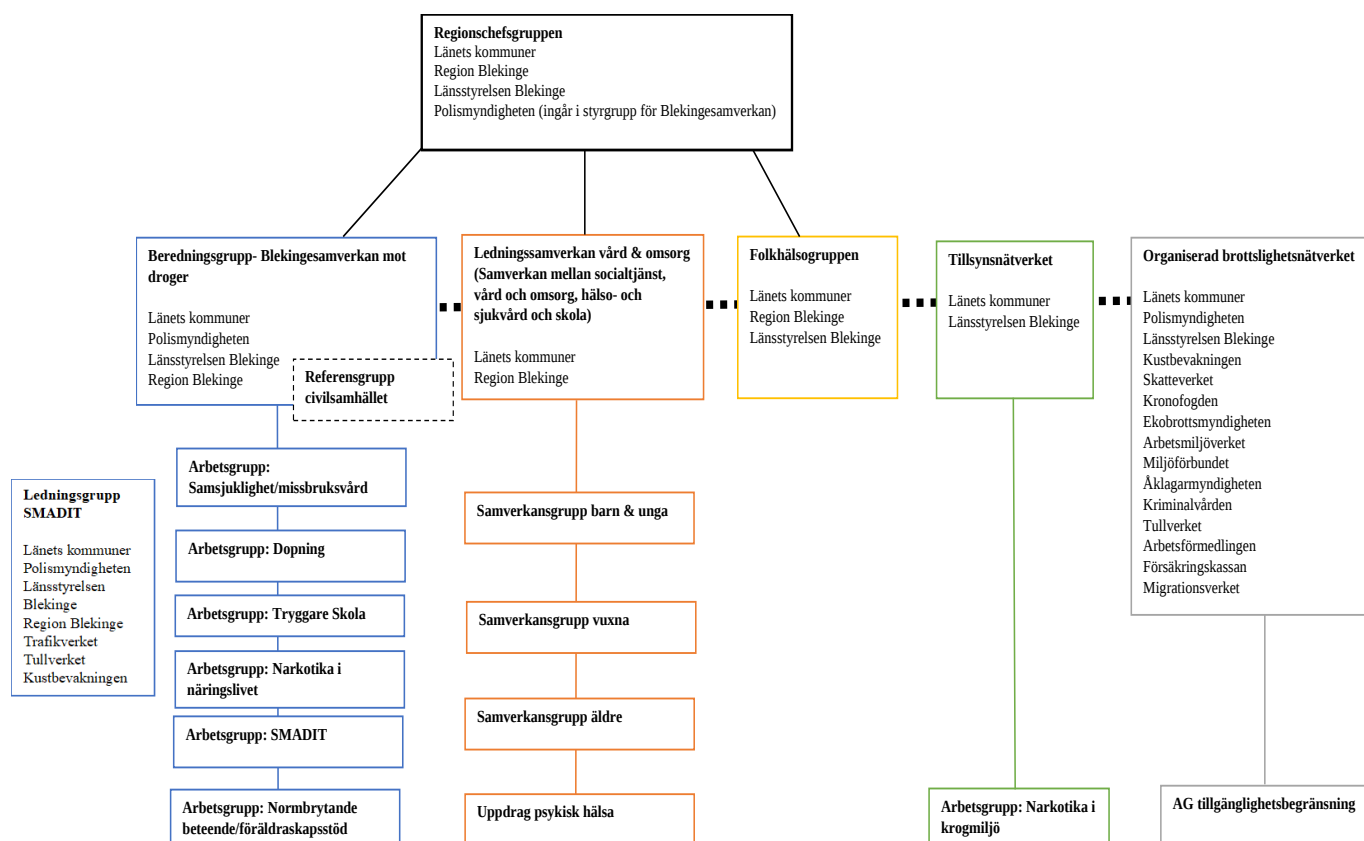
Fas 6. Genomföra och kvalitetssäkra

Att omsätta den regionala brotts- och drogförebyggande strategin i praktiken kommer till att ske genom årliga regionala handlingsplaner. I den prioriterar vi tillsammans: samtliga kommuner, Polismyndigheten, Region Blekinge och Länsstyrelsen Blekinge vad vi tillsammans ska göra för insatsområden under året. I framtagandet av insatser kommer orsaksanalyser till att genomföras.

Vid framtagandet av de årliga handlingsplanerna görs en kartläggning, analys och förankring enligt följande;

- Avstämning med regionala samverkansgrupper såsom LSVO (Ledningssamverkan vård och omsorg), nätverket för organiserad brottslighet, det regionala tillsynsnätverket och den regionala folkhälsogruppen. Se bild nedan.
- Behov av regional samverkan utifrån respektive organisations linjeverksamhet
- Identifierade behov i årsrapport från föregående år för arbetet i Blekingesamverkan mot droger

Arbetet med implementering av strategin genom handlingsplanens aktiviteter utgår i första hand ifrån etablerade nätverk samt genom respektive organisations ordinarie verksamhet. Vid behov skapas även regionala arbetsgrupper som ansvarar för ett specifikt område. Arbetsgrupperna är på så sätt föränderliga över tid såväl gällande innehåll som deltagare. Det är av vikt att implementeringen av strategin och framtagande av regionala handlingsplaner sker i nära samverkan med samverkande organisationer och dess verksamheter för att kommande insatser och aktiviteter ska anpassas efter regionala och lokala behov samt förutsättningar. Implementeringen samt förankring av de regionala handlingsplanernas aktiviteter samordnas av respektive organisations kontaktperson i Blekingesamverkan mot droger. Eftersom strategin involverar ett flertal olika perspektiv och arbetsområden i länet bidrar strategin till att tänka utifrån perspektivet social hållbarhet och därmed undvika arbete i stuprör. Exempel på perspektiv som innefattas i Blekinges drogförebyggande strategi är det regionala arbetet med jämlikhet, jämställdhet, föräldraskapsstöd, brottsförebyggande arbete, tillsyn, folkhälsoarbete med flera.

Bilden beskriver hur samverkan och implementering av Blekinges drogförebyggande arbetet utifrån länets strategi kan genomföras.

Fas 7. Följa upp och utvärdera

Uppföljningen av länets arbete enligt den regionala strategin kommer till att ske i tre delar, se kapitel om uppföljning.

- Regionala indikatorer- statistik som följer länets utveckling inom området
- Resultatutvärdering – utvärdering av effekter de årliga handlingsplanernas aktiviteter
- Processuppföljning och utvärdering

Fas 8. Förbättra och sprida

Varje år tas en handlingsplan fram av beredningsgruppen, med konkreta aktiviteter som alla syftar till att bidra till uppfyllandet av de mål som finns i den regionala strategin. Dessa följs upp genom att en årlig årsrapport tas fram gällande det regionala arbetet som skett under året, denna kommuniceras till Regionchefsgruppen i egenskap av styrgrupp. En uppföljning av strategin i form av en slutrapport kommer till att göras vid slutet av strategiperioden och i samband med det även en resultatkonferens med fokus på att sprida information om det regionala arbetet som genomförts och erfarenheterna kopplat till detta.

Nationella och regionala styrdokument

Det regionala drogförebyggande arbetet påverkas av nationella och regionala strategier, policies och mål inom olika verksamhetsområden. De strategier som direkt påverkar den regionala drogförebyggande strategin beskrivs nedan, samt på vilket sätt de beaktas.

Social hållbarhet och Agenda 2030

Social hållbarhet handlar om att sträva mot ett samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls och att arbeta för en god och jämlik hälsa genom att förbättra människors livsvillkor och livsmiljö (Regeringens propositionen 2017/18:249). Enligt Framework for Strategic Sustainable Development (FSSD), som vidareutvecklats av Blekinge tekniska högskola (BTH), finns fem sociala hållbarhetsprinciper (Broman & Robért 2017). Principerna bygger på vad som är strukturella hinder för människor att tillgodose sina grundläggande mänskliga behov på ett socialt hållbart sätt.

Förutsättningen för att uppnå social hållbarhet är enligt BTH:s hållbarhetsprinciper att individer inte utsätts för systematiska och strukturella hinder för:

- Personlig hälsa
- Inflytande
- Kompetens
- Opartiskhet
- Meningsskapande

Agenda 2030 med sina 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

FN:s globala mål är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga (Svenska FN-förbundet 2021).

Under samtliga mål i Blekingens regionala drogförebyggande strategi tas principerna för social hållbarhet och Agenda 2030 målen i beaktande genom att synliggöra kopplingen till de globala mål som berörs.

Nationella folkhälsomål och en jämlik hälsa

Det övergripande nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. För att uppnå det nationella folkhälsomålet har även åtta målområden formulerats.

Samtliga målområden påverkar individers levnadsvillkor och hälsa (Regeringens proposition 2017/18:249). Då Blekinges regionala övergripande prioritering inom ANDTS under strategiperioden 2022-2026 är barn, unga och unga vuxna samt narkotika finns det starka kopplingar inom främst:

- Målområde 1: Det tidiga livets villkor
- Målområde 2: Kunskaper, kompetenser och utbildning
- Målområde 6: Levnadsvanor
- Målområde 8: En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

En god folkhälsa innebär dels att hälsan ska vara så god som möjligt på individnivå, samt att den är jämlikt fördelad oavsett social position och ekonomisk inkomst. Hälsogapet mellan olika sociala grupper har ökat sedan 1980-talet. Arbetet för ökad social hållbarhet kan därför inte längre fokusera på "lika till alla", utan på att göra skillnad så att människors behov och förutsättningar tas i beaktande. (Sveriges kommuner och landsting 2013).

Ojämlighet i hälsa skapas av att olika grupper i samhället, som kvinnor och män eller socioekonomiska grupper, har systematiskt olika livsvillkor och levnadsvanor. Regeringens mål inom folkhälsoområdet är att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor och att de påverkbara hälsoklyftorna ska slutas inom en generation. Folkhälsan i Sverige är god och den utvecklas positivt för de allra flesta. Utvecklingen skiljer sig dock mellan olika sociala grupper. Det är viktigt att analysera och synliggöra skillnader i hälsa för att kunna öka jämlikheten i hälsa (Folkhälsomyndigheten 2019).

Blekinges regionala drogöbyggande strategi tar hänsyn till de systematiskt olika förutsättningarna som olika grupper i samhället har genom att synliggöra och fokusera på specifika riskgrupper och deras behov. Specifikt gäller detta regionala målen 2,3,4 och 5.

FN:s Barnkonvention

FN:s konvention om barnets rättigheter antogs av generalförsamlingen år 1989 och ratificerades av Sverige år 1990, vilket innebär att Sverige åtog sig att följa barnkonventionen och sedan 1 januari 2020 är den lag i Sverige. Barnkonventionen består av 54 artiklar där 41 av dessa är mänskliga rättigheter för barn. Fyra av dem har lyfts fram som konventionens grundprinciper av FN:s kommitté för barnets rättigheter:

- artikel 2 om icke-diskriminering
- artikel 3 om barnets bästa
- artikel 6 om barnets rätt till liv och utveckling
- artikel 12 om barnets rätt att göra sin röst hörd och bli lyssnad till

Den regionala strategin utgår från att alla barn är lika mycket värda oberoende av etnicitet, kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ålder, könsidentitet och könsuttryck. Barnets bästa och

barnets rätt till liv och utveckling, samt barnets rätt att göra sin röst hörd är centrala grundprinciper i den regionala strategin för att uppnå vårt specifika lagrum som är artikel 33.

Artikel 33 belyser särskilt att lämpliga åtgärder ska vidtas, inklusive lagstiftningsåtgärder, administrativa, sociala och utbildningsmässiga åtgärder, för att skydda barn från olaglig användning av narkotika och psykotropa ämnen för att förhindra att barn utnyttjas i den olagliga framställningen av och handeln med sådana ämnen (Regeringens proposition 2017/18:186).

I framtagandet av strategin har barnkonventionen beaktats genomgående. I de olika prioriterade insatsområdena presenteras beskrivningar utifrån barnets situation, detta för att säkerhetsställa barns hälsa och utveckling och artikel 33 i synnerhet. Förutom dessa artiklar finns ett antal andra artiklar som har beaktats i Blekinges regionala drogförebyggande strategi. Dessa synliggörs under varje respektive regionalt mål för att göra kopplingen extra tydlig.

Nationella jämställdhetspolitiska mål

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Ett jämställt samhälle uppnås då kvinnor har samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som män. Maktbegreppet är centralt i jämställdhetspolitiken och ett jämställt samhälle är ett samhälle där kvinnor och män har samma makt på kollektiv nivå att forma samhället och att på individuell nivå forma sina liv (Regeringens skrivelse 2016/17:10). De jämställdhetspolitiska delmål som främst beaktas i Blekinges regionala drogförebyggande strategi är:

- Mål 3: Jämställd utbildning- Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Mål 5: Jämställd hälsa- Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mål 6: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra- Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Målen är formulerade utifrån kön och därav behöver hänsyn tas till att människor inte enbart har olika makt och möjligheter beroende på kön, samt att en persons förutsättningar är komplexa och påverkas av samspelet av ett flertal faktorer. Ekonomi, etnicitet, funktion, hudfärg, könsidentitet, sexualitet och ålder är några exempel. Intersektionalitet är ett viktigt perspektiv i regeringens jämställdhetspolitik och ska beaktas även i förhållande till att kön är ett komplext begrepp (Jämställdhetsmyndigheten 2017).

Jämställt Blekinge 2018-2026

Syftet med strategin Jämställt Blekinge 2018–2026 är att implementera de nationella jämställdhetspolitiska målen på en regional nivå. Det huvudsakliga sättet att föra in jämställdhetsarbete i en organisation och verksamhet i Sverige är att använda

jämställdhetsintegrering, vilket innebär att förslag, beslut, genomförande och utvärdering analyseras utifrån jämställdhetsperspektiv (Länsstyrelsen Blekinge 2018b). Blekinges regionala drogförebyggande strategi ska genomsyras av ett intersektionellt perspektiv genom att beakta skillnader mellan kön i de olika regionala målen.

Regional utvecklingsstrategi, RUS

Våren 2022 förväntas en ny regional utvecklingsstrategi (RUS) för Blekinge län "Växtplats Blekinge" träda ikraft som ska ersätta den befintliga strategin. Växtplats Blekinge är en övergripande strategi för det gemensamma regionala utvecklingsarbetet i Blekinge och innehåller strategiska områden och utvecklingsområden fram till 2030 (Region Blekinge 2021b). De utvecklingsområden som Blekinges regionala drogförebyggande strategi är med och bidrar till i RUS:en är:

- Utvecklingsområde 2: Hög livskvalitet
- Utvecklingsområde 3: God kompetensförsörjning
- Utvecklingsområde 4: Väckande näringsliv

Regionala styrdokument som berör delar av strategin

- Avsiktsförklaring för lokalt samarbete mot organiserad brottslighet i Blekinge län (Brå 2020b)
- SKR:s överenskommelse om insatser inom området psykisk hälsa 2021 (Region Blekinge 2021c)
- Länsövergripande samverkansavtal 2018 - 2020 12 juni 2017. Målgrupper: Barn och ungdomar upp till 18 år med behov av samtidiga insatser från olika aktörer inom såväl kommun som landstinget. Vuxna personer med psykisk funktionsnedsättning. Personer som har ett substansberoende och/eller spelberoende².
- Överenskommelsen Ansvarsfull alkoholservering (Länsstyrelsen 2021b)
- SMADIT- överenskommelse (Länsstyrelsen 2021c)
- Idrottspolitiskt program för Blekinge 2018-2022 (Region Blekinge 2018)
- Idrotten Vill- SISU Blekinge (SISU Blekinge 2021)

² [Länsövergripande samverkansavtal 2018–2020.pdf \(regionblekinge.se\)](#)

Uppföljning

För att kunna avgöra vilken påverkan den regionala drogforebyggande strategin i Blekinge har på tillgänglighet, bruk och dödlighet i droger, samt för att kunna bedöma hur insatserna i handlingsplanerna har fungerat, kommer uppföljningen av strategin dela in i tre delar utifrån metodiken i EDPQS (Folkhälsomyndigheten 2021f):

1. Regionala indikatorer- statistik som följer länets utveckling inom området.
2. Resultatutvärdering – utvärdering av effekter de årliga handlingsplanernas aktiviteter.
3. Processuppföljning och utvärdering- uppföljning av vilka insatser i handlingsplanerna som genomförts, samt analys av om insatserna har genomförts på ett framgångsrikt sätt.

Syftet är att studera såväl förutsättningar och arbetssätt samt identifiera viktiga faktorer i genomförandet av insatser som är av betydelse för resultatet. Syftet är även att visa i vilken omfattning som insatserna gett effekt, både positiva och negativa. Socioekonomiska beräkningar ska göras i den mån det är möjligt.

Regionala indikatorer

Under strategiperioden ska utvecklingen av ANDT-bruk följas på såväl nationell som regional nivå. Länsstyrelsen ansvarar för att sammanställa regionala indikatorer. För att följa länets utveckling kommer följande undersökningar användas:

- HLV – hälsa på lika villkor. Undersökningen har sedan 2005 genomförts i Blekinge, vilket ger oss möjlighet att följa tobaksbruk, riskkonsumtion av alkohol och bruk av narkotika även i åldersgruppen 16–84 år.
- Regional drogvaneundersökning bland samtliga av länets åk 9 på högstadiet samt år 2 på gymnasiet. Denna genomförs vart fjärde år med start under våren 2022. Genom resultatet kan Blekinge nu följa utvecklingen över tid bland ungdomar i årskurs nio och år två på gymnasiet.
- Kvalitetsregistret EMQ. Här samlas indikatorer från hälsosamtal som genomförs av elevhälsan i skolan. Då samtliga av Blekinges kommuner är anslutna till kvalitetsregistret utgör även detta ett underlag för analys av utveckling och trender.

Processuppföljning

Den regionala strategin konkretiseras årligen i form av en handlingsplan. Uppföljning av vilka insatser som genomförts i handlingsplanen tas fram i slutet av varje år och presenteras för styrgruppen i form av en årsrapport. Syftet med årsrapporten är att följa arbetsprocessen för respektive mål i strategin, identifiera svårigheter och framgångar, samt fördela om resurser vid behov. Handlingsplanen kommer att revideras årligen med utgångspunkt i årsrapporten och anpassas därefter. Processuppföljningen sammanställs av Länsstyrelsen och information till uppföljningen samlas in från respektive

arbetsgrupp som genomfört insatserna i handlingsplanen. Mål och indikatorer för processuppföljningen tas fram vid planering av respektive insats i handlingsplanen.

Processutvärdering

Processutvärderingen ska grunda sig på löpande dokumentation av utvecklingsarbetet (årsrapporterna) genom dokument (arbetsgruppernas minnesanteckningar och andra dokument), samt genom intervjuer eller fokusgrupper med olika aktörer. Processutvärderingen ska utgöra en analys av vad som gjort att insatserna i strategin blivit framgångsrika eller inte. Processutvärderingen ska innehålla:

- en analys av insatsens kvalitet och användbarhet.
- vilken spridning insatsen fått och hur många som nåtts av den.
- vad deltagarna tycker om insatsen.
- hur resurserna har använts.
- om insatsen genomförts enligt projektplanen (årsrapporter).

Processutvärderingen ska bidra till en ökad förståelse för hur insatsen kan förbättras i framtiden och kan med fördel göras med hjälp av en extern part.

Resultatutvärdering

En resultatutvärdering ska visa på vilka resultat och effekter de olika insatserna i handlingsplanerna har gett. Vilka insatser som ska resultatutvärderas beslutas i respektive arbetsgrupp alternativt i beredningsgruppen, beroende på omfattning. Vid behov kan externa utvärderare genomföra arbetet samt medel sökas externt. Respektive arbetsgrupp ansvarar för detta. Mindre omfattande resultatutvärderingar kan arbetsgrupperna själva genomföra utifrån följande modell: Planera en effektutvärdering- steg för steg (Västra Götalandsregionen 2020). Socioekonomiska beräkningar ska göras i den mån det är möjligt som en del av resultatutvärderingen.

För att veta om insatsen har genomförts på ett framgångsrikt sätt måste man analysera och tolka resultaten från resultatutvärderingen och processutvärderingen tillsammans.

Källor

Andershed, A-K. & Andershed, H. (2019). *Risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende bland unga: Att använda teori och forskning i praktiken*. I Barn och unga som begår brott eller riskerar att begå brott. Kunskapsstöd för socialtjänsten om att identifiera, utreda och bedöma behov. Stockholm: Socialstyrelsen. <https://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1372592/FULLTEXT01.pdf>

Andersson, L., Håkansson, A., Krantz, P., Johnson, B. (2020). *Harm Reduction Journal* 2020, 17:5. Investigating opioid-related fatalities in southern Sweden: contact with care-providing authorities and comparison of substances.

Armeliuss, K. & Armeliuss, B-Å. (2010a). *Våldsutsatthet och misshandel hos missbrukande kvinnor – resultat från ASI-intervjuer med 4290 kvinnor. En rapport till Socialstyrelsens utredning om våldsutsatta kvinnor med missbruk*. Umeå.

http://www.learningtransfer.se/Blanketter/files/Vald_mot_kvinnor.pdf

Armeliuss, K. & Armeliuss, B-Å (2010b). *Kartläggning av missbrukare som fått pengar från prostitution. En analys baserad på 14 000 ASI-intervjuer fram till oktober 2008. En rapport till Socialstyrelsens utredning om våldsutsatta kvinnor med missbruk*. Umeå.

http://www.learningtransfer.se/Blanketter/files/Prostitution_slutrapport_ASI.pdf

Armstrong, T-D. & Costello, J-E. (2002). *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 2002, 70:6, s.1224-1239. Community studies on adolescent substance use, abuse, or dependence and psychiatric comorbidity.

Bellis, M-A, Hughes, K, Lowey, H. (2002) *Addictive Behaviors* 2002:6, s.25-35. Healthy nightclubs and recreational substance use. From a harm minimisation to a healthy settings approach.

Broman, G-I. & Robért, K-H. (2017). *Journal of Cleaner Production* 2017, 140, s.17-31. A framework for strategic sustainable development. http://www.web.cemus.se/wp-content/uploads/2018/04/A-framework-for-strategic-sustainable-development_2017_Journal-of-Cleaner...pdf

Brottsförebyggande rådet. (2021a). *Narkotikamarknader. En studie av smuggling, gatuförsäljning, internethandel och köpare*. Rapport 2021:10. https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70f67b/1631001260503/2021_10_Narkotikamarknader.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2021b). *Brottsstatistik gällande rattfylleri och trafikbrott*. <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/rattfylleri-och-trafikbrott.html>

Brottsförebyggande rådet. (2020). *Skolundersökningen om brott 2019- Om utsatthet och delaktighet i brott*. Rapport 2020:1. https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306dead/1606817015507/2020_11_Skolundersokninge_n_om_brott_2019.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2020b) *Tillsammans mot organiserad brottslighet- Exemplet Blekinge*. E-print Ab.

https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa7010be/1607614904046/2020_Tillsammans_mot_organiserad_brottslighet.pdf

Brottsförebyggande rådet (2020c) *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*.

https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306c174/1600934264560/2020_Samverkan_i_lokalt_brottsforebyggande_arbete.pdf

Buvik, K., Bye, K-E., Gripenberg, J. (2019). *Scandinavian Journal of Public Health* 2019, 47:4, s.393-399. Alcohol and drug use among staff at licensed premises in Norway.

CAN. (2021a). *Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2020*. CAN Rapport 200. Stockholm. [can-rapport-200-narkotikaprisutvecklingen-i-sverige-1988-2020.pdf](https://www.can.se/app/uploads/2021/03/can-rapport-200-narkotikaprisutvecklingen-i-sverige-1988-2020.pdf)

CAN. (2021b). *Socioekonomiska skillnader i narkotikaanvändning bland vuxna i Sverige*. CAN rapport 198. <https://www.can.se/app/uploads/2021/03/can-rapport-198-socioekonomiska-skillnader-i-narkotikaanvandning-bland-vuxna-i-sverige.pdf>

CAN (2020) *Hur definieras alkohol-, narkotika- och tobaksberoende inklusive substansbrukssyndrom?*

<https://www.can.se/fragor-och-svar/allmant-om-droger/hur-definieras-alkohol-narkotika-och-tobaksberoende-inklusive-substansbrukssyndrom/>

CAN (2021c) *ANDT-preventionsindex*. CAN Rapport 203.

<https://www.can.se/app/uploads/2021/09/can-rapport-203-andt-preventionsindex.pdf>

CAN. (2019a). *Hur många barn växer upp med föräldrar som har alkoholproblem- Resultat från en systematisk litteraturoversikt*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning Rapport nr 185 Stockholm 2019. <https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-185-hur-manga-barn-vaxer-upp-med-foraldrar-som-har-alkoholproblem.pdf>

CAN. (2019b). *Drogutvecklingen i Sverige 2019*. CAN rapport 180.

<https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-180-drogutvecklingen-i-sverige-2019.pdf>

CAN. (2019c). *Narkotikaklassade läkemedel*. Faktablad. [Narkotikaklassade läkemedel - CAN](https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-180-drogutvecklingen-i-sverige-2019.pdf)

CAN. (2021). *Socioekonomiska skillnader i narkotikaanvändning bland vuxna i Sverige*. CAN rapport 198. <https://www.can.se/app/uploads/2021/03/can-rapport-198-socioekonomiska-skillnader-i-narkotikaanvandning-bland-vuxna-i-sverige.pdf>

Chinet, L., Stephan, P., Zobel, F., & Halfon, O. (2007). *Party drug use in techno nights: A field survey among French-speaking Swiss attendees*. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, 86(2), 284-289.

Dödsorsaksregistret (2021). Hämtat från Indikatorlabbet, Folkhälsomyndighetens hemsida 2021-11-09.

<https://www.andtuppfoljning.se/indikatorlabbet/>

EMCDDA (2011). *European drug prevention quality standards (EDPQS)*

https://www.emcdda.europa.eu/publications/manuals/prevention-standards_en

Elgán, T., Feltmann, K., Strandberg, A., Kvillemo, P., Beck, O., Jayaram-Lindström, N., Gripenberg, J.

(2021). *Narkotika- och alkoholkonsumtion bland besökare i Stockholms nöjesmiljöer:*

Självrapportering och biologisk testning. STAD rapport nr 68.

http://stad.org/sites/default/files/media/STAD%20rapport%2068%20utandningstest_O.pdf

Europeiska unionens råd. (2021). *EU:s narkotikastrategi 2021–2025*. Dok. nr: 13932/20

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14178-2020-REV-1/sv/pdf>

Fernández-Calderón, F., Cleland, C-M., Palamar, J-J. (2018). *Addictive Behaviors* 2018: 4, s.85-93.

Polysubstance use profiles among electronic dance music party attendees in New York City and their relation to use of new psychoactive substances.

Folkhälsomyndigheten. (2021a). *Faktorer som kan påverka att barn och unga börjar använda tobak – detta har studerats i Norden*. Förebygg tobaksdebut bland barn och unga- Kunskapsstöd.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/a28e88b413684a6f840f9962b80de472/faktorer-paverka-barn-unga-anvanda-tobak.pdf>

Folkhälsomyndigheten. (2021b). *Risikofaktorer för ungas narkotikabruk och narkotikarelaterade problem. En litteraturöversikt av longitudinella studier från Norden om barn och unga vuxna.*

Artikelnummer 21141. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/r/risikofaktorer-for-ungas-narkotikabruk-och-narkotikarelaterade-problem/?pub=100854>

Folkhälsomyndigheten (2021c). *Dödlighet i läkemedels- och narkotikaförgiftningar.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/narkotikarelaterad-dodlighet/>

Folkhälsomyndigheten (2021d). *Den svenska narkotikasituationen 2020.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/d/den-svenska-narkotikasituationen-2020/?pub=89475>

Folkhälsomyndigheten (2021e). *SMADIT, Samverkan mot alkohol och droger i trafiken*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/vad-vi-gor-inom-andts/nationell-samordning-och-samverkan-inom-andts/smadit/>

Folkhälsomyndigheten (2021f). *Att lyckas med ANDTS-prevention*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/a/att-lyckas-med-andts-prevention--snabbguiden/>

Folkhälsomyndigheten. (2019). *Öppna jämförelser Folkhälsa.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/ec714fca0b0145eab3d7924511550a74/oppna-jamforelser-folkhalsa-2019-18076.pdf>

- Folkhälsomyndigheten (2017a). *Föräldraskapsfaktorer kan påverka konsumtion av alkohol och relaterade problem hos ungdomar*. Utblick Folkhälsa- November 2017.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/27fc8724c07c4ff7ba926f38072b1fd0/foraldraskapsfaktorer-paverka-konsumtion-alkohola-relaterade-problem-ungdomar.pdf>
- Folkhälsomyndigheten. (2017b). *Risk och skyddsfaktorer bland barn och unga*. Förebygg spelproblem- Kunskapsstöd barn och unga.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/c5173d52360540ddb42c6f91f3bb726/risk-och-skyddsfaktorer-bland-barn-och-unga.pdf>
- Folkhälsomyndigheten. (2014). *Föräldrar spelar roll- Vägledning i lokalt och regionalt föräldrastödsarbete*. Östersund.
<https://stenungsund.se/download/18.53109fda14940ea6f9c5d578/1497357625330/foraldrar-spelar-roll-vagledning-i-lokalt-och-regionalt-foraldrastodsarbete.pdf>
- FORTE. (2018). *Hälsa och livsvillkor bland unga HBTQ-personer. Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?* Stockholm. https://forte.se/app/uploads/2018/11/unga-hbtq-personers-halsa_se_ta.pdf
- Franck J, Nylander I, Beck O, Berglund K, Ekblad S. (2015) *Beroendemedicin*.
<https://www.smakprov.se/smakprov/visa/9789144099859/partner/studentlitteratur/>
- Frivården (2021). Utdrag ur registerdata. Missbruksklassning för frivårdsklienter 1 oktober på frivårdskontoret Karlskrona 2017-2020.
- German, C-L., Fleckenstein, A-E., Hanson, G-R. (2014). *Life Sciences* 2014:1, s.2-8. Bath salts and synthetic cathinones: an emerging designer drug phenomenon.
- Grov, C., Kelly B-C., Parsons, J-T. (2009). *Substance Use & Misuse* 2009:44, s.48-64. Polydrug Use Among Club-Going Young Adults Recruited Through Time-Space Sampling.
- Guttormsson U, Andersson A & Hibell B (2004). *Ungdomars drogvanor 1994–2003. Intervjuer med 16–24-åringar*. Rapport 75. Stockholm: Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning.
- Gårevik, N. & Rane, A. (2010). *Drug and Alcohol Dependence* 2010, 109: 1-3, s.144-146. Dual use of anabolic-androgenic steroids and narcotics in Sweden.
- Hjern, A., Arat, A., Vinnerljung, B. (2014). *Att växa upp med föräldrar som har missbruksproblem eller psykisk sjukdom – hur ser livet ut i ung vuxen ålder?* Rapport 4 från projektet "Barn som anhöriga" från CHESS. NKA Barn som anhöriga 2014:4. Stockholms universitet/Karolinska Institutet i samarbete med Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet
https://www.anhoriga.se/Global/BSA/Dokument/Rapporter_kunskaps%C3%B6versikter/BSA_Chess-4_webbNy.pdf

IVO-Inspektionen för vård och omsorg (2018). *Innehållsanalys av ärenden gällande tillsyn av personal inom hälso- och sjukvård*. Avdelningen för verksamhetsstöd och -styrning.

<https://www.ivo.se/globalassets/dokument/nyheter/2018/innehallsanalys-hs-personal-ivo-20172.pdf>

IVO-Inspektionen för vård och omsorg (2021). *Vad har IVO sett 2020? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2020*

https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2021/ivo_vhis-2020.pdf

Junis. (2021). *Med makt kommer ansvar. Om kommunernas stöd till barn som växer upp i familjer med missbruk*. Junis rapport 2021.

<https://www.junis.se/wp-content/uploads/2021/05/kommunrapport2196.pdf>

Justitiedepartementet (2017). *Ytterligare insatser för att förebygga brottslighet i socialt utsatta områden* (Ju 2017:L) Kommittéberättelse 2017: JuL uppdraget, se dnr Ju2017/06688/LP

Jämställdhetsmyndigheten (2017). *Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv*.

<https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2017/10/Sa-gor-du-Jamstalldhetsintegrering-med-intersektionellt-perspektiv.pdf>

Kessler RC, Adler LA, Gruber MJ, Sarawate CA, Spencer T, Van Brunt DL. (2007) *Validity of the World Health Organization Adult ADHD Self-Report Scale (ASRS) Screener in a representative sample of health plan members*. Int J Methods Psychiatr. Res.;16(2):52-65.

Kriminalvården (2013). *Dödlighet och återkomst till kriminalvård hos kriminalvårdsklienter med missbruk*. Projektnummer: 2009:120.

<https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/dodlighet-och-aterkomst-till-kriminalvard-hos-kriminalvardsklienter-med-missbrukpdf>

Kurtz, S. P., Surratt, H. L., Buttram, M. E., Levi-Minzi, M. A., & Chen, M. X. (2013). *Interview as intervention: The case of young adult multidrug users in the club scene*. J Subst Abuse Treat, 44(3), 301-308.

Kurtz, S. P., Inciardi, J. A., Surratt, H. L., & Cottler, L. (2005). *Prescription drug abuse among ecstasy users in Miami*. Journal of Addictive Diseases, 24(4), 1-16.

Laanemets, L. (2007). *Navet-Om kvinnor, prostitution, metadon- och Subutexbehandling*. Malmö Högskola. <https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1410072/FULLTEXT01.pdf>

Lees, A. (2021). *Informationens roll i lokalt brottsförebyggande arbete- En studie av hur kommun och polis hanterar information inför beslut*. Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/69485/1/gupea_2077_69485_1.pdf

Leifman, H., Leimar, P., Brännström, G., Montin, M., Boëthius, G., Nilsson, L., Kilim, I. (2020). *ANDTS skuggstrategi – förslag på nationell strategi för det samlade arbetet mot alkohol, narkotika, dopning,*

tobak och spel om pengar för 2021–2025.

https://www.iogtse.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2020/06/andts_skuggstrategi.pdf

Läkemedelsverket (2020). *Förskrivning av opioider i Sverige. Läkemedel, doser och diagnoser.*

<https://www.lakemedelsverket.se/49e69f/globalassets/dokument/publikationer/lakemedelsprodukter-och-narkotika/forskrivning-av-opioider-i-sverige-2020-1.pdf>

Länsstyrelsen Blekinge. (2021). *Uppföljning av Länsstrategi ANDT i Blekinge 2016–2020- Alkohol, narkotika, dopning och tobak i Blekinge län 2016–2020.*

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.736d7d9b1791c5ff6565f22/1620214496500/Uppf%C3%B6ljning%20av%20Blekinges%20regionala%20ANDTstrategi%202016%20till%202020.pdf>

Länsstyrelsen Blekinge. (2021b). Glasklart- Blekinges krogar och myndigheter i samverkan. Samarbetsöverenskommelse för aktörerna i Glasklartgruppen.

Länsstyrelsen Blekinge (2021c). *Överenskommelse SMADIT*. Ej publicerad.

Länsstyrelsen Blekinge. (2020). *Föräldraskapsstöd i Blekinge 2020 - En kartläggning för stärkt samverkan*. Ej publicerad.

Länsstyrelsen Blekinge. (2018a). Operation Jean Nicot – Myndighetssamverkan mot illegal tobak. Rapport 2018:7.

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2e0f9f621636c844027c425/1527501595617/Rapport-2018-7.pdf>

Länsstyrelsen Blekinge. (2018b). *Jämställt Blekinge 2018–2026.*

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.151739f161e6faa2063bcb/1526068448788/J%C3%A4mst%C3%A4llt%20Blekinge%202018-2026.pdf>

Länsstyrelsen Stockholm. (2018). *Öppna drogscener-Metoder för lokal samverkan kring arbetet med öppna drogscener.*

https://www.lansstyrelsen.se/download/18.26f506e0167c605d5693cf5e/1551096020979/metoder_kring_arbetet_med_oppna_drogscener_stockholm.pdf

Musselman, M-E. & Hampton, J-P. (2014). *The Journal of Human Pharmacology and Drug Therapy* 2014, 34: 7, s.745.757. "Not for Human Consumption": A Review of Emerging Designer Drugs.

Miller, B. A., Furr-Holden, D., Johnson, M. B., Holder, H., Voas, R., & Keagy, C. (2009). *Biological Markers of Drug Use in the Club Setting*. J Stud Alcohol Drugs, 70(2), 261-268.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (2018) *Nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd*.

[https://www.mfof.se/download/18.1af131d916e45020f6b3a437/1574348799172/En%20nationell%20strategi%20f%C3%B6r%20ett%20st%C3%A4rkt%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20WEBB%20\(1\).pdf](https://www.mfof.se/download/18.1af131d916e45020f6b3a437/1574348799172/En%20nationell%20strategi%20f%C3%B6r%20ett%20st%C3%A4rkt%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20WEBB%20(1).pdf)

Nordfjærn, T., Jensen, A., Edland-Gryt, M., Gripenberg, J. (2016). *Scandinavian Journal of Public Health*. 2016:7. Risky substance use among young adults in the nightlife arena: An underused setting for risk-reducing interventions?

Polismyndigheten (2021). Utdrag ur brottsregistret. Hämtat 2021-11-01

Polismyndigheten. (2020a). Trygghetsmätning 2020. Observerad narkotikaförsäljning Blekinge.

Polismyndigheten (2020b). Utdrag ur brottsregistret. Antal misstänkta rattfylleribrott i Blekinge.

Polismyndigheten. (2019). *Polismyndighetens strategi för narkotikabekämpning*. PM 2019:15.
<https://polisen.se/siteassets/dokument/strategier/narkotikastrategi.pdf>

Psykologiguiden (2016). *Missbruk och beroende*. <https://www.psykologiguiden.se/rad-och-fakta/symtom-och-besvar/psykisk-ohalsa/beroende-och-missbruk>

Regeringens direktiv 2020:68. *Samordnade insatser vid samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd*.
<https://www.regeringen.se/49dc19/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/fokhalsa-och-sjukvard/samordnade-insatser-vid-samsjuklighet-i-form-av-missbruk-och-beroende-och-annan-psykiatrisk-diagnos-eller-narliggande-tillstand.pdf>

Regeringens proposition 2020/21:132. *En förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021–2025*.
<https://www.regeringen.se/49506b/contentassets/00420d7da29847788a7dad65075ad7d4/prop-2020-21-132.pdf>

Regeringens proposition 2017/18:186. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*.
https://www.regeringen.se/4952fa/contentassets/ccacfb483374099bdb045f96f7ca0bb/inkorporering-av-fns-konvention-om-barnets-rattigheter-2017_18_186.pdf

Regeringens proposition 2017/18:223. *Nationell läkemedelslista*.
https://www.regeringen.se/496594/contentassets/d339ffb7f5c643cb99da1fda11f8a97/prop.-2017_18_223-nationell-lakemedelslista.pdf

Regeringens proposition 2017/18:249. *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.*
<https://www.regeringen.se/498282/contentassets/8d6fca158ec0498491f21f7c1cb2fe6d/prop.-2017-18-249-god-och-jamlik-halsa--en-utvecklad-folkhalsopolitik.pdf>

Regeringens skrivelse 2016/17:10. *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.* <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/files/2017/12/makt-mal-och-myndighet-feministisk-politik-for-ett-jamstallt-samhalle-skr.-2016-17-10-1.pdf>

Regeringens skrivelse 2016/17:126. *Tillsammans mot brott- Ett nationellt brottsförebyggande program.*
<https://regeringen.se/49550c/contentassets/d0b212f61d0d49828e5e257f47e892ad/tillsammans-mot-brott---ett-nationellt-brottsforebyggande-program-skr.-201617126>

Regeringens skrivelse 2015/16:86. *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016 – 2020.*
<https://www.regeringen.se/491aa1/contentassets/Ocb3c9b3b28b49678a7205a3672b3e85/en-samlad-strategi-for-alkohol--narkotika--dopnings--och-tobakspolitiken-20162020-skr.-2015-16-86.pdf>

Regeringens skrivelse 2021/22:213 *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022-2025.*
<https://www.regeringen.se/495c5b/contentassets/4e3f6172f23a4564a8f2604a206e0323/en-samlad-strategi-for-alkohol--narkotika--dopnings--och-tobakspolitiken-samt-spel-om-pengar-20222025-skr.-202122213>

Region Blekinge (2021a). *Analys av Psykisk hälsa i Blekinge. SKR:s överenskommelse om: "insatser inom området psykisk hälsa 2020".* Ett samarbete mellan Region Blekinge, Karlshamn, Karlskrona, Olofström, Ronneby och Sölvesborg kommuner samt den regionala brukarföreningen NSPH (Nationell samverkan för psykisk hälsa) Blekinge.

Region Blekinge. (2021b). *Växtplats Blekinge. Regional utvecklingsstrategi. Remissversion.*
https://regionblekinge.se/download/18.453f3191784aec71fd58080/1617715031948/remissversion%20V%C3%A4xtplats%20Blekinge_fullstandigversion.pdf

Region Blekinge. (2021c). *Handlingsplan för Psykisk hälsa i Blekinge 2021. SKR:s överenskommelse om: "insatser inom området psykisk hälsa 2021".* <https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/wp-content/uploads/2021/02/2021-Blekinge-Handlingsplan-psyisk-h%C3%A4lsa.pdf>

Region Blekinge. (2020) *Nulägesanalys Blekinge 2020.*
https://regionblekinge.se/download/18.261e3c8817618d062efc67c/1607010094920/Nul%C3%A4gesanalys_201203_final.pdf

Region Blekinge. (2018). *Idrottspolitiskt program för Blekinge 2018-2022.*
<https://regionblekinge.se/download/18.7ce4d45016662397911e1f7/1545298888888/Idrottspolitiskt%20program%202018-2022.pdf>

Region Skåne. (2018). *Ungas hälsa utifrån könsidentitet- ett komplement till Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne 2016*. https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer_dokument/rapport-halsa-utifran-konsidentitet.pdf

Reisner, Sari, Biello, Katie, White Hughto, Jaclyn, Kuhns, Lisa, Mayer, Kenneth, Garofalo, Robert, & Mimiaga, Matthew (2016) "Psychiatric Diagnoses and Comorbidities in a Diverse, Multicity Cohort of Young Transgender Women: Baseline Findings From Project LifeSkills", JAMA Pediatrics, 170, 5, p. 481–486, MEDLINE, EBSCOhost, viewed 15 September 2017

Richert, T.(2009). *Nordisk alkohol- och narkotikatidskrift*. 2009, 26:5, s. 365-382).
Injektionsmissbrukande kvinnors inkomstkällor och anskaffning av droger.

Sagoe, D., Molde, H., Andreassen, C-S., Torsheim, T., Pallesen, S. (2014). *Annals of Epidemiology* 2014, 24:5, s.383-398. The global epidemiology of anabolic-androgenic steroid use: a meta-analysis and meta-regression analysis.

Sagoe, D., Mentzoni, R-A., Hanss, D., Pallesen, S. (2016): *Substance Use & Misuse* 2016, 51:11, s.62-69. Aggression Is Associated With Increased Anabolic–Androgenic Steroid Use Contemplation Among Adolescents.

SFS 2010:80. Skollag (2010:800). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

SISU Blekinge. (2021). *Idrotten Vill- Blekinge*.
<https://www.google.com/url?sa=t&src=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi9s5WM0o30AhXIIIsKHf4YAQQQFnoECAYOAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.rfsisu.se%2FBlekinge%2FOmRF-SISUBlekinge%2FStyrandedokument%2F&usg=AOvVawOE15uIGalRKUFTiTcv50Xw>

Sveriges kommuner och landsting. (2013). *Gör jämlikt-gör skillnad. Samling för social hållbarhet minskar skillnader i hälsa*. <https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/gor-jamlikt-gor-skillnad-.html>

Skoglund (2019). *NPF, Alkohol och droger*. Presentation för SKR Första Linjen. 5 December 2019.
<https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/wp-content/uploads/2019/12/NPF-och-beroendeproblematik-Lotta-Borg-Skoglund-191205.pdf>

Skolinspektionen (2020). *Tio år av elevers röster. Skolenkäten 2010-2020*.
https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/statistikrapporter/skolenkaten/skolenkaten-10-ar/skolenkaten_2010-2020.pdf

SKR (2018). *Missbruk och beroende i åldern 13-29 år. Så vänder vi utvecklingen*.
https://skr.se/download/18.4829a209177db4e31aa28684/1615213724929/missbruk_beroende1329_kunskap.pdf

Socialdepartementet (2018). *En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd.*

<https://www.regeringen.se/4a6017/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/en-nationell-strategi-for-ett-starkt-foraldraskapsstod-webb.pdf>

Socialstyrelsen. (2021). *Missbruk, substansrelaterade diagnoser och spel om pengar Tematisk uppföljning av behov, vård och stöd i förhållande till det nationella ANDT-arbetet och spel om pengar.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-4-7277.pdf>

Socialstyrelsen (2020a). *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende Kunskapsstöd för socialtjänsten.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2020-2-6597.pdf>

Socialstyrelsen. (2020b). *Studier om sociala insatsgrupper- Resultatuppföljning av ungdomar i SIG och utveckling av lovande arbetsformer.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-3-6691.pdf>

Socialstyrelsen (2020c). *Statistik om dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2020-3-6658.pdf>

Socialstyrelsen. (2019a). *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende- Stöd för styrning och ledning.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2019-1-16.pdf>

Socialstyrelsen (2019b). *Kartläggning av samsjuklighet i form av psykisk ohälsa och beroendeproblematik.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-11-6481.pdf>

Socialstyrelsen. (2017). *Nationellt utvecklingsarbete för att motverka narkotikarelaterad dödlighet- Åtgärdsplan med förslag på insatser och aktörer.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-4-26.pdf>

Socialstyrelsen (2016). *Psykisk ohälsa bland personer i samkönade äktenskap.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2016-2-23.pdf>

Socialstyrelsen (2015a). *Sex mot ersättning. Utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2015-12-4.pdf>

Socialstyrelsen. (2015b). *Föräldrastöd inom hälso- och sjukvård.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2015-12-38.pdf>

Socialstyrelsen (2015c) *Utreda barn och unga. Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2015-1-9.pdf>

Socialstyrelsen. (2013). *Barn som anhöriga – Konsekvenser och behov när föräldrar har allvarliga svårigheter, eller avlider*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2013-6-6.pdf>

Socialstyrelsen. (2009). *Barn och unga i familjer med missbruk- Vägledning för socialtjänsten och andra aktörer*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2009-12-15.pdf>

Socialtjänstlagen (SoL) 2001:453. [Socialtjänstlag \(2001:453\) \(SoL\) | Lagen.nu](https://lagen.nu/2001:453)

SOU 2018:37. *Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld. Betänkande av Utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld*. Stockholm.
https://www.regeringen.se/49baeb/contentassets/739d9a7b597a40e09fd066895b32f852/att-bryta-ett-valdsamt-beteende--aterfallsforebyggande-insatser-for-man-som-utsatter-narstaende-for-vald-sou_2018_37.pdf

STAD, Stockholm Förebygger Alkohol- och Droget, (2016). *Ren träning. En handbok om dopning för personal på träningsanläggningar*. [Ren_traning.pdf \(squarespace.com\)](https://www.squarespace.com)

Stenström, N. (2008). *Sprutbyte vid Intravenöst Narkotikamissbruk: En longitudinell studie av deltagarna i sprutbytesprogrammet i Malmö*. (Doctoral dissertation). Östersund: Mid Sweden University

Statens folkhälsoinstitut. (2008). *Narkotikan i Sverige: metoder för förebyggande arbete. En kunskapsöversikt*. Östersund, 2008.

Statens folkhälsoinstitut. (2012). *Slutrapport för regeringsuppdraget Kommunala strategier för föräldrastöd. Redovisning för åren 2010-2011*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/96c8eeff924946d880ce04d30c520bb7/slutrappo-rt-kommunala-strategier-2012.pdf>

Statens institutionsstyrelsen (2021). Utdrag ur registerdata. SiS-placeringar länsnivå.

Stiftelsen allmänna barnhuset. (2018). *Slutrapport: Samverkansteam – för stöd till barn och föräldrar i samband med separation*. <https://www.wallmannabarnh.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2018/04/Ladda-ned-rapporten-som-PDF-h%C3%A4r.pdf>

Sundin E, Landberg J och Ramstedt M (2018). *Negativa konsekvenser av alkohol, narkotika och tobak – en studie med fokus på beroende och problem från andras konsumtion i Sverige 2017*. Rapport 174. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Svenska FN-förbundet. (2021). *Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling*.
<https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda2030-och-de-globala-malen/>

Trafikverket (2021). *Analys av trafiksäkerhetsutvecklingen 2020. Målstyrning av trafiksäkerhetsarbetet mot etappmålen 2020*. [FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#)

Tryggare Sverige. (2021). *Trygghet i skolan*.
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.54b7ee3b1784afc127a27c07/1619444779849/Trygghet-i-skolan-2021-webb.pdf>

UMO (2021) *Att använda droger*. <https://www.umo.se/tobak-alkohol-droger/droger/att-anvanda-droger/?fbclid=IwAR1ptBOhdIVncGXIG0ir1LL7064XDCFrD5gmfxT5URuivlsgItz6Bw3REw>

van Emmerik-van Oortmerssen, K., van de Glind, G., van den Brink, W., Smit, F., Crunelle, C-L., Swets, M., Schoevers, R-A. (2012). Drug and alcohol dependence 2012, 122:1-2. Prevalence of attention-deficit hyperactivity disorder in substance use disorder patients: a meta-analysis and meta-regression analysis.

Västra Götalandsregionen (2020). *Planera en effektutvärdering: steg-för-steg*. [Planera en effektutvärdering steg för steg](#)

Växjö kommun. Sociala insatsgrupper – ”Tillsammans är vi på rätt väg”. Hämtad 2021-11-03 på:
<https://docplayer.se/amp/24360791-Sociala-insatsgrupper-tillsammans-ar-vi-pa-ratt-vag.html>

Weir, E. (2000). *Raves: a review of the culture, the drugs and the prevention of harm*. Canadian Medical Association Journal, 162(13), 1843-1848.

Wikström, P-O. H. & Treiber, K. (2017). Beyond Risk Factors: An Analytical Approach to Crime Prevention. Preventing Crime and Violence, Advances in Prevention Science, DOI 10.1007/978-3-319-44124-5_8.

Ybrandt, H. & Nordqvist, S. (2010). *Sis-placerade ungdomars problematik i relation till andra ungdomar- En jämförelse med referensdata insamlade med ADAD 2010*. Institutionsvård i fokus. nr 1, 2015. <https://www.stat-inst.se/contentassets/808758daa43b4aec8e5c80906dd7c615/1-2015-sis-placerade-ungdomars-problematik-i-relation-till-andra-ungdomar.pdf>

Bilagor

Jämställdhetsanalys

Intersektionellt jämställdhetsarbete

Intersektionalitet är ett viktigt perspektiv i regeringens jämställdhetspolitik och är ett undersökande medel för att studera hur olika former av diskriminerande maktordningar samverkar i ett samhälle. Det övergripande jämställdhetspolitiska målet är att alla oavsett kön ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. De sex delmålen är formulerade utifrån kön och därav behöver hänsyn tas till att människor inte enbart har olika makt och möjligheter beroende på kön, utan att personers förutsättningar är komplexa och påverkas av samspelet av ett flertal faktorer. Ekonomi, etnicitet, funktion, hudfärg, könsidentitet, sexualitet och ålder är några exempel. Intersektionalitet är ett viktigt perspektiv i regeringens jämställdhetspolitik och ska beaktas även i förhållande till att kön är ett komplext begrepp. Utan ett intersektionellt perspektiv på sitt arbete med jämställdhetsintegrering riskerar en att missa kategorier av kvinnor, män och personer med annan könsidentitet. [Så gör du: Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

Intersektionell jämställdhetsintegrering bör genomsyra hela strategin och beaktas i samtliga kommande handlingsplaner. Med ett intersektionellt perspektiv kan strategin utvecklas så fler inkluderas i, påverkas och nås av arbetet. Det kan ge förbättrade förutsättningar att bidra till att uppnå de nationella jämställdhetspolitiska och drog förebyggande målen.

Lämna ingen utanför-Agenda 2030

Då Sverige i sitt arbete med Agenda 2030 har identifierat behovet att arbeta med det övergripande målet "lämna ingen utanför" är de intersektionella analyserna i strategin av yttersta vikt och relevans. [\(Lämna ingen utanför \(scb.se\)\)](#) Fokuset på barn, unga och jämställdhet ger ytterligare ett förtydligande att barn inte är en homogen grupp utan individer med olika livsvillkor. Förutom att titta på förutsättningar utifrån kategorier som exempelvis klass, etnicitet och funktionsvariationer, är det av yttersta vikt att även titta på förutsättningar utifrån kön även för barn och unga. Liksom regeringens mål inom folkhälsoområdet är det viktigt att inom det drog förebyggande arbetet och det jämställdhetspolitiska arbetet att synliggöra skillnader mellan sociala grupper och ta människors behov och olika förutsättningar i beaktande.

Målen i Agenda 2030 handlar om att försöka skapa anständiga och hållbara levnadsförhållanden och levnadsvillkor för alla världens människor. Principen lämna ingen utanför, genomsyrar hela agendan, och som förpliktigar varje land att utrota fattigdom i alla dess former, upphöra med diskriminering och minska ojämlikheter och utsatthet som lämnar människor utanför utvecklingen och undergräver

individens och mänsklighetens potential. Utifrån Agenda 2030 bör det i Blekinge läns strategier synliggöras grupper för vilka målen i Agenda 2030 nås i mindre utsträckning än för andra, och där en relativt sett högre andel individer inte får sina mänskliga rättigheter uppfyllda.

Nationell forskning visar att hbtqi-personer i majoritet mår bra men den andel av grupperna som inte mår bra mår markant sämre än övrig befolkning. Därtill är brottsutsatthet så som våld, hot om våld och sexuella övergrepp alarmerande. Forskning visar att sex mot ersättning och ersättning i form av alkohol, narkotika och tobak är vanligt förekommande. Hbtqi-personer ska särskilt beaktas i det jämställdhetspolitiska arbetet och det är glädjande att se att strategin även uppmärksammar detta.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/11/sou-201792/>

Normbrytande val och beteenden

En essentiell del i jämställdhetsarbetet är att arbeta med de normer och förväntningar som finns kopplat till kön och det genussystem som skapar en makthierarki kopplat till kön. Detta görs genom normkritiskt arbete där just normbrytande val-exempelvis kopplat till studie/yrkesval, könsuttryck, könsnormer är positiva signaler på ett lyckat jämställdhetsarbete. Att just ordet normbrytande beteenden har två helt olika betydelser för jämställdhetspolitiska arbetet och för det brottsförebyggande arbetet behöver tas i beaktande.

Strategin lyfter föräldrars attityder och uppfostringsstrategier, skola och fritid. Här har vuxna en stor påverkan i att bidra till jämställdhet genom att motverka könsstereotypa roller samt att alla barn ska bli bemötta på samma sätt oavsett könstillhörighet. Att koppla samman ett medvetet bemötande från vuxenvärlden kopplat till könsföreställningar med ett medvetet arbete av risk och skyddsfaktorer för det drogpreventiva arbetet är viktigt. Flera av de direkta och påverkbara riskfaktorerna som omnämns kan kopplas till destruktiva maskulinitetsnormer.

Insatser riktade till unga män för att medvetandegöra och förändra destruktiva maskulinitetsnormer har direkt koppling till och effekt på narkotikamissbruk och drogrelaterade trafikolyckor. Bland lagförda brott mot narkotikastrafflagen samt trafikbrottslagen står män för ca 88 % av brotten. Brott mot trafikbrottslagen Kvinnor 12%, män 88%, brott mot narkotikastrafflagen kvinnor 13%, män 87%
Källa: [På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2020 \(scb.se\)](#). Exempel på ett sådant arbete är att aktivt arbeta med att kunna sätta ord på sina känslor, koppla riskbeteende till maskulinitetsnormer och ett aktivt preventivt suicidarbete. 2020 dog 1168 personer av suicid i Sverige, 72% av dessa hade juridiskt kön man. För Blekinge är just statistik för suicid alarmerande, än mer så än siffror för riket. Åldersstandardiserade antal döda per 100 000 av medelfolkmängden i Blekinge är män 20,8 / Riket 16,4. Detta bör tas i beaktande för kommande årliga handlingsplaner. Den psykiska ohälsan är en viktig prioritet i att stärka länets arbete gällande samsjuklighet, psykisk ohälsa och missbruk eller beroende. [Statistik om suicid - suicidprevention.se \(folkhalsomyndigheten.se\)](#)

Barnkonventionens artiklar i kortversion

FN:s konvention om barnets rättigheter, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Som barn räknas varje människa under 18 år.

Artikel 1-42

1. Som barn räknas varje människa under 18 år.
2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.
3. Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
4. Varje stat ska ta ansvar för och nyttja sina resurser till fullo för att uppfylla barns rättigheter. Där det behövs ska stater samarbeta internationellt.
5. Barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare ansvarar för barnets uppfostran och utveckling. De ska också stötta barnet i att få sina rättigheter uppfyllda.
6. Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.
7. Barn har rätt till ett eget namn och ett medborgarskap. Barnet har rätt, så långt det är möjligt, att få veta vilka dess föräldrar är och få deras omvårdnad.
8. Barn har rätt till sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släktförhållanden.
9. Barn ska inte skiljas från sina föräldrar, utom när det är nödvändigt för barnets bästa.
10. Barn har rätt att återförenas med sin familj om familjen splittrats.
11. Varje stat ska bekämpa olovligt bortförande och kvar
12. Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.
13. Barn har rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter.
14. Barn har rätt att utöva vilken religion de vill, eller ingen alls.
15. Barn har rätt att delta i föreningar och fredliga sammankomster.
16. Barn har rätt till ett privatliv.
17. Barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv. Staten ska uppmuntra att det skapas material som är av värde för barn och som inte är skadligt.
18. Barnets föräldrar eller vårdnadshavare, har gemensamt huvudansvar för barnets uppfostran och utveckling, med statens stöd.
19. Barn ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp.
20. Barn som av olika anledningar inte kan bo kvar i sin hemmiljö har rätt till skydd och stöd från staten, samt rätt till ett alternativt hem.
21. Vid adoption ska staten säkerställa att största vikt ges till vad som bedöms vara barnets bästa.
22. Barn på flykt har rätt till skydd, och hjälp att spåra och hitta sina föräldrar eller andra familjemedlemmar.
23. Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället.
24. Barn har rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård samt till rehabilitering. Traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa ska avskaffas.
25. Varje stat ska regelbundet se till att ett barn som är omhändertaget av myndigheter behandlas väl.

26. Barn har rätt till social trygghet samt till statligt stöd, ifall föräldrar eller annan vårdnadshavare saknar tillräckliga resurser.
27. Barn har rätt till skälig levnadsstandard, till exempel bostad, kläder och mat.
28. Barn har rätt till utbildning. Grundskolan ska vara obligatorisk, kostnadsfri och tillgänglig för alla.
29. Skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter.
30. Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller som tillhör ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.
31. Barn har rätt till lek, vila och fritid.
32. Barn har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och mot arbete som är skadligt eller som hindrar barnets skolgång.
33. Barn ska skyddas från narkotika.
34. Barn ska skyddas från alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp.
35. Varje stat ska förhindra bortförande och försäljning av, eller handel med, barn.
36. Varje stat ska skydda barn från alla andra former av utnyttjande som kan skada barnet.
37. Barn ska inte utsättas för tortyr, annan grym behandling, bestraffning eller dödsstraff. Frihetsberövande av ett barn ska ske i enlighet med lag och får endast an - vändas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid.
38. Varje stat ska säkerställa skydd och omvårdnad av barn som berörs av en väpnad konflikt.
39. Barn som har utsatts för vanvård, utnyttjande, övergrepp, tortyr eller väpnade konflikter har rätt till rehabilitering och social återanpassning.
40. Barn som anklagas för brott, eller har blivit dömt för en straffbar handling, har rätt att behandlas rättvist och respektfullt, få juridiskt stöd samt återanpassas i samhället.
41. Om det finns bestämmelser i en stat, som går längre för barns rättigheter än innehållet i barnkonventionen, gäller de bestämmelserna.
42. Varje stat ska göra barnkonventionen allmänt känd bland både vuxna och barn.

Artikel 43-54

43–54. Regler om hur barnkonventionen följs upp och vad stater ska göra för att följa den.

Läs artiklarna i sin helhet ([unicef.se/barnkonventionen](https://www.unicef.se/barnkonventionen), 2022).

Kommunfullmäktige

KF § 96 Dnr 2022/166

Förslag på sammanträdestider för Kommunfullmäktige 2023

BESLUT

Ordinarie sammanträde med kommunfullmäktige hålls följande dagar under 2023,

27 februari

27 mars

24 april

22 maj

19 juni (rambudget)

25 september

30 oktober

27 november (budget)

18 december

Sammanträdena börjar kl. 17:30 med undantag för rambudget- och budgetsammanträdet den 19 juni och 27 november som börjar kl. 15:00.

Om särskilda skäl föreligger kan fullmäktiges ordförande bestämma annan dag och tid.

Beslutsunderlag

Årskalender 2023 för Sölvesborgs kommuns nämnder.

KSAU § 120/2022.

KS § 119/2022.

Exp.

Kommunkansli

Ekonomichef

Samhällsbyggnadschef

Kommunchef

Nämndssekreterarna

Kommunikation

Kommunfullmäktige

KF § 97 Dnr 2022/186

Förslag om åtgärder för tryggad lokaltillgång för vård- och omsorgsverksamheten i Mjällby

BESLUT

Kommunfullmäktige beslutar om tryggad lokaltillgång för äldreomsorgen i Mjällby enligt kommunchefens tjänsteskrivelse 2022-08-30.

Kommunfullmäktige beslutar att utreda hur en ny fastighet skulle kunna byggas för medarbetarna inom hemtjänst och HSL. Utredningen ska också visa följderna för Sölvesborgshem och hur tillgången på äldreboendeplatser på Listerlandet kan tryggas.

Yrkande

Robert Lindén SD och Kith Mårtensson M: bifall till förslaget samt tilläggsyrkandet från Willy Söderdahl V m.fl.

Willy Söderdahl V, Roine Olsson S: bifall till förslaget med ett tillägg på punkten 3 som då får följande lydelse:

Att utreda hur en ny fastighet skulle kunna byggas för medarbetarna inom hemtjänst och HSL. Utredningen ska också visa följderna för Sölvesborgshem och hur tillgången på äldreboendeplatser på Listerlandet kan tryggas.

Propositionsordning

Ordförande ställer proposition på tilläggsyrkandet och finner att kommunfullmäktige godkänner förslaget med tilläggsyrkandet.

Ärendet i korthet

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna Vård- och omsorgsnämndens förslag vad avser lokalmässiga omdispositioner i sin verksamhet i Mjällby.

Kommunstyrelsen beslutar, under förutsättning av fullmäktiges godkännande av ovan förslag, att ge kommunchefen i uppdrag att utreda och förhandla med Sölvesborgshem AB ang. ansvarsfrågan för den uppkomna situationen och hur denna ska hanteras ekonomiskt.

Kommunfullmäktige

Bakgrund

Vård- och omsorgsnämnden beslöt 2022-08-18 följande:

BESLUT

Vård- och omsorgsnämnden beslutar att:

1. Fastigheten Tärnan lämnas successivt av vård- och omsorgsförvaltningen och hela verksamheten flyttas till Svalan.
2. Blå enhet på Tärnan flyttas till Svalans C-hus våning 3, 7 lägenheter, efter sommaren.
- Röd enhet på Tärnan flyttas internt till Turkos tills lägenheter finns lediga på Svalan.
3. Dagverksamheten Sunnanbo flyttar till Svalan.

FÖRSLAG – Kommunfullmäktige

Vård- och omsorgsnämnden beslutar föreslå kommunfullmäktige att besluta om:

1. Att medarbetarna inom hemtjänst och hälso- och sjukvården som arbetar med hemsjukvård och rehabilitering på landsbygden flyttas temporärt från Svalan till moduler och eventuellt till Centrumhuset om detta är i godkänt skick.
2. Att bevilja investering om anskaffande av modul som placeras vid Tärnans tomt till en bedömd investeringskostnad om 1 300 tkr samt en hyreskostnad om 36 tkr/månad under 3 år.
3. Att utreda hur en ny fastighet skulle kunna byggas för medarbetarna inom hemtjänst och HSL.

Besluten ovan är föranledda av att det uppkommit fel och brister i Tärnans fastighet som medföra emulsioner och annan påverkan på brukare, besökare och personal.

Bakgrund

Under vintern 2021/22 uppvisade fastigheten Tärnan i Mjällby fel som medför risk för ohälsa hos brukare och personal och dålig arbetsmiljö för personalen. Efter en genomförd fastighetsteknisk utredning har i fastigheten påvisats bl a kloranisoler som uppkommer vid kritisk fukthalt i organiska byggkomponenter. Halterna varierar dock inom byggnaden och är högst i de flyglar där boendelägenheterna är belägna.

Företagshälsovården sammanfattar sitt utlåtande (inkom 2022-06-02) enligt följande:

Justerandes sign	Utdragsbestyrkande

Kommunfullmäktige

"Sammanfattning: Resultatet av undersökningarna kan medföra allvarliga konsekvenser för boende och personal. Omfattande renoveringsarbete bör skyndsamt utföras för att åtgärda problemområden och då framför allt där mögelkoncentrationen har varit som störst dvs blå och röd avdelning i tur och ordning där också koncentrationerna motsvarar långt mycket högre värden än vad som är brukligt. Möjliga åtgärder bör även ta hänsyn till psykosociala arbetsmiljöfaktorer såsom att försöka att inte splittra en välmående arbetsgrupp som också kan bidra till känsla av oro för de anställda.

Exponering för mögelsporer påverkar människor olika, vissa är mer benägna än andra att få besvär därmed är det också mycket svårt att ge en uppskattning på hur snabbt åtgärd behöver genomföras, sannolikt är detta ett problem som byggts på över lång tid. Denna bild delas av Arbetsmiljömedicin i Lund likaså arbetsmiljöverket där inga rekommendationer kan ges generellt".

Beslutsunderlag

Kommunchef Lars Ericssons tjänsteskrivelse 2022-08-30.

VON § 56/2022, (dnr 2022/71).

Rapport från Projektbyggaren avs Tärnans demensboende (fastighetsteknisk status m m).

Rapport från företagshälsovården Avonova.

KSAU § 122/2022.

KS § 120/2022.

Exp.

VON

Förvaltningschef VO Annelie Kjellström

Kommunchef

Ekonomichef

VD Sölvesborgshem AB

Kommunstyrelsen

Handläggare
Lars Ericsson, 0456-81 61 91
lars.ericsson@solvesborg.se

Mottagare
Kommunstyrelsen

Förslag om tryggad lokaltillgång för äldreomsorgen i Mjällby.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar föreslå kommunfullmäktige att godkänna Vård- och omsorgsnämndens förslag vad avser lokalmässiga omdispositioner i sin verksamhet i Mjällby. Detta innebär anskaffandet av föreslagna paviljonger för hemtjänsten m fl verksamheters behov.

Kommunstyrelsen beslutar, under förutsättning av fullmäktiges godkännande av ovan förslag, att ge kommunchefen i uppdrag att utreda och förhandla med Sölvesborgshem AB angående ansvarsfrågan för den uppkomna situationen och hur denna ska hanteras ekonomiskt.

Påverkar beslutet barn/ungdomar, direkt eller indirekt?

☐ Ja, se bifogad barnchecklista.

☒ Nej, se förklaring nedan.

Förklaring (vid svar Nej ovan)

Förslagen berör barn och unga endast perifert.

Ärendet i korthet

I ärendet föreslås att kommunfullmäktige godkänner av Vård- och omsorgsnämnden föreslagna lokalmässiga omdispositioner i sin verksamhet i Mjällby. Kommunchefen ges i uppdrag att utreda och förhandla med Sölvesborgshem AB angående ansvarsfrågan för den uppkomna situationen och hur denna ska hanteras ekonomiskt.

Bakgrund

Vård- och omsorgsnämnden beslöt 2022-08-18 följande:

BESLUT

Vård- och omsorgsnämnden beslutar att:

1. Fastigheten Tärnan lämnas successivt av vård- och omsorgsförvaltningen och hela verksamheten flyttas till Svalan.

2. Blå enhet på Tärnan flyttas till Svalans C-hus våning 3, 7 lägenheter, efter sommaren.

Röd enhet på Tärnan flyttas internt till Turkos tills lägenheter finns lediga på Svalan.

3. Dagverksamheten Sunnanbo flyttar till Svalan.

FÖRSLAG – Kommunfullmäktige

Vård- och omsorgsnämnden beslutar föreslå kommunfullmäktige att besluta om:

1. Att medarbetarna inom hemtjänst och hälso- och sjukvården som arbetar med hemsjukvård och rehabilitering på landsbygden flyttas temporärt från Svalan till moduler och eventuellt till Centrumhuset om detta är i godkänt skick.

2. Att bevilja investering om anskaffande av modul som placeras vid Tärnans tomt till en bedömd investeringskostnad om 1 300 tkr samt en hyreskostnad om 36 tkr/månad under 3 år.

3. Att utreda hur en ny fastighet skulle kunna byggas för medarbetarna inom hemtjänst och HSL.

Besluten ovan är föranledda av att det uppkommit fel och brister i Tärnans fastighet som medföra emulsioner och annan påverkan på brukare, besökare och personal.

Bakgrund

Under vintern 2021/22 uppvisade fastigheten Tärnan i Mjällby fel som medför risk för ohälsa hos brukare och personal och dålig arbetsmiljö för personalen. Efter en genomförd fastighetsteknisk utredning har i fastigheten påvisats bl a kloranisoler som uppkommer vid kritisk fukthalt i organiska byggkomponenter. Halterna varierar dock inom byggnaden och är högst i de flyglar där boendelägenheterna är belägna.

Företagshälsovården sammanfattar sitt utlåtande (inkom 2022-06-02) enligt följande:

”Sammanfattning: Resultatet av undersökningarna kan medföra allvarliga konsekvenser för boende och personal. Omfattande renoveringsarbete bör skyndsamt utföras för att åtgärda problemområden och då framför allt där mögelkoncentrationen har varit som störst dvs blå och röd avdelning i tur och ordning där också koncentrationerna motsvarar långt mycket högre värden än vad som är brukligt. Möjliga åtgärder bör även ta hänsyn till psykosociala arbetsmiljöfaktorer såsom att försöka att inte splittra en välmående arbetsgrupp som också kan bidra till känsla av oro för de anställda.

Exponering för mögelsporer påverkar människor olika, vissa är mer benägna än andra att få besvär därmed är det också mycket svårt att ge en uppskattning på hur snabbt åtgärd behöver genomföras, sannolikt är detta ett problem som byggts på över lång tid. Denna bild delas av Arbetsmiljömedicin i Lund likaså arbetsmiljöverket där inga rekommendationer kan ges generellt”.

Bedömning

Behov fanns således att finna annan lokalisering av nuvarande verksamheter i Tärnan:

*ca 21 boendelägenheter

*dagverksamhet för dementa (2 grupper, dagtid, mån-fre)

*produktionskök till SÄBO:t och närliggande hemtjänstbrukare med måltidsdistribution.

I Mjällby finns även SÄBO Svalan med maxkapacitet om 46 lägenheter/boenden. F n är endast 27 boendelägenheter nyttjade för SÄBO-ändamål. Detta då boendet ingår i Vård- och omsorgsförvaltningens omställningsplan för den kommunalt drivna SÄBO-verksamheten t f a etablerandet av den fristående SÄBO Timansstenar med 60 platser vid full volym (enligt reglerna i Lag om valfrihetssystem).

Utgångspunkter

Föreliggande förslag till lösningar utgår från att skapa bra förutsättningar för verksamheterna samtidigt som kostnaderna kan hållas tillbaka. Även ett en snabb evakuering från den ohälsosamma miljön ges prioritet.

Tärnanfastigheten

SÄBO-verksamheten med ca 21 boende överförs till redan lediga, eller snart lediga, utrymmen inom SÄBO Svalan. Härigenom kan de boende finnas kvar i Mjällby med omland, vilket för vissa brukare är en önskvärd styrande faktor.

Den inom Tärnanfastigheten bedrivna dagverksamheten för dementa (kallad Sunnanbo, efter ursprungslokalen) lokaliseras till Svalanfastighetens A-byggnad plan 1 där det tidigare var dagcentral.

Det inom Tärnanfastigheten belägna tillagningsköket kvarstannar inom Tärnan, men med i aktuella mindre skadade delar, genomförda reparationer (ytor med sandwichgolv med sågspån).

Till de flyglar som Sunnanbo bedrivit sin verksamhet inom Tärnan, och mellanliggande sammankopplande byggnadsdel (total yta ca 750 kvm),

förs hemtjänstverksamheten från nuv lokaler i Svalan (nuvarande nyttjande ca 650 kvm). De ytor i Tärnan som föreslås nyttjas för hemtjänstgrupperna är funktionellt snarlika de som man lämnar på Svalan (mindre bostadslägenheter med toalett/dusch), vilket torde medföra endast marginella anpassningskostnader.

Svalanfastigheten med sina fyra huskroppar

För att ge plats för de från Tärnans SÄBO överförda brukarna nyttjas befintliga lediga lägenheter, samtidigt som lägenheter som tillfälligt nyttjats för annan omsorgsverksamhet, återförs till SÄBO-ändamål.

Dagverksamheten för dementa (kallad Sunnanbo, efter ursprungslokalen) lokaliseras till Svalanfastighetens A-byggnad plan 1 där det tidigare var dagcentral. Vissa omflyttningar av förråd m m måste därför ske från dessa lokaler till t ex källaren.

I Svalan flyttar befintligt Hemtjänst & HSL-personal som betjänar såväl SÄBO:ts brukare som omlandets hemsjukvårdsbehov till tillfällig Paviljong (Expandia bilaga Ritning) som placeras vid Tärnans tomt och vid behov även lokaler i Centrumhuset i Mjällby.

Motiv

Genom föreslagna åtgärder enligt ovan nyttjas befintliga lokaler så långt som möjligt. Inga längre tillfälliga eller provisoriska åtgärder inom fastigheten Tärnan för att begränsa de negativa effekterna av konstaterade fel, behöver vidtagas, vilket medför kostnadsreducering. Dock behövs tillfällig byggnad av paviljongtyp anskaffas för att inrymma verksamhet för hemtjänsten / HSL som behöver annan lokalisering som en kedjeeffekt härav under en 3 års period.

Lars Ericsson
Kommunchef

Bilagor

Vård- och omsorgsnämndens beslut 2022-08-18 § 56 (dnr 2022/71).

Rapport från Projektbyggaren avs Tärnans demensboende (fastighetsteknisk status m m).

Rapport från företagshälsovården Avonova.

Beslut sänds till:

Vård- och omsorgsnämnden
Sölvesborgshem AB
Kommunchefen
Samhällsbyggnadschefen
Fastighetschefen
Ekonomichefen
Kommunjuristen
Kommunikationschefen

§ Dnr 2022/186

Beslut om särskilda boendet Tärnan

BESLUT

Vård- och omsorgsnämnden beslutar att:

1. Fastigheten Tärnan lämnas successivt av vård- och omsorgsförvaltningen och hela verksamheten flyttas till Svalan.
2. Blå enhet på Tärnan flyttas till Svalans C-hus våning 3, 7 lägenheter, efter sommaren.
Röd enhet på Tärnan flyttas internt till Turkos tills lägenheter finns lediga på Svalan.
3. Dagverksamheten Sunnanbo flyttar till Svalan.

FÖRSLAG – Kommunfullmäktige

Vård- och omsorgsnämnden beslutar föreslå kommunfullmäktige att besluta om:

1. Att medarbetarna inom hemtjänst och hälso- och sjukvården som arbetar med hemsjukvård och rehabilitering på landsbygden flyttas temporärt från Svalan till moduler och eventuellt till Centrumhuset om detta är i godkänt skick.
2. Att bevilja investering om anskaffande av modul som placeras vid Tärnans tomt till en bedömd investeringskostnad om 1 300 tkr samt en hyreskostnad om 36 tkr/månad under 3 år.
3. Att utreda hur en ny fastighet skulle kunna byggas för medarbetarna inom hemtjänst och HSL.

Yrkande

Viveka Söderdahl V och Daniel Berg S: Bordläggning av ärendet.

Anders Fransson M: Avgöra ärendet på dagens sammanträde.

Nämnd/styrelse

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på yrkandena och finner att ärendet ska avgöras på dagens sammanträde.

Daniel Berg S, Jörgen Larsson S, Viveka Söderdahl V och Bo Persson V reserverar sig mot beslutet, se bilaga.

Ärendet i korthet

Ärendet gäller att boende- och arbetsmiljön i fastigheten Tärnan visat att vistelse där har och kan medföra risk för ohälsa för boende och medarbetare. I fastigheten har mögelsporer och fuktskador påvisats som orsakat ohälsa.

Förutom riskerna för ohälsa har det efter fastighetstekniska utredningar framkommit att åtgärder behöver göras i den omfattningen att verksamheten inte ser det som gynnsamt att fortsätta bedriva vård och omsorg om äldre i fastigheten.

Bakgrund

Verksamheten på Tärnan har en historia tillbaka i tiden gällande problem med miljön och åtgärder i fastigheten.

Beslutsunderlag

Presentation på vård- och omsorgsnämnden 2022-08-18, Kate Olsson, verksamhetschef och Annelie Kjellström, förvaltningschef

Verksamhetschef Kate Olssons tjänsteskrivelse, 2022-08-12

Bilaga 1	Tidslinje kring problematiken miljön på Tärnan
Bilaga 2	Doft Tärnan Dokumentation från HSO Lotta M 211019
Bilaga 3	Avonovas utlåtande avseende inomhusmiljö Tärnan
Bilaga 4	Rapport hälsokontroll
Bilaga 5	1722001 Rapport utredning Tärnans demensboende
Bilaga 6	Avonovas utlåtande avseende inomhusmiljö Tärnan
(Reviderad 2022-06-02)
Bilaga 7	Förslag till lösning på lokalbehov med anledning av fel i
fastigheten Tärnan
- _____

Nämnd/styrelse

Exp.

Kommunfullmäktige

Annelie Kjellström, förvaltningschef

Kate Olsson, verksamhetschef

Camilla Ryrstedt, verksamhetschef

André Jönsson, verksamhetschef

Anette Olsson, enhetschef Tärnan

Alexandra Bertram, enhetschef Svalan

Linda Nordell, enhetschef HSL

Hanna Nilsson, enhetschef rehab

Emelie Thorén, enhetschef hemtjänst Nordrikt

Charlotte Quist, enhetschef hemtjänst Lister

Lars Ericsson, kommunchef

Cecilia Järlemyr, personalspecialist

Carl-Johan Tykesson, ekonomichef

Pär Ihr, VD Sölvesborgshem

Christopher Olsson, byggnadsingenjör Sölvesborgshem

Sammanställd av: Anette Olsson tillsammans med medarbetarna på Tärnan

Datum: 220701

Tidslinje kring problematiken miljön på Tärnan

1980-tal innan det blev boendet Tärnan arbetade personal i byggnaden (gamla lister hemmet) redan då var det läckage från tak i mitten av byggnaden (stora salen vid innergården mellan röd/blå och grön/gul) det stod spannar i rummet som fångade upp vatten och det svämmade över på ett burspråk som på den tiden fanns mellan grön och blå (detta togs bort sedan) detta skedde vid 1983-84

1990-tal Då var Tärnan igång som boende, ca 1994 var det läckage i tvättstuga på grön avdelning från en taklucka detta orsakade problem och ett rum gjordes vid. Redan då hade byggnaden stora problem med avloppen och personal berättar att 1995-96 var det stopp i alla rör och det blev översvämning på röd avdelning och det var många översvämningar i vissa rum i duscherna. De fick reda på att rören var gamla sten-rör och det var dålig lutning och de var dessutom klena. Många av duscherna har problem även idag med lutningen och det blir lätt översvämmat. De kände besvär av mögeldofter redan då i många utrymmen och rum. Många slamsugningar fick göras på grund av dåliga rör.

2000-tal Under 2000 var det fortsatta problem med rör och slamsugningar, det blev stopp i ett av rummen på gul avdelning vid ca år 2013 och ett av rummen närmast innergård blev angripet, man grävde upp rören under innergården och gjorde vid innergården med plattor 2014 och även det året påbörjades en renovering av lokalerna där vi nu har Sunnanbo/Turkos där det tidigare var ett dagis. När man grävde upp grunden så vittnar personal om dofter av mögel redan då. Ett rum på Gult började läcka och det stod vatten in i rummet detta gjordes vid 2014 och senare 2016 ett hörnrum på gult och 2019 även rummet bredvid. Det har alltid sedan 1990 tal känt dofter av "sommarstugedofter" på flera rum på alla avdelningarna säger flera personal som arbetat länge i byggnaden. När Sunnanbo verksamheten flyttade in kände personal av dofter 2014. Köket på Tärnan hade mögel på väggarna och detta gjordes vid 2020

Problematiken förvärrades 2020 vilket personalen tror att det kan ha samband med att alla dörrar till alla rum byttes ut som skulle vara brandsäkra med som är för täta och ger ett vakuum (de upplevde att ventilationen försämrades) och dofterna blev förvärrade. 2021 blev det problem med doft och fukt i ett rum på grön avdelning i hörnan som spreds till kök och fick göras vid, personal påtalar åter igen mögeldofter och att det alltid funnits en problematik som nu förstärkts, Sölvesborgshem har alltid hävdade att det inte är mögel.

Då det kvarstod misstankar om dålig ohälsosam miljö från personal slogs det larm genom skyddsombudet, en utredning behövdes. I oktober 2021 renoverades boenderum/kök på grön avdelning och en riskbedömning gjordes, en utredning av inomhusmiljön gjordes och medarbetarna fick fylla i en enkät om upplevd hälsa. Mögelmätning genom Avonova gjordes i december 2021 med ett resultat av förhöjda värden. Alla medarbetare fick möjlighet att göra utandningsprover via Avonova under december månad. Under januari 2022 gör även Sölvesborgshem en utredning av fastigheten. Medarbetare och anhöriga informeras i Maj månad 2022 att byggnadens skick är för dålig och att kontraktet är uppsagt som löper ut årsskiftet 2023/24. Nya utandningsprover via Avonova skedde för de som inte gått på

semester den 30/6 samt 1/7 resten får ta det efter semestern. Det finns möjlighet att byta arbetsplats för medarbetare och anhöriga kan flytta sin närstående. I detta nu juni 2022 är det ingen medarbetare som vill flytta från sin välarbetade grupp/ett boende som är bra för brukarna med småskaliga enheter, innergård, möjlighet att vandra runt i en trygg fungerande verksamhet och ett bra arbets-gäng som ser till brukarnas bästa, alla vill vara kvar och är ledsna över problematiken med mögel/dåliga rör/dålig ventilation och de hälsoeffekter som detta kan ge.

Doft Tärnan/sunnabo

Skyddsronder

Under skyddsronder har det tagits upp angående doft på avdelningar på tärnan samt entren sunnanbo. Där emellan har det gjorts felanmälningar när det uppstått dofter som personalen uppfattar som mögeldoft i olika rum och kök.

Historik

Personal har under en längre tid känt en doft på olika platser inne på tärnan.

I dagsläget är grön avdelning den avdelning som det är mest påtagligt där man känt lukt i köket framför allt under vasken samt tvättstuga och förråd och därefter i ett boende rum. Inledningsvis när lukten kom under vasken fick de ett spray som kunde sprayas för att ta bort/dölja lukten. När personal tar upp med Sölvesborgshem om att det finns lukt som de anser vara mögel svarar sölvesborgshem att de inte känner någon lukt. När personal då menar på att de får ta hit någon som mäter om det finns mögel här så får de som svar att det är en kostnadsfråga och att det kan lika gärna Anette (EC) göra.

Renovering har påbörjats i köket och i ett av boenderummen för att ta bort doften där det framkommer i mail att det inte finns någon fuktskada under vasken. Man har även påbörjat att renovera boenderummet som är vägg i vägg med köket.

På denna avdelning (men även i andra delar av huset) upplever och har upplevt att de får migränliknande huvudvärk när de jobbar att det kliar i ögonen, torr i näsan och en personal har fått eksem som inte kan härledas till något. Personal klagar på ökad trötthet.

En personal har tidigare fått en allergisk reaktion och fått svårt med andningen. En annan personal har fått öka upp sin allergi medicin,

På gul avdelning har det varit samma problem på 2 boende rum där renovering har utförts. Lukt finns fortfarande i skåp i köket samt att man upplever en lukt i tvättstugan.

På blå avdelning upplevs det att i ett boenderum infinner sig en lukt, detta rum ligger vägg i vägg till köket. Där man nu renoverar och byter ut i köket på grund av en vattenläcka.

Röd avdelning upplever personal att det är en lukt i tvättstugan samt i ett av boenderummen. I tvättstugan är det översvämning till och från. Det har vid ett tillfälle renoverats i köket på grund av en vattenläcka som var i storlek att det satt i väggen till boenderummet som ligger vägg i vägg till köket där viss renovering även skedde under denna tiden.

Sunnanbo har sen ett par år tillbaka klagat på doften av mögel i tvättstugan och när man kommer in genom entren där gästerna hänger av sig sina ytterkläder. Det är alltid värre på hösten. Sölvesborgshem har när de har varit ute sagt att det beror på att det varit stängt under helgen och personal upplever att de inte blir hörda. Det som har gjorts var i början när Sunnabo öppnades upp då gjordes det någon slags uppreprensning men lukten av mögel är fortfarande kvar.

Köket (det stora) har haft mögel bakom frysar där man renoverade hela köket förra sommaren efter renovation har dom inte känt av någon mögeldoft.

Sölvesborgs kommun

Inomhusklimat Tärnan

Sölvesborgs kommun har beställt en bedömning av resultaten från genomförda utredningar på Tärnan från Företagshälsovården Avonovas experter:

- Hur allvarligt är resultatet?
- Hur påverkar inomhusmiljön hälsan för de som vistas i lokalerna?
- Om det utifrån resultatet är lämpligt att vistas i lokalerna?
- Hur snabbt behöver arbetsgivaren agera för att säkerställa en säker arbetsmiljö för medarbetarna?

Det är av yttersta vikt att bedömningen sker snabbt och av en erfaren expert samt att den expertis som behövs används, till exempel Arbetsmiljömedicin i Lund.

Avonovas bedömning

Arbetsmiljöingenjör Oylum Yilmaz

Fukt är en faktor för att få emissioner från byggnadsmaterial vilket kan vara orsak till symptom hos de som vistas i lokalen. Att bo eller regelbundet vistas i byggnader med fuktproblem kan utgöra en olägenhet för människors hälsa. I nuläget, utifrån det resultat som framkommer i utredningen vet vi att fastighetsägaren bedömer att fastigheten ska genomgå en genomgripande renovering.

Vid renovering speciellt med de provpunkter som drabbats av fukt, ska troligtvis skadat material bytas ut. Vid sanering av fuktskador frigörs en mängd partiklar, till exempel sporer. Så min bedömning är så snart det är praktiskt möjligt genomföra de åtgärder som behövs för att skydda dem som bor eller vistas i lokalerna, förhindra att föroreningar sprids i byggnaden samt ventilationsanläggningen och byggnaden i övrigt påverkas inte under den tiden.

Företagsläkare Ola Konradson

Medarbetare med astma bör omplaceras akut, de andra så snabbt som möjligt, ser dock att det finns en hel del logistiska bekymmer för en riktigt snabb evakuering varför denna kan ta lite tid.

Ola Konradson
Företagsläkare
Avonova Hälsa AB
Ågatan 40
374 38 Karlshamn
0454-30 40 70

Oylum Yilmaz
Arbetsmiljöingenjör
Avonova Hälsa AB
Ellingevägen 18
241 38 Eslöv
0413- 57 82 00

Cecilia Järlemyr
Sölvesborgs Kommun
294 80 Sölvesborg

Inomhusklimat Tärnan

Vi har genomfört undersökning på 34 av personalen från Tärnan, Mjällby. Det framkommer där tydligt att det föreligger något som ger retning, främst hals näsa och ögonbesvär. Besvären är av att den typ att man misstänker något luftburet. Det går inte att uttala sig om det är torr luft, damm, mögel eller liknande utifrån våra fynd av. Nio personer har besvärats av hosta längre än 3 månader.

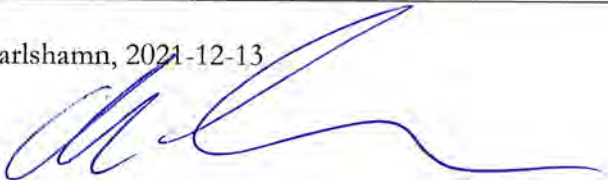
Flera i personalen uppger att de besvärats av munskydden men detta skulle inte kunna förklara ögonbesvären men de har sannolikt en påverkan på övriga symtom. Framkommer också att personal upplever luften som torr.

Vid lungfunktionstesten, spirometri, framkommer inget säkert mönster detta då det endast fanns några enstaka tidigare undersökningar att jämföra med. Det som framkommer bedömer jag mer beror på andra omständigheter än inomhusklimatet.

Det framkom inte hos någon klart tecken på akut allergi på arbetsplatsen varför inga allergiprover togs.

Symtom	Antal	Försämrad på arbete	Försämrad senaste året	Oftare än 1 gång i veckan
Andfåddhet	10	8	6	6
Halsbesvär	23	17	14	16
Näsbesvär	21	15	15	11
Ögonbesvär	17	14	9	11
Hud	12	7	8	

Karlshamn, 2021-12-13

Ola Konradson
Företagsläkare
Avonova Hälsa AB
Ågatan 40
374 38 Karlshamn
0454-30 40 70

Tärnans demensboende

Byggnadsteknisk utredning med avseende på innemiljö

SÖLVESBORGSHEM

Upprättad av: Oskar Cederlund, M.Sc.Civ. Dipl. Fuksakkunnig

Granskad av: Magnus Sjöberg, M.Sc.Civ. Dipl. Fuksakkunnig, byggdoktor

Datum: 2022-03-23

JAARK / Projektbyggaren

Karlskrona
Stortorget 10
371 34

Karlshamn
Ronnebygatan 10
374 35

Kalmar
Fiskaregatan 12
392 32

Växjö
Vallgatan 3
352 34

PROJEKT BYGGGAREN

Innehåll

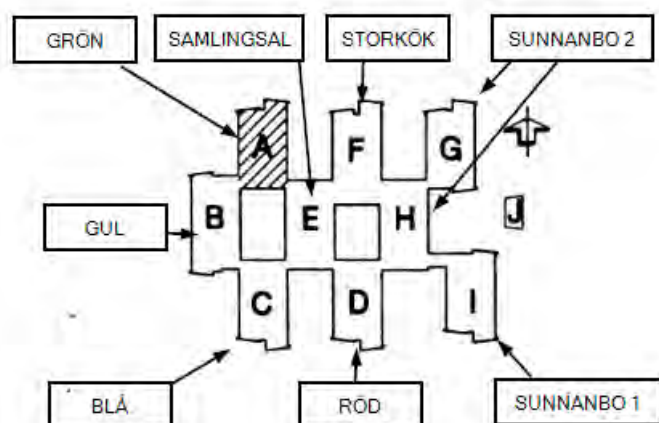
1	Allmänt	3
1.1	Byggnadshistorik	3
1.2	Uppdrag	4
1.3	Information från förvaltare	4
1.4	Information från personal	4
1.5	Mätningar och provtagningar	4
2	Sammanfattning	5
2.1	Utomhus	5
2.2	Golvkonstruktioner	6
2.3	Väggkonstruktioner	7
2.4	Fönster	9
2.5	Vind	9
2.6	Kulvert	9
3	Förslag på åtgärder	10
3.1	Golvkonstruktioner	10
3.2	Väggkonstruktioner	12
3.3	Fönster	12
3.4	Vind	12
3.5	Kulvert	12
3.6	Övrigt	13
4	Resultat	14
5	Byggteknik	17
5.1	Undergrunden	17
5.2	Grundläggning	17
5.3	Väggar	19
5.4	Tak	20
5.5	Bilder Utomhus	20
6	Bilaga 1 Provpunkter	23

1 Allmänt

Tärnan demensboende uppfördes 1963–64 i Mjällby, Sölvesborgs kommun. Byggnaden har fungerat som demensboende stor del av tiden, G, H och I har varit förskola fram till 2016.

Huset är uppfört som enplanshus med huvudsakligen murade kanalväggar och uppstolpat tak på betongbjälklag.

Omgivande ytor består av plana asfalts- och gräsytor och stenlagda innergårdar.

Figur 1 Orienteringsritning

Övrigt om byggnaden:

- FTX-ventilation av nyare slag.
- Golvbeläggning är huvudsakligen plastmatta.
- Takkonstruktionen är låglutande sadeltak med inbyggda hängrännor i takfoten. Taktäckningen är falsad plåt.
- Fönster i trä med 3-glas isolerrutor.
- Uppvärmning via radiatorer.

För en mer detaljerad beskrivning av byggnadens ingående delar se 5 Byggt teknik.

1.1 Byggnadshistorik

1964 uppfördes byggnaden.

1976 gjordes en större ombyggnad/tillbyggnad. Hus F kompletterades med kontor åt söder på innergården och E byggdes på med personalutrymmen åt öster samt en ny planlösning. Samtliga entréer kompletterades med skärmtak.

1993–94 gjorde planlösningen om i de flesta husen och nya innerväggar tillkom. Flera befintliga ytterväggar fick ny panel och isolering utanpå befintlig vägg. En mindre platta gjöts vid varje entré och vissa innerväggar reglades på.

2015–2016 ändrades planlösningen i huvudsakligen G och H som byggdes om från förskola till demensboende.

PROJEKT BYGGGAREN

2015 och 2019 gjordes åtgärder i hus B där den ursprungliga golvkonstruktionen revs upp och ersattes med EPS-betong. Liknande åtgärd gjordes 2021 i Hus A.

1.2 Uppdrag

Uppdraget innefattar en byggnadsteknisk undersökning i syfte att identifiera eventuellt skadade konstruktioner/material i byggnaden som kan ge upphov till dålig inomhusmiljö.

Byggnadens nyttjare har intervjuats avseende platser där problem upplevs. En riskanalys har upprättats och fördjupade undersökningar med konstruktionsingrepp och provtagning har genomförts.

1.2.1 Datum för undersökningar

Undersökning 1: 2022-01-21

Undersökning 2: 2022-01-27

Undersökning 3: 2022-02-22

Undersökning 4: 2022-03-11

1.3 Information från förvaltare

- Blå avdelning har haft diskmaskin som läckt.
- Vid storköket (byggnad F) finns en tvättstuga, där har varit läckage ifrån tvättmaskinen.
- Det går en kulvert (avlopp, värme, vatten) genom byggnaden, och där vi har haft otäta rör genomföringar som det kan ha kommit lukt ifrån (främst rören upp till avdelningsköken). I kulverten har tidigare funnits läckage ifrån avloppen. Från 2016 är alla avloppsrören, och 2021 hade vi en rörmokarfirma nere i kulvertarna för att komplettera alla rör genomföringar som gick att lokalisera.

1.4 Information från personal

- Upplevd astmaproblematik generellt, även kökspersonalen vittnade om astmaproblematik.
- 1 boende hade problem med hudutslag i hus B (gul)
- Mössproblem
- Upplevt att problemen förvärrats med åren.
- Bristfällig dagvattendrainering från markytor
- Ofta stopp i avlopp, dålig avledning från kök
- Översvämningar har förekommit på flera ställen.

1.5 Mätningar och provtagningar

I undersökningen har fuktmätning utförts dels som indikerande mätning, dels fuktkvotsmätning.

Indikerande mätning har utförts med GANN UNI 1. En indikerande mätning åskådliggör relativa fuktförhållanden på en och samma typ av yta. Mätvärdet är inget absolut värde av aktuellt fukttillstånd i konstruktionen. Genom erfarenhet samt jämförelse av mätvärden mot en och samma konstruktion (till exempel golvbeläggningar) kan ofta slutsatser dras om mätvärdet är högre än förväntat.

PROJEKT BYGGGAREN

Fuktkvotsmätning har utförts med elektrisk fuktkvotsmätare (resistansmätning). Träets fuktkvot är normalt avgörande för om tillväxt av mögel eller bakterier kan ske. Normalt anges ca 17 % fuktkvot (motsvarar ca 75–80 % relativ fuktighet) som kritiskt gränsvärde för mikrobiell påväxt. Tillväxten är även beroende av temperaturen, varaktighet etcetera. I utlåtandet redovisade fuktkvoter avser den högst uppmätta fuktkvoten i provet.

Uttagna prover har analyserats avseende avvikande lukt. Luktanalysen har utförts i neutral miljö dagen efter provtagning. Vissa prover har skickats för laboratorieanalys. Analyserna har som syfte att tillsammans med övriga noteringar och fuktmätningar utgöra beslutsunderlag om byggnadsmaterialet kan bedömas som avvikande/skadat eller ej.

2 Sammanfattning

För åtgärder kopplade till respektive konstruktionsdel, se 3 Förslag på åtgärder.

2.1 Utomhus

För bilder se 5.5 Bilder Utomhus.

Byggnaden är förlagd på ett platt område med huvudsakligen omgivande gräs och hårdgjorda ytor.

Bygghandlingar från -63 påvisar inget dränerande lager mot sockeln. Delvis förekommer växtlighet mot sockel, delvis ligger cementplattor på marken mot densamma.

Vattentryck mot sockel/grundplatta förekommer förmodligen delvis på grund av bakfall i kombination med bristfällig dränerade materiallager. Stuprör är kopplade till dagvattenledningar.

Sockeln har spjälkats på många ställen på grund av armeringskorrosion. I en fungerande konstruktion ligger armering skyddat från korrosion i en basisk miljö dit klorider inte kan nå. Men om betongens täcksikt är för litet, eller miljön är surare än tänkt så uppstår korrosion, och järnet spränger betongen. När processen väl har kommit så här långt finns det korrosionsrisk för armeringsjärn längre in i konstruktionen.

Byggnaden har få dagvattenbrunnar och på vissa ställen förekommer fall mot byggnaden, både vid hårdgjorda ytor och vid växtlighet. Innergårdarna har endast 1 dagvattenbrunn, inget bräddavlopp verkar förekomma. Majoriteten av ytterväggarna mot innergårdarna utgörs av träregelväggar med väldigt liten sockelvisning. Kombinationen av få dagvattenbrunnar, bristande fall och träregelväggar med låg sockel utgör en risk för byggnaden. Personalen har även vittnat om att innergårdarna tenderar att översvämma vid nederbörd.

Delvis förekommer även frostsprängt tegel samt rutten träpanel i liten omfattning.

PROJEKT BYGGGAREN

2.2 Golvkonstruktioner

Byggnaden har flertal olika golvkonstruktioner:

- Uppreglat golv -63. En träregelkonstruktion på en betongplatta med ingjutna spikreglar.
- Sandwich -63. Betongplatta, isolering, betongplatta.
- Cementbunden leca -76. Inblandad lecakulor i cement.
- Mindre betongkaka vid entréer -93. En liten betongkaka vid vissa entréer.
- EPS-betong, ca -2017. Betong uppblandad med polystyren.

För mer information om respektive uppbyggnad se 5.2 Grundläggning.

Figur 2 Golvkonstruktioner och dess utbredning

2.2.1 Uppreglat golv (vitt)

Uppreglat golv är en välkänd riskkonstruktion, framför allt då uppreglingen är uppförd med ingjutna spikreglar. I Tärnan är spikreglarna impregnerade och innehåller klorfenoler. I kontakt med fukt bildas kloranisoler som har en tydlig unken lukt som upplevs otrevlig och påträngande även i små koncentrationer. I flertalet spikreglar uppmäts låga fuktkvoter, vilket kan förklaras av att betongplattan är gjuten på en plastfolie. Den påfallande lukten från kloranisoler kan förklaras av tidigare uppfuktning som gett irreversibla skador på träet med frisättning av kloranisoler som konsekvens. Mätningar visar också att plastfolien lokalt är punkterad, då högre fuktighet uppmäts inom vissa delar av golvkonstruktionen, se provpunkt P7. Labbanalys visar att även nyare virke utan impregneringsmedel, som har införts i konstruktionen vid senare renoveringar, har drabbats av kloranisoler via luktsmitta från det ursprungliga impregnerade virket.

PROJEKT BYGGGAREN

2.2.2 Sandwich

Sandwichkonstruktionen med mellanliggande isolering är fukttekniskt en bättre konstruktion jämfört med den uppreglade konstruktionen. Indikativa mätningar visade inga förhöjda fukthalter.

Det förekommer två typer av överkonstruktioner på sandwichgolvet. Dels en variant med matta limmad direkt på betongen i Hus G, H och I (Sunnanbo 1 och 2) (**Rött**). Kärnborrning visade inga problem med denna konstruktion. Det förekom inga avvikande lukter i varken avjämning, betong eller isolering.

I övriga delar av byggnaden, där sandwich förekommer, har ett flytande golvspån lagts ovanpå betongen (**grönt**). Under golvspånen påträffades ett lager papp, monterad med ett tjärdoftande lim. Förmodligen härrör detta från det ursprungliga linoleumytskiktet. Limmet innehåller, enligt laboratorieundersökning, inte asbest.

I skarven mellan betongplatta och sockel fanns förhydringspapp som har fungerat som gjutfog vid gjutning av plattan.

2.2.3 Cementbunden leca (grå)

Cementbunden leca är även den att klassa som en skadedrabbad konstruktion. Cement kan vid gjutning ha flutit mellan lecaulorna och nått marken, vilket skapar en sammanhängande "kanal" där fukt kan sugas upp kapillärt och exempelvis förtvåla golvläm. Några förhöjda fuktindikationer har dock inte påträffats.

2.2.4 Mindre betongkaka vid entréer (blå)

Den mindre cementkakan som gjöts -93 vid entréer, verkar av bilder att döma ha gjutits på träreglar. Eftersom betongkakan är så tjock har inget prov tagits ut, men man kan betrakta regeln som fuktskadad.

2.2.5 EPS-betong (mörkgrått)

Innan EPS-betongen gjöts avlägsnades samtligt organiskt material ner till konstruktionsbetongen. Betongen verkar av bilder och undersökningar att döma inte ha gjutits på någon fuktspärr. EPS betong har inblandning av polystyren vilket ger lägre värmeledningsförmåga och bättre fuktskydd jämfört med vanlig betong, men utan ett heltäckande fuktskydd kan vatten sugas kapillärt upp och påverka golvets ytskikt, jmf cementbunden leca. Indikativ mätning visade ca 75–80, vilket innebär något förhöjda värden. För att veta om det pågår en uttorkning eller uppfuktning hade man behövt trendmäta under längre period.

2.3 Väggkonstruktioner

Byggnaden har i huvudsak 2 ytterväggskonstruktioner.

- Kanalmurar i tegel
- Utfackningsväggar

Samt innerväggar:

- Murad tegel
- Nyare träregelväggar
- Moderna stålregelväggar

För mer information om respektive uppbyggnad se 5.3 Väggar.

Figur 3 Utfackningsväggar och träbröstningar markerade.

2.3.1 Kanalmurar i tegel

Kanalmurar av tegel med mellanliggande isolering saknar luftspalt. Det kan förekomma vattenrinning på insida av tegelmur vid tillfällen av kraftigt slagregn när teglet har blivit vattenmättat. Isoleringen i förekommande kanalmurar utgörs av stenull. Demontering av tegelsten i lägsta skiftet visade på fuktig sten, murbruk och unken lukt i isolerskiktet.

Vissa murverket uppvisar brottanvisningar i regelbundna horisontella skift, det tyder på korroderad armering i murverket.

2.3.2 Utfackningsväggar

Utfackningsväggarna har unken lukt i samtliga förekommande material i konstruktionen. Kraftigast lukt kommer från den ursprungliga vindpappen. Laboratorieanalys av ingående material har bedömts som överflödigt då väggen behöver bytas ut oavsett. -93 monterades en fasadskiva och ny panel utanpå den ursprungliga konstruktionen vilket har gett att syll och reglar ligger torra i dagsläget, men lukterna är påtagliga och de gamla skadorna irreversibla.

Även tjärprodukter har påträffats i lättregelväggar kring golvkonstruktionen "sandwich med flytande golvspån". Samtliga utfackningsväggar byts ut i sin helhet.

2.3.3 Murad tegel

Murade tegelinnerväggarna är ur fuktsynpunkt bra.

2.3.4 Nyare träregelväggar

Nyare träregelinnervägg har monterats på konstruktionsbetongen i likhet med de murade innerväggarna, och i flera fall har innerväggssyllen lagts på spikregeln med luktsmitta som effekt. Av undersökta innerväggar av trä är samtliga syllar utom en (provpunkt P5) placerad på konstruktionsbetongen. Gipsskivor har motgjutits med betong när entréer gjordes vilket ger höga fukthalter vid inbyggnadstillfället.

PROJEKT BYGGGAREN

2.3.5 Moderna stålregelväggar

Moderna stålregelväggar förekommer där EPS-betong har gjutits, dessa är placerade på EPS-betongen och är ur fuktsynpunkt bra.

2.4 Fönster

Fönsterna har bytts ut på senare tid. Av de undersökta fönsterna visar samtliga upp färgskiftningar i nederkant av karm och båge relaterade till fukt.

Fönsterblecken har undermåligt fall utåt. På vissa fönster förekom bakfall. I hörnen av blecken fanns skarvar där vatten kan rinna in i väggen vid regn.

Fönsterna är monterade på en underliggande träregelkonstruktion som även utgör vägg i stället för inre kanalmur. Den överliggande träregeln var inklädd i plastfolie vilket har gett ett visst fuktskydd. Viss lukt förekom i träregeln och fuktkvoten låg på 14,5 % vilket är något förhöjt. I sidorna är fönstret skruvat i en bruk-kaka som går mellan inre yttre tegelmur. Dvs ingen träregel. Hur fönstret var monterat i överkant är ej undersökt, men i tegelmuren ovan fönstret förekom armeringskorrosion i murverket med tillhörande sprickbildning i murfogen.

2.5 Vind

Två takkonstruktioner förekommer.

- Betongbjälklag med uppstolpat tak
- Takstolar på hus E och H

Betongbjälklaget utgör ett lufttätt skikt mot inomhus vilket skyddar träet som utgör uppstolpningen mot fuktdiffusion och konvektion nerifrån. Inga påslag kunde heller upptäckas vid genomföringar.

I hus E och H har taket höjts genom att ny uppstolpning monterats på befintliga takstolar. Plastfolie har monterats mellan glespanel och nytt undertak. Inte heller här kunde något avvikande påträffas.

Taket har lagts om på senare tid. Uppskattningsvis 90–00 talet. Vindarna bedömdes vara i bra skick och inga avvikande lukter påträffades.

2.6 Kulvert

Kulvertarna sträcker sig under samtliga hus och är sammanbundna med varandra och med krypgrunden i Hus F. Ingång till kulvertsystemet är förlagt vid flyglarnas kortsidor. Höjden är ca 1 meter och bredd ca 1,5 meter. I kulverten går VVS rördragning upp till olika funktioner i husen ovanför. Avloppet byttes 2016 från äldre gjutjärnsrör till moderna plaströr. Kulverten var relativt varm, något uppvärmningssystem kunde dock inte upptäckas utan värmen kom från VVS-installationer och genom bjälklaget. Återkommande förekommer rostiga brunnar i det gjutna kulvertgolvet med okänd funktionalitet.

Krypgrunden finns under större delen av Hus F, storköket. Bjälklaget utgörs av samma konstruktion som Sandwichgolvet, se 5.2.2 Sandwichkonstruktion. Fukttekniskt är bjälklaget en bra konstruktionslösning för att förhindra att luften från kulverten når inomhusmiljön. Däremot utgör genomföringarna risk för luftrörelser genom otätheter, speciellt i kombination med kraftiga forcerade frånluftsflöden som förekommer i storkök.

Noteringar:

- Läckage genom genomföring i kulvertvägg vilket gett stående vatten vid ett ställe.

PROJEKT BYGGGAREN

- Många genomföringar från kulvert till ovanliggande hus. Enligt förvaltare har samtliga genomföringar tätats med skum. Det kan dock inte uteslutas luftläckage från kulvert upp till husen. Speciellt till storkök med tillhörande undertryck från frånluftsfläktar.
- Mycket skräp, även organiskt material förekom, främst i krypgrunden under hus F (storkök).
- Gjutfogar med asfaboard.
- Vissa kulvertväggar uppvisade tecken på vattentryck utifrån vilket är indikation på undermålig dränering.

3 Förslag på åtgärder

Nedan följer förslag på åtgärder konstruktion för konstruktion. Samtliga åtgärder måste detaljprojekteras innan start av entreprenad.

3.1 Golvkonstruktioner

Figur 4 Golvkonstruktioner och dess utbredning

3.1.1 Uppreglat golv (vitt)

Avlägsna samtligt organiskt material från golvkonstruktionen, inkl. innerväggssystrar. Bygg upp en mekaniskt ventilerad konstruktion typ Nivellgolv eller motsvarande.

3.1.2 Sandwich

Sandwich är uppdelat på två varianter. Dels den typen med matta limmat direkt på betongen i Hus G, H och I (Sunnanbo 1 och 2), dels den med flytande golvspån som gäller i övriga byggnaden

PROJEKT BYGGGAREN

3.1.2.1 Sandwich med ytskikt direkt på betong (rött)

Inga förhöjda fukthalter har uppmätts och några åtgärder bedöms ej som nödvändiga i nuläget. Man bör dock kontrollera mellanliggande isoleringslager i sandwichkonstruktionen när det har blivit frilagd intill uppreglad konstruktion, byt ut delar vid misstanke om luktsmitta. Att konstruktionen fungerar tyder på att ursprunglig underliggande plastfolie från -63 är intakt. Det kan dock inte garanteras att plastfolien är hel överallt.

3.1.2.2 Sandwich med golvspån (grönt)

Tjära/lim avlägsnas från platta och sockel. Mekaniskt ventilerat golvsystem typ platon installeras. Förhydringspapp mellan sockel och betongplatta avlägsnas.

3.1.3 Cementbunden Leca (ljusgrå)

Inga förhöjda fukthalter har uppmätts, inga åtgärder bedöms nödvändiga i nuläget.

3.1.4 Mindre betongkaka vid entréer (blå)

Bilas bort och ersätts med nivellgolv. Av bilder att döma förekommer träreglar under betongen.

3.1.5 EPS-betong (mörkgrå)

Svagt förhöjda fukthalter har uppmätts. Men inga åtgärder bedöms nödvändiga i nuläget. Det går dock ej att utesluta att delar av betongen har blivit luktsmittad från det uppreglade golvet, men bedöms inte i nuläget påverka inomhusmiljön.

PROJEKT BYGGGAREN

3.2 Vägghkonstruktioner

— Utfackningsväggar och bröstningar

Figur 5 Utfackningsväggar och träbröstningar markerade

3.2.1 Kanalmur

Kanalmuren lämnas i nuläget som det är. Lukten inne i kanalen bedöms inte påverka inomhusmiljön i någon stor uträkning, och lösningen med det ventilerade golvet kommer hjälpa till att torka ut nedre delen av murverket.

3.2.2 Utfackningsväggar

Samtliga utfackningsväggar byts ut i. Samtligt material från ursprunglig konstruktion avlägsnas. Detta gäller även bröstningen för fönsterna i murverket. Nya regelväggar placeras upphöjt på murblock eller likvärdigt. Vid sandwichgolv monteras emissionsspärr på sockel.

3.2.3 Innerväggar

Innerväggar som är monterade på K-betongen rivs ca 0,5-1 m upp i samband med golvrenoveringen. Nya innerväggar monteras ovan ny golvkonstruktion. Befintliga tegelinnerväggar behålls.

3.3 Fönster

Förekommande trä i fönsterkonstruktion byts ut, även bröstningen. Plåtningen görs om. Fönsterna har fuktgenomslag i underkant båge, detta bedöms dock främst vara ett estetiskt problem.

3.4 Vind

Inga åtgärder bedöms nödvändiga.

3.5 Kulvert

Kulverten städas upp. I krypgrunden i hus F läggs plastfolie på mark för att förhindra uppstigande markfukt. Eventuellt kan betong gutas på de delar som saknar betonggolv för att göra lösningen mer robust. Samtliga genomföringar upp till husen går igenom i samband med golvrenovering. Rör kringgjøtes för att förhindra skadedjur som kan tugga sig igenom fogskum.

3.6 Övrigt

Anledningen till att avrinningen är dålig behöver utredas och avhjälpas. Återkommande översvämningar riskerar att omintetgöra de förbättringar som görs. Konsultera VVS sakkunnig.

Dagvattenledningar filmas och spolas.

Frostsprängda socklar restaureras och dräneras.

Socklar höjs på innergårdar. Antingen genom att gjuta upp en sockel, eller genom att sänka marken.

Avrinning mark från hus säkerställs, samt kompletterande dagvattenbrunnar vid hårdgjorda ytor monteras.

4 Resultat

Resultatet från provpunkterna ska ses som representativt för hela byggnaden där konstruktionen förekommer, Se Bilaga 1 Provpunkter för utförligare beskrivning av provpunkter.

Figur 6 Provpunkter. Utöver ovanstående finns P12 Vind och P13 Kulvert. OBS, P3 har utgått.

PROJEKT BYGGGAREN

Konstruktionsdel	Fuktkvot / Gann	Unken lukt	Labanalys	Kommentarer
P 1 – Ytterväggssyll	7	Svagt	-	Syll från -93. Syllisolering.
P 1 – plastfolie YV	-	Svagt	-	Från -93
P 1 – Gips mot betong	7	Svagt	-	Gips motgjuten med btg - 93.
P1 – Betonggolv	Gann: 90	-	-	Fuktigt.
P2 – Golvmatte under golvspån	-	Nej	-	Golvspån och underlag - 93.
P2 – gips innervägg mot innerväggssyll, mot k-btg.	10	Ja	-	Från -93
P2 – Inre stående Innerväggssyll	10	Ja	Påvisade kloranisoler	Syll förmodligen från -93.
P2 – spikregel	13	Ja	Påvisade klorfenoler och kloranisoler ¹	Spikregel från -63.
P2 – konstruktionsbetong	Gann: 65	-	-	Normalt
P4 - Syll	10	Ja	-	Syll från -63
P4 - vindpapp	-	Ja	-	Vindpapp från -63
P4 – syllpapp	-	Ja	-	Syllpapp från -63.
P4 – kork	-	Svagt	-	Kork från -63. Endast ytligt prov kunde tas ut.
P4 - Betongsula	Gann: 70			Normalt
P5 – Regel golv	7	Nej	-	Nyare konstruktion. -93?
P6 – Spikregel	10	Ja	-	Spikregel -63
P6 - Regel	10	Ja	-	Regel -63
P7 - spikregel	40	Ja	-	Spikregel -63. Kraftigt fuktskadad. Gann 140 underliggande k-btg.
P7 – Konstruktionsbetong	Gann: 140	-	-	Väldigt fuktigt
P8				Inga uttagna prover.
P9 – kärnborrning sandwich	Gann: 60	Nej	-	-
P10 – Fönster	14.5	Nej	-	Träregel undersida fönster
P11 – Kanalmur	-	Ja	-	Urtag av tegel var fuktigt och luften i kanalen var unken.

¹ 2,4,6-Triklorfenol och andra klorerade fenoler användes fram till och med 1970-talet som träskyddsmedel. Kloranisoler kan bildas när trämaterial behandlat med impregneringsmedel innehållande klorfenoler, utsatts för fukt och mikroorganismer. Kloranisoler kan lukta starkt även i mycket låga halter och kan påminna om en mikrobiell lukt.

PROJEKT BYGGGAREN

P12 vind	-	Nej	-	Inga skador upptäcktes på vind
P13 kulvert	-	Källare	-	Utrymmet upplevdes som ok för att vara en kulvert. Men luften ska inte nå stadigvarande vistelserum.
P14 - syll	10	Ja, tjära		Svart bränd undersida syll.
P14 - förhydringspapp	-	Ja, tjära		Tjärdoft
P14 – papp under golvspån	-	Ja, tjära		Ej asbest i limmet.

5 Byggteknik

5.1 Undergrunden

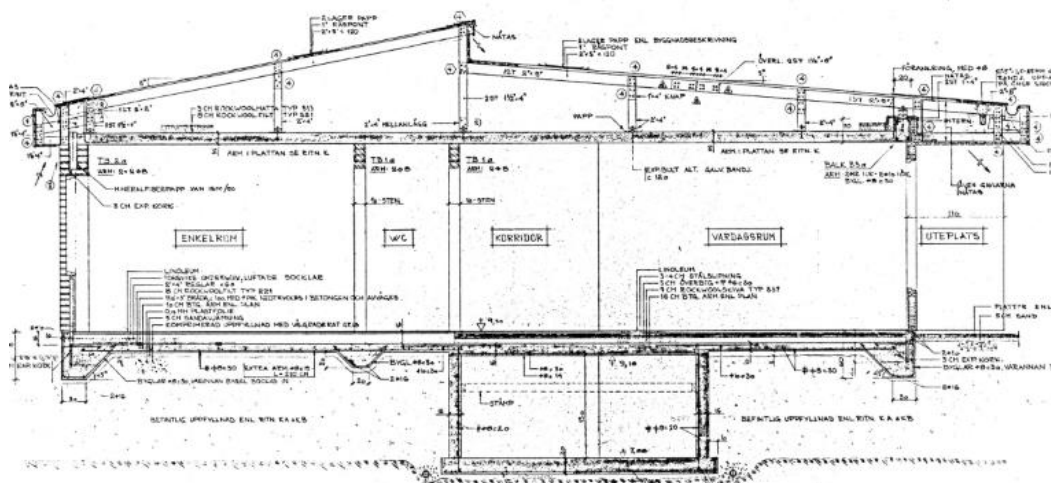
Under varje hus finns en kulvert för rördragningar. Tillträde till dessa ges utomhus, via dörrar i schakt på husens gavlar.

5.2 Grundläggning

Byggnaden är, förutom bjälklaget över kulverten, i huvudsak grundlagd med platta på mark. Dock är hus F grundlagd med uteluftsventilerad kryppgrund.

Plattan för respektive hus är i huvudsak uppbyggd på 2 olika sätt, *uppreglad konstruktion* och *sandwichkonstruktion*. Förekomsten är ungeför 50/50 av respektive uppbyggnad.

Nedan listas de golvkonstruktioner som finns i byggnaden.

Figur 7 Huvudsektion

5.2.1 Uppreglad konstruktion

Uppbyggnad uppifrån

- Ytskikt
- 2"x4" reglar
- 80 Rockwool typ 221 (isolering)
- 1,5"x3" bräda nedtryckt i betong (spikregel)
- 100 betong
- Plastfolie
- Sand
- Grus

5.2.2 Sandwichkonstruktion

Uppbyggnad uppifrån

- Ytskikt
- 30–40 stålslipning
- 50 överbetong
- 90 Rockwool typ 537 (isolering)
- 160 k-betong
- Kulvert eller sand och grus

Sandwichkonstruktionen förekommer även som bjälklag i kryppgrunden i Hus F.

PROJEKT BYGGGAREN

5.2.3 Golvtåtgärder från -76

I tillbyggda delar. Uppbyggnad uppifrån:

- 120 betong
- 200 cementbunden leca
- Sand
- Grus

5.2.4 Golvtåtgärd från -93 vid entréer

En mindre betongkaka gjöts i samband med renoveringen -93. På bilden nedan, som fotades i samband med renoveringen 2021 i Hus A, skymtar en träregel under betongen.

Figur 8 Träregel under betong

5.2.5 Golvtåtgärder 2015, -19 och -21

I valda utrymmen i Hus A avlägsnades samtligt organiskt material ner till k-betongen och ersattes med EPS-betong.

G, H och I byggdes om från förskola till demensboende.

PROJEKT BYGGGAREN

5.4 Tak

Taket består i huvudsakligen av ett betongbjälklag med uppstolpade takstolar och falsat plåttak. Isoleringen ligger på bjälklaget.

I hus E och H är taket uppbyggt med takstolar med isolering i underramen.

5.5 Bilder Utomhus

Figur 11 Schakt ner till dörr till kulvert

Figur 12 Fukt fönsterbåge

Figur 13 Bakfall

Figur 14 armeringskorrosion och betongspjälkning

Figur 15 delvis Frostsprängt tegel

Figur 16 Skadad panel

PROJEKT BYGGGAREN

6 Bilaga 1 Provpunkter

P1 – Entré i hus C (blå)

Kontroll av syll och innervägg som gjordes om -93, i samband med att en mindre platta gjöts vid utgångarna.

Figur 17, P1

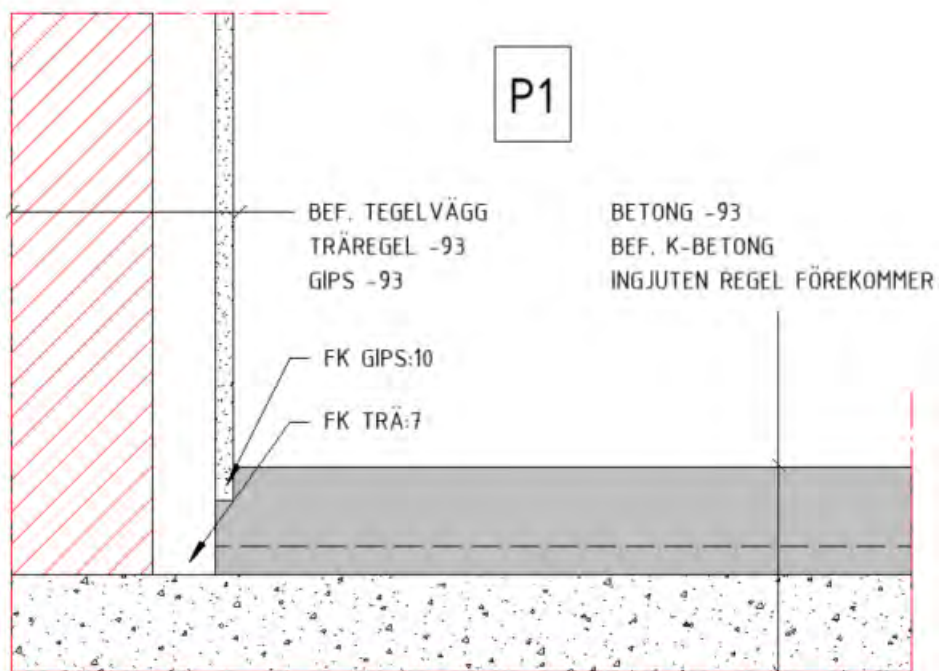
Noteringar

- Svag lukt i syll och gips.
- Inga synliga skador på något material.
- Gann 80–90 i betongkaka, ← Förhöjt.
- Inga förhöjda fukthalter i gips eller träregel. Har förmodligen varit uppfuktad i samband med byggnation pga. motgjutning till gips utan fuktspärr, och skador kan inte uteslutas.
- Syll yttervägg hade syllisolering. FK ca 7 vilket är torrt.

PROJEKT BYGGGAREN

Figur 18, Provplats P1

Figur 19, P1, Innervägg vid entré

PROJEKT BYGGGAREN

P2 – Kök i hus C (blå)

Kontroll av golvkonstruktionen vid köket som var drabbat av avvikande lukt. Tidigare utförd mögelundersökning påvisade höga halter i Hus C.

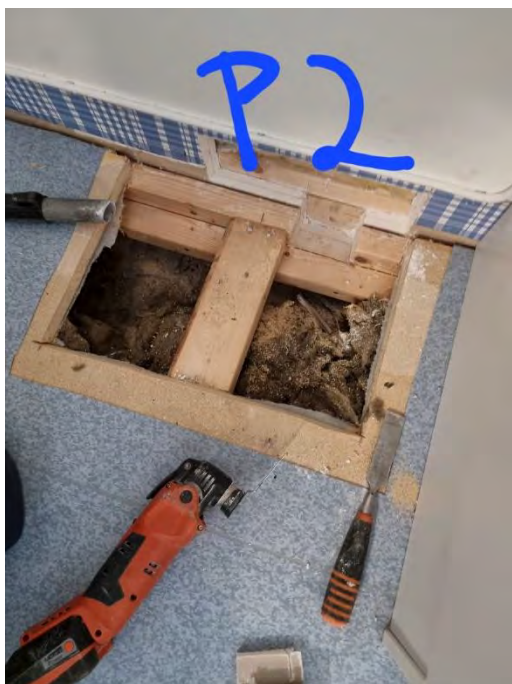

Figur 20 P2

Noteringar

- Kraftig unken lukt i samtliga material. Regelverk i golv har gjorts om i efterhand. Nyare regler har placerats på befintliga spikreglar vilket gett luktsmitta.
- Smutsig isolering.
- Mycket organiskt byggskräp i konstruktionen.
- Inga höga fuktkvoter vid undersökning.

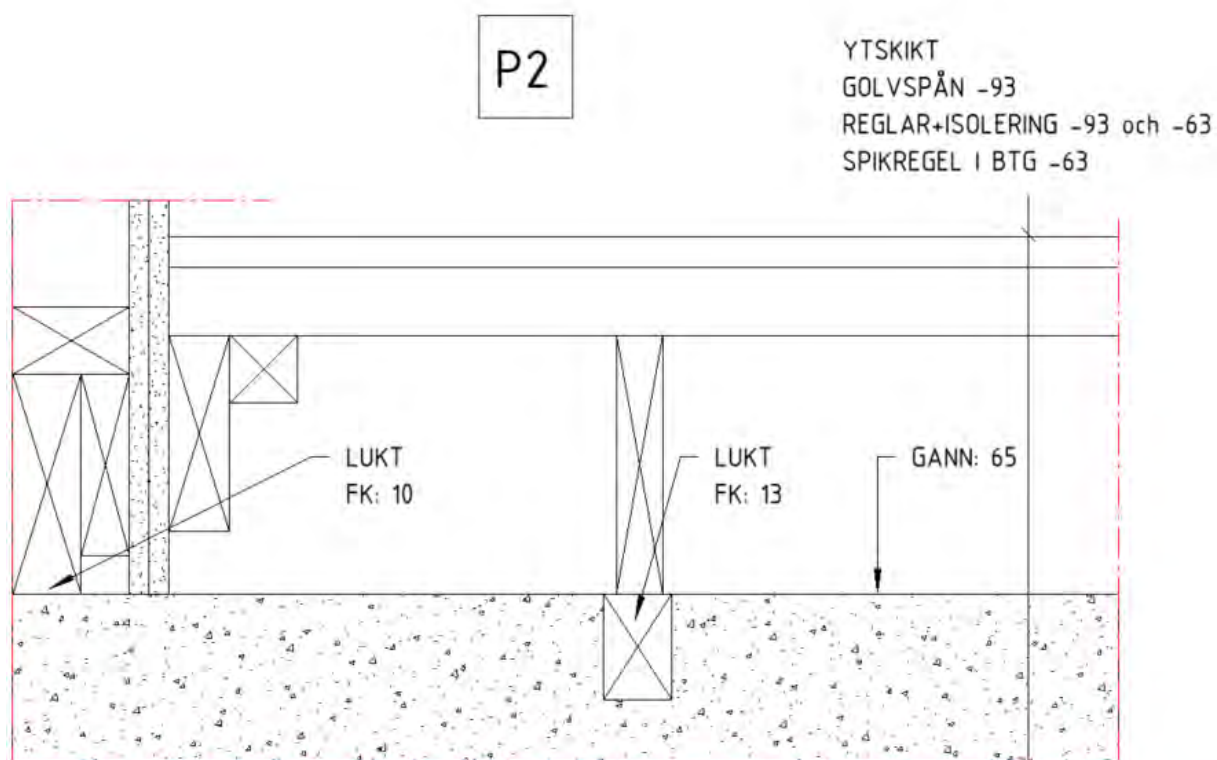
PROJEKT BYGGGAREN

Figur 21 Provplats P2

Figur 22, P2, Spikregel

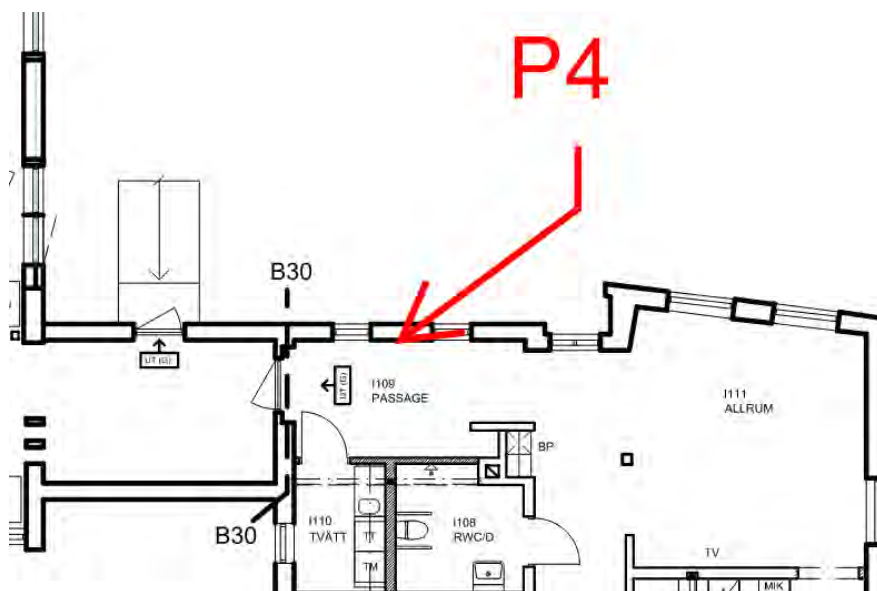
Figur 23 Uppreglat golv

PROJEKT BYGGGAREN

P3 – utgår och ersätts av P4

P4 – korridor till Hus I (Sunnanbo 1)

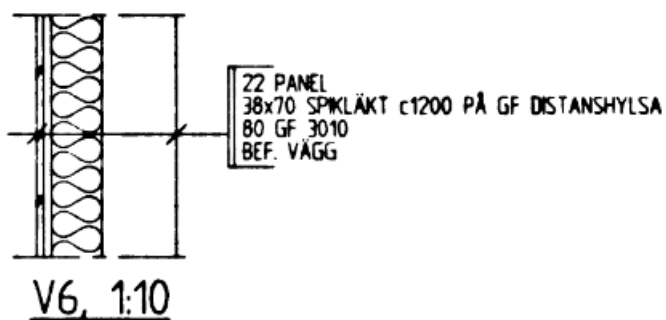
Mycket lukt i korridoren in till hus I, Sunnanbo 1.

Figur 24 P4

Noteringar

- Yttervägg som -93 fick kompletterade fasadskiva och ny panel.
- Kraftig lukt från syll, syllisolering och vindpapp från -63.
- Inga höga fukthalter uppmättes i några delar. Gamla fuktskador som påverkar inomhusmiljön.
- GANN: 70 i sulan vilket är ok.
- Risk för PAH i syllisolering och vindpapp. Ingen laboratorieundersökning gjorde då samtligt förekommande material måste bytas ut på grund av lukter.
- Korkisolering i sulan upplevdes som torr men smulig och kunde endast inspekteras grundligt. Viss lukt.

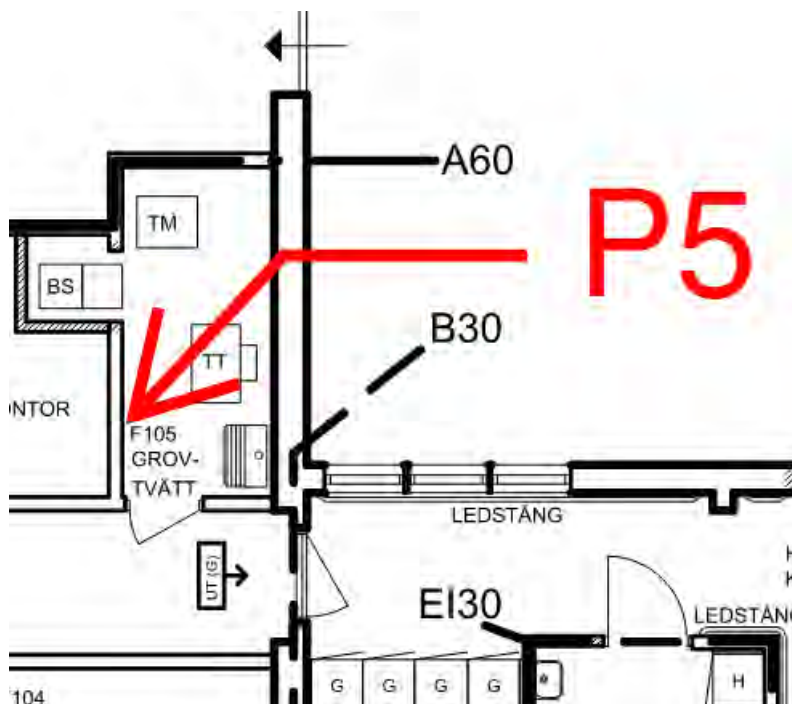

Figur 25 Uppbyggnad P4

PROJEKT BYGGGAREN

P5 –tvättstuga Hus F (storkök)

Kontroll av översvämnings-drabbad golvkonstruktion, samt innervägg.

Figur 28 P5

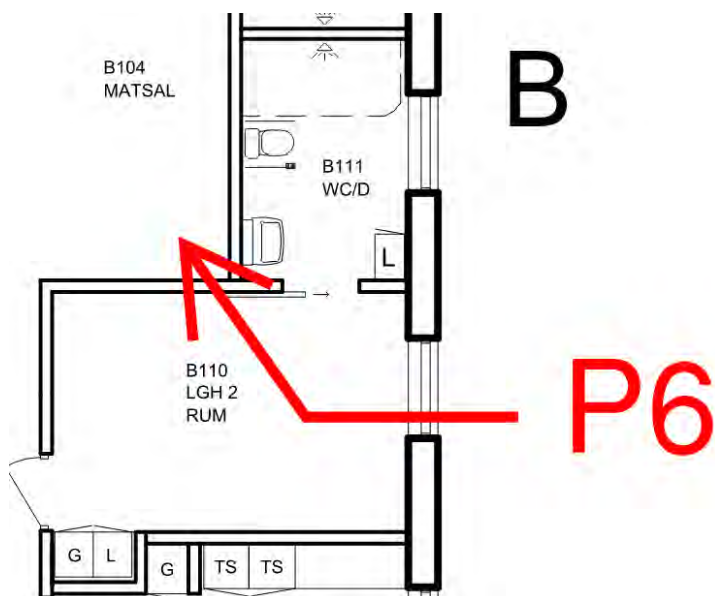
Noteringar

- Översvämnings har förekommit i omgångar i tvättstugan enligt personal.
- Endast svag lukt i golvkonstruktion och i material.
- Golvkonstruktionen är inte original utan har renoverats.
- Inga synliga spikreglar.
- Innerväggssylen låg på golvsivan. Så ny vägg har uppförts i efterhand.
- Inga förhöjda FK.

PROJEKT BYGGGAREN

P6 – Kök B (gul)

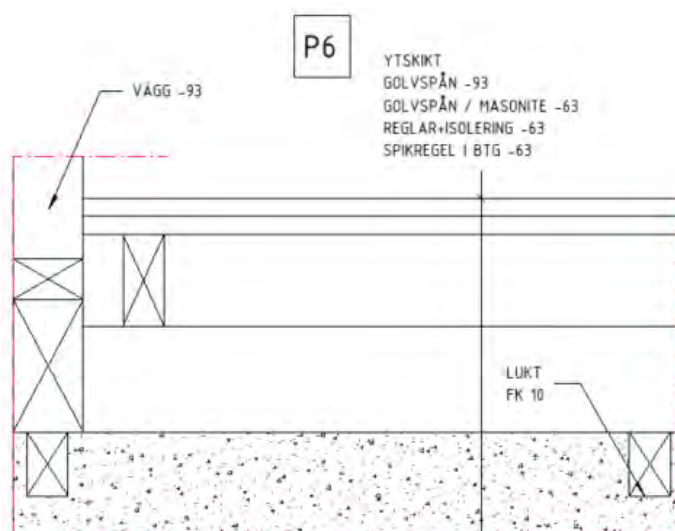
Kontroll av Innervägg från -93 och golvkonstruktion som uppvisade en del svikt, samt mycket lukt i köket i allmänhet.

Figur 29 P6

Noteringar

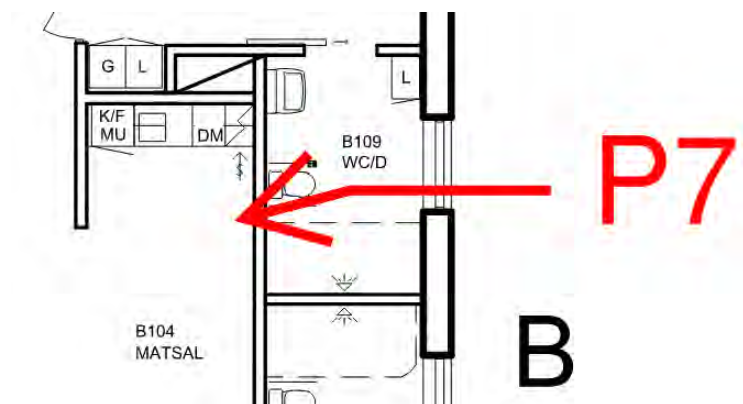
- Stark lukt i samtliga förekommande material.
- Innerväggssyll mot WC/D lagd ovanpå ursprunglig spikregel. Nyare konstruktion därmed luktsmittad.
- FK spikregel: 10 %
- Både original och nyare spånskiva på golvkonstruktion från -63 förekom här.

Figur 30 Golvkonstruktion P6

P7 – Kök B (gul)

Konstruktion likt P6. Kontroll av golvkonstruktion och innerväggssyll.

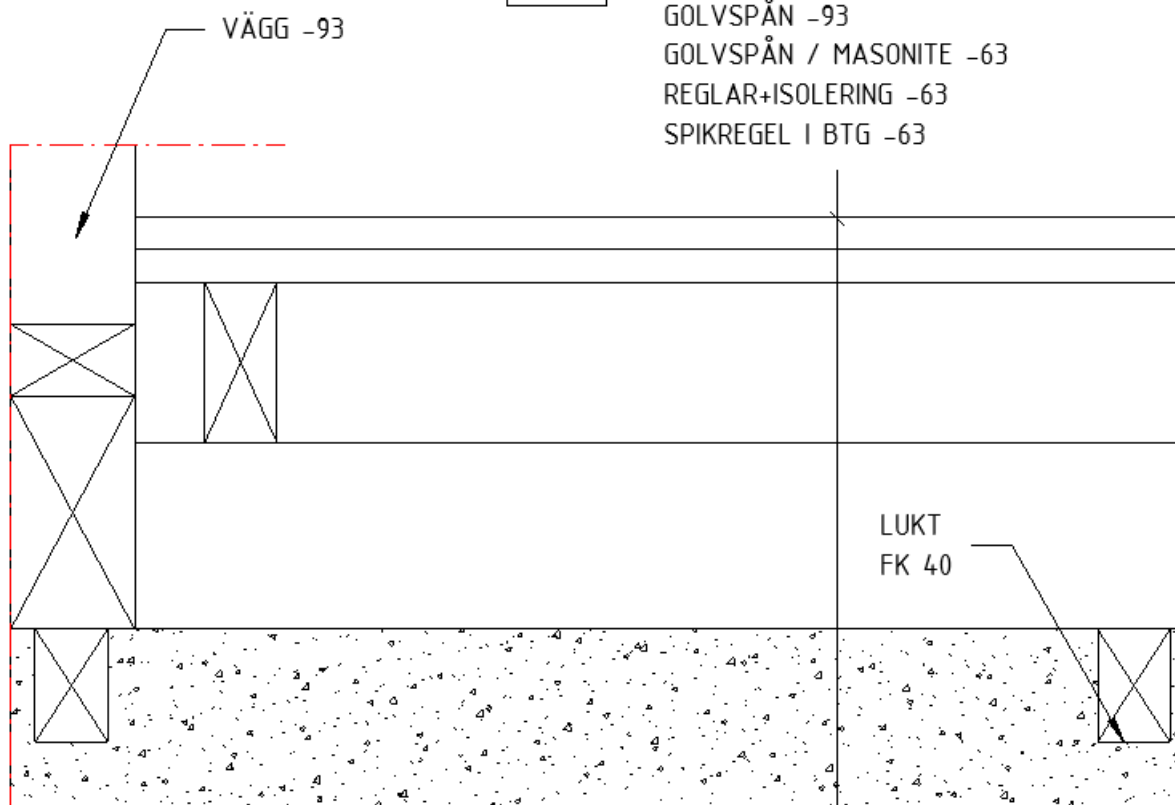
Figur 31 P7

Noteringar

- Kraftig lukt i köksskåpen.
- Kraftig lukt i hela konstruktionens förekommande materia.
- Hög fukthalt i ingjuten spikregel, FK: 40% med väldigt stark lukt.
- Gann 140 underliggande k-betong. Underliggande plastfolie från -63 har brustit vilket medgett höga fukthalter

P7

YTSKIKT
 GOLVSPÅN -93
 GOLVSPÅN / MASONITE -63
 REGLAR+ISOLERING -63
 SPIKREGEL I BTG -63

Figur 32 Golvkonstruktion P7

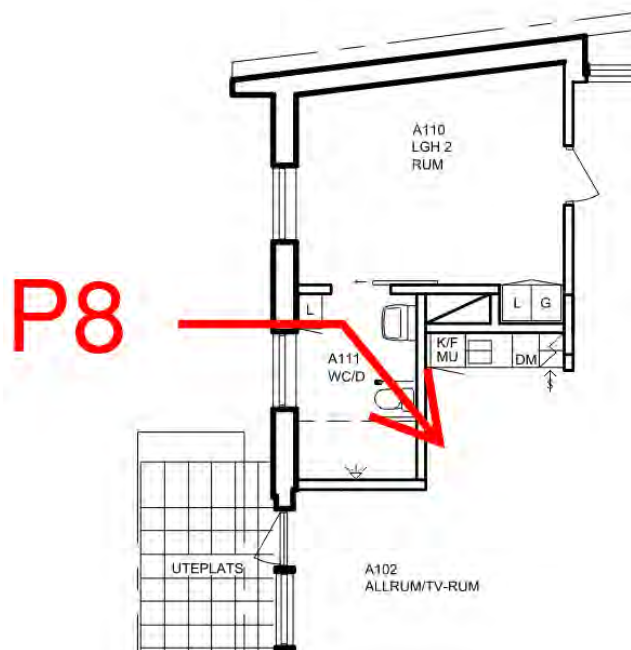

Figur 33 Fuktkvot spikregel P7

PROJEKT BYGGGAREN

P8 Allrum / Tv-rum A (grön)

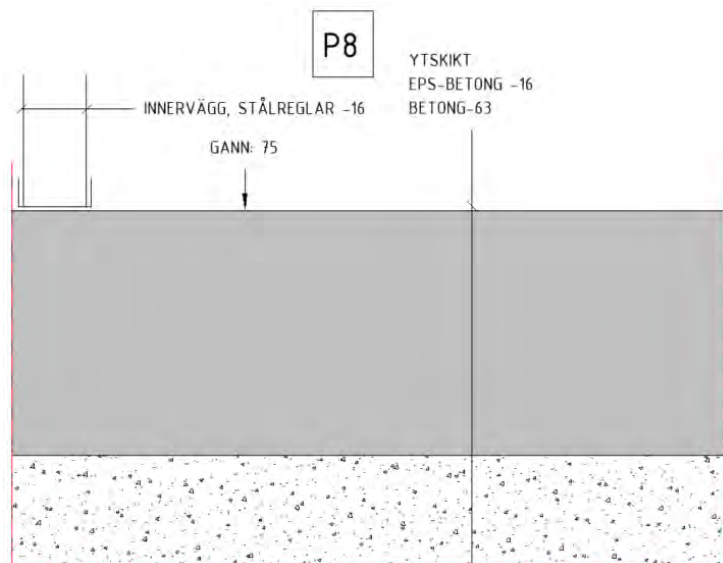
Kontroll av ny innerväggsuppbyggnad mot nyare EPS-betong.

Figur 34 P8

Noteringar

- Ståltrekar och syll lagd ovan ny betong, vilket är bra.
- Gann: 75 i EPS betong. Detta är halvtorr. Fukt kan transporteras genom EPS betongen om inte underliggende plastfolie är monterad. Osäkert om konstruktionen är under uppfuktning eller uttorkning.

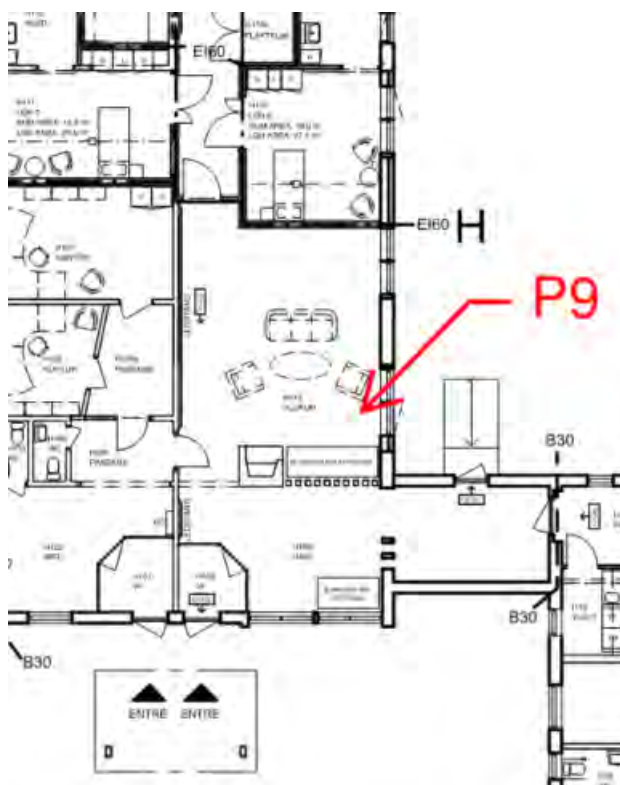
Figur 35 Konstruktion EPS-betong

P9 Kärnborrning sandwichgolv

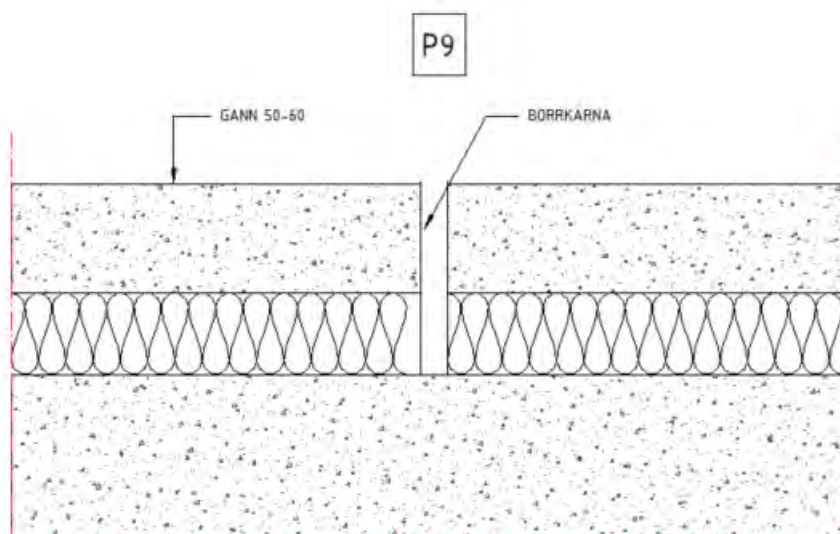
Kontroll av golvkonstruktion

Noteringar

- Avjämnning ok, inga lukter som tyder på kasein eller andra kemiska tillsatser i avjämnningen.
- Betong ok.
- Isolering ok, ingen unken lukt som tyder på fuktig isolering.
- Att konstruktionen fungerar tyder på att ursprunglig underliggande plastfolie från -63 är intakt. Det kan dock inte garanteras att plastfolien är hel överallt.

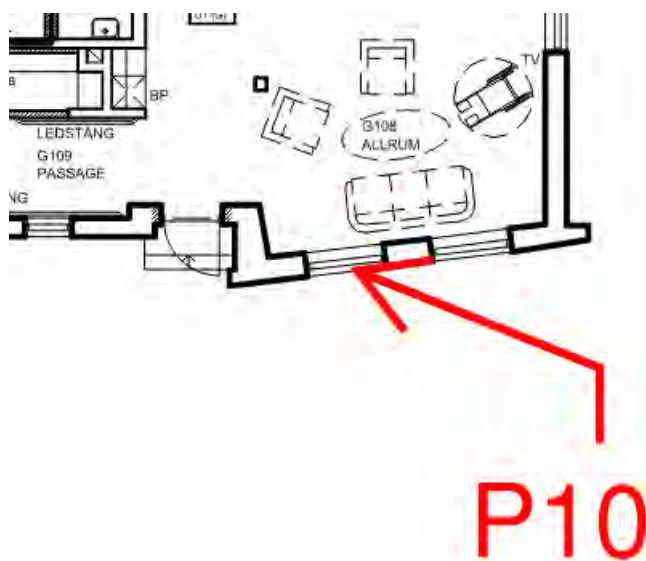

PROJEKT BYGGGAREN

P10 Fönster

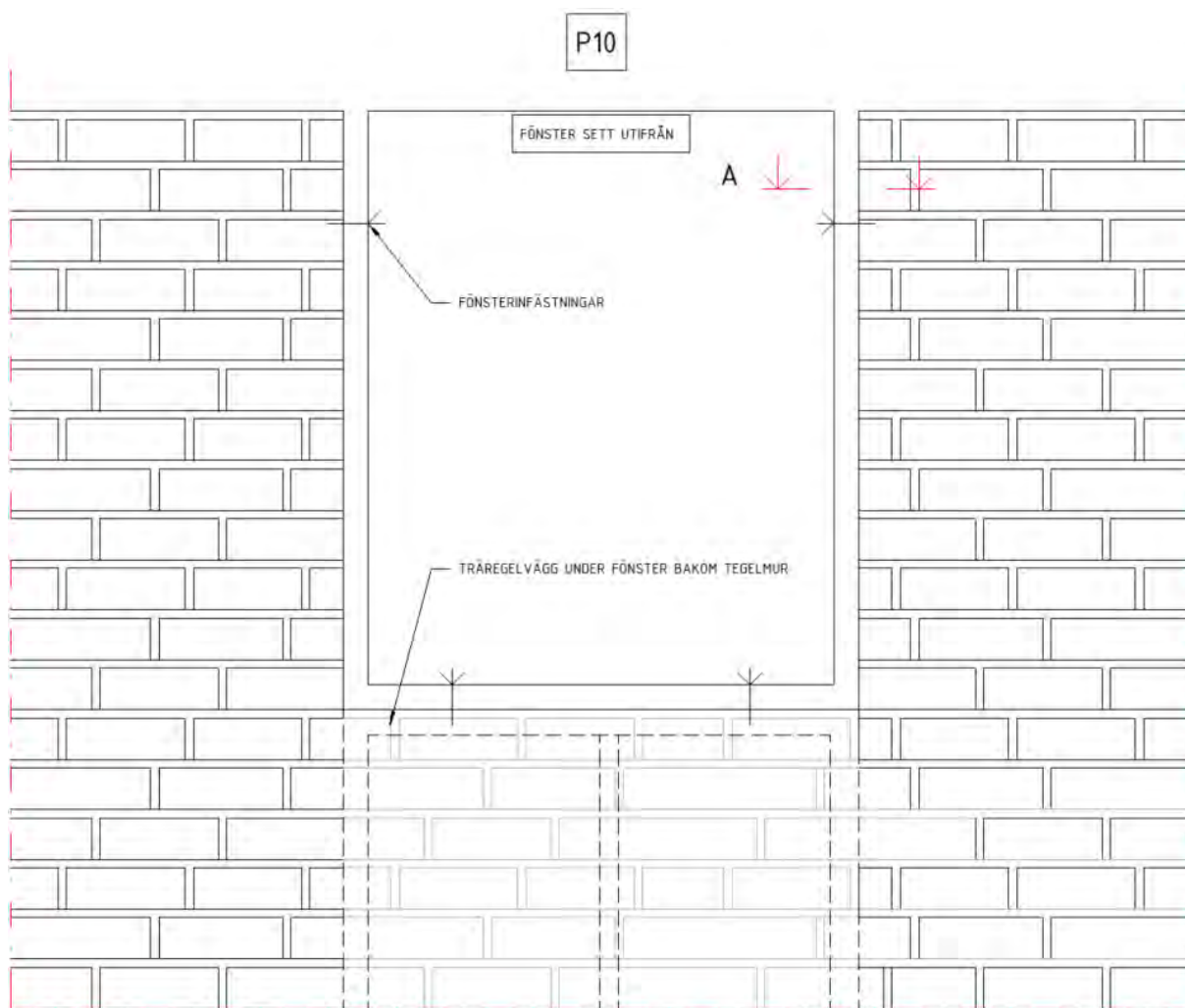
Kontroll av fönsterkonstruktion inkl. fönsterram.

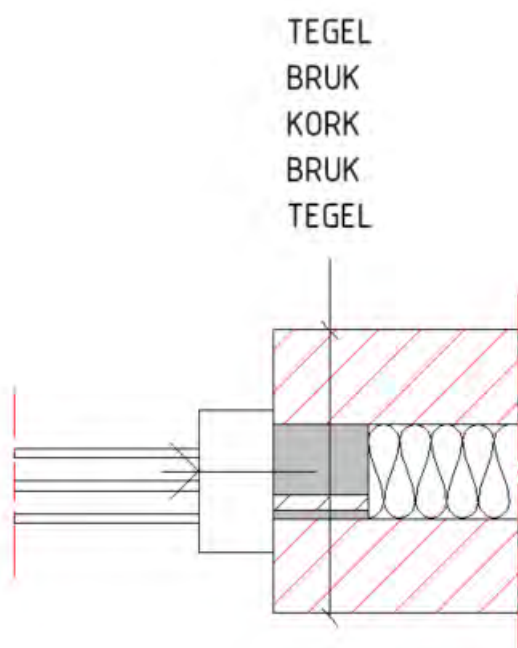
Figur 36 P10

Noteringar

- Träram under fönster gränsfall FK, 14,5 %. Täckt med plastfolie.
- Inget trä sidor
- Övrigt: Dåligt fall fönsterbleck, ibland bakfall.

Figur 37 P10 fönster i fasad

Figur 38 Fönsterinfästning i vägg sida

Figur 39 Underbleck

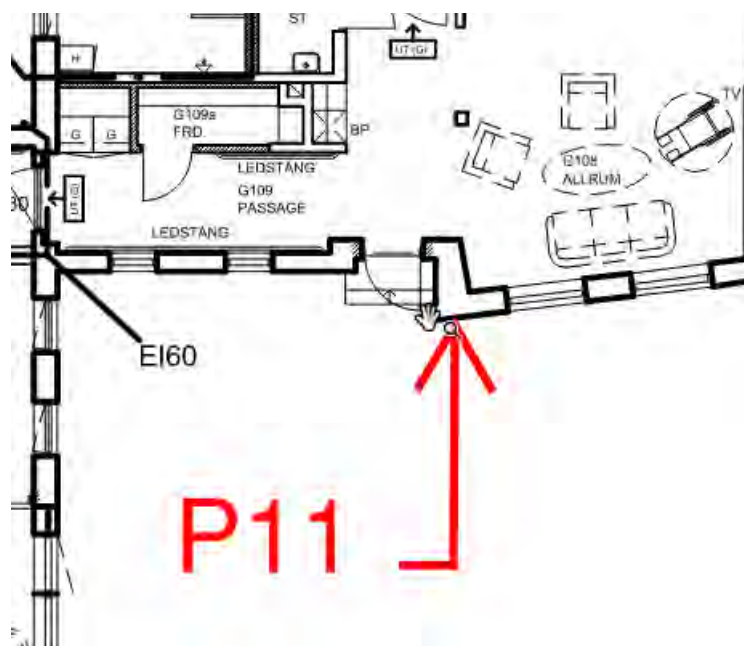

Figur 40 Ram fönster undersida

PROJEKT BYGGGAREN

P11 Kanalmur

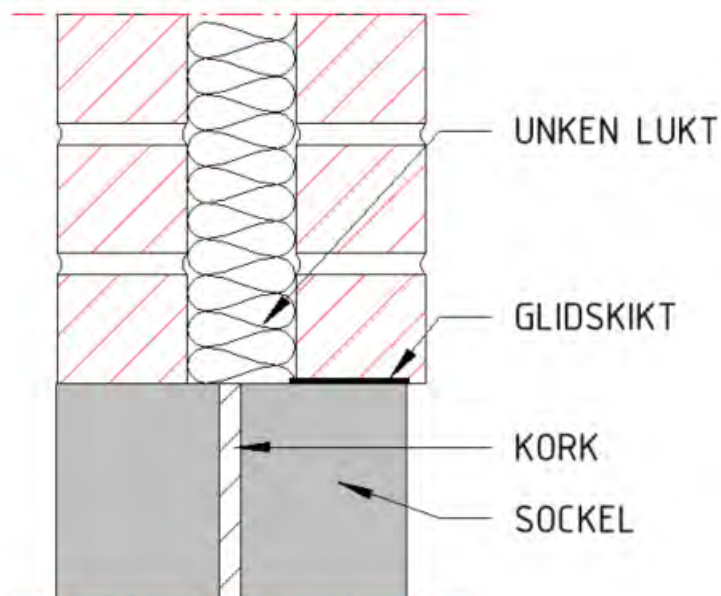
Kontroll av isolering i kanalmur.

Figur 41 P11

Noteringar

- Fuktig sten och murbruk
- Unken lukt i kanal

Figur 42 Sektion kanalmur

Figur 43 Fuktig tegelsten

PROJEKT BYGGGAREN

P12 vind

Kontroll av de båda konstruktionstyperna.

Noteringar

- Bra skick

Figur 44 Vind

P 13 kulvert

Figur 45 Krypgrund under Storkök

Figur 46 Vattensamling kulvertgolv

Figur 47 Krypgrund under Storkök

Figur 48 gjutfog asfaboard

P14 – Syll och golv mot innergård

Kontroll av vägg mot innergård och golvkonstruktion i korridor.

Noteringar

- Syll är svart undertill och luktar rök/tjära.
- Förhydringspapp mellan sockel av leca och betonggolv.
- Svart lim under flytande golvspån.

Figur 49 P14

Figur 50 svart undersida syll, tjärdoft

Analysbeställning luft- & materialprov

Beställare
Fakturaadress

Företag*	Kundnr.	Företag
Adress*		Adress
Postnr och ort*		Postnr och ort
Mottagare av provsvar*	Mobilnr.*	Fakturamärkning/arbetsorder/inköpsordernr.*
E-post för provsvar*		E-post för faktura*
E-post till ev. kopiemottagare		Ev. offertnummer

* Obligatorisk uppgift

Obligatorisk information om provtagningen och provplats! Förpackningsinstruktion finns på baksidan!

Objekt (adress/fastighet)				Välj svarstid: Express ☐ Normal ☐			
Provtagningsdatum				Kompletterande uppgifter finns på baksidan: ☐			
Tidigare prover från samma objekt (ange alltid provnummer)							
Nr.	Provplats	Material	Provtagnings sätt (t ex rumsluft riktad, borrdjup)	Önskad analys (använd gärna våra koder)	Provtid ¹ (minuter)	Pump ¹ (nr.)	Flöde ¹ (l/min)

¹ **Viktigt!** Provtid = Ange alltid provtagningstiden. Pumpnr. = När du lånar utrustning av oss. Flöde = Gäller provtagning med egen utrustning.

Provtagarens namn (vg texta): _____ Mobilnr: _____

Beställarens underskrift: _____

Förpackningsinstruktion för materialprover

Asbest och PCB-prover: Använd alltid analysblanketten för asbest/PCB som du hittar på vår hemsida. Tänk på att läsa informationen om hur du packar proverna på rätt sätt och att följa instruktionen.

Svamp: fuktiga prover förpackas i papperspåse och lindas med fördel in i hushållspapper. Prover skall vara separerat från analysbeställningen.

Kemiska materialprover: Prover skall vara förpackade i aluminiumfolie för att minimera risken att de kontaminerar (luktsmittar) varandra.

Eurofins Pegasuslab AB förbehåller sig rätten att neka analys av prov som ej förpackats enligt anvisning med hänsyn till arbetsmiljön på vårt laboratorium.

Kompletterande uppgifter angående provtagningen

Provplats

Kommentar

Har du några funderingar är du välkommen att kontakta vår support på 010-490 82 50.

Laboratoriets anteckningar:

Datum

PUID

ANALYSBESTÄLLNING ASBEST

Leveransadress för provsvar

Fakturaadress

Företag	Företag
Adress	Adress
Postnr och ort	Postnr och ort
Provsvarmottagare/beställare	E-postadress, faktura
E-postadress, provsvar	Ev offert
Mobilnummer	Fakturamärkning

Rapportgemensam information

Objekt (fastighet eller adress för provtagning)		Provtagningsdatum		
Material (provsmängd 5x5 cm)	3 timmar ☐	2 dagar ☐	5 dagar ☐	
Luft eller damm	3 dagar (Express) ☐	8 dagar (Normal) ☐		
Återvinningsbränsle	5 dagar (Express) ☐	10 dagar (Normal) ☐		

Fyll i för alla prover

Endast för luftprover*

Märkning	Provplats	Typ av material	Flöde (l/min)	Provtid (min)	Pump (nr.)

* **Flöde** = Vid provtagning med egen utrustning. **Provtid** = Ange alltid provtagningstiden. **Pumpnr.** = När du lånar utrustning av oss.

VIKTIGT!

- Prover skall vara väl förslutna i dubbla, separata zippåsar samt separerade från följesedeln. Misstänkt PCB-material (ex. mjukfog, fogmassa) ska även packas i aluminiumfolie/metallpåsar. Otillräcklig mängd ger osäkert provsvar och kommer därför inte att analyseras. Läs gärna vår provtagningsanvisningar på vår hemsida.
- Märk kuvertet med "A-LAB".
- För felaktigt paketerade prover tar vi ut en extra hanteringsavgift för ompackning. Observera att Eurofins Pegasuslab AB förbehåller sig rätten att neka analys av asbestprov som ej förpackats enligt anvisning med hänsyn till arbetsmiljön på vårt laboratorium.

Provtagarens namn (vg texta): _____ Mobilnr: _____

(Provtagaren ansvarar för provtagningen samt provernas behandling till ankomst till laboratoriet.)

ANALYSBESTÄLLNING ASBEST

Information som fylls i för alla prover

Endast för luftprover*

Märkning	Provplats	Typ av material	Flöde (l/min)	Provtid (min)	Pump (nr.)

* **Flöde** = Vid provtagning med egen utrustning. **Provtid** = Ange **alltid** provtagningstiden. **Pumpnr.** = När du lånar utrustning av oss.

Övriga upplysningar angående provtagningen

Har du några funderingar är du välkommen att kontakta oss på
010-490 82 50

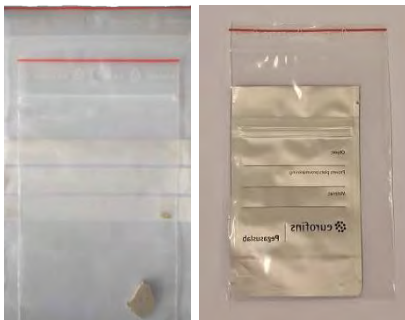
För ytterligare information inomhusmiljö och våra analyser, se vår hemsida
www.eurofins.se

ASBEST - PACKNINGSinSTRUKTION FÖR PROVTAGNING

För att säkerställa en säker och kvalitativ hantering måste prover som skickas till laboratoriet vara packade på rätt sätt. Det innebär att **proverna är väl förslutna i dubbla, separata zip-påsar samt separerade från följesedeln**. Märk kuvertet med "A-LAB" för snabb hantering.

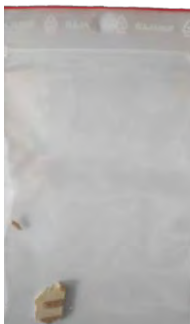
Notera att prover som misstänks innehålla **PCB** även ska packas i aluminiumfolie eller metallpåsar.

PACKING

Dubbla lufttäta zip-påsar

Eurofins Pegasuslab erbjuder gratis påsar för provtagning. Kontakta kundsupport på 010-490 82 50

Inte dubbla zip-påsar.
Provet är inte packat lufttätt om:

- ... påsen är försluten med en knut, snörd med buntband, tejpad, häftad eller liknande.

IDENTIFYING

Tydlig provmärkning med permanent penna. Prov sorteras och grupperas med samma nummerföljd som på analysbeställningen.

Provmärkningen är svårläst, oläslig eller saknas helt.

INNEHÅLL

Minsta provmängd: 3 cm fog, 3 matskedar fix eller 5x5 cm platta/matta/skiva.

Proven ska vara representativa för resten av materialet på provplatsen.

Otillräcklig provmängd för att genomföra analysen.

Provet överensstämmer med packningsinstruktionen.

Om provet är felpackat påförs en avgift för den extra hanteringen som detta medför.

MATERIALPROVTAGNING FÖR ASBEST

Tänk på följande

- Om du tar flera materialprover skall du **rengöra verktygen** med lätt fuktad engångsservett eller liknande mellan proverna.
- Beställningsblanketten för asbest hittar du på vår hemsida, www.eurofins.se
- Prover skall vara väl **förslutna i dubbla, separata zip-påsar** samt **separerade från beställningsblanketten**. Misstänkt PCB-material (så som mjukfog och fogmassa) ska även packas i **aluminiumfolie** eller våra metallpåsar. Torka av utsidan av provpåsarna.
- Otillräcklig mängd ger osäkert provsvar och kommer därför inte att analyseras. Läs gärna provtagningsanvisningen på vår hemsida.

Provmängd

- **3 cm av fog** eller **3 matskedar av fix** behövs för att genomföra en korrekt analys av asbest i material. För liknande byggnadsmaterial behövs lika mycket.
- Plattor, mattor och skivor bör vara **ca 25 cm²** stora, dvs 5x5 cm. Om du tar ett prov på golvmatta där limmet ska analyseras så behövs ungefär 25 cm² även av limmet.

Förpackning av prover och transport

- Material förpackat i en och samma påse behandlas och analyseras som ett prov.
- Önskas **separata analyser** och svar från prov innehållande flera olika material/skikt, ange detta tydligt på beställningsblanketten och förpacka de olika materialen/skikten i separata påsar. Varje enskilt prov kommer att debiteras.
- För felaktigt paketerade prover tar vi ut en extra hanteringsavgift för ompackning. **Observera** att Eurofins Pegasuslab AB förbehåller sig rätten att neka analys av asbestprov som ej förpackats enligt anvisning med hänsyn till arbetsmiljön på vårt laboratorium.
- Skicka materialproverna enligt anvisning. Glöm inte att bifoga beställningsblanketten samt märka försändelsen med **"A-LAB"**.

Brev skickas till:
Eurofins Pegasuslab AB
Box 97
751 03 UPPSALA

Paket skickas till:
Eurofins Pegasuslab AB
Rapskatan 21
754 50 UPPSALA

**Har du några funderingar är du välkommen att kontakta supporten på
010-490 82 50**

För ytterligare information om inomhusmiljö och våra analyser,
se vår hemsida www.eurofins.se

Sölvesborgs kommun

Inomhusklimat Tärnan

Sölvesborgs kommun har beställt en bedömning av resultaten från genomförda utredningar på Tärnan från Företagshälsovården Avonovas experter:

- Hur allvarligt är resultatet?
- Hur påverkar inomhusmiljön hälsan för de som vistas i lokalerna?
- Om det utifrån resultatet är lämpligt att vistas i lokalerna?
- Hur snabbt behöver arbetsgivaren agera för att säkerställa en säker arbetsmiljö för medarbetarna?

Avonovas bedömning

För arbetsmiljöingenjörgruppen; Oylum Yilmaz m fl.

Utredningen avseende förekomst av mögelsporer i damm på enhet Tärnan är genomförd med anledning av att personal påkallat besvär. Symtom som kan vara tecken på att det finns mögel i en byggnad är bland annat astmatiska och allergiska besvär, trötthet, hosta och nästäppa. Husmögel kan också ge upphov till dålig lukt. I vår inomhusmiljö finns det alltid en viss mängd mögel och proverna är bedömda om det finns mer än normalt. Kalibrering görs utifrån en känd koncentration av respektive art.

I de mätningar som utförts avseende förekomst av svampsporer i damm på de olika avdelningarna framkommer det att på Sunnanbo 1, Sunnanbo 2 och Grönavdelning finns mer mikroorganismer än man kan förvänta sig inomhus. Det kan vara tillfälligheter som ligger till grund att totalantalet är högre än normalt men enligt laboratorium kan fuktskada dock inte uteslutas.

På blå avdelning påvisar resultat att förekomsten av mögel är 100 gånger högre än normalt i utomhusluft, vilket anses som en tydlig indikation av fuktpåverkan och enligt ALS erfarenhet att det oftast är orsakat av en fuktskada. Detta bekräftas även i den omfattade undersökningen genomförd av Projektbyggaren.

I Röd avdelning förekomsten av mögel är 10 gånger högre än normalt, det är oftast orsakat av en fuktskada. Fuktbekämpande åtgärder rekommenderas för Röd avdelning. Stachybotrys eller svartmögel har detekterats i provet i mycket låg koncentration.

Fukt är en faktor för att få emissioner från byggnadsmaterial vilket kan vara orsak till symptom hos de som vistas i lokalen. Att bo eller regelbundet vistas i byggnader med fuktproblem kan utgöra en olägenhet för människors hälsa. I nuläget, utifrån det resultat som framkommer i utredningen vet vi att fastighetsägaren bedömer att fastigheten ska genomgå en genomgripande renovering.

Vid renovering speciellt med de provpunkter som drabbats av fukt, ska troligtvis skadat material bytas ut. Vid sanering av fuktskador frigörs en mängd partiklar, till exempel sporer. Så bedömningen gör gällande att så snart det är praktiskt möjligt bör de åtgärder som behövs för att skydda dem som bor eller vistas i lokalerna genomföras, förhindra att föroreningar sprids i byggnaden samt ventilationsanläggningen och byggnaden i övrigt påverkas inte under den tiden.

För företagsläkarna; Ola Konradson m fl.

Medarbetare med astma bör omplaceras akut, de andra så snabbt som möjligt, ser dock att det finns en hel del logistiska bekymmer för en riktigt snabb evakuering varför denna kan ta lite tid.

Mögel bildar ett flertal giftiga ämnen som på kort sikt kan ge besvär från hud, luftvägar samt ögon då de skapar en inflammation. Denna inflammation kan ge upphov till astma om man fortsätter expositionen. Man kan även se en ökad ospecifik känslighet, det vill säga att man börjar reagera mot andra ämnen samt även torr, fuktig, varm, kall luft utan att man har en allergi. I likhet med andra allergier kan även trötthet, huvudvärk och även öronsus uppkomma.

De som redan har en astma är mycket känsligare och får snabbt ökande besvär vilket kan bli bestående. Över tid ser man ofta en minskad lungkapacitet, särskilt bland kvinnor. Långvarig exposition kan även ge ett försämrat luktsinne då luktnerven kan skadas, detta dock främst av mögelsort som inte påvisats i gjorda mätningar.

Sammanfattning: Resultatet av undersökningarna kan medföra allvarliga konsekvenser för boende och personal. Omfattande renoveringsarbete bör skyndsamt utföras för att åtgärda problemområden och då framför allt där mögelkoncentrationen har varit som störst dvs blå och röd avdelning i tur

och ordning där också koncentrationerna motsvarar långt mycket högre värden än vad som är brukligt. Möjliga åtgärder bör även ta hänsyn till psykosociala arbetsmiljöfaktorer såsom att försöka att inte splittra en välmående arbetsgrupp som också kan bidra till känsla av oro för de anställda.

Exponering för mögelsporer påverkar människor olika, vissa är mer benägna än andra att få besvär därmed är det också mycket svårt att ge en uppskattning på hur snabbt åtgärd behöver genomföras, sannolikt är detta ett problem som byggts på över lång tid. Denna bild delas av Arbetsmiljömedicin i Lund likaså arbetsmiljöverket där inga rekommendationer kan ges generellt.

För läkargruppen:

Ola Konradson
Företagsläkare
Avonova Hälsa AB
Ågatan 40
374 38 Karlshamn
0454-30 40 70

För arbetsmiljöingenjörsgruppen:

Oylum Yilmaz
Arbetsmiljöingenjör
Avonova Hälsa AB
Ellingevägen 18
241 38 Eslöv
0413- 57 82 00

Datum
2022-08-11

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Handläggare
Alf Svensson, 0456-81 60 41
alf.svensson@solvesborg.se*Bilaga till tjänsteskrivelse;***Förslag till lösning på lokalbehov med anledning av fel i fastigheten Tärnan.****Bakgrund**

Under vintern 2021/22 uppvisade fastigheten Tärnan i Mjällby fel som medför risk för ohälsa hos brukare och personal och dålig arbetsmiljö för personalen. Efter en genomförd fastighetsteknisk utredning har i fastigheten påvisats bl a kloranisoler som uppkommer vid kritisk fukthalt i organiska byggkomponenter. Halterna varierar dock inom byggnaden och är högst i de flyglar där boendelägenheterna är belägna (ej rödmarkerade flyglar i skissen över Tärnan längst ned).

Företagshälsovården sammanfattar sitt utlåtande (inkom 2022-06-02) enligt följande:

”Sammanfattning: Resultatet av undersökningarna kan medföra allvarliga konsekvenser för boende och personal. Omfattande renoveringsarbete bör skyndsamt utföras för att åtgärda problemområden och då framför allt där mögelkoncentrationen har varit som störst dvs blå och röd avdelning i tur och ordning där också koncentrationerna motsvarar långt mycket högre värden än vad som är brukligt. Möjliga åtgärder bör även ta hänsyn till psykosociala arbetsmiljöfaktorer såsom att försöka att inte splittra en välmående arbetsgrupp som också kan bidra till känsla av oro för de anställda.

Exponering för mögelsporer påverkar människor olika, vissa är mer benägna än andra att få besvär därmed är det också mycket svårt att ge en uppskattning på hur snabbt åtgärd behöver genomföras, sannolikt är detta ett problem som byggts på över lång tid. Denna bild delas av Arbetsmiljömedicin i Lund likaså arbetsmiljöverket där inga rekommendationer kan ges generellt”.

Behov fanns således att finna annan lokalisering av nuvarande verksamheter i Tärnan:

- *ca 21 boendelägenheter

- *dagverksamhet för dementa (2 grupper, dagtid, mån-fre)

- *produktionskök till SÄBO:t och närliggande hemtjänstbrukare med måltidsdistribution.

I Mjällby finns även SÄBO Svalan med maxkapacitet om 46 lägenheter/boenden. F n är endast 27 boendelägenheter nyttjade för SÄBO-ändamål. Detta då boendet ingår i Vård- och omsorgsförvaltningens omställningsplan för den kommunalt drivna SÄBO-verksamheten t f a etablerandet av den fristående SÄBO Timans stenar med 60 platser vid full volym (enligt reglerna i Lag om valfrihetssystem).

Utgångspunkter

Föreliggande förslag till lösningar utgår från att skapa bra förutsättningar för verksamheterna samtidigt som kostnaderna kan hållas tillbaka. Även ett en snabb evakuering från den ohälsosamma miljön ges prioritet.

Tärnanfastigheten

SÄBO-verksamheten med ca 21 boende överförs till redan lediga, eller snart lediga, utrymmen inom SÄBO Svalan. Härigenom kan de boende finnas kvar i Mjällby med omland, vilket för vissa brukare är en önskvärd styrande faktor.

Den inom Tärnanfastigheten bedrivna dagverksamheten för dementa (kallad Sunnanbo, efter ursprungslokalen) lokaliseras till Svalanfastighetens A-byggnad plan 1 där det tidigare var dagcentral.

Det inom Tärnanfastigheten belägna tillagningsköket kvarstannar inom Tärnan, men med i aktuella mindre skadade delar, genomförda reparationer (ytor med sandwichgolv med sågspån).

Till de flyglar som Sunnanbo bedrivit sin verksamhet inom Tärnan, och mellanliggande sammankopplande byggnadsdel (total yta ca 750 kvm), förs hemtjänstverksamheten från nuv lokaler i Svalan (nuvarande nyttjande ca 650 kvm). De ytor i Tärnan som föreslås nyttjas för hemtjänstgrupperna är funktionellt snarlika de som man lämnar på Svalan (mindre bostadslägenheter med toalett/dusch), vilket torde medföra endast marginella anpassningskostnader.

Svalanfastigheten med sina fyra huskroppar

För att ge plats för de från Tärnans SÄBO överförda brukarna nyttjas befintliga lediga lägenheter, samtidigt som lägenheter som tillfälligt nyttjats för annan omsorgsverksamhet, återförs till SÄBO-ändamål.

Dagverksamheten för dementa (kallad Sunnanbo, efter ursprungslokalen) lokaliseras till Svalanfastighetens A-byggnad plan 1 där det tidigare var dagcentral. Vissa omflyttningar av förråd m m måste därför ske från dessa lokaler till t ex källaren.

I Svalan flyttar befintligt Hemtjänst & HSL-personal som betjänar såväl SÄBO:ts brukare som omlandets hemsjukvårdsbehov till tillfällig Paviljon (*Expandia bilaga Ritning*) som placeras vid Tärnans tomt och vid behov även lokaler i Centrumhuset i Mjällby.

Motiv

Genom föreslagna åtgärder enligt ovan nyttjas befintliga lokaler så långt som möjligt. Inga längre tillfälliga eller provisoriska åtgärder inom fastigheten Tärnan för att begränsa de negativa effekterna av konstaterade fel, behöver vidtagas, vilket medför kostnadsreducering. Dock behövs tillfällig byggnad av paviljongtyp anskaffas för att inrymma verksamhet för hemtjänsten / HSL som behöver annan lokalisering som en kedjeeffekt härav under en 3 års period.

Stegplan

Steg 1

Modul byggnad typ Paviljong (*Expandia bilaga ritning*) beställs under slutet av Augusti månad 2022 för leverans under vecka 44-2022 vid Tärnans tomt som inrymmer hemtjänstens/hsl personal som idag är i Svalans lokaler.

Investerings kostnad bedöms uppgå till: 1.234 tkr samt en hyreskostnad per månad om 36 tkr

Montage etablering 680 tkr, Mark.Va-El 300 tkr samt framtida demontering 254 tkr samt med en månadshyra om 36 tkr.

Steg 2

Kvarvarande brukare inom SÄBO Tärnan (19 brukare) flyttar 7 platser under vecka 34 till Svalanfastigheten därefter resterande 12 platser under oktober-november 2022 till Svalanfastigheten.

Sunnanbos verksamhet på Tärnan flyttar till Svalanfastigheten under oktober-november 2022.

Tillagningsköket i fastigheten Tärnan blir kvar i befintlig flygel (vissa arbeten genomförs inom de delar av fastigheten Tärnan som behålles enligt ovan steg, görs behövlig reparation av korridor invid kök och mindre omklädnings rum invid kök.)

Steg 3

De flyglar och huskroppar inom fastigheten Tärnan som är mest behäftade med fel rivs.

Nya lokaler/byggnad byggs på Tärnan efter behovsanalys och som kan stå färdigt till 2025 för Hemtjänst/HSL (som är i provisoriska lokaler/Paviljong enl. Steg 1) och ev. nytt tillagnings kök, samt ev. SÄBO boenden framöver.

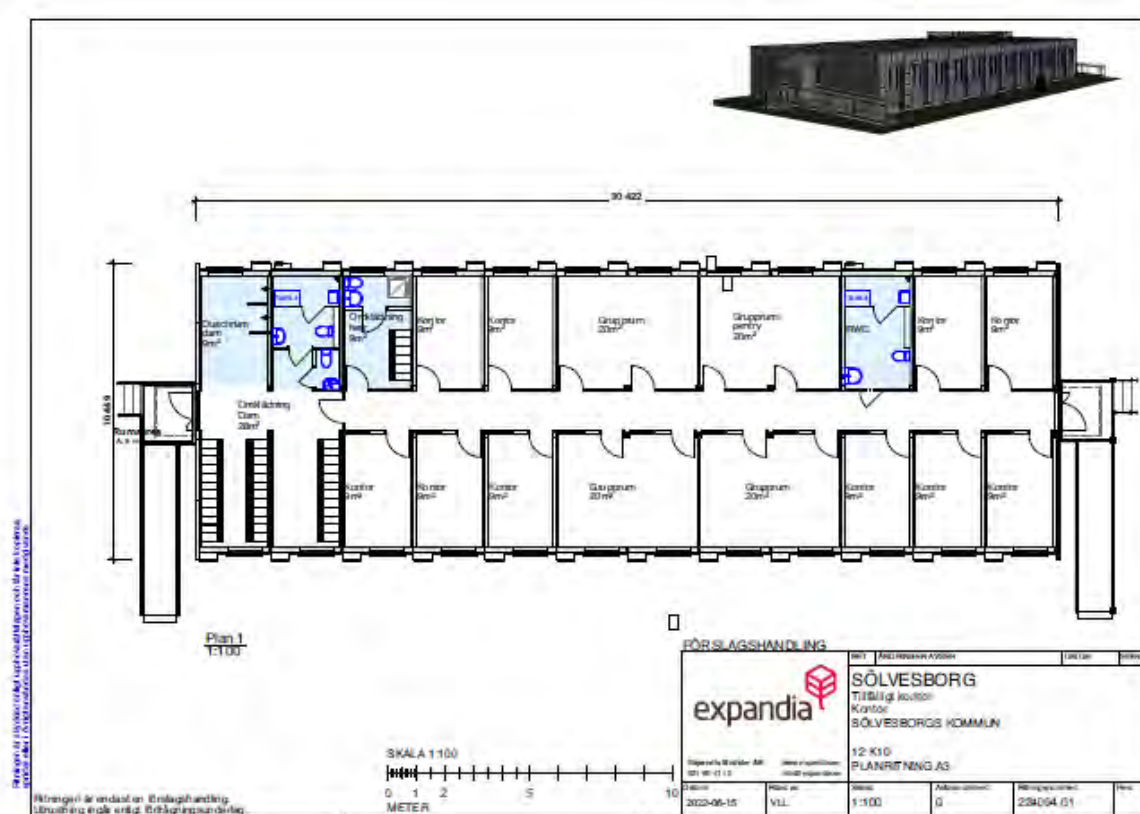
Förslag till beslut

- Att bevilja investering om anskaffande av Paviljong som placeras vid Tärnans tomt till en bedömd investerings kostnad om 1.300 tkr samt en hyreskostnad om 36 tkr/månad under 3 år.

Alf Svensson

Fastighetschef

Bilaga (Ny Paviljong enl. ritning Expandia)

Bilaga (Skiss över fastigheten Tärnan)

Figur 2 Golvkonstruktioner och dess utbredning

Kommunfullmäktige

KF § 98 Dnr 2022/187

Förslag om tilläggsanslag i 2022 års driftsbudget till Samhällsbyggnadsförvaltningen för grönyteskötsel och klottersanering

BESLUT

Kommunfullmäktige godkänner tilläggsanslag i 2022 års driftsbudget till samhällsbyggnadsförvaltningen för grönyteskötsel och klottersanering.

Kostnaden finansieras via motsvarande minskning av rörelseresultatet 2022.

Yrkande

Kith Mårtensson M och Bengt-Åke Karlsson M: bifall till förslaget, avslaget till tilläggsyrkandet.

Willy Söderdahl V, Roine Olsson S och Ulf Svensson C: bifall till förslaget med tilläggsyrkande att arbetet med klottersanering ska ske enligt inlämnad motion från vänsterpartiet KF 2022-02-28 § 26 (dnr 2022/55) ”motion om att göra Sölvesborgs väg- och järnvägstunnlar fina”

Propositionsordning

Ordförande ställer först proposition på kommunstyrelsens förslag och finner att kommunfullmäktige bifallit det.

Ordförande ställer därefter proposition på tilläggsyrkandet och finner att kommunfullmäktige avslår det.

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Centerpartiet (se närvarolista) reserverar sig mot beslutet

Ärendet i korthet

I ärendet föreslås att Samhällbyggnadsförvaltningen lämnas ett tilläggsanslag i 2022 års driftsbudget om 2 500 tkr varav 1 500 tkr avser utökad grönyteskötsel och 1 000 tkr avser klottersanering.

Kommunfullmäktige

Bakgrund

Det har under sommaren 2022 uppkommit behov av att förstärka och utöka grönyteskötseln i kommunen samt att påbörja arbetet med klottersanering i enlighet med beslutad klotterpolicy.

Beslutsunderlag

Kommunchef Lars Ericssons tjänsteskrivelse 2022-08-30.

KSAU § 123/2022.

KS § 121/2022.

Exp.

Samhällsbyggnadschefen
Kommunchefen
Ekonomichefen

Justerandes sign	Utdragsbestyrkande			

Kommunstyrelsen

Handläggare
Lars Ericsson, 0456-81 61 91
lars.ericsson@solvesborg.se

Mottagare
Kommunstyrelsen

Förslag om tilläggsanslag till Samhällbyggnadsförvaltningen i 2022 års driftsbudget.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att föreslå kommunfullmäktige att lämna tilläggsanslag i 2022 års driftsbudget enligt förslaget. Kostnaden finansieras via motsvarande minskning av rörelseresultatet 2022.

Påverkar beslutet barn/ungdomar, direkt eller indirekt?

☐ Ja, se bifogad barnchecklista.

☒ Nej, se förklaring nedan.

Förklaring (vid svar Nej ovan)

Förslagen i ärendet påverkar barn och unga endast marginellt.

Ärendet i korthet

I ärendet föreslås att Samhällbyggnadsförvaltningen lämnas ett tilläggsanslag i 2022 års driftsbudget om 2 500 tkr varav 1 500 tkr avser utökad grönyteskötsel och 1 000 tkr avser klottersanering.

Bakgrund

Det har under sommaren 2022 uppkommit behov av att förstärka och utöka grönyteskötseln i kommunen samt att påbörja arbetet med klottersanering i enlighet med beslutad klotterpolicy.

Bedömning

De identifierade behoven behöver finna sin lösning under 2022. Grönyteskötseln behöver främst förstärkas vad avser ogräsbekämpning av stensatta och hårdgjorda ytor (t ex gator, vägar, parkeringsplatser, gång- och cykelbanor) samt skötseln av rabatter och arrangemang.

Klottersaneringen behöver ske på de ytor som är värst drabbade och där klotter funnits sedan en tid.

Grönyteskötseln beräknas medföra ett anslagsbehov om 1 500 tkr för åtgärder fram till säsongsslutet och som längst till årsskiftet. Dessa behov bedöms kunna klaras genom att ta i anspråk gällande ramavtal med externa entreprenörer.

Klottersaneringen beräknas medföra ett anslagsbehov om 1 000 tkr för åtgärder fram till årets slut (så länge vädret tillåter). Dessa behov bedöms kunna klaras genom att ta i anspråk gällande ramavtal med externa entreprenörer.

De föreslagna tilläggsanslagen föreslås finansieras genom att ta i anspråk motsvarande delar av 2022 års budgeterade rörelseresultat.

Lars Ericsson
Kommunchef

Beslut sänds till:

Samhällsbyggnadschefen
Kommunchefen
Ekonomichefen

Kommunfullmäktige

KF § 99 Dnr 2018/236

Avsägelse av uppdrag som ersättare i kommunfullmäktige - Klas Johansson SD

BESLUT

Entledigandet godkänns.

Ärendet lämnas över till Länsstyrelsen i Blekinge.

Ärendet i korthet

Klas Johansson SD har begärt entledigande från uppdraget som ersättare i kommunfullmäktige.

Exp.

Klas Johansson
Länsstyrelsen i Blekinge
Gruppledare SD
Löneadministration
Kommunsekreteraren

Kommunfullmäktige

KF § 100 Dnr 2018/236

Fyllnadsval av uppdrag som revisor i Sölvesborgs kommun - SD

BESLUT

Kommunfullmäktige utser Klas Johansson SD som revisor i Sölvesborgs kommun fr.o.m. 2022-09-01 t o m 2022-12-31.

Ärendet i korthet

Nominering till fyllnadsval har inkommit från sverigedemokraterna som utser Klas Johansson SD som revisor i Sölvesborgs kommun.

Exp.

Klas Johansson SD
Gruppledare SD
Revisorerna Sölvesborg
Löneadministration
Kommunsekreteraren

Kommunfullmäktige

KF § 101 Dnr 2018/236

Fyllnadsval av uppdrag som revisor i Sölvesborgs kommun -S

BESLUT

Kommunfullmäktige utser Estika Besedes S som revisor i Sölvesborgs kommun fr.o.m. 2022-09-01 t o m 2022-12-31.

Ärendet i korthet

Nominering till fyllnadsval har inkommit från socialdemokraterna som utser Estika Besedes S som revisor i Sölvesborgs kommun

Exp.

Estika Besedes S
Gruppledare S
Revisorerna i Sölvesborg
Löneadministration
Kommunsekreteraren

Kommunfullmäktige

KF § 102 Dnr 2018/236

Avsägelse samt fyllnadsval av uppdrag som revisor i Västblekinge Miljö AB

BESLUT

Percy Persson SD:s entledigande godkänns fr.o.m. 2022-09-01.

Kommunfullmäktige utser Klas Johansson SD som revisor i Västblekinge Miljö AB t o m bolagsstämma 2023.

Ärendet i korthet

Nominering till fyllnadsval har inkommit från sverigedemokraterna som utser Klas Johansson SD som revisor i Västblekinge Miljö AB t o m bolagsstämma 2023.

Exp.

Percy Persson SD
Klas Johansson SD
Gruppledare SD
Västblekinge Miljö AB
Revisorerna i Sölvesborg
Löneadministration
Kommunsekreteraren

Kommunfullmäktige

KF § 103 Dnr 2018/236

Avsägelse samt fyllnadsval av uppdrag som revisor i Miljöförbundet Blekinge Väst

BESLUT

Arne Persson C:s entledigande godkänns fr.o.m. 2022-09-01.

Kommunfullmäktige utser Estika Besedes S som revisor i Miljöförbundet Blekinge Väst t o m 2022-12-31.

Ärendet i korthet

Nominering till fyllnadsval har inkommit från Socialdemokraterna som utser Estika Besedes S som revisor i Miljöförbundet Blekinge Väst.

Exp.

Arne Persson C
Gruppledare C
Gruppledare S
Miljöförbundet Blekinge Väst
Revisorerna i Sölvesborgs kommun
Löneadministration
Kommunsekreteraren

Kommunfullmäktige

KF § 104 Dnr 2022/96

Svar på motion om tilläggstrafik till kollektivtrafiken 2022

BESLUT

Kommunfullmäktige anser motionen besvarad.

Ärendet i korthet

Vid kommunfullmäktige 2022-03-28, väckte ledamot Ulf Svensson C motion om tilläggstrafik till kollektivtrafiken 2022, bilaga.

I motionen föreslås:

att Sölvesborgs trafikplanering med i sin planering av kollektivtrafiken ändrar eller gör om tidtabellerna för busstrafik att gälla som ovanstående så att flera har möjlighet att ta bussen.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens ordförande Louise Erixons motionssvar 2022-08-30.

Teknisk chef Magnus Runessons yttrande 2022-08-10.

KSAU § 124/2022.

KS § 122/2022.

Exp.

Ulf Svensson C
Teknisk chef

Svar på motion om tilläggstrafik till kollektivtrafiken 2022

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås anse motionen vara besvarad.

Bakgrund

Centerpartiet har, genom Ulf Svensson, inkommit med en motion till kommunfullmäktige. I motionen föreslås Kommunfullmäktige besluta:

- Att Sölvesborgs trafikplanering med i sin planering av kollektivtrafiken ändrar eller gör om tidtabellerna för busstrafik att gälla som ovanstående så att flera har möjlighet att ta bussen.

Bedömning

Motionen har remitterats till Samhällsbyggnadsförvaltningen som har inkommit med yttrande. I yttrandet beskriver förvaltningen att kollektivtrafiken och tilläggstrafiken i Sölvesborgs kommun huvudsakligen är planerad för boende i Sölvesborgs kommun för att kunna arbetspendla samt för att kunna ansluta till Resecentrum för vidare transport med tåg.

Kopplat till motionärens skrivelse angående linje 433 som i dag främst berättigas med anledning av skolelever, tror förvaltningen inte att en förlängd sträckning till Pukavik och därmed förlängd restid skulle ge fler resenärer. Däremot skulle det vara förenligt med en utökad kostnad.

Föreslagna förändringar av linjesträckning på linje 350 skulle öka restiden med ca 10 minuter vilket sannolikt till och med skulle kunna minska resandet ytterligare på linjen. Kostnaden för ändringen är, i dagens prisläge, ca 900 tkr/år samt ytterligare ett fordon om man inte drar ner turtätheten morgon och eftermiddag till varannan timme. Kostnaden för detta skulle innebära ytterligare 500 tkr/år. Några sådana budgetmedel för tilläggstrafik finns inte avsatta varesig i 2022 års budget eller i rambudget för 2023.

Tilläggas bör också att de föreslagna förändringarna i linjesträckningar av trafik som körs i Blekingetrafikens regi beslutas av regionen, och inte av kommunen. Däremot har kommunen möjlighet att framföra önskemål till regionen.

Med anledning av ovanstående föreslås kommunfullmäktige anse motionen vara besvarad.

Louise Erixon (SD)

Kommunstyrelsens ordförande

Motion ställd till Sölvesborgs kommunfullmäktige.

Beträffande Dnr 2022/30.

Tilläggsstrafik till kollektivtrafiken 2022

Vi från Centern har följande synpunkter och frågor:

Linje 433, 06,18, 15,10 och 16,22 från resecentrum trafikeras till Norje Skola även lov dagar och helgdagar.

Är detta måndag till fredag?

Linje 433 borde förlängas att vända i Pukavik, i stället för Norje skola. Detta i syfte att ha möjlighet till direkt anslutning till Olofström och Karlshamn.

Det som gjorts med busstrafiken till Hällevik-Hanö och Hörvik – Krokås, ser vi som mycket positivt.

Men det finns idag flera skäl till att förstärka busstrafiken österut, för att de uppsatta befolkningsmålen,

Arbetsplatserna utmed sträckan Mjällby – Norje , saknar idag möjlighet till arbetspendling.

Vi tänker då på Lagerbergs , Lyckeby stärkelse och Titan-X . För boende i Mjällby och utmed sträckan skulle en möjlighet att enkelt pendla till Blekinge Sjukhuset i Karlshamn.

Utmed vägen ligger Lörby Park, med Blekinges främsta förening för flickor.

Här finns även möjlighet för kommunen att växa befolkningsmässigt utmed sträckan Djupekås -Norje Boke. Här finns en tillväxtsfaktor att räkna med för bostäder med havsutsikt. Här finns möjligheter för besöksnäring med utmärkta möjligheter till bl.a. fritidsfiske och naturupplevelser.

I dag saknas en ordentlig kollektivtrafik i området. Med de priser på bl.a. drivmedel finns det all anledning att se över dessa sträckor som trafikeras med buss. Även att se till miljön för flera som då inte behöver ta bilen är av godo.

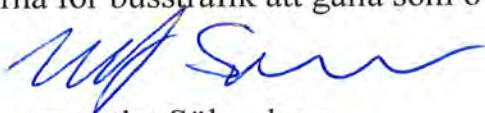
Vi ser en del av dessa mål kunde nås genom att ändra sträckningen på linje 350.

Så att den passerar Mjällby och att man löser det för resande från Ysane med beställningstrafik.

Detta skulle underlätta för besök på Mjällby Köpcenter för de som kommer österifrån, samt möjliggöra arbetspendling. Kollektivtrafikens roll i framtiden blir viktig när man ska knyta ihop näringsliv och befolkningsökning med Listerlandet och övriga Blekinge.

Centerpartiet vill:

Att Sölvesborgs trafikplanering med i sin planering av kollektivtrafiken ändrar eller gör om tidtabellerna för busstrafik att gälla som ovanstående så att flera har möjlighet att ta bussen.

Ulf Svensson, Centerpartiet Sölvesborg.

2022-03-28.

Kommunfullmäktige

KF § 105 Dnr 2022/111

Svar på motion om att öka trivseln bland våra äldre

BESLUT

Kommunfullmäktige bifaller motionen

Ärendet i korthet

Vid kommunfullmäktige 2022-04-25, väckte ledamot Ulf Svensson C motion om att öka trivseln bland våra äldre, bilaga.

I motionen föreslås:

en utredning startar snarast med syftet att ge våra äldre en trevligare och intressantare tillvaro genom Ung Omsorg.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens ordförande Louise Erixons motionssvar 2022-08-30.

VON § 48/2022.

BUN § 40/2022.

KSAU § 125/2022.

KS § 123/2022.

Exp.

Ulf Svensson C

VON

BUN

Svar på motion – öka trivseln bland våra äldre

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås bifalla motionen.

Bakgrund

Centerpartiet har, genom Ulf Svensson, inkommit med en motion till kommunfullmäktige. I motionen föreslås Kommunfullmäktige besluta:

- En utredning startar snarast med syftet att ge våra äldre en trevligare och intressantare tillvaro genom Ung Omsorg.

Bedömning

Motionen har remitterats till Barn- och utbildningsnämnden samt Omsorgsnämnden som har inkommit med yttrande. I nämndernas yttranden framhåller de att intentionen i motionen är positiv och kan sannolikt påverka skolungdomar och samhället i avsedd riktning.

Omsorgsnämnden beslutade 2022-06-16 att föreslå kommunfullmäktige att ge nämnden i uppdrag att utreda hur kontakten mellan äldre och yngre skulle kunna öka genom ett samarbete med företaget Ung Omsorg. Detta i enlighet med motionens intentioner.

Med anledning av ovanstående föreslås kommunfullmäktige bifalla motionen.

Louise Erixon (SD)

Kommunstyrelsens ordförande

Motion till Sölvesborgs kommunfullmäktige, Öka trivslen bland våra äldre.

Sölvesborg har som många andra kommuner många äldre där det kan vara så att det är långt mellan mötena med den yngre generationen.

Då kan det bidra till att otrygghet och fördomar får fäste.

Centerpartiet i Sölvesborg vill att det ska finnas möjligheter att överbygga generationsklyftan. Genom Ung Omsorg som i första hand anställer högstadielärover med uppdraget att sätta guldkant på tillvaron för de äldre. Det kan handla om promenader med rullstolsbundna, att läsa högt ur dagens tidning men även att bara sitta ner och samtala då det inte är alla äldre som får regelbundna besök. Det är inte heller alla ungdomar som har en mor-eller en farförälder i sin närhet eller i livet så dessa möjligheter till mötet mellan generationer är oerhört viktigt ur flera aspekter. Ungdomarna får en förståelse hur det är att bli gammal och vad det innebär. Därför är det viktigt att ungdomarna får en inblick i arbetslivet inom äldreomsorgen och vården. Detta kan även ske i kommunal regi men vi ser att Ung Omsorg redan har ett fungerande koncept och att vi i kommunen kan använda oss av dem.

Jag vill att:

En utredning startar snarast med syftet att ge våra äldre en trevligare och intressantare tillvaro genom Ung Omsorg.

Ulf Svensson, Centerpartiet.

Norje 2022-04-11.

Kommunfullmäktige

KF § 106 Dnr 2022/156

Svar på motion om stärkt befolkningsskydd - uppgradera VMA - Hesa Fredrik

BESLUT

Kommunfullmäktige anser motionen besvarad.

Ärendet i korthet

Vid kommunfullmäktige 2022-06-20, väckte ledamot Daniel Berg S motion om stärkt befolkningsskydd – uppgradera VMA – Hesa Fredrik, bilaga.

I motionen föreslås:

Sölvesborgs kommun genomför en utredning om vilka kommundelar som saknar täckning och även vilka fastigheter i dessa delar som kan hysa en ljudsändare. Och därefter återkommer till Kommunfullmäktige med förslag till åtgärder, kostnader och tidsplan för detta.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens ordförande Louise Erixons motionssvar 2022-08-30.

Kris och beredskapssamordnare Anders Borgmans yttrande 2022-08-10.

KSAU § 126/2022.

KS § 124/2022.

Exp.

Daniel Berg S

Kris och beredskapssamordnare

Svar på motion om stärkt befolkningsskydd – uppgradera VMA, (Hesa Fredrk)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås anse motionen vara besvarad.

Bakgrund

Socialdemokraterna har, genom Birgit Birgersson Brorsson och Daniel Berg, inkommit med en motion till kommunfullmäktige. I motionen föreslås Kommunfullmäktige besluta:

- Sölvesborgs kommun genomför en utredning om vilka kommundelar som saknar täckning och även vilka fastigheter i dessa delar som kan hysa en ljudsändare. Och därefter återkommer till Kommunfullmäktige med förslag till åtgärder, kostnader och tidsplan för detta.

Bedömning

Motionen har remitterats till Kommunledningsförvaltningen som har inkommit med yttrande. I yttrandet beskriver förvaltningen att utredningen som motionärerna efterfrågar i att-satsen genomförs i samband med den risk- och sårbarhetsanalys (RSA) som kommunen genomför vart fjärde år.

Arbetet med RSA:en kommer att påbörjas under hösten 2022 och ska vara beslutad av Kommunfullmäktige senast i oktober 2023. Detta då en ansökan om utökning av VMA till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör inkludera en motivering utifrån kommunens RSA eller civilt försvar. Det som föreslås i motionen är således redan inplanerat som del av en utredning som aviserats. Detta fick också en av motionärerna kännedom om på ett möte mellan Länsstyrelsen och Kommunstyrelsens presidium den 5/5 då ämnet behandlades.

Med anledning av ovanstående föreslås kommunfullmäktige anse motionen vara besvarad.

Louise Erixon (SD)

Kommunstyrelsens ordförande

Motion om stärkt befolkningsskydd – uppgradera VMA, (Hesa Fredrk)

En orolig omvärld ger oss anledning att stärka vårt befolkningsskydd i hela kommunen. Viktigt Meddelande till Allmänheten, VMA, är ett system för att varna människor om att något allvarligt har hänt som omedelbart hotar liv, hälsa, egendom eller miljö.

Människor måste snabbt få larm via ett fungerande och effektivt varningssystem. Varningar måste också kunna användas ifall det blir aktuellt att evakuera ett område.

Systemet med VMA, (även kallad Hesa Fredrik) testas fyra gånger per år och det verkar fungera bra där den kan höras men vi kan inte höra den vare sig i Hällevik eller Norje.

Enligt MSBs karta finns det ett par ljudsändare placerade i Mjällby och ett stort antal i centrala Sölvesborg men i övriga kommundelar finns det inte en enda.

Därför föreslår vi att:

- Sölvesborgs kommun genomför en utredning om vilka kommundelar som saknar täckning och även vilka fastigheter i dessa delar som kan hysa en ljudsändare. Och därefter återkommer till Kommunfullmäktige med förslag till åtgärder, kostnader och tidsplan för detta.

Birgit Birgersson Brorsson
 Daniel Berg

Socialdemokraterna i Sölvesborg

Kommunfullmäktige

KF § 107 Dnr 2022/219

Interpellation till kommunstyrelsens ordförande eller vice ordförande avseende åtgärder för energibesparingar

BESLUT

Kommunfullmäktige beslutar att interpellationen får ställas.

Interpellationen anses besvarad.

Kommunstyrelsens vice ordförande Kith Mårtenssons svar biläggs.

Ärendet i korthet

Ledamot Willy Söderdahl, V, ger in bifogad interpellation, 2022-09-19, till kommunstyrelsens ordförande eller vice ordförande avseende åtgärder för energibesparingar.

Bakgrund

Arbetsordning för Kommunfullmäktige FFS 1.1 - Interpellationer (4 kap 19 §, 5 kap 59-63 §§)

§ 31

En interpellation ska vara skriftlig och egenhändigt undertecknad av en ledamot.

Den bör ges in till kommunstyrelsens kansli senast tre arbetsdagar före det sammanträde vid vilket ledamoten avser att ställa den.

En ersättare får lämna in en interpellation under ett sammanträde, om ersättaren tjänstgör som ledamot vid sammanträdet.

En interpellation bör besvaras senast under det sammanträde som följer närmast efter det då interpellationen ställdes.

Ett svar på en interpellation ska vara skriftlig. Uppgift om att interpellationssvar kommer att lämnas vid visst sammanträde bör tas in i kungörelsen.

Den ledamot som har ställt interpellationen bör få del av svaret dagen före den sammanträdesdag, då svaret ska lämnas.

Om en interpellation avser förhållanden i ett sådant företag som avses i 3 kap 17 eller 18 §§ kommunallagen, får den ordförande till vilken

Kommunfullmäktige

interpellationen har ställs överlämna till en av fullmäktige utsedd ledamot i företagets styrelse att besvara interpellationen.

Exp.

Willy Söderdahl

Interpellation till kommunstyrelsens ordförande eller vice ordförande.

Åtgärder för energibesparingar.

Det har inte undgått någon att märka av högre energipriser, som delvis beror på tillgången till energi. Det har också förvarnats om nedstängning av elleverans som en möjlighet att ransonera den energi som finns tillgänglig.

En del kommuner har också påbörjat sitt arbete för att välja ut vad om måste prioriteras och vad som kan stängas ner. Även om de styrande i Sölvesborg tar sitt förnuft till fånga och avstår från att bygga den på torget planerade isbanan, så måste det till ytterligare åtgärder. Vi anser att kommunen bör vara den som tar på sig ledartröjan i detta läge.

Vilka åtgärder avser kommunledningen att vidta för att mildra verkningarna av den förutspådda bristen på elkraft?

Willy Söderdahl

Vänsterpartiet i Sölvesborg

Datum
2022-09-22**Kommunledningsförvaltningen**

Handläggare
Kith Mårtensson 0456/816000 vxl
kith.martensson@solvesborg.se

Svar på interpellation angående Åtgärder för energibesparingar.

Fullmäktigeledamot Willy Söderdahl har 2022-09-19 ställt följande interpellation till Kommunstyrelsens ordförande eller dess förste vice ordförande:

Åtgärder för energibesparingar.

Det har inte undgått någon att märka av högre energipriser, som delvis beror på tillgången till energi. Det har också förvarnats om nedstängning av elleverans som en möjlighet att ransonera den energi som finns tillgänglig.

En del kommuner har också påbörjat sitt arbete för att välja ut vad som måste prioriteras och vad som kan stängas ner. Även om de styrande i Sölvesborg tar sitt förnuft till fånga och avstår från att bygga den på torget planerade isbanan, så måste det till ytterligare åtgärder. Vi anser att kommunen bör vara den som tar på sig ledartröjan i detta läge.

Vilka åtgärder avser kommunledningen att vidta för att mildra verkningarna av den förutspådda bristen på elkraft?

Willy Söderdahl

Vänsterpartiet i Sölvesborg

Då Kommunstyrelsens ordförande är sjukskriven så svarar jag:

Kommunchefen har tillsatt en arbetsgrupp under krissamordnarens ledning med uppdrag att:

”samla berörda verksamheter för att analysera situationen vad avser vår elförbrukning, omvärldsbevaka, överväga och föreslå besparings- och effektiviseringsåtgärder. Gruppen ska även skaffa överblick för att vi ska kunna rapportera till Länsstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap m fl myndigheter inom området i den aktuella frågeställningen”.

Förutom krissamordnaren ingår i gruppen fastighetschef, teknisk chef, samhällsbyggnadschef, förvaltningschef Barn och utbildning (representerar även kollegorna), kommunikationschef, säkerhetschef. Bolagscheferna och förbundscheferna hålls informerade om arbetet och kan adjungeras.

Arbetsmodell för gruppens arbete är tänkt enligt följande:

I första steget ingår att finna enkla åtgärder, t ex stänga av exempelvis fontäner med energislukande pumpar, belysning av offentliga byggnader efter arbetstid och ”andra i sammanhanget lågt hängande frukter”. Även information till alla anställda med uppmaning att bidra till energibesparingarna ingår i denna fas.

Steg två tänks vara åtgärder som måste förankras i flera led. Det kan handla om att avstå från ”elintensiva åtaganden” som utförs i olika samarbeten, exempelvis där flera förvaltningar är berörda.

Steg tre är åtgärder som är mer omfattande och principiella och därför kräver politiska beslut. Det är beslut som t ex att anläggningar ska stänga eller stora ändringar av temperaturer eller öppettider. Även förslag om investeringar som medför lägre energiförbrukning bör hanteras i detta steg.

Det är min och Samstyrets förhoppning att vi via de sakkunnigas arbete i ovan refererad Arbetsgrupp dels direkt kan vidta åtgärder som inte kräver politiska beslut, som lindrar effekten av den befarande bristen på elektricitet. Även underlag till mer principiella förslag om sådana åtgärder vilka bör underkastas en politisk prövning bör kunna fås genom detta arbete.

Sölvesborg dag som ovan

Kith Mårtensson
Kommunstyrelsens förste vice
ordförande

Kommunfullmäktige

KF § 108 Dnr 2022/2

Meddelande

BESLUT

Meddelandena läggs till handlingarna.

Meddelande

1.
Sölvesborgs kommun Lekmannarevisorerna – Granskning av
entreprenadinköp – Sölvesborgs Energi och Vatten AB – juni 2022, bilaga.
2. 2022/196 2022.2544
Sölvesborgs kommun Revisorer – Granskning av verkställighet av
kommunfullmäktiges beslut, bilaga
3. 2022/139
Karlskrona kommun, kommunfullmäktiges beslut § 120 –
Revisionsberättelse och årsredovisning 2021 samt ansvarsfrihet för
styrelsen i Samordningsförbundet i Blekinge.
4.
Karlskrona kommun, kommunfullmäktiges beslut § 121 -
Kommunsamverkan Cura Individutveckling, revisionsberättelse och
årsredovisning 2021.
5.
Karlshamns kommun, kommunfullmäktiges beslut § 119/2022 - Tillägg till
Miljöförbundet Blekinge Väst förbundsordning – tillsyn av försäljning av
sprängämnesprekursorer
6.
Karlshamns kommun, kommunfullmäktiges beslut § 120/2022 – Taxa för
tillsyn av försäljning av sprängämnesprekursorer.
7. 2022/139
Regionfullmäktiges beslut § 114/2022 – Ansvarsfrihet
Samordningsförbundet Finsam 2021.
8.
Sveriges Kommuner och Regioner meddelar statistik från landets
kommuner och regioner gällande digitala sammanträden under 2021.
9.
Vård- och omsorgsförvaltningens rapportering 16 kap 6 f § gällande ej
verkställda beslut enligt 4 kap 1 § i Socialtjänstlagen.

Kommunfullmäktige

10.

Redovisning av inkomna, inte besvarade motioner:

- Motion om att göra Sölvesborgs väg- och järnvägstunnlar fina; Rebecca Wald V och Willy Söderdahl V, (Dnr 2022/55, inkom 2022-02-22.)
- Motion - Gör Sölvesborg till en fristad för förföljda konstnärer; Willy Söderdahl V och Rebecca Wald V, (Dnr 2022/78, inkom 2022-03-18.)
- Motion om Solpaneler på kommunala byggnader; Willy Söderdahl V och Rebecca Wald V, (Dnr 2022/112, inkom 2022-04-19.)

Granskning av entreprenadinköp

Sölvesborgs Energi och Vatten AB

Juni 2022

Rebecca Lindström

Jesper Häggman

Casper Wessén

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av Sölvesborgs Energi och Vatten AB:s lekmannarevisorer genomfört en granskning av entreprenadinköp. Granskningens syfte är att bedöma om styrelsen för Sölvesborgs Energi och Vatten AB har en tillräcklig intern kontroll avseende entreprenadinköp.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att styrelsen för Sölvesborgs Energi och Vatten AB inte helt har en tillräcklig intern kontroll avseende entreprenadinköp.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
Har riktlinjer för beställning av entreprenadtjänster upprättats och efterlevs?	Nej	
Har skriftliga avtal/beställningar upprättats avseende granskade leverantörer och är de upphandlade?	Ja	
Sker attest av leverantörsfakturor på ett ändamålsenligt sätt?	Ja	
Sker uppföljning/kontroll/stickprov och utvärdering av entreprenadinköp?	Delvis	

Rekommendationer

Efter genomförd granskning rekommenderar vi styrelsen att vidta följande åtgärder:

- Sölvesborgs Energi och Vatten AB bör tillse att det upprättas processbeskrivningar, riktlinjer, rutinbeskrivningar och mallar för inköp av entreprenadinköp där hela kedjan från beställning till uppföljning och utvärdering beaktas. Bolaget bör även tillse att ett fullständigt systematiskt arbetssätt inrättas för dokumentation av entreprenadinköp. Detta för att stärka den interna kontrollen inom området och göra hanteringen mindre sårbar och personberoende.
- Sölvesborgs Energi och Vatten AB bör säkerställa att framtida avvikelislistor avseende ÄTA-arbeten innehåller information om vem som har fattat beslut att godkänna/avslå en åtgärd samt när och hur beslut att godkänna/avslå en åtgärd har fattats.
- I syfte att stärka den interna kontrollen bör Sölvesborgs Energi och Vatten AB se över riskområden inom entreprenadinköp och vid behov koppla kontrollpunkter/risker till detta.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte och revisionsfrågor	3
Revisionskriterier	3
Avgränsning	4
Metod	4
Granskningsresultat	5
Ägardirektiv	5
VD-instruktion	5
Organisation	6
Riktlinjer	7
Iakttagelser	7
Bedömning	8
Avtal/beställningar	9
Iakttagelser	9
Bedömning	15
Attest av leverantörsfakturor	15
Iakttagelser	15
Bedömning	17
Uppföljning/kontroll/stickprov och utvärdering	17
Iakttagelser	17
Bedömning	20
Samlad bedömning	21
Rekommendationer	21

Inledning

Bakgrund

Enligt Kommunallagen 12 kap. 1 § ska revisorerna årligen granska i den omfattning som följer av god revisionssed all verksamhet som bedrivs inom nämndernas eller fullmäktigeberedningarnas verksamhetsområden. De granskar på samma sätt, genom de revisorer eller lekmannarevisorer som utsetts i juridiska personer enligt 10 kap. 2-6 §§, även verksamheten i de juridiska personerna.

Lekmannarevisorerna ska pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig. Det regleras även i Aktiebolagslagen (ABL) 10 kap. 3 §.

Sölvesborgs Energi och Vatten AB:s ansvars- och arbetsområden är energi-, fjärrvärme- och vattendistribution, fibernät för kommunikation mellan kund och operatör, entreprenader inom mark och anläggning och elförsäljning. Bolaget köper årligen entreprenadtjänster för betydande belopp. I planering och genomförande måste det finnas god ordning, struktur och kontroll. Brister kan leda till merkostnader eller att inte förväntad funktion och kvalitet uppnås. Brister i kontroll kan också öppna upp för oegentligheter där bolagets förtroende och anseende kan skadas.

Lekmannarevisorerna i Sölvesborgs Energi och Vatten AB har utifrån sin riskanalys bedömt det som väsentligt att genomföra en granskning avseende styrelsen för Sölvesborgs Energi och Vatten AB:s interna kontroll avseende entreprenadtjänster.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om styrelsen för Sölvesborgs Energi och Vatten AB har en tillräcklig intern kontroll avseende entreprenadinköp.

Följande revisionsfrågor används för att svara mot syftet:

1. Har riktlinjer för beställning av entreprenadtjänster upprättats och efterlevs?
2. Har skriftliga avtal/beställningar upprättats avseende granskade leverantörer och är de upphandlade?
3. Sker attest av leverantörsfakturor på ett ändamålsenligt sätt?
4. Sker uppföljning/kontroll/stickprov och utvärdering av entreprenadinköp?

Revisionskriterier

För samtliga revisionsfrågor:

- Kommunallagen/aktiebolagslagen
- Ägardirektiv/bolagsordning
- Attest- och delegationsordning
- Interna policyer och riktlinjer
- Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader
- Upprättade avtal

Avgränsning

Granskningen avgränsas till 3 beställningar/entreprenadinköp där projekten pågår eller är avslutade under perioden 2020-06-30-2021-06-30 och bokförda som entreprenadinköp. Granskningen avser i huvudsak revisionsår 2021.

Metod

Vi har genomfört en dokumentgranskning av styrande dokument samt avtal/beställningar/fakturor för att verifiera uppdrag, priser m.m. för att vidimera att levererade varor och tjänster samt att leverantörsfaktura stämmer överens med avtal, beställning och attest.

Intervjuer har genomförts med VD, projektledare samt ekonomichef för att få en bild av hur verksamheten arbetar med ovan nämnda kontrollfrågor.

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Granskningsresultat

Ägardirektiv

I ägardirektiv för Sölvesborgs Energi och Vatten AB¹ anges att syftet och målsättningen för bolagets verksamhet är, utöver vad som anges i bolagsordningen, att bolaget ska drivas med hänsyn till miljö och samhällelig ekonomisk nytta på affärsmässiga grunder för att aktivt påverka utvecklingen av Sölvesborgs kommuns energiförsörjning, vattenförsörjning/avloppshantering, IT-infrastruktur samt mark- och anläggningsentreprenad genom att verka för att kunderna inom i första hand Sölvesborgs kommun får tillgång till bolagets nyttigheter, till ett konkurrenskraftigt pris med god och efterfrågad kvalitet.

Bolaget ska följa policies i Sölvesborgs kommun som är koncernövergripande, samt aktivt delta i samhällsutvecklingen där de egna områdena berörs. Särskilt ska beaktas arbetet med riskpolicies och beredskapsplaner och annat som omfattas av samhällets skyddsåtgärder. Bolaget ska med sin verksamhet bidra med att utveckla Sölvesborg som attraktiv boende- och verksamhetsort.

Ändamålet med verksamheten kan specifikt beskrivas enligt följande:

- Vatten- och avloppsverksamheten ska särskilt arbeta för att trygga leveranser av vatten samt att omhändertagandet av avloppsvatten sker med största möjliga hänsyn till miljön.
- Produktion av energi ska i största möjliga mån ske med förnyelsebara energikällor och erbjudas till så många som det är ekonomiskt möjligt.
- IT-infrastrukturverksamheten utgörs av kanalisation och ledning men ej tjänster.
- Elnätet ska erbjuda trygga leveranser utan avbrott.

Bolaget ansvarar för att kommunfullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas.

Kommunfullmäktiges godkännande ska inhämtas såvitt avser:

- a) ändring av bolagsordning;
- b) ändring av aktiekapital;
- c) fusion av företag;
- d) bildande eller förvärv av dotterföretag;
- e) avyttring av dotterbolagsaktier;
- f) uppstart av nya och nedläggning av gamla verksamhetsområden;
- g) större investering;

VD-instruktion

I VD-instruktion², som är en instruktion från styrelsen i Sölvesborgs Energi och Vatten AB till bolagets VD, anges vad VD ansvarar för inom bl.a. följande områden:

¹ Ägardirektiv för Sölvesborgs Energi och Vatten aktiebolag. Antagen av KF 2016-03-21 § 26.

² Instruktion från styrelsen i Sölvesborgs Energi och Vatten AB. Fastställd av styrelsen 2021-12-02.

- Ansvar och befogenheter för verkställande direktören
- Budget, planer
- Firmateckning
- Fullmakt, attest
- Redovisning och rapportering
- Intern kontroll
- Investeringar

Av VD-instruktionen framgår inte någon specifik information avseende entreprenadinköp. Kopplat till investeringar framgår dock följande:

- VD skall tillse att beslutade investeringar genomförs inom av styrelsen uppställda och godkända ramar.
- Om av styrelsen godkänd investeringsram för enskilt ärende befaras bli överskriden måste styrelsen informeras enligt de besluts- och rapportformer som lagts fast för ärendet.

Vidare framgår följande kopplat till firmateckning:

- Firman tecknas förutom av styrelsen i sin helhet av ordförande, vice ordförande och VD, två i förening.
- VD har enligt ABL rätt att teckna firman i vad avser den löpande verksamheten. Här i inbegrips inte upptagande av lån, köp eller försäljning av fast egendom eller aktier, borgensåtaganden, eller eljest binda bolaget vid långfristiga åtaganden för vilka ärenden styrelsen tecknar firman.
- För verksamheten inom bolaget gäller tills vidare följande gränser för beslut.
 - Beslut innefattande ekonomiska åtagande inom av styrelsen fastställd budget fattas av VD
 - Beslut innefattande väsentliga ekonomiska åtagande utöver av styrelsen fastställd budget fattas styrelsen
- Sedan beslut fattats enligt ovan äger VD och andra som utses handlägga ärendet som ett löpande ärende enligt ABL samt enligt gällande attestinstruktion.

Vid händelser och förhållanden som inte täcks av VD-instruktionen gäller att VD skall tillämpa följande principiella förhållningssätt:

- VD skall aktivt initiera de åtgärder som krävs för att bolagets intressen tillgodoses på bästa sätt, när beslut av styrelsen inte kan avvaktas.

Organisation

Bolaget är, under VD, organiserat genom tre sektioner, VA-sektionen som leds av VA-chef med 13 anställda, ekonomisektionen som leds av ekonomichef med 5 anställda samt tekniksektionen som leds av teknikchef med 25 anställda. I ledningsteamet finns även verksamhetsutvecklare och marknadschef anställda.

Riktlinjer

Revisionsfråga 1: Har riktlinjer för beställning av entreprenadtjänster upprättats och efterlevs?

Iakttagelser

Bolaget har upprättat en rutin för inköp och upphandling³. Av rutinen framgår att bolaget har en upphandlingsansvarig som i normalfallet hanterar upphandlingsprocessen. Upphandlingsansvarig är den inom koncernen som svarar för sakkunskap inom området och rådande lagstiftning. Upphandlingsprocessen består av förfrågningsunderlag, anbudsöppningar, tilldelningsbeslut, avtalsuppföljningar etc. Den upphandlande avdelningen/sektionen bistår med teknisk kompetens. Pris-, kvalitet- och miljökrav/jämförelse ställs vid upphandling där så är möjligt och Upphandlingsmyndighetens upphandlingskriterier eller motsvarande bör användas.

Beställaren av en vara eller tjänst ansvarar för att leverantörsbedömning utförs. Bedömningen syftar till att klargöra leverantörens förmåga att leverera varor och tjänster som överensstämmer med koncernens kvalitets- och miljökrav vid direkta inköp. Bl.a. kontrolleras följande:

- Leverantörskontroll (ekonomi).
- Leverantören ska vara fri från skuld för skatter och sociala avgifter hos Skatteverket.
- Leverantören ska vara registrerad för F- skatt hos Skatteverket.
- Val av miljöanpassade produkter/tjänster
- Genomgång av ramavtal (krav)
- Pris

Under revisionsfråga 2 sker stickprov avseende tre entreprenadinköp. Vi har för dessa bl.a. fått del av anbudsutvärderingar via vilka vi verifierat att leverantörsbedömningar har skett för samtliga tre stickprov.

Avtalsslutande görs av budgetansvarig chef eller av firmatecknare.

I rutin för inköp och upphandling beskrivs vidare beloppskriterier och regler för direktupphandling enligt LOU respektive LUF. Regler och beloppskriterier för förenklat respektive öppet upphandlingsförfarande anges.

Som komplement till regler för direktupphandling finns en checklista framtagen. Checklistan beskriver hur man inom bolaget ska gå tillväga vid en direktupphandling enligt LUF och LOU. Checklistan omfattar ett par kontrollfrågor avseende om ramavtal finns eller om behovet är återkommande. Instruktioner för vem som genomför upphandlingen, i vilken omfattning den ska konkurrensutsättas samt regler för leverantörskontroll, val av leverantör, underrättelse, avtal och dokumentation anges baserat på upphandlingsbeloppets storlek.

Förutom ovan nämnd rutin finns inga upprättade riktlinjer, rutinbeskrivningar, mallar etc för beställning av entreprenadtjänster. Det finns heller inga upprättade

³ 8.1.3.1.1 Rutin för inköp och upphandling. Framgår ej huruvida rutinen är antagen av styrelsen. Framgår heller ej datum för upprättande.

riktlinjer/rutinbeskrivningar som specificerar när ÄTA (rent procentuellt kopplat till anbudssumman) behöver upp för nytt beslut.

Vid intervju med företrädare från bolaget förklaras att stora delar av bolagets arbete sker via ramavtal som handlas upp på ett år med option på upp till fyra år.

Vidare förklaras att det finns risker vid entreprenadval såsom konkurser och/eller att bolaget inte har gjort tillräckliga förundersökningar innan förfrågningsunderlag. Inför varje projekt förs en intern dialog om entreprenadform. Bolaget har använt upphandlingsformen partnering⁴ vilket de finner lyckosamt. Att bolaget är litet innebär dock en utmaning vid partnering då man har svårt att hinna gå igenom alla uppgifter. Detta beror dels på att man inte har tillräckligt med personella resurser dels på att partnering kräver en hel del insatser. Partnering innebär också att avtalen till viss del blir förtroendebaserade då det inte finns lika tydliga ramar som i andra upphandlingsförfaranden.

Vid beslut om investeringar förklaras att bolaget utgår från "strategiplanen" som sträcker sig till år 2028. Planen grundar sig i genomförd inventering av status på enskilda nät samt vilka behov som finns för respektive nät. Detta arbete gav upphov till en tidplan som årligen revideras i styrelsen och behandlas i fullmäktige. Kopplat till strategiplanen finns även en mer operativ plan som endast behandlas i styrelsen. I den framgår vilka projekt som ska genomföras i egen regi och vilka som ska vara föremål för upphandling.

Till den strategiska planen kopplas en investeringsbudget som löper på 10 år med en årlig revidering som blir en ettårig investeringsbudget med beslut i oktober varje år. Utifrån den tas en detaljerad plan fram med tillhörande kalkyl.

Om investeringen leder till en upphandling, förbereder upphandlade tekniska konsulter förfrågningsunderlaget. Vid annonsering tar bolaget hjälp av kommunens upphandlingsavdelning. Inget igångsättningsbeslut fattas av styrelsen utan de beslutar om budget. Samarbetet med kommunen uppges fungera väl. Det är VD som tecknar avtal på delegation.

Det finns ingen projektbeskrivning eller rutin för projektarbete utan mycket faller enligt uppgift inom ramen för upprättad VD-instruktion.

Vi noterar att angivna prisbasbelopp i aktuella styrdokument behöver ses över och uppdateras. Detta förklaras dock vara ett arbete som är på gång.

Bedömning

Har riktlinjer för beställning av entreprenadtjänster upprättats och efterlevs?

Nej.

Vi grundar vår bedömning på att det saknas riktlinjer och rutinbeskrivningar avseende beställning av entreprenadtjänster. De dokument som finns som berör området är på en

⁴ Partnering är en modell för strukturerad samverkan och innebär att parterna arbetar med ett gemensamt förhållningssätt, mot gemensamma mål, med gemensam organisation och med gemensam ekonomi. Resurser ska användas på bästa sätt, med projektets bästa i fokus. Överenskommelser om problemlösningsmetoder och en aktiv samverkan för kontinuerligt mätbara förbättringar är också grundläggande komponenter i partnering.

övergripande nivå och de anger inte detaljerat hur t.ex. beställningsarbetet ska utföras och dokumenteras. Det finns heller inte några riktlinjer avseende hantering av förändring av avtal/beställning, vilket bedöms som en brist. Avsaknad av dokumenterade processbeskrivningar, riktlinjer och rutinbeskrivningar gör hanteringen sårbar och personberoende, samt att det medför en risk att det inte finns tillräckligt med kontroll över hur beställningar sker och att dessa sker på ett korrekt vis. Då det saknas dokumenterade riktlinjer och rutinbeskrivningar för entreprenadtjänster kan vi inte bedöma efterlevnaden av sådana.

Avtal/beställningar

Revisionsfråga 2: Har skriftliga avtal/beställningar upprättats avseende granskade leverantörer och är de upphandlade?

Iakttagelser

Vi har i vår granskning genomfört tre stickprov avseende entreprenadinköp. Nedan återges de iakttagelser vi gjort inom ramen för respektive stickprov.

Utbyggnation av containerhall inkl. renshantering

Valt projekt avser om- och tillbyggnad av containerhall samt renshantering i syfte att modernisera avloppsreningsverket i Nordersund. Omfattningen på projektet framgår i detalj av handlingar angivna i upprättat entreprenadkontrakt (§ 1.2). I stora drag innebär omfattningen att entreprenören (AF Bygg Syd AB) ska leverera en fullt färdig och fungerande produkt till bolaget. För projektet erforderliga arbeten som ligger utanför arbetsområdets gränser ska ingå i projektet.

För projektet har vi fått del av ett antal dokument, däribland Administrativa föreskrifter för utförandeentreprenad. Dokumentet, som är ett upphandlingsdokument, innehåller information om allmän orientering (kontaktuppgifter, orientering om objektet etc) upphandlingsföreskrifter (former för upphandling, förfrågningsunderlag, anbudsgivning etc), entreprenadföreskrifter (omfattning, utförande, organisation, tider, ekonomi etc) samt allmänna arbeten och hjälpmedel (etablering av arbetsplats, inmätning och utsättning etc).

Totala kostnader för projektet förkalkylerades av ansvarig inom bolaget till 15 000 tkr. Efter att samtliga anbud kommit in och ställning tagits till dessa landade det vinnande anbudet på 15 960 tkr. Vi har tagit del av det vinnande anbudet och kan konstatera att kontraktssumman stämmer. Av anbudet framgår även kort information om ersättning vid ÄTA-arbeten samt gällande timpriser (vid ÄTA-arbeten) per kategori (bygg, VS-montör, målare etc.).

Vidare har vi tagit del av bolagets upprättade investeringsbudget per investeringsprojekt för år 2020 respektive 2021 och kan av dessa konstatera att budget för valt projekt uppgick till 8 000 tkr år 2020 samt 10 000 tkr år 2021. Av de 8 000 tkr som fanns i budget för år 2020 flyttades dock 2 000 tkr till år 2021 vilket innebär att total budget för projektet var 16 000 tkr.

Slutkalkylen visade att totala kostnader för projektet uppgick till 17 507 tkr. Av dessa utgjorde 15 960 tkr upphandlad kontraktssumma och 1 547 tkr ÄTA-arbeten. Av

entreprenadkontraktet framgår kopplat till ÄTA-arbeten att det åligger entreprenören att innan utförande av åtgärd som innebär kostnadsändring, kalkylmässigt redovisa åtgärden för beställarens granskning och godkännande.

Vi har tagit del av bolagets ÄTA-sammanställning inom ramen för detta projekt. Av sammanställningen kan vi se att ÄTA-arbeten motsvarande 1 547 tkr har redovisats av entreprenör för bolag vilket överensstämmer med tillvägagångssättet avseende ÄTA-arbeten enligt entreprenadkontrakt samt även med bolagets slutkalkyl. Utöver information om när och hur entreprenören redovisat de åtgärder som innebär kostnadsändring framgår av ÄTA-sammanställningen även pris per ÄTA-arbete samt när (datum) och var (t. ex. byggmöte) beslut har fattats att godkänna respektive åtgärd. Vi har hämtat in protokoll från ett Byggmöte (2020-11-16) där flertalet ÄTA-arbeten godkändes enligt sammanställningen. Av protokollet framgår att genomgång har skett av inkomna ÄTA-förfrågningar men däremot framgår inte specifikt vilka ÄTA-förfrågningar som godkändes vid just detta byggmöte.

Utöver information om ÄTA-arbeten innehåller entreprenadkontraktet även information om bl.a. kontraktssumma, datum för igångsättning och färdigställande. Vi kan också konstatera att entreprenadkontraktet är underskrivet av för bolaget behörig personal (VD).

Utbyggnad av Nogersund ARV

Valt projekt avser utbyggnad och modernisering av avloppsreningsverket i Nogersund och genomförs i utökad samverkan mellan entreprenör (Veolia Water Technologies AB) och beställare (Sölvesborgs Energi och Vatten AB), så kallad partnering.

Projektet är uppdelat i två faser (1 och 2):

Fas 1 avser att välja process, principiell layout och programhandlingar inklusive målbudget. Entreprenören ansvarar för programhandlingar, systemhandlingar, tekniska beskrivningar, kalkyl, tidplan, arbetsmiljö, BAS-P, kvalitetsplan och miljöplan.

Fas 2 avser framtagande av bygg/arbetshandling, nybyggnation, maskin-, el-, styr- och ventilationsinstallationer. Driftsättning samt intrimning av process ska utföras i enlighet med angivelser i bilaga till entreprenadkontrakt för Fas 2.

För projektet har vi fått del av ett antal dokument, däribland Administrativa föreskrifter för totalentreprenad i utökad samverkan. Dokumentet, som är ett upphandlingsdokument, innehåller information om allmän orientering (kontaktuppgifter, orientering om objektet etc), upphandlingsföreskrifter (former för upphandling, förfrågningsunderlag, anbudsgivning etc), konsult (rätt till uppdragsresultat, nyttjande rätt etc), entreprenadföreskrifter (omfattning, utförande, organisation, tider, ekonomi etc), allmänna hjälpmedel (placering av allmänna hjälpmedel, tillfällig väg och plan etc) samt allmänna bestämmelser för industriella anläggningar (granskning av dokumentation, skyldigheter, kostnadsfördelning etc).

Vidare i dokumentet Administrativa föreskrifter specificeras att totalentreprenaden ska bedrivas med aktiv ekonomi- och kostnadsstyrning där beställaren har full insyn i

projektbokföringen och ges möjlighet till information online genom digitalt tillträde till projekteringssystemet. Entreprenören ska också löpande en gång per månad delge beställaren uppdaterad lägesrapport och slutkostnadsprognos samt vid annat tillfälle om beställaren så begär. Slutkostnads kalkyl ska fastställas inför Fas 2.

Vi har också fått del av det vinnande anbudet. Av anbudet framgår inledningsvis att projektet kommer att utföras via partnering samt information om ett antal referensprojekt. Därefter framgår information om offererade personer och funktioner, timarvoden för respektive funktion (849 kr/h exkl. moms för samtliga) samt procentpåslag för entreprenadarvode (10 %). Både timarvoden och procentpåslag är gällande under Fas 1 och Fas 2.

Vidare har vi tagit del av de entreprenadkontrakt som upprättats inom ramen för projektet:

Entreprenadkontrakt för Fas 1 - Av entreprenadkontrakt för Fas 1 framgår information om bl.a. kontraktshandlingar, ÄTA-arbeten, igångsättningstid (för Fas 1), färdigställandetider (för Fas 1) samt ekonomi. Om ÄTA-arbeten skulle vara nödvändiga under Fas 1 ska beställning av dessa ske skriftligt. Ersättning sker mot faktura för nedlagda verifierade kostnader enligt priser som framgår av anbud (se ovan).

Entreprenadkontrakt markförberedande arbeten inför Fas 2 - Av entreprenadkontraktet framgår information om bl.a. igångsättningstid för de markförberedande arbetena samt färdigställandetid för dessa. Därtill framgår att ersättning sker enligt löpande räkning mot faktura för nedlagda verifierade kostnader enligt priser som framgår av anbud (se ovan). Någon ersättning för ÄTA-arbeten är inte aktuell för denna del då arbetet utförs på löpande räkning.

Entreprenadkontrakt för Fas 2 - Av entreprenadkontrakt för Fas 2 framgår liknande information som framgår av entreprenadkontrakt för Fas 1. Det rör sig bl.a. om kontraktshandlingar, igångsättningstid (för Fas 2), färdigställandetider (för Fas 2), ekonomi samt kalkylsumma. Några ÄTA-arbeten är inte aktuella under Fas 2 då projektet bedrivs som löpande räkning med överenskomna påslag (enligt § 5.2 - Processgaranti och § 6 - Ekonomi i entreprenadkontraktet). Eventuella avvikelser mot budget ska dock kontinuerligt loggas. Fastställd slutkostnads kalkyl för Fas 2 uppgår till 128 520 tkr. Kalkylsumman saknar dock både risker och möjligheter vilka kan komma att innebära justeringar framöver.

Vi kan konstatera att samtliga entreprenadkontrakt är underskrivna av för bolaget behörig person (VD).

Entreprenören har upprättat en riskanalys för detta projekt vilken vi också fått del av. Riskanalysen förklaras vid intervju vara "ett levande dokument" och innehåller vid tidpunkten för granskningen 18 risker. Samtliga risker är grönmarkerade vilket betyder att de är hanterade och att någon risk inte existerar för tillfället. I takt med att förändringar sker i projektet kan nya risker dock uppstå varpå riskanalysen uppdateras.

Budget för projektet uppgår vid tidpunkten för granskningen till 158 000 tkr. Att budget är högre än fastställd slutkostnads kalkyl förklaras dock bl.a. av att:

- Fastställd kalkylsumma (128 520 tkr) endast avser Fas 2
- Risker och möjligheter inte har inkluderats i fastställd kalkylsumma

Vi har även tagit del av upprättad avvikelserlista för Fas 2. Av avvikelserlistan framgår att avvikelser motsvarande 22,2 mnkr har kommunicerats till bolaget. Av listan framgår också att de flesta av kommunicerade avvikelser har godkänts av bolaget. Om kommunicerad avvikelse är markerad med grön färg i avvikelserlistan har beslut fattats att åtgärden är godkänd, om kommunicerad avvikelse är markerad med gul färg har beslut varken fattats att godkänna eller avslå åtgärden och om kommunicerad avvikelse är markerad med röd färg har beslut fattats att avslå åtgärden. Vi noterar att det i avvikelserlistan saknas information om vem som har fattat beslut att godkänna/avslå en åtgärd. Det saknas också information om när och hur beslutet om att godkänna/avslå en åtgärd har fattats.

Någon slutkalkyl för projektet finns ej upprättad då projektet vid tidpunkten för granskningen ännu pågår.

Överföringsledning Hanö-Nogersund, etapp 1b

Bakgrund

År 2018 påbörjades ett arbete med att knyta samman Nogersunds reningsverk med Hanö. Detta genom att sjöförlägga två spillvattenledningar för att möjliggöra en stängning av reningsverket på Hanö, samt en vattenledning för en tryggad dricksvattenförsörjning på ön. Samtidigt skulle ett fiberrör läggas ner för att möjliggöra fiberutbyggnad på ön.

Sölvesborg Energi och Vatten AB anlidade NCC för uppdraget som i sin tur anlidade en underentreprenör för arbetet med svetsning av ledningar samt förläggning till havs. Ett arbete som innebar stora utmaningar då natur- och väderförhållandena i Hanöbukten är speciella och försvårar projektet.

Målsättningen var att schakta ner ledningarna på de mest väderutsatta områdena. På djup större än 12 meter planerades ledningarna att spolas ner med vatten där havsbottens beskaffenhet var lämplig. Där spolning inte var möjlig planerades stensäckar, så kallade Rock-Bags, placeras på ledningarna för att säkerställa att dessa inte rörde på sig och därmed riskerade att skadas.

Nedgrävning av ledningar vid landtag Nogersund och landtag Hanö genomfördes under hösten 2019. Delar av ledningarna som låg på botten i väntan på sammankoppling med övriga ledningsdelar flöt dock upp mot land och skadades.

Förberedande schakt på de djupa partierna mellan 5 - 12 meter genomfördes också under hösten 2019. Detta med målsättning att i direkt anslutning placera ledningarna i diket. Blåsiget väder under tiden därefter innebar dock att ledningarna inte kunde placeras i schakten, utan tvingades placeras i vänteläge på botten. I havet vid Nogersunds landtag låg då 3 ledningspaket á 500 meter belastade och sänkta på botten. På 2 av dessa ledningspaket lossnade vikterna och ledningarna spolades upp på stranden.

Vid landtag Hanö flöt ca 450 meter sänkt ledning upp på stranden och vid landtag Nogersund flöt ca 40 meter sänkt ledning upp på stranden.

Firman som NCC anlidade gick sedan i konkurs vilket innebar att arbetet fick avbrytas och projektet blev därmed försenat.

Sedan detta inträffat har Sölvesborg Energi och Vatten AB tillsammans med NCC arbetat för att skapa nya och bättre förutsättningar för att kunna starta upp projektet igen och Sölvesborg Energi och Vatten AB har bl.a. fått tillstånd från Länsstyrelsen att utföra sjöarbete under sommarhalvåret när vädret är mer gynnsamt. Detta var något man inte fick under första försöket då tillståndet då endast gällde vinterhalvåret när vindarna ofta är hårda och starka och vågorna går högt på havet.

Projektet

Valt projekt avser förläggning av sjöledningar för VA mellan Hanö och Nogersunds avloppsreningsverk. Precis som ovan projekt (Utbyggnad av Nogersund ARV) genomförs även detta i utökad samverkan mellan entreprenör (NCC) och beställare (Sölvesborgs Energi och Vatten AB), så kallad partnering.

Projektet är uppdelat i två faser (1 och 2):

Fas 1 avser ledningsdragning, principiell layout och programhandlingar inklusive slutkostnads kalkyl. Entreprenören tillsammans med bolaget tar fram programhandlingar, systemhandlingar, tekniska beskrivningar, kalkyl, tidplan, arbetsmiljöplan, BAS-P, kvalitetsplan och miljöplan.

Fas 2 avser framtagande av bygg/arbetshandling, för nedläggning av överföringsledningar, nybyggnad och ombyggnad samt driftsättning av pumpstationer samt utbyggnad av VA-nät i Grönsletts stugområde.

För projektet har vi fått del av ett antal dokument, däribland Administrativa föreskrifter för totalentreprenad i utökad samverkan. Dokumentet, som är ett upphandlingsdokument, innehåller information om allmän orientering (kontaktuppgifter, orientering om objektet etc) upphandlingsföreskrifter (former för upphandling, förfrågningsunderlag, anbudsgivning etc), konsult (rätt till uppdragsresultat, nyttjande rätt etc) samt entreprenadföreskrifter (omfattning, utförande, organisation, tider, ekonomi etc).

Vidare i dokumentet Administrativa föreskrifter specificeras att totalentreprenaden ska bedrivas med aktiv ekonomi- och kostnadsstyrning där beställaren har full insyn i projektbokföringen och ges möjlighet till information online genom digitalt tillträde till projekteringssystemet. Entreprenören ska också löpande en gång per månad delge beställaren uppdaterad lägesrapport och slutkostnadsprognos samt vid annat tillfälle om beställaren så begär. Slutkostnads kalkyl ska fastställas inför Fas 2.

Vi har också fått del av det vinnande anbudet. Av anbudet framgår inledningsvis att projektet kommer att utföras via partnering samt information om ett antal referensprojekt. Därefter framgår information om offererade personer och funktioner, timarvoden för respektive funktion (899 kr/h exkl. moms för samtliga) samt

procentpåslag för entreprenadarvode (11 %). Både timarvoden och procentpåslag är gällande under Fas 1 och Fas 2.

Vidare har vi tagit del av de entreprenadkontrakt som upprättats inom ramen för projektet:

Entreprenadkontrakt för Fas 1 - Av entreprenadkontrakt för Fas 1 framgår bl.a. att entreprenören åtar sig att för bolagets räkning utföra följande:

- Etapp 1a - Nybyggnad avloppspumpstation i Grönslett
- Etapp 1a - Nybyggnad av befintlig avloppspumpstation 860 i Hällevik Västra, samt ombyggnad alternativt nybyggnad av avloppspumpstation 861 Hällevik Hamnplan
- Etapp 1a - Överföringsledning/sjöledning Grönslett till Nogersund
- Etapp 1b - Nybyggnad av befintlig avloppspumpstation 858 Hanö Södra och befintlig avloppspumpstation 859 Hanö Hamn
- **Etapp 1b - Överförings/sjöledning Hanö till Nogersund**
- Etapp 2 - VA-utbyggnad i Grönslett

Valt stickprov, dvs "Överförings/sjöledning Hanö till Nogersund", utgör tillsammans med "Nybyggnad av befintlig avloppspumpstation 858 Hanö Södra och befintlig avloppspumpstation 859 Hanö Hamn" Etapp 1b.

Vidare av entreprenadkontrakt för Fas 1 framgår även information om bl.a. kontraktshandlingar, ÄTA-arbeten, igångsättningstid (för Fas 1), färdigställandetider (för Fas 1) och ekonomi.

Entreprenadkontrakt för Fas 2 - Av entreprenadkontrakt för Fas 2 Etapp 1b framgår liknande information som framgår av entreprenadkontrakt för Fas 1. Det rör sig bl.a. om kontraktshandlingar, ÄTA-arbeten, igångsättningstid (för Fas 2), färdigställandetider (för Fas 2), ekonomi och kalkylsumma. Beställning av ÄTA-arbeten ska ske skriftligt. Kalkylsumma specificeras inte utan hänvisning sker till bilaga i kontraktet vilken innehåller uppgifter om bedömda kostnader för ledningsförläggning mellan avloppsreningsverket i Nogersund och Hanö, Etapp 1b.

Vi kan konstatera att samtliga entreprenadkontrakt är underskrivna av för bolaget behörig person (VD).

Som följd av att tidigare underentreprenör gått i konkurs har Sölvesborgs Energi och Vatten AB tecknat två nya avtal inom ramen för projektet, ett avseende entreprenadkontrakt för Fas 1, Etapp 1b och ett avseende entreprenadkontrakt för Fas 2, Etapp 1b. De nya avtalen har tecknats med samma entreprenör som tidigare (NCC) vilka i sin tur tecknat avtal med annan underentreprenör.

Av avtalen med NCC framgår i huvudsak bakgrund och syfte till att nya avtal tecknas samt vilka avtalsvillkor som ska gälla. Det framgår inte någon kalkylsumma utan ersättning ska ske enligt löpande räkning för verifierade självkostnader utifrån de timpriser och entreprenadarvoden som finns angivna i tidigare entreprenadkontrakt. Vi kan konstatera att avtalen är underskrivna av för bolaget behörig person (VD).

Vid styrelsemötet den 28 oktober 2021 beslutades att budgeten för projektet ska uppgå till 55 mnkr. Vid styrelsemötet den 9 november 2021 beslutades att budgeten skulle revideras och istället uppgå till 57 mnkr. I projektbudgeten finns då både risker och möjligheter samt dess eventuella effekter medräknade.

Vi noterar att bolaget i bokslutet för år 2021 skrivit ned kostnader motsvarande ca 4,7 mnkr då de inte medför något framtida värde för projektet. Kostnaderna är sådana som uppstått under tidigare underleverantörs arbete i projektet.

Ett antal risk- och möjlighetsanalyser har också upprättats inom ramen för projektet vilka kommer att vara av vikt för projektets slutliga utfall. Vid tidpunkten för granskningen är det dock svårt att avgöra vilka effekter identifierade risker och möjligheter har på projektets slutkalkyl då sådan ej finns upprättad eftersom projektet pågår.

Bedömning

Har skriftliga avtal/beställningar upprättats avseende granskade leverantörer och är de upphandlade?

Ja.

Vi grundar vår bedömning på att det för samtliga stickprov finns upphandlingsdokument samt entreprenadkontrakt (vilket kan liknas vid avtal/beställning).

ÄTA-arbeten dokumenteras i separata avvikelse-/sammanställningslistor. Det sker inte några skriftliga beställningar av ÄTA-arbeten utan beslut om godkännande fattas vid t. ex byggmöten.

Attest av leverantörsfakturor

Revisionsfråga 3: Sker attest av leverantörsfakturor på ett ändamålsenligt sätt?

lakttagelser

Attestreglemente

Bolaget har upprättat ett attestreglemente⁵ som innefattar belopps-, konto-, och rörelsegränser med bl.a. namn och ansvar. Reglementet gäller för alla ekonomiska transaktioner i koncernen, med vissa undantag.

Kontroll/attest innebär en bekräftelse av att prestationer och transaktioner stämmer med beslut och planer, att behöriga personer agerat samt att villkor är riktiga. Attesten är ingen beslutanderätt. Attestansvaret ska således ej sammanblandas med budget/resultatansvar eller anskaffningsrätt.

I reglementet anges vidare att det med företagets interna kontroll avses den organisatoriska uppbyggnad och alla de rutiner som syftar till att:

- främja företagets effektivitet så att dess resurser används i enlighet med fattade beslut,
- trygga tillgångarna och förhindra förluster på grund av avsiktliga eller oavsiktliga fel,

⁵ Instruktion från styrelsen i Sölvesborgs Energi och Vatten AB. Fastställd av styrelsen 2021-12-02.

- säkerställa en rättvisande redovisning,
- säkerställa att bestämmelser och överenskommelser efterlevs.

I reglementet anges nedan roller:

Beställnings- och mottagningsattest:

- Kontroll mot leverans/prestation och beställning vilket innebär att attestanten intygar att företaget fysiskt tillgodogjorts, både i antal och kvalitet, köpta varor och tjänster. Beställnings- och mottagningsattestanten utför även kontering.
- Kontroll av att leverantörsfaktura eller annat bokföringsunderlag är rätt uträknat, t.ex. att momsuträkning är korrekt.
- Mottagningsattesten kan utföras av en "icke-beställare" t.ex. verifiering att tjänster/varor levererats i enlighet med ingånget avtal. Det är ej tvunget att den som skrivit under avtalet utför mottagningsattesten.

Beslutsattest:

- Kontroll mot fattade beslut samt ansvar för en korrekt kontering.
- Mottagnings- och beslutsattest måste alltid finnas. Dessa ska alltid utföras av två olika personer.
- Beslutsattest utförs av överordnad chef.

Behörighetskontroll:

- Utförs av den som dataregistrerar en verifikation och innebär en kontroll av att korrekthet föreligger, d.v.s. en beställnings- och mottagningsattest och en beslutsattest.
- Gäller ej vid scanningsförfarandet av leverantörsfakturer, där kontrollen är inbyggd i systemet.

Intervju

Vid intervju förklaras att mottagningsattest av fakturor till stor del utförs av bolagets VA-chef. Om faktura avser ett större projekt (vilka ofta är externa) finns en betalningsplan som VA-chef använder och som stäms av med projektledare för att säkerställa att tillräcklig del av det arbete som fakturerats också har utförts. Efter att denna kontroll har skett uppges fakturan skickas vidare till VD för beslutsattest.

Rör det sig istället om fakturor inom mindre projekt (vilka ofta är i egen regi) uppges VA-chef ansvara för att göra en rimlighetsbedömning av fakturerat belopp, se över att fakturerade produkter har levererats till bolaget samt se över att fakturerade produkter stämmer överens med beställning och avtal. Bolaget har inte någon dokumenterad rutin som säkerställer att pris och kvantitet på fakturor regelbundet kontrolleras mot vad som faktiskt är betalt.

Attest av leverantörsfakturer uppges alltid ske två i förening.

Stickprov

För respektive av de tre projekt vi granskat under revisionsfråga 2 har vi även hämtat in projektredovisning. Från respektive projekts projektredovisning har vi sedan valt ut och hämtat in ett antal fakturor för vilka vi har kontrollerat belopp, attester samt att avtal/kontrakt finns upprättat med leverantörer. Totalt har vi kontrollerat 25 fakturor och nedan återges de iakttagelser vi gjort:

- Belopp på faktura överensstämmer med projektredovisning för samtliga fakturor.
- Attest har skett två i förening (dvs mottagningsattest och beslutsattest) för samtliga fakturor. Beslutsattest har skett av behöriga personer i enlighet med de belopps-, konto- och rörelsegränser för beslutsattest som framgår av attestreglemente.
- Avtal/entreprenadkontrakt finns upprättat och undertecknat med de leverantörer som ställt ut kontrollerade fakturor.
- För projektet "Utbyggnation av containerhall inkl. renshantering" avser tre fakturor ÄTA-arbeten. Fakturorna, som sammanlagt avser nio ÄTA-arbeten, har stämts av mot den ÄTA-sammanställning vi erhållit utan anmärkning.
- För projektet "Utbyggnad av Nordersund ARV" avser en faktura kostnader för poster på avvikelselista. Fakturan, som sammanlagt avser 46 poster, har stämts av mot den avvikelselista vi erhållit. Kostnaden för 38 av posterna överensstämmer mellan faktura och avvikelselista. För resterande åtta har för liten summa fakturerats. För dessa är det dock inte orimligt att anta att det kommer att ställas ut/har ställts ut restfakturor vilka vi inte kontrollerat inom ramen för vårt stickprov.

Bedömning

Sker attest av leverantörsfakturor på ett ändamålsenligt sätt?

Ja.

Vi grundar vår bedömning på genomförda stickprov. Stickproven visar att attest av kontrollerade fakturor skett i enlighet med upprättat attestreglemente, att fakturerade belopp i huvudsak överensstämmer med ÄTA-sammanställning/avvikelselista samt att avtal/entreprenadkontrakt finns upprättat och undertecknat med de leverantörer som ställt ut kontrollerade fakturor.

Uppföljning/kontroll/stickprov och utvärdering

Revisionsfråga 4: Sker uppföljning/kontroll/stickprov och utvärdering av entreprenadinköp?

Iakttagelser

Intervjuer

Bolaget använder sig av en "Projektportal" via avtalsparten för projektuppföljning. Uppföljning sker genom månadsavstämningar för alla investeringsprojekt, de som deltar är projektledare och ekonomichef. I de större projekten finns även en projektgrupp och styrgrupp. Styrgruppsmöten sker en gång i månaden där tidplan, teknik, ekonomi och

större frågor behandlas. Projektledare i respektive projekt håller även i regelbundna byggmöten som utgår från en checklista samt följer upp ekonomi och tidplan löpande.

Projektuppföljning sker på en mer övergripande nivå vid varje styrelsemöte. Därtill sker även uppföljning av total investeringsbudget vid varje styrelsemöte. När denna information presenteras uppges huvudfokus ligga på eventuella avvikelser mot budget. Vid genomgång av styrelseprotokoll kan konstateras att VD kontinuerligt informerar om bl.a. *Pågående projekt VA-Sektionen* samt *Status med investeringar*.

Vid ÄTA eller eventuella fördyringar används en avvikelislista som går igenom med VD och inom projektets styrgrupp. Vid stora avvikelser involveras även styrelsen och beslut fattas beroende på delegation. Det finns ingen beloppsgräns som anger när VD och/eller när styrelse ska fatta beslut beroende på avvikelser.

Avseende tvister med leverantörer kring entreprenadinköp förklarar företrädare för bolaget att den senaste tvisten uppstod för ca tre år sedan. I det fallet handlade det om en entreprenad som blev försenad med ett år då leverantören tyckte att förfrågningsunderlaget var undermåligt. I det fallet slutade tvisten med en förlikning mellan leverantörens ombud och bolagets VD.

För ett par år sedan gick också en underleverantör i konkurs (avser projektet Överföringsledning Hanö-Nogersund, etapp 1b) vilket kostade bolaget en del. Som följd av detta uppges bolaget ha blivit mer noggrann med försäkringar.

Utvärdering av entreprenader sker på två sätt. Dels mer detaljerat genom att fylla i en projektutvärderingsmall och dels mer övergripande genom dragning för styrelsen vid styrelsemöten. Styrelsen uppges vara nöjda med den information som de får del av.

Projektutvärderingsmall⁶

Vid projektavslut finns en utvärderingsmall som alltid ska fyllas i. Utvärderingsmallen består av sex delar inom vilka ett antal uppgifter ska anges. Nedan återges samtliga delar samt vad som ska fyllas i under respektive del:

- Kostnader t.o.m. godkänd slutbesiktning och reglering av mängder
 - *Total budget*
 - *Budget/kalkyl utbyggnad*
 - *Kontraktssumma*
 - *Verklig utbyggnadskostnad*
 - *Budget/kalkyl konsult*
 - *Verklig konsultkostnad*
 - *Total byggkostnad och datum*
 - *Vid stor avvikelse, kommentar*
- Arbetsmiljö
 - *Antal utförda skydds- och miljöronder*
 - *Anmälda tillbud under projektet*

⁶ 11.2 Entreprenadprojekt utvärdering mall. Framgår ej huruvida mallen är antagen av styrelsen. Framgår heller ej datum för upprättande.

- *Olyckor under projektet*
 - *Om ja, hur ska dessa förebyggas i framtiden*
- *Tillstånd/kontakter*
 - *Problem att få tillstånd*
 - *Om ja, vilket/vilka tillstånd samt förslag hur detta kan undvikas i framtiden*
 - *Missat att söka tillstånd, kontakta markägare m.fl.*
 - *Om ja, vilket vilka tillstånd samt förslag hur detta kan undvikas i framtiden*
- *Tidplan entreprenad*
 - *Färdigställande enl. kontrakt*
 - *Verklig färdigställande tid*
 - *Garantibesiktning utförs senast*
 - *Skäl till avvikelse, hur kan det undvikas i framtiden*
- *Kostnader efter godkänd slutbesiktning*
 - *Lantmäterikostnader*
 - *Intrångsersättningar*
 - *Arkeologi direkt kostnad*
 - *Asfalteringsarbeten kostnad*
 - *Övriga tillkommande kostnader - Om ja, vilka?*
- *Total ekonomi när hela projektet är klart*
 - *Ledningsrätt är sökt*
 - *Om ja, datum när ledningsrätten har vunnit laga kraft*
 - *Om nej, datum när projektet anses vara klart*
 - *Den totala sammanlagda kostnaden för projektet blir:*
 - *Vid stor avvikelse, kommentar*

Som tidigare nämnt är endast ett av de tre projekt som stickprovsgranskats under revisionsfråga 2 avslutat. För detta projekt har vi tagit del av ifylld projektutvärderingsmall och verifierat att de uppgifter som angetts ovan och som är aktuella för projektet fyllts i.

Internkontrollplan⁷

Vi har också tagit del av bolagets upprättade internkontrollplan för år 2021. Av kontrollplanen framgår att följande kontrollområden finns med:

- *Avtalsuppföljning - Kontroll av att avtal följs och är ekonomiskt motiverade, stickprov av underentreprenör*
- *Inköp och fakturering - Avstämning av avtalade priser och villkor kontra fakturerade priser, stickprov av underentreprenör*

⁷ Internkontroll 2021 avrapportering till styrelsen. Framgår ej av dokumentet när planen är antagen av styrelsen. Framgår heller ej datum för upprättande.

- Inköp för privat bruk enligt rutin 1.7.3 - *Är rutinen aktuell och uppdaterad enligt gällande krav*
- Uppdaterat ledningssystem - *Kontroll att våra rutiner är uppdaterade och aktuella*
- Upphandling/inköp - *Kontroll av att inköp av material sker enligt LOU/LUF och bolagets inköbspolicy*

Av tillhörande uppföljning som presenterats för styrelsen framgår att brister avseende kontrollpunkterna avtalsuppföljning och upphandling/inköp ej har noterats. Brister har dock noterats avseende kontrollpunkten inköp och fakturering då det upptäcktes vid stickprovskontroll att en leverantör debiterat fel taxa vid ett par tillfällen. Därtill noterades även att upprättade avtal inte finns samlade på ett och samma ställe vilket kan göra det svårare att finna till exempel avtalade priser.

Övrig dokumentation

Förutom den projektutvärderingsmall som beskrivits ovan finns inga dokumenterade processbeskrivningar/riktlinjer som specificerar hur uppföljning, utvärdering och återrapportering av entreprenadinköp ska ske.

Bedömning

Sker uppföljning/kontroll/stickprov och utvärdering av entreprenadinköp?

Delvis.

Vi grundar vår bedömning på att det finns en framtagna projektutvärderingsmall som fylls i efter avslutat projekt. Vi grundar även vår bedömning på att det sker månadsavstämningar och regelbundna byggmöten för alla investeringsprojekt samt att det sker projektuppföljning och uppföljning av total investeringsbudget vid styrelsemöten. Förutom projektutvärderingsmallen finns dock inga dokumenterade processbeskrivningar/riktlinjer som specificerar hur uppföljning, utvärdering och återrapportering av entreprenadinköp ska ske.

Att upphandling fanns med som ett kontrollmoment i bolagets internkontrollplan för år 2021 ser vi som positivt. Däremot anser vi att det saknas övriga risker kopplat till entreprenadinköp specifikt samt hur dessa risker har riskbedömts. Detta bedömer vi är en brist i det systematiska internkontrollarbetet.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av Sölvesborgs Energi och Vatten AB:s lekmannarevisorer genomfört en granskning av entreprenadinköp. Granskningens syfte är att bedöma om styrelsen för Sölvesborgs Energi och Vatten AB har en tillräcklig intern kontroll avseende entreprenadinköp.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att styrelsen för Sölvesborgs Energi och Vatten AB inte helt har en tillräcklig intern kontroll avseende entreprenadinköp.

Rekommendationer

Efter genomförd granskning rekommenderar vi styrelsen att vidta följande åtgärder:

- Sölvesborgs Energi och Vatten AB bör tillse att det upprättas processbeskrivningar, riktlinjer, rutinbeskrivningar och mallar för inköp av entreprenadinköp där hela kedjan från beställning till uppföljning och utvärdering beaktas. Bolaget bör även tillse att ett fullständigt systematiskt arbetssätt inrättas för dokumentation av entreprenadinköp. Detta för att stärka den interna kontrollen inom området och göra hanteringen mindre sårbar och personberoende.
- Sölvesborgs Energi och Vatten AB bör säkerställa att framtida avvikelislistor avseende ÄTA-arbeten innehåller information om vem som har fattat beslut att godkänna/avslå en åtgärd samt när och hur beslut att godkänna/avslå en åtgärd har fattats.
- I syfte att stärka den interna kontrollen bör Sölvesborgs Energi och Vatten AB se över riskområden inom entreprenadinköp och vid behov koppla kontrollpunkter/risker till detta.

2022-07-01

Anna Hilmarsson

Rebecca Lindström

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av lekmannarevisorerna för Sölvesborg Energi och Vatten AB enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2021-06-28. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Granskning av verkställighet av fullmäktiges beslut

Sölvesborgs kommuns revisorer

Augusti 2022

Emma Ekstén, certifierad kommunal revisor

Caroline Tham Johansson, revisionskonsult

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Sölvesborgs kommun genomfört en granskning av verkställighet av fullmäktiges beslut. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsen har en ändamålsenlig kontroll av att fullmäktiges beslut verkställs.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsen **inte helt** har en ändamålsenlig kontroll av att fullmäktiges beslut verkställs.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
Finns det ändamålsenliga riktlinjer för hur kommunstyrelsen ska bevaka att fullmäktiges beslut verkställs och att dessa återrapporteras till kommunstyrelsen?	Delvis	
Tillser kommunstyrelsen att beslut som fattats av fullmäktige och som föranleder en åtgärd och ett uppdrag till den kommunala organisationen verkställs?	Delvis	
Finns ändamålsenliga rutiner för att oavslutade fullmäktigeuppdrag redovisas en gång per år till kommunfullmäktige?	Delvis	
Finns ändamålsenliga rutiner för uppföljning t ex för hantering och återredovisning av medborgarförslag och motioner?	Delvis	

Rekommendationer

Mot bakgrund av vad som framkommit i granskningen lämnar vi följande rekommendationer till kommunstyrelsen:

- Utveckla och dokumentera formella riktlinjer för hantering vid bevakning att fullmäktiges beslut verkställs och att dessa återrapporteras till kommunstyrelsen och därefter till kommunfullmäktige.
- Att en rutin tas fram för att redovisa oavslutade fullmäktigeuppdrag i fullmäktige en gång per år, som en del i att följa verkställigheten av uppdragen.
- Överväga möjligheten att redan i samband med beslut om ett uppdrag, sätta datum för när detta ska återredovisas. Tydligt formulerade direktiv om när beslutet ska vara verkställt och återrapporterat ger bättre förutsättningar för ansvarsutkrävande och uppföljning
- Se över rutiner och hantering av medborgarförslagen så att hanteringen följer kommunallagen, fullmäktiges arbetsordning och kommunstyrelsens reglemente.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Metod	4
Förekomst av riktlinjer	9
Verkställande av beslut	10
Rapportering av oavslutade beslut	14
Rutiner för uppföljning	15
Samlad bedömning	17
Rekommendationer	17
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	18

Inledning

Bakgrund

Fullmäktige är det högst politiskt beslutande organet i en kommun. Kommunstyrelsen har till uppgift att tillse att de beslut som fullmäktige faktiskt fattar blir verkställda. Det är viktigt att det finns uppställda rutiner för att följa besluten så att inget faller mellan stolarna. I flera kommuner har vi sett exempel på att vissa av fullmäktiges beslut inte är verkställda flera år efter att fullmäktige fattat beslutet och att kommunstyrelsen inte heller har någon koll på vilka beslut som ska verkställas. Det är även av vikt att kommunstyrelsen tillser att såväl medborgarförslag och motioner som blir bifallna blir verkligt genomförda.

Av 6 kapitlet 4 § i kommunallagen framgår det att nämnderna ansvarar för att fullmäktiges beslut verkställs. Kommunstyrelsen har det yttersta ansvaret för verkställigheten enligt 6 kapitlet 13 § punkt 3 och det framgår att det åligger särskilt styrelsen att verkställa fullmäktiges beslut.

De förtroendevalda revisorerna i Sölvesborgs kommun har efter en bedömning av väsentlighet och risk beslutat att genomföra en granskning av verkställighet av kommunfullmäktiges beslut.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsen har en ändamålsenlig kontroll av att fullmäktiges beslut verkställs.

Revisionsfrågor:

- Finns det ändamålsenliga riktlinjer för hur kommunstyrelsen ska bevaka att fullmäktiges beslut verkställs och att dessa återrapporteras till kommunstyrelsen?
- Tillser kommunstyrelsen att beslut som fattats av fullmäktige och som föranleder en åtgärd och ett uppdrag till den kommunala organisationen verkställs?
- Finns ändamålsenliga rutiner för att oavslutade fullmäktigeuppdrag redovisas en gång per år till kommunfullmäktige?
- Finns ändamålsenliga rutiner för uppföljning t ex för hantering och återredovisning av medborgarförslag och motioner?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

- Kommunallagen kap 6 §§ 4 och 13
- Arbetsordning för kommunfullmäktige
- Reglemente för kommunstyrelsen

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att avse ett urval av beslut fattade av fullmäktige under perioden 2019 till 2022 som föranleder en åtgärd av den kommunala organisationen.

Metod

Granskningen genomfördes genom intervjuer med kommunsekreterare och kommunstyrelsens 2:e vice ordförande. Intervjuer var även bokade med kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande som inte närvarade, nya tider föreslogs men inga passande tider gick att finna. Redogörelser inhämtades från de förvaltningschefer som berörs av granskningen. Protokoll för berörda år samt andra för granskningen relevanta handlingar kommer att studeras.

I vår bedömning av statusen på kommunfullmäktiges beslut använder vi följande definitioner:

- a) **Verkställt** – betyder att ärendet antingen beslutats direkt i kommunfullmäktige eller i någon form återrapporterats till kommunfullmäktige. Verkställda beslut innefattar återredovisade uppdrag, motioner och medborgarförslag som anses besvarade eller avslås samt medborgarförslag och motioner som bifalles och därefter verkställs och sedan återredovisas till kommunfullmäktige
- b) **Verkställt men ej återrapporterat i kommunfullmäktige** – avser ärende där kommunstyrelsen eller någon nämnd de facto verkställt beslutet, men som av olika anledningar inte blivit återrapporterat
- c) **Ej verkställt** – avser ärende där vi inte kan hitta någon dokumentation som styrker att beslutet verkställts
- d) **Pågående** – avser ärende som inte är avslutade
- e) **Ej bedömningsbart** – avser ärenden där vi inte har fått svar från respektive instans

De intervjuade samt hela kommunstyrelsens presidium har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Rapporten har kvalitetssäkrats enligt PwCs riktlinjer för kvalitetssäkring av ansvarig uppdragsledare och jurist.

Utgångspunkter

I detta avsnitt redovisas utgångspunkter utifrån lagstiftning samt de specifika förhållande som råder i Sölvesborgs kommun avseende kommunfullmäktiges arbetsordning.

Lagstiftning

I kommunallagens 5 kapitel 22 § fastslås det att ärenden i fullmäktige får väckas av:

1. en nämnd, 2. en ledamot genom motion, 3. en revisor, om ärendet gäller förvaltning som har samband med revisionsuppdraget eller om ärendet gäller granskningen,	4. en fullmäktigeberedning, om fullmäktige har beslutat det, eller 5. styrelsen i en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2-6 §§, om fullmäktige har beslutat det för särskilda fall. Ärenden i fullmäktige får även väckas genom medborgarförslag och folkinitiativ enligt 8 kap. 1 och 2 §§.
Styrelsens och nämndernas uppgifter	
6 kap 4 § Nämnderna bereder fullmäktiges ärenden och ansvarar för att fullmäktiges beslut verkställs.	6 kap 5 § Nämnderna ska redovisa till fullmäktige hur de har fullgjort sådana uppdrag som fullmäktige har lämnat till dem med stöd av 5 kap. 2 och 4 §§. Fullmäktige ska besluta om omfattningen av redovisningen och formerna för den.
6 kap 13 § punkt 3 Det åligger särskilt styrelsen att verkställa fullmäktiges beslut.	

Beslut ska, om inte annat anges, verkställas så snart som möjligt. I ytterst få fall kan det finnas anledning att invänta beslutets lagakraftvinnande. Inväntande av klagotidens utgång behöver endast ske i de fall det av särskilda skäl kan antas att beslutet kommer att överklagas och att ett återställande av verkställt beslut inte är möjligt.

När det gäller beredningen av ärenden framgår följande i kommunallagen:

Hur ärenden bereds	
5 kap 26 § Innan ett ärende avgörs av fullmäktige, skall det ha beretts antingen av en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör eller av en fullmäktigeberedning. 5 kap 27 § Om ett ärende har beretts bara av en fullmäktigeberedning, skall en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör alltid ges tillfälle att yttra sig. 5 kap 28 § Styrelsen skall alltid ges tillfälle att yttra sig i ett ärende som har beretts av en annan nämnd eller av en fullmäktigeberedning. Styrelsen skall lägga fram förslag till beslut i ett ärende, om inte någon annan nämnd eller en fullmäktigeberedning har gjort det. 5 kap 33 § Ett brådskande ärende får avgöras trots att ärendet inte har beretts, om samtliga närvarande ledamöter är ense om beslutet.	5 kap 34 § Fullmäktiges beslut att enligt 23 § andra stycket överlåta till styrelsen eller en annan nämnd att besluta i ett ärende som har väckts genom medborgarförslag får fattas utan föregående beredning 5 kap 35 § En motion eller ett medborgarförslag bör beredas så, att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att motionen eller medborgarförslaget väcktes. Om beredningen inte kan avslutas inom denna tid, skall detta och vad som har kommit fram vid beredningen anmälas till fullmäktige inom samma tid. Fullmäktige får då avskriva motionen eller medborgarförslaget från vidare handläggning. 5 kap 71 § Fullmäktige ska anta en arbetsordning av vilken det ska framgå vad som i övrigt ska gälla för fullmäktiges sammanträden och handläggningen av ärenden 5 kap 72 § Arbetsordningen ska alltid innehålla föreskrifter om: handläggningen av motioner, interpellationer och frågor.

En förutsättning för att beslut ska kunna verkställas är att uppdrag och eventuella direktiv är klart formulerade och att den som fått uppdraget informeras om detta. Detta ställer kvalitativa krav på beslutsutformningen och att det finns fungerande expedieringsrutiner.

Kommunfullmäktiges arbetsordning antogs av kommunfullmäktige 2020-05-01.

Avseende motioner – 30 § framgår följande:

En motion:

- ska vara skriftlig och egenhändigt undertecknad av en eller flera ledamöter.
- får inte ta upp ämnen av olika slag
- väcks genom att den ges in till kommunstyrelsens kansli.
- får också lämnas vid ett sammanträde med fullmäktige.

- En ersättare får lämna en motion under ett sammanträde, om ersättaren tjänstgör som ledamot vid sammanträdet.
- Kommunstyrelsen ska till fullmäktige anmäla de motioner som inte inom ett år har beretts färdigt. Fullmäktige får vid behandlingen av sådan anmälan avskriva motionen från vidare handläggning.

Avseende medborgarförslag – 40 § framgår följande:

Den som är folkbokförd i kommunen får väcka ärende i kommunfullmäktige (medborgarförslag). Ett medborgarförslag:

- ska vara skriftligt och undertecknat av en eller flera personer
- ska innehålla namnförtydligande, adress och telefonnummer
- får inte ta upp ämnen av olika slag
- lämnas genom att det lämnas in antingen till kommunens kansli eller lämnas direkt till fullmäktiges presidium vid fullmäktiges sammanträde.
- kan bara behandlas i sak i fullmäktige om det ligger inom fullmäktiges befogenhetsområde.
- Kommunfullmäktige kan överlåta till nämnder och styrelse att besluta i ärenden som väckts genom medborgarförslag, utom i ärenden som enligt 5 kap 1 § kommunallagen är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Förslagsställaren ska underrättas om vilken nämnd som i fortsättningen handlägger ärendet.
- Den som har väckt ett ärende genom medborgarförslag har rätt till att delta i överläggningarna när fullmäktige handlägger ärendet.

När fullmäktige överlämnat till nämnd gäller inte följande bestämmelser som gäller fullmäktiges handläggning:

- Medborgarförslag ska beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att förslaget väcktes.
- När ett medborgarförslag beretts färdigt och beslut ska fattas ska förslagsställaren underrättas.
- Kommunstyrelsen ska två gånger per år redovisa de medborgarförslag som inte beretts färdigt. Redovisning ska göras på fullmäktiges ordinarie sammanträden i april och oktober.

Avseende interpellationer – 31 § framgår följande:

En interpellation:

- ska vara skriftlig och egenhändigt undertecknad av en ledamot.
- bör ges in till kommunstyrelsens kansli senast tre arbetsdagar före det sammanträde vid vilket ledamoten avser att ställa den.
- En ersättare får lämna in en interpellation under ett sammanträde, om ersättaren tjänstgör som ledamot vid sammanträdet.
- bör besvaras senast under det sammanträde som följer närmast efter det då interpellationen ställdes.

- Ett svar på en interpellation ska vara skriftlig. Uppgift om att interpellationssvar kommer att lämnas vid visst sammanträde bör tas in i kungörelsen.

Den ledamot som har ställt interpellationen bör få del av svaret dagen före den sammanträdesdag, då svaret ska lämnas.

Om en interpellation avser förhållanden i ett sådant företag som avses i 3 kap 17 eller 18 §§ kommunallagen, får den ordförande till vilken interpellationen har ställs överlämna till en av fullmäktige utsedd ledamot i företagets styrelse att besvara interpellationen.

Avseende beredning av ärenden – 33 § framgår följande:

Om fullmäktige inte beslutar något annat, avgör kommunstyrelsens ordförande hur de ärenden som fullmäktige ska behandla, ska remitteras.

Kommunstyrelsens ordförande får uppdra åt en annan förtroendevald eller åt någon anställd att besluta om remiss av sådana ärenden.

Granskningsresultat

Förekomst av riktlinjer

Revisionsfråga 1: Finns det ändamålsenliga riktlinjer för hur kommunstyrelsen ska bevaka att fullmäktiges beslut verkställs och att dessa återrapporteras till kommunstyrelsen?

Iakttagelser

Kommunfullmäktiges arbetsordning § 30 anger att kommunstyrelsen ska till fullmäktige anmäla de motioner som inte inom ett år har beretts färdigt. Fullmäktige får vid behandlingen av sådan anmälan avskriva motionen från vidare handläggning.

I dokumentet *principer för ärendehantering i Kommunledningsförvaltningen* (2022-01-04) anges hur motioner, interpellationer och motsvarande framställningar från förtroendevalda ska redovisas i protokoll. Handlingarna ska biläggas i protokollen från de sammanträden där de slutligt behandlats.

I dokumentet *Kommunchefens anvisningar vid tjänstemannayttrande över inkomna motioner till kommunfullmäktige i Sölvesborgs kommun, version 3* (2020-05-28) beskrivs att när en behörigt avlämnad motion ska beredas så överlämnas den till kommunstyrelsen för handläggning, vilket ska slutföras inom ett år. Det är kommunstyrelsens ordförande som avgör till vilken/vilka motionen ska remitteras för yttrande. En remiss kan gå till tjänstemän, nämnder, förbund eller bolag beroende på motionens innehåll och förslag.

I dokumentet *Kommunchefens anvisningar för författande av tjänsteskrivelser i Sölvesborgs kommuns verksamhet version 1* (2020-04-22) anges att tjänsteskrivelser för motioner samt underlag till svar på interpellationer och enkla frågor alltid ska slutligt handläggas i kommunfullmäktige.

Vid intervjuer förklaras att dessa dokument är levande och uppdateras löpande. Vidare framkommer att den praktiska hanteringen innefattar att efter ett beslut fattats som föranleder en åtgärd (främst motioner) så remitteras ärendet till kommunstyrelsen för beredning, beslut eller vidare remittering. Motioner ska redovisas två gånger om året, i juni och november. När en motion bifalls skickas den ut på remiss till den berörda instansen. Om en motion har blivit remitterad till en nämnd har denna sex månader på sig att återkomma med en uppdatering kring beslutet. Kommunsekreterarna använder ärendesystemet Evolution där en bevakning sätts på alla ärenden med information om när och av vem de ska redovisas av. Innan juli och november sammanträdet meddelas de handläggare vars ärenden ska redovisas med en rapport. Det är inget krav att motionen ska vara verkställd men en uppdatering i form av rapport ska redovisas till kommunfullmäktige. Denna hantering finns inte beskriven i någon dokumenterad rutin men det beskrivs under intervjuer vara en välfungerande hantering.

Bedömning

Finns det ändamålsenliga riktlinjer för hur kommunstyrelsen ska bevaka att fullmäktiges beslut verkställs och att dessa återrapporteras till kommunstyrelsen?

Svaret på revisionsfrågan är *delvis*.

Bedömningen grundar vi på att det finns ett arbetssätt för att bevaka så att fullmäktiges beslut blir verkställda. Vi anser att hanteringen i stort säkerställer en ändamålsenlig bevakning av att fullmäktiges beslut verkställs. Däremot har vi inte mottagit några formella riktlinjer för den praktiska hanteringen av hur det säkerställs att bevakning sker över besluten, detta anser vi vara ett förbättringsområde då avsaknad kan skapa en sårbarhet och även leda till personbundenhet.

Verkställande av beslut

Revisionsfråga 2: Tillser kommunstyrelsen att beslut som fattats av fullmäktige och som föranleder en åtgärd och ett uppdrag till den kommunala organisationen verkställs?

Iakttagelser

År 2019

För år 2019 har vi granskat 16 kommunfullmäktigebeslut. Av dessa avsåg 14 motioner, 1 interpellation och 1 uppdrag. Några övriga ärenden som föranlett någon åtgärd har vi inte kunnat spåra i kommunfullmäktiges protokoll för år 2020.

Tabell 1 - Genomgång av beslut år 2019

Beslut	Verkställda och återredovisade i KF	Verkställda men ej återredovisade i KF	Ej verkställda	Ej bedömningsbara	Pågående	Totalt
Motioner	14	0	0	0	0	14
Interpellationer	1	0	0	0	0	1
Medborgarförslag	0	0	0	0	0	0
Uppdrag	1	0	0	0	0	1
Totalt	16	0	0	0	0	16

Källa: Kommunfullmäktiges, kommunstyrelsens och dess utskotts samt nämndernas protokoll

I de verkställda och återredovisade besluten avseende motioner och interpellationer återfanns främst besvarade eller avslagna sådana. En av motionerna mynnade ut i ett bifall där bifallet därefter har verkställts. Detta ärende avser motionen "att tillgängliggöra Kaninholmen" från 2019-09-09 § 161. Samhällsbyggnadsförvaltningen tog fram ett förslag på sträckning, utformning och kostnad och dessa åtgärder genomfördes under hösten 2020 och en bit in på år 2021. Tillgänglighetsanpassningen invigdes 2021-02-15. Motionen återredovisades i kommunfullmäktige 2022-06-20 § 92.

Uppdraget som är verkställt och återredovisat är "Uppdrag avseende arbete med ny vision och nya övergripande mål för Sölvesborgs kommun" 2019-10-14 § 170.

Kommunfullmäktige fastställde 2021-01-11 § 3 förslagen gällande strategiska områden samt fullmäktigemål för Sölvesborgs kommun, att gälla fr.o.m. år 2021 och tills vidare.

År 2020

För år 2020 har vi granskat 13 kommunfullmäktigebeslut. Av dessa avsåg 10 motioner, 2 interpellationer och 1 uppdrag. Några övriga ärenden som föranlett någon åtgärd har vi inte kunnat spåra i kommunfullmäktiges protokoll för år 2020.

Tabell 2 - Genomgång av beslut år 2020

Beslut	Verkställda och återredovisade i KF	Verkställda men ej återredovisade i KF	Ej verkställda	Ej bedömningsbara	Pågående	Totalt
Motioner	9	0	0	0	1	10
Interpellationer	2	0	0	0	0	2
Medborgarförslag	0	0	0	0	0	0
Uppdrag	0	0	0	0	1	1
Totalt	11	0	0	0	2	13

Källa: Kommunfullmäktiges, kommunstyrelsens och dess utskotts samt nämndernas protokoll

Det pågående ärendet är motionen "Motion om att bygga boende för äldre i norra kommundelarna" från 2020-06-15 § 92. Förslaget remitterades till kommunstyrelsen för yttrande, ärendet är fortfarande under beredning. Vid redovisningen i kommunfullmäktige av ej färdigt beredda motioner 2022-06-22 § 92 framgår att enligt stadsarkitektavdelningen ska bygget kunna genomföras och ansvaret bör därför hänvisas till andra aktörer för att realisera projektet. Det uppdraget som i tabellen redovisas som pågående är "Sölvesborg Bromölla Kommunalförbund, principförslag om avveckling och återgång av verksamhetsansvaren till medlemskommunerna - Avveckling Sölvesborg Bromölla Kommunalförbund" 2020-04-27 § 41. Avvecklingen av förbundet kommer vara klart under våren 2023.

I de verkställda och återredovisade besluten avseende motioner och interpellationer återfanns enbart besvarade eller avslagna sådana. Inga motioner bifölls under år 2020.

År 2021

För år 2021 har vi granskat 20 kommunfullmäktigebeslut. Av dessa avsåg 14 motioner, 5 interpellationer och 1 uppdrag. Några övriga ärenden som föranlett någon åtgärd har vi inte kunnat spåra i kommunfullmäktiges protokoll för år 2021.

Tabell 3 - Genomgång av beslut år 2021

Beslut	Verkställda och återredovisade i KF	Verkställda men ej återredovisade i KF	Ej verkställda	Ej bedömningsbara	Pågående	Totalt
Motioner	9	0	0	0	5	14
Interpellationer	5	0	0	0	0	5
Medborgarförslag	0	0	0	0	0	0
Uppdrag	0	0	0	0	1	1
Totalt	14	0	0	0	6	20

Källa: Kommunfullmäktiges, kommunstyrelsens och dess utskotts samt nämndernas protokoll

I de verkställda och återredovisade besluten avseende motioner och interpellationer återfanns främst besvarade eller avslagna sådana. Exempel på en verkställd och återredovisad "Motion om en friskare generation" 2021-05-03 § 93. Motionen redovisades i kommunfullmäktige 2022-06-20 § 92, insatser för att öka elevers rörelse under skoltid har genomförts .

De övriga motioner som fortfarande är pågående ska enligt uppgift redovisas i oktober år 2022. Det uppdrag som är pågående "Förslag till nedsatta tillsynsavgifter vid varaktiga serveringstillstånd enligt alkohollagen" 2021-06-21 § 103. Vid efterfrågan av vad som hänt med uppdraget så har frågan skickats till kommunen men vi har inte tagit del av mer information om status i ärendet.

År 2022

För perioden januari till maj år 2022 har vi granskat 3 kommunfullmäktigebeslut. Samtliga avsåg motioner. Några övriga ärenden som föranlett någon åtgärd har vi inte kunnat spåra i kommunfullmäktiges protokoll för år 2022.

Beslut	Verkställda och återredovisade i KF	Verkställda men ej återredovisade i KF	Ej verkställda	Ej bedömningsbara	Pågående	Totalt
Motioner	0	0	0	0	3	3
Interpellationer	0	0	0	0	0	0
Medborgarförslag	0	0	0	0	0	0
Uppdrag	0	0	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0	3	3

De tre pågående motionerna bevakas av kommunledningskontoret och ska redovisas i oktober månad år 2022.

Medborgarförslag och e-förslag

Avseende medborgarförslag har vi inte funnit någon som helst återrapportering av dessa i kommunfullmäktiges protokoll (se mer under avsnittet *Rutiner för uppföljning*) vilket gör att vi i tabellerna ovan inte har angett något kopplat till medborgarförslagen. Vi har i granskningen inte heller tagit del av något särskilt beslut från kommunfullmäktige som anger att medborgarförslagen inte behöver tas upp i kommunfullmäktige överhuvudtaget eller som anger att beslutanderätten per automatik är överlämnad till kommunstyrelse/nämnder. Kommunen införde 2019-01-01 möjligheten för medborgarna att lämna e-förslag. Under sammanträdet 2020-10-06 § 140 beslutas att ta bort e-förslag och behålla medborgarförslag. Efter genomgång av kommunstyrelsens protokoll kan vi se följande kopplade till medborgarförslagen:

År	E-förslag	Medborgarförslag
2019	2	1
2020	1	0
2021	0	3
2022	0	0
Totalt	3	4

Exempel på medborgarförslag som har blivit bifallna av kommunstyrelsen är "Medborgarförslag - Belysning av gångvägen mellan Valjevicens rehabcenter och gamla Valje" 2020-03-10 § 28. Kommunstyrelsen ger Samhällsbyggnadsförvaltningen i uppdrag att utföra trafikmätningar på samtliga kommunala, icke belysta gång- och cykelvägar och återkomma med en plan för framtida utbyggnad av belysning. Huruvida detta har skett har vi inte kunnat spåra i protokoll.

Bedömning

Tillser kommunstyrelsen att beslut som fattats av fullmäktige och som föranleder en åtgärd och ett uppdrag till den kommunala organisationen verkställs?

Svaret på revisionsfrågan är *delvis*.

Bedömningen grundar vi på att av totalt 52 beslut har 41 verkställts och återredovisas och 11 är pågående. Vi anser att verkställigheten är hög. Vi ser positivt på att bifallna motioner återredovisas till kommunfullmäktige, dock görs det enligt vår mening alldeles för sent. Avseende exemplet från år 2019 var beslutet verkställt redan under början av år 2021 men återredovisningen nådde fullmäktige först i juni månad år 2022. Enligt vår uppfattning bör återredovisning ske så snart som möjligt och i detta fall bör det ha skett i samband med återredovisningen av motioner i juni månad år 2021.

Vi ser att det finns en otydlighet i kommunstyrelsens protokoll efter det att kommunfullmäktige beslutar att frångå e-förslag och att istället införa medborgarförslag

då vi kan se att både e-förslag och medborgarförslag förekommer. Detta blir otydligt då medborgarförslag till skillnad från e-förslag är reglerat i kommunallagen. Då kommunfullmäktige har beslutat att det är formen medborgarförslag som gäller i Sölvesborgs kommun är det en brist att medborgarförslagen inte presenteras för kommunfullmäktige. Detta innebär att kommunfullmäktige inte har kännedom om ifall det är några medborgarförslag som de facto föranleder en åtgärd/ett uppdrag som ska utföras och huruvida dessa faktiskt blivit verkställda. Enligt kommunallagen kap 5 § 22 framgår vem som får väcka ärende till fullmäktige. I andra stycket framgår att ärenden kan väckas genom medborgarförslag. Av kommunallagen kap 5 § 23 gäller att kommunfullmäktige ska besluta i ärenden som avses i 22 § men att fullmäktige får överlåta till styrelsen eller en annan nämnd att besluta i ett ärende som har väckts genom medborgarförslag, utom i de fall som gäller ärenden av principiell beskaffenhet. Enligt vår bedömning innebär detta att oaktat om beslutanderätten lämnats över till kommunstyrelsen och andra nämnder så ska medborgarförslagen ändå väckas i kommunfullmäktige, annars är det inte spårbart att kommunfullmäktige lämnat över beslutanderätten för det specifika medborgarförslaget till kommunstyrelsen eller en nämnd. Vi har i granskningen inte heller tagit del av något särskilt beslut från kommunfullmäktige som anger att medborgarförslagen *inte* behöver tas upp i kommunfullmäktige överhuvudtaget eller som anger att beslutanderätten per automatik är överlämnad till kommunstyrelse/nämnder. Vi anser därför att kommunfullmäktige först efter att medborgarförslagen väckts i fullmäktige kan överlåta ärendet för beslut till kommunstyrelsen eller nämnderna. Vi anser däremot att hanteringen hade varit korrekt om kommunfullmäktige hade beslutat att behålla e-förslag istället för att införa medborgarförslag då beslutanderätten för e-förslag inte är reglerade i kommunallagen.

Rapportering av oavslutade beslut

Revisionsfråga 3: Finns ändamålsenliga rutiner för att oavslutade fullmäktigeuppdrag redovisas en gång per år till kommunfullmäktige?

lakttagelser

Det saknas en rutin för att årligen redovisa samtliga oavslutade uppdrag till kommunfullmäktige. Uppdrag återredovisas endast om fullmäktige, i samband med beslutet om ett uppdrag, även beslutade att återrapportering ska ske. Genomgång av protokoll visar dock att det i huvudsak saknas beslut om återrapportering. Kommunstyrelsen har heller inte något system för att följa eller sammanställa samtliga uppdrag som är oavslutade.

Utöver de tre uppdrag som återfunnits via protokollgenomgången har vi endast hittat ett övrigt uppdrag som kommunfullmäktige beslutat om i samband med budgeten. Kommunfullmäktige har beslutat för mandatperioden 2019-2022 följande:

- Det samlade resultatet under perioden skall utgöra minst 50 mkr.
- Investeringsnivån under perioden skall inte vara högre än avskrivningarna och driftöverskotten, när investeringar i nya bostadsområden och exploateringsområden undantagits.

- Soliditeten skall 2022 vara på minst samma nivå som 2018.

Kommunstyrelsen och nämnderna verkställer detta uppdrag inom ramen för budgetdokumentet. Det sker i samband med den ordinarie rapporteringen i form av ekonomiska rapporter, delårsbokslut och årsredovisning. Rapporteringen sker i enlighet med de styrprinciper som finns i kommunen.

Bedömning

Finns ändamålsenliga rutiner för att oavslutade fullmäktigeuppdrag redovisas en gång per år till kommunfullmäktige?

Svaret på revisionsfrågan är *delvis*.

Bedömningen görs mot bakgrund av att det i nuläget inte finns någon rutin för redovisningen av oavslutade fullmäktigeuppdrag. En rutin för återredovisning av oavslutade fullmäktigeuppdrag hade kunnat bidra till en bättre struktur för kommunstyrelsen att kunna följa uppdragens verkställighet. Vi ser däremot att de uppdrag som har lämnats har följts upp och verkställts.

Rutiner för uppföljning

Revisionsfråga 4: Finns ändamålsenliga rutiner för uppföljning t ex för hantering och återredovisning av medborgarförslag och motioner?

Iakttagelser

Som nämnts tidigare anger kommunfullmäktiges arbetsordning § 30 att kommunstyrelsen ska till fullmäktige anmäla de motioner som inte inom ett år har beretts färdigt. Fullmäktige får vid behandlingen av sådan anmälan avskriva motionen från vidare handläggning. Utöver arbetsordning finns ingen dokumenterad rutin kring uppföljning av hantering och redovisning av motioner. Enligt vad som framkommit av intervjuer, den rutin som beaktas vid uppföljning samt återredovisning sammanställer kommunledningsförvaltningen en förteckning efter varje sammanträde över inkomna motioner som inte beretts färdigt. Förteckningen är inkluderad i handlingarna till varje protokoll från fullmäktiges sammanträde, dock förekommer inte återredovisningen som en särskild punkt i dagordningen utan sker under punkten "Meddelande". Som beskrivits i revisionsfråga 1 finns en bevakning i systemet Evolution för varje ärende när de ska redovisas till fullmäktige. Det som rapporteras till fullmäktige är hur långt de har kommit i motionen, om den är helt eller delvis är verkställd och vilka åtgärder som har gjorts.

Sölvesborgs kommun har valt att ha medborgarförslag, vilket är frivilligt för en kommun enligt kommunallagen 8 kap 1§. Medborgare har därmed rätt att väcka ärenden i fullmäktige.

Enligt kommunstyrelsens reglemente ska en nämnd som handlägger medborgarförslag informera fullmäktige på fullmäktiges ordinarie sammanträden i april och oktober om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av förslagen samt redovisa obesvarade medborgarförslag. Om ett ärende som väckts genom medborgarförslag inte behandlats inom föreskriven tid ska anledningen till detta anges, tillsammans med ett besked om

när sådant beslut kan beräknas vara fattat. Vid granskningstillfället observeras, som tidigare nämnts, att medborgarförslagen inte alls förekommer i kommunfullmäktiges protokoll, de väcks alltså varken när de inkommer eller när de är färdigberedda. Däremot kan vi vid genomgång av kommunstyrelsens protokoll se att medborgarförslag behandlas.

Enligt kommunjuristen ska förslag som lämnats av allmänheten vara tillgänglig på hemsidan i 90 dagar och minst 50 röster ska samlas in för att gå vidare för handläggning och beslut, som sker hos berörd nämnd. Medborgarförslag som inkommit berör oftast sådant som normalt delegerats från fullmäktige till nämnderna och fullmäktige har lämnat över beslutanderätten till styrelse och nämnder, dock med fortlöpande redovisning av beslut som fattas med anledning av medborgarförslag. Bedömning som gjorts i kommunen är att det skulle vara märkligt ifall fullmäktige skulle fatta beslut i ärenden som normalt ligger under styrelse eller nämnd – av enda skälet att ärendet inkommit som medborgarförslag.

Bedömning

Finns ändamålsenliga rutiner för uppföljning t ex för hantering och återredovisning av medborgarförslag och motioner?

Svaret på revisionsfrågan är delvis.

Bedömningen grundar vi på att finns rutiner för uppföljning och återredovisning för motioner, dock ser vi att detta skulle kunna tydliggöras ytterligare genom att återredovisningen hade fått en egen punkt på dagordningen. Vid återredovisning av medborgarförslag ser vi en brist att dessa inte återrapporteras till kommunfullmäktige utan endast redovisas till kommunstyrelsen. Även om bedömning gjorts att fullmäktige inte ska behandla medborgarförslag kan vi inte återfinna när detta beslutet togs i kommunfullmäktige. Som tidigare nämnts anser vi mot bakgrund av delar i kommunallagen kapitel 5 att kommunfullmäktige först efter att medborgarförslagen väckts i fullmäktige kan överlåta ärendet för beslut till kommunstyrelsen eller nämnderna. Vidare anger kommunfullmäktiges arbetsordning samt kommunstyrelsens reglemente att kommunstyrelsen två gånger per år ska redovisa de medborgarförslag som inte beretts färdigt. Redovisning ska enligt arbetsordningen och reglementet göras på fullmäktiges ordinarie sammanträden i april och oktober, vilket ej sker.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Sölvesborgs kommun genomfört en granskning av verkställighet av fullmäktiges beslut. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsen har en ändamålsenlig kontroll av att fullmäktiges beslut verkställs.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsen **inte helt** har en ändamålsenlig kontroll av att fullmäktiges beslut verkställs.

Rekommendationer

- Utveckla och dokumentera formella riktlinjer för hantering vid bevakning att fullmäktiges beslut verkställs och att dessa återrapporteras till kommunstyrelsen och därefter till kommunfullmäktige.
- Att en rutin tas fram för att redovisa oavslutade fullmäktigeuppdrag i fullmäktige en gång per år, som en del i att följa verkställigheten av uppdragen.
- Överväga möjligheten att redan i samband med beslut om ett uppdrag, sätta datum för när detta ska återredovisas. Tydligt formulerade direktiv om när beslutet ska vara verkställt och återrapporaterat ger bättre förutsättningar för ansvarsutkrävande och uppföljning
- Se över rutiner och hantering av medborgarförslagen så att hanteringen följer kommunallagen, fullmäktiges arbetsordning och kommunstyrelsens reglemente.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Finns det ändamålsenliga riktlinjer för hur kommunstyrelsen ska bevaka att fullmäktiges beslut verkställs och att dessa återrapporteras till kommunstyrelsen?	Delvis Vi anser att hanteringen i stort säkerställer en ändamålsenlig bevakning av att fullmäktiges beslut verkställs. Däremot har vi inte mottagit några formella riktlinjer för den praktiska hanteringen av hur det säkerställs att bevakning sker över besluten, detta anser vi vara ett förbättringsområde då avsaknad kan skapa en sårbarhet och även leda till personbundenhet.	
2. Tillser kommunstyrelsen att beslut som fattats av fullmäktige och som föranleder en åtgärd och ett uppdrag till den kommunala organisationen verkställs?	Delvis Bedömningen grundar vi på att av totalt 52 beslut har 41 verkställts och återredovisas och 11 är pågående. Vi anser att verkställigheten är hög. Vi ser positivt på att bifallna motioner återredovisas till kommunfullmäktige, dock görs det enligt vår mening alldeles för sent.	
3. Finns ändamålsenliga rutiner för att oavslutade fullmäktigeuppdrag redovisas en gång per år till kommunfullmäktige?	Delvis Bedömningen görs mot bakgrund av att det i nuläget inte finns någon rutin för redovisningen av oavslutade fullmäktigeuppdrag. En rutin för återredovisning av oavslutade fullmäktigeuppdrag hade kunnat bidra till en bättre struktur för kommunstyrelsen att kunna följa uppdragens verkställighet. Vi ser däremot att de uppdrag som har lämnats har följts upp och verkställts.	

4. Finns ändamålsenliga rutiner för uppföljning t ex för hantering och återredovisning av medborgarförslag och motioner?

Delvis

Bedömningen grundar vi på att finns rutiner för uppföljning och återredovisning för motioner, dock ser vi att detta skulle kunna tydliggöras ytterligare genom att återredovisningen hade fått en egen punkt på dagordningen. Vid återredovisning av medborgarförslag ser vi en brist att dessa inte återrapporteras till kommunfullmäktige utan endast redovisas till kommunstyrelsen.

2022-08-30

Anna Hilmarsson

Emma Ekstén

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Sölvesborgs kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplanen. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Kommunfullmäktige

KF § 109 Dnr 2021/147

Föreslag om omdisponering i 2022 års drifts- och investeringsbudget (isbana till lekplatsutrustning m m)

BESLUT

Kommunfullmäktige beslutar att ärendet får avgöras trots att det inte har beretts.

Kommunfullmäktige beslutar att inte genomföra projekt Isbana på Stortorget pga. situation på elmarknaden.

Befintliga anslag i driftsbudget och investeringsbudget omdisponeras enligt kommunchefens tjänsteskrivelse 2022-02-26.

Ärendet i korthet

I ärendet föreslås att planerad förhyrning av isbanan på Stortorget avbryts och att de förberedelsearbeten som projekterats ej genomförs. Istället föreslås tillgänglig del av driftsanslaget användas för åtgärder som bidrar till ett levande torg under vinterhalvåret. Frigjord del av investeringsanslaget till följd av förslaget om avbrytande föreslås omdisponeras till inköp av lekplatsutrustning.

Bakgrund

I 2022 års driftsbudget finns anslaget 700 tkr för hyra av isbana med placering på Stortorget, vilket ämnar bidra till en levande torgmiljö under vinterhalvåret och främja det berörda lokala näringslivet (handel, restauranger m fl). Av samma skäl finns i 2022 års investeringsbudget anslaget 1 500 tkr (projekt 32537) för Åtgärder på Stortorget, vilket är ämnat att dels förbereda torget för isbanans placering, dels försköna torget och främja allehanda aktiviteter som bidrar till en levande torgmiljö under den mörka årstiden.

Med grund i ovan beslut och lämnade anslag har Samhällsbyggnadsförvaltningen projekterat för åtgärder på torget, upphandlat isbana för förhyrning mm.

Beslutsunderlag

Kommunchef Lars Ericssons tjänsteskrivelse 2022-09-26.

Kommunfullmäktige

Exp.

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Ekonomikontoret
Kommunchefen
Näringslivschefen

Kommunstyrelsen

Handläggare
Lars Ericsson, 0456-81 61 91
lars.ericsson@solvesborg.se

Mottagare
Kommunfullmäktige

Föreslag om omdisponering i 2022 års drifts- och investeringsbudget (isbana till lekplatsutrustning m m).

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att ärendet får avgöras trots att det inte har beretts.

Kommunfullmäktige beslutar inte genomföra projekt Isbana på Stortorget beaktat rådande situation på elmarknaden med höga priser och befarad bristsituation. Befintligt anslag i driftsbudgeten för ändamålet omdisponeras till, i den mån utrymme finns, åtgärder på Stortorget som bidrar till ett levande torg under stundande vinterhalvår och som främjar den lokala handeln, restauranger m fl. Befintligt anslag i investeringsbudgeten omdisponeras till inköp av lekplatsutrustning, för kommande utplacering på kommunens lekplatser.

Ärendet i korthet

I ärendet föreslås att planerad förhyrning av isbanan på Stortorget avbryts och att de förberedelsearbeten som projekterats ej genomförs. Istället föreslås tillgänglig del av driftsanslaget användas för åtgärder som bidrar till ett levande torg under vinterhalvåret. Frigjord del av investeringsanslaget till följd av förslaget om avbrytande föreslås omdisponeras till inköp av lekplatsutrustning.

Bakgrund

I 2022 års driftsbudget finns anslaget 700 tkr för hyra av isbana med placering på Stortorget, vilket ämnar bidra till en levande torgmiljö under vinterhalvåret och främja det berörda lokala näringslivet (handel, restauranger m fl). Av samma skäl finns i 2022 års investeringsbudget anslaget 1 500 tkr (projekt 32537) för Åtgärder på Stortorget, vilket är ämnat att dels förbereda torget för isbanans placering, dels försköna torget och främja allehanda aktiviteter som bidrar till en levande torgmiljö under den mörka årstiden.

Med grund i ovan beslut och lämnade anslag har Samhällsbyggnadsförvaltningen projekterat för åtgärder på torget, upphandlat isbana för förhyrning mm.

Bedömning

Sedan 2022 års budgetbeslut fattades i november 2021 har samhällsekonomin förändrats drastiskt med bl a kraftigt stegrade energipriser, så ock på elenergi. Dessutom finns en risk att brist på elenergi i höst/vinter kommer att medföra att densamma måste prioriteras/ransoneras. Som andra kommuner ser Sölvesborgs kommun om sitt hus härvidlag för att motverka kraftiga kostnadsökningar och situationer där verksamheten står utan elenergi.

Att mot den bakgrunden fortsätta genomföra de planerade åtgärderna på Stortorget, uppbyggda efter en tillfällig etablering av en isbana, vilken förbrukar relativt mycket energi, särskilt om vintern blir mild, är inte försvarbart. Åtgärden med etableringen av isbanan föreslås därför avbrytas.

Åtgärden kan medföra ersättningsanspråk från leverantören, vilken i skälig omfattning får accepteras.

I den mån det finns ej nyttjad del av driftsanslaget för förhyrningen av isbanan föreslås detta om disponeras till andra åtgärder som bidrar till ett levande Stortorg under vinterhalvåret och som främjar berörd handel, restaurangverksamhet m fl.

Det investeringsanslag för ändamålet som blir frigjort till följd av förslaget om annullerad förhyrning av isbana föreslås om disponeras till inköp av lekplatsutrustning (projekt 32522) för kommande utplacering i enligt med lekplatsutredningen (bereds f n).

Om ärendegången

Detta ärende har brådskande natur då det är av vikt att pågående förberedelse för förhyrningen av isbanan, med kringarbeten, avbryts snarast, i syfte att begränsa eventuella ersättningsanspråk hos leverantörer m fl. Ärendet föreslås därför tas upp till direkt avgörande i kommunfullmäktige utan föregående beredning. Detta är enligt kommunallagen 5 kap § 33 möjligt om "samtliga närvarande ledamöter är ense om beslutet".

Lars Ericsson
Kommunchef

Beslut sänds till:

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Ekonomikontoret

Kommunchefen

Näringslivschefen